

วารสาร

ปาริชาติ

PARICHART JOURNAL

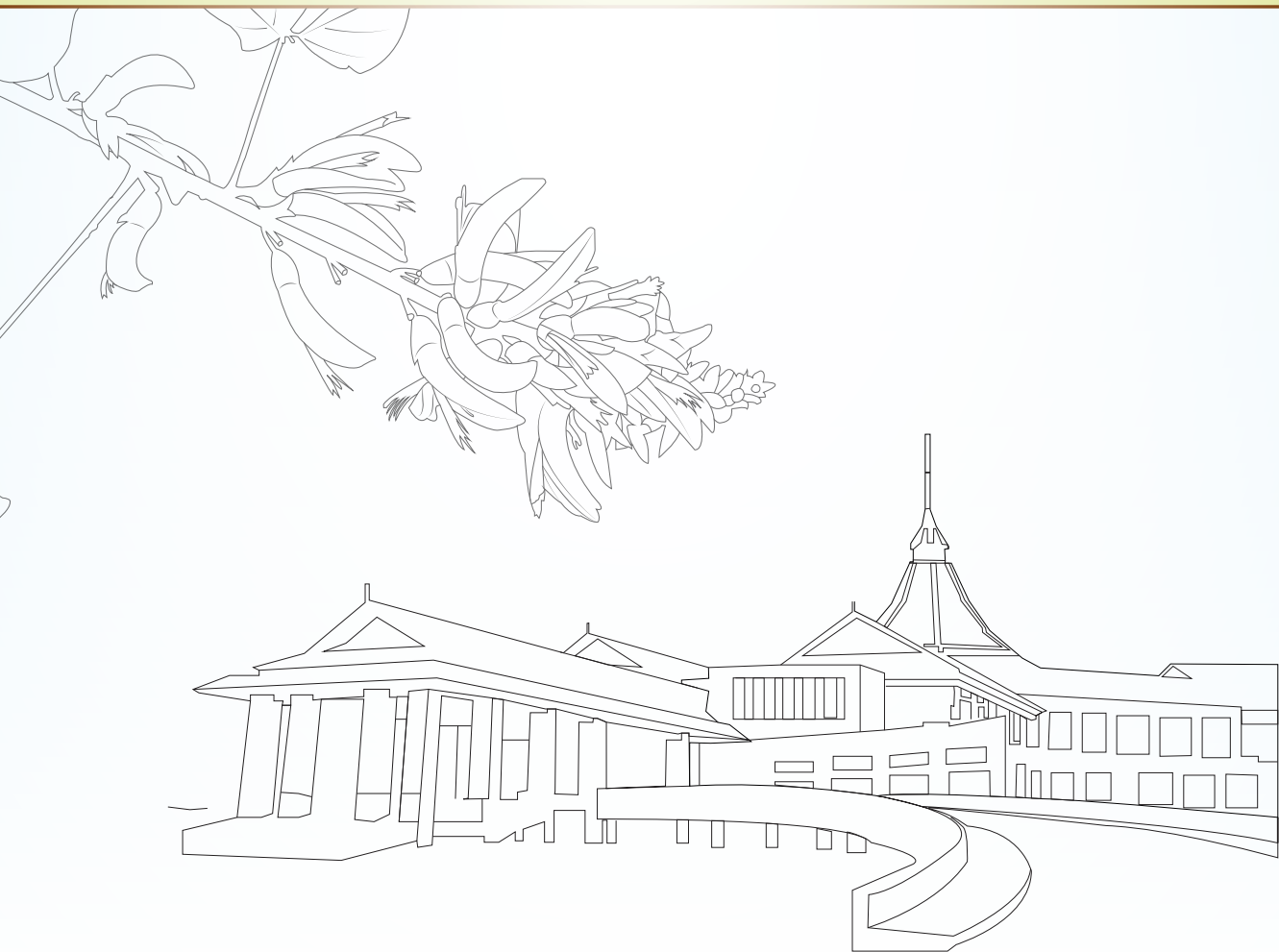
ปีที่ 36 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2566

Vol. 36 No.2 April - June 2023

ISSN 0857-0884 (print)

ISSN 2651-0804 (online)

วารสารปาริชาต
PARICHART JOURNAL

PARICHART JOURNAL

ชื่อวารสาร

วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ
(Parichart Journal, Thaksin University)

เจ้าของ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ที่ปรึกษา

อธิการบดี	
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์)	มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและนวัตกรรม	
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมิคร แก้วสุกแสง)	มหาวิทยาลัยทักษิณ
รักษาการแทนผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา	
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมิคร แก้วสุกแสง)	มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองศาสตราจารย์ ดร.พรพันธุ์ เขมคุณาศัย	มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองศาสตราจารย์ ดร.พัชลินจ์ จินนุ่น	มหาวิทยาลัยทักษิณ

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.อนันท์ พุฒิชิต	มหาวิทยาลัยทักษิณ
---------------------------	-------------------

รองบรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.ขวัญจิตต์ สุวรรณนพรัตน์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
------------------------------------	-------------------

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.กรกฎ ทองชะโชค	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ศาสตราจารย์ ดร.นชกฤต วันตะเมล์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.วีระชาติ เปรมานนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.สมยศ พุ่มหวั (เกษียณอายุราชการ)	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์อำนวย ยัสโยธา (เกษียณอายุราชการ)	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
รองศาสตราจารย์ ดร.เก่งกิจ กิติเรียงลาภ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.เจริญชัย เอกมาไพศาล	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนัย ประสานนาม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วิษณุพงษ์ โพธิพิรุฬห์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ยอดชาย พรหมอินทร์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรจันทร์ ศิริโชติ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
อาจารย์ ดร.ศุภานัน พรหมมาก	มหาวิทยาลัยทักษิณ

กองจัดการ

หัวหน้าสำนักงานสถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

นางสาวกัญญณ์ช์ เลียตริกซ์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความด้านศิลปะและมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการ และการบัญชีของบุคลากรมหาวิทยาลัยทักษิณ และหน่วยงานต่าง ๆ
2. เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและสื่อกลางในการเสนอความคิดเห็นทางวิชาการด้านศิลปะ และมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการ และการบัญชี

กำหนดออก ปีละ 4 ฉบับ (ม.ค.-มี.ค. เม.ย.-มิ.ย. ก.ค.-ก.ย. และ ต.ค.-ธ.ค.)

การเผยแพร่ Online

การขอรับการพิจารณาบทความ

ผู้เขียนบทความ ต้องชำระค่าตีพิมพ์ค่าธรรมเนียมตีพิมพ์บทความ จำนวนเงิน 4,000 บาทต่อบทความ เมื่อได้รับการตอบรับการตีพิมพ์เผยแพร่บทความลงวารสารปริชาต เข้าบัญชีธนาคารออมสิน ชื่อบัญชี PARCJ เลขที่บัญชี 0-2032823816-5 สาขาป่าพะยอม พร้อมแนบหลักฐานการโอนเงินมายังวารสารปริชาต ทางอีเมล parichartjournal@tsu.ac.th หรือ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/index> หรือติดต่อสอบถามกองจัดการวารสาร

การติดต่อ

กองจัดการวารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง 93210

โทรศัพท์ 0-7460-9600 ต่อ 7242

E-mail : parichartjournal@tsu.ac.th

ออกแบบและจัดพิมพ์

อาร์ตเวิร์ค แอนด์ มีเดีย

177 ซอยรวมมิตร ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

โทรศัพท์ 089-925-8455 E-mail : hatyaifoto@gmail.com

บทความที่ตีพิมพ์ทุกเรื่องได้รับการตรวจสอบถูกต้องตามหลักวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
อนึ่ง ทศนะและข้อคิดเห็นใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารปริชาต เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน
และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของคณะบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการ

ยินดีต้อนรับทุกท่านสู่วารสารปาริชาติฉบับปีที่ 36 ฉบับที่ 2 (เมษายน – มิถุนายน 2566) วารสารฉบับนี้เผยแพร่ในช่วงเวลาแห่งความร้อนระอุของสภาพอากาศในเกือบทุกพื้นที่ของประเทศไทยและบรรยากาศของการแข่งขันทางการเมืองในการเลือกตั้ง ที่จะมีขึ้นในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 ปกวารสารฉบับนี้จึงออกมาในโหมดสีสดใสเพื่อต้อนรับทุกพลังที่มุ่งสร้างสรรค์สังคมไทย

สำหรับบทความที่เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการที่น่าสนใจในหลากหลายประเด็นศึกษา อาทิ เรื่องของสื่อ ภาพถ่าย ภาษา วรรณกรรม จิตรกรรม พิธีกรรม ภูมิปัญญา การเดินทาง การท่องเที่ยว และพฤติกรรมผู้บริโภค ดังในบทความต่อไปนี้ บทความเรื่อง A New Perspective on the Perception of Thai Culture Reflected by Thai University Students' Accounts Through the Lens of Small Cultures ของ Nasatorn Witayarat บทความเรื่อง An Exploration of the Opinions towards the Use of the EWA Application for Improving English Listening Ability of Grade 8 Students at an English Medium Instruction School in Samut Sakhon Province ของ Arnantawut Tiang-uan บทความเรื่อง 21st Century Feminism: A Significant Role to Play in the Study of International Relations ของ Apiradee Jiropas บทความเรื่อง An Investigation of Self-Mention and Identity Construction in Chart Korbjiti's "The Judgment" of Thai Written Novel ของ Sirikarn Thongmak บทความเรื่อง การรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยเกี่ยวกับสมัยอยุธยา ของ วรพจน์ วิเศษศิริ และวศิน ปัญญาวุธตระกูล บทความเรื่อง ดุษฎีนิพนธ์การประพันธ์เพลง : “คำสาปแห่งอันดามัน” เอกภาพเสียงและตำนานวัฒนธรรม ที่สืบทอดสำหรับวงออนซอนเบิกร่วมสมัย ของ วศิน ศรียาภัย และวีรชาติ เปรมานนท์ บทความเรื่อง การรับรู้ประโยคคำถามภาษาเกาหลีในวัฒนธรรมอ้อมของนักศึกษาวิชาเอกภาษาเกาหลีชาวไทย ของ ชมวดี กิ่งแอ และกาญจนา สหะวิริยะ บทความเรื่อง นโยบายคมนาคมของมณฑลเสฉวนภายใต้ยุทธศาสตร์ BRI และผลกระทบต่อประเทศไทย ของ ณัฐวุฒิ มีชัยโย เจียน กัว บทความเรื่อง กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง : การท่องเที่ยวเชิงกิจกรรมนันทนาการตามความชอบความสนใจพิเศษของเยาวชน ของ นพมาศ สุวชาติ บทความเรื่อง ปัจจัยความเสี่ยงและความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย ของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาของ พัทธิยา หลักเพชร บทความเรื่อง พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ สู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ตำบลบ้านตุน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ของ วารัตต์ มัธยมบุรุษ กรณ์นทร์รัตน์ คะวัตกุล พงษ์พิตดา ศรีสมพงษ์ ณัฐวุฒิ สมยาโรนารัตน์ ไซยทารินทร์ และธัญทิพย์ คลุโยธิน บทความเรื่อง จิตรกรรมอาเซียน : มุมมองภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น ของ เจียมจันทร์ จันทรคงหอม บทความเรื่อง วิถีว่าวพื้นเมืองมลายู : นวัตกรรมชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของ อัญชลี เทพยาและอนุชา แพ่งเกษร บทความเรื่อง พฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 (COVID-19) ของ พรประภา ศรีราพร และบทความวิชาการเรื่อง “สื่อดิจิทัล” ความท้าทายต่อบทบาทการเป็นพื้นที่สาธารณะทางการเมือง ของ ชนิตา รอดใหญ่

EDITORIAL

วารสารปาริชาติยังคงเปิดรับบทความทางด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบริหารธุรกิจและการจัดการ ทั้งในรูปแบบภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อตีพิมพ์ในวารสารปาริชาติ ฉบับที่ 4 ของปีที่ 36 (ตุลาคม – ธันวาคม 2566) จึงขอเชิญชวนให้ผู้สนใจทุกท่านส่งผลงานมาตีพิมพ์เผยแพร่ ทั้งนี้รายละเอียดในการส่งบทความ การเตรียมต้นฉบับ การจัดรูปแบบบทความ อัตราค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ มีการประชาสัมพันธ์ไว้ในเพจวารสารปาริชาติ

ดร.อนินทร์ พุฒิชิต

บรรณาธิการวารสารปาริชาติ (ประจำฉบับ)

สารบัญ

บทความวิจัย

A New Perspective on the Perception of Thai Culture Reflected
by Thai University Students' Accounts Through the Lens of Small Cultures

Nasatorn Witayarat

1

An Exploration of the Opinions towards the Use of the EWA Application for
Improving English Listening Ability of Grade 8 Students
at an English Medium Instruction School in Samut Sakhon Province

Arnantawut Tiang-uan

20

21st Century Feminism: A Significant Role to Play
in the Study of International Relations

Apiradee Jiropas

35

An Investigation of Self-Mention and Identity Construction in
Chart Korbjiti's "The Judgment" of Thai Written Novel

Sirikarn Thongmak

46

การรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยเกี่ยวกับสมัยอยุธยา
Perception of Tenasserim in Thai Historiography about the Ayutthaya Period

วรพจน์ วิเศษศิริ และวสิน ปัญญาอุตรตระกูล

Worapot Visedsiri and Wasin Panyavuttakul

61

ดุซงึนนิพนธ์การประพันธ์เพลง : “คำสาปแห่งอันดามัน” เอกภาพเสียงและตำนานวัฒนธรรม
ที่สืบทอดสำหรับวงออนซอนเบิกร่วมสมัย

Doctoral Music Composition: “The Andaman’s Curse” the Characterising
Transonic of Ethnic Sound Legendary for Contemporary Ensemble

วสิน ศรียาภัย และวีรชาติ เปรมานนท์

Wasin Sriyaphai and Weerachat Premananda

78

CONTENTS

- การรับรู้ประโยคคำถามภาษาเกาหลีในวัฒนธรรมอ้อมของนักศึกษา
วิชาเอกภาษาเกาหลีชาวไทย
The Perceptions of Thai Students Majoring in Korean
on Indirect Speech Acts of Interrogatives in Korean
สมาวดี กิ่งแฮ และกาญจนา สหะวิริยะ
Samawadee Kunghae and Kanchana Sahaviriya 90
- นโยบายคมนาคมของมณฑลเสฉวนภายใต้ยุทธศาสตร์ BRI และผลกระทบต่อประเทศไทย
Sichuan Province's Transportation Policy under the BRI Strategy
and Its Impact upon Thailand.
ณัฐวุฒิ มีชัยโย เจี้ยน กัว
Nutdhavuth Meechaiyo and Jian Guo 110
- กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง:
การท่องเที่ยวเชิงกิจกรรมนันทนาการตามความชอบความสนใจพิเศษของเยาวชน
Niche Tourism Marketing Strategies:
Recreational Activities Tourism According to The Youth's Special Interests
นพมาศ สุวชาติ
Noppamash Suvachart 127
- ปัจจัยความเสี่ยงและความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย
ของกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
Risk Factors and Travel Intentions of Foreign Tourists to Visit Thailand
After the Covid-19 Pandemic
พัทธรียา หลักเพชร
Patthareeya Lakpetch 142

สารบัญ

พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์สู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน
กรณีศึกษา ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

From Ritual of Bad Luck Removing to Sustainably Driving Community's
Economy: A Case Study of Bantoon Subdistrict, Muang District, Phayao Province

วาร์ชต์ มัธยมบุรุษ กรณัณท์รัตน์ คะวัติกุล พัจน์พิตดา ศรีสมพงษ์ ณัฐภูมิ สมยาโรน
รัญญา ไชยทารินทร์ และธัญทิพย์ คฤหโยธิน

Warach Madhyamapurush, Krantharat khawatkun, Phatpitta Sreesoompong,
Nattawut Somyarone, Warunya Chaitarin, and Tanyatip Kharuhayothin

163

จิตรกรรมอาเซียน: มุมมองภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น
ASEAN Painting: Perspectives in Reflections of Visual Culture Identity

เจียมจันทร์ จันทร์คงหอม

Jiamchan Chankhonghom

181

วิถีว่าวพื้นเมืองมลายู : นวัตกรรมชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
และภูมิปัญญาพื้นถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้

The Traditional Malay Kite Way: Community Innovation for Preservation of Arts
and Culture and Local Wisdom in Southern Border Provinces

อัฐพล เทพยาและอนุชา แป๋งเกษร

Auttaphon Theppaya and Anucha Pangkesorn

198

พฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการ
แพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19)

Consumer Behaviors Affecting Online Food Delivery Businesses

Success During Corona Virus 2019 (COVID-19) Pandemic

พรประภา ศรีราพร

Phornprapa Sriraphorn

215

บทความวิชาการ

“สื่อดิจิทัล” ความท้าทายต่อบทบาทการเป็นพื้นที่สาธารณะทางการเมือง
“Digital Media” Challenges towards the Role of the Political Public Sphere

ชนิดา รอดหยู

Chanida Rodyoo

228

A New Perspective on the Perception of Thai Culture Reflected by Thai University Students' Accounts through the Lens of Small Cultures

Nasatorn Witayarat^{1*}

¹ Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Pathumthani, 12121, Thailand

*Corresponding author: E-mail address: nasatorn@tu.ac.th

(Received: June 22, 2022; Revised: September 5, 2022; Accepted: October 6, 2022)

Abstract

Thai culture has been discussed in several studies, yet such discussion is fixed and fails to consider the complexity and dynamism of Thai culture in response to the changing circumstances within society. This qualitative study employed an innovative photo-elicitation technique, utilizing online semi-structured interviews, to explore eighteen Thai university students' perceptions of Thai culture and to establish whether or not their perceptions differ from prescribed ethnic, national, and international qualities. Data from the Thematic Analysis demonstrate that Thai university students' perceptions differ from traditional Thai cultural values in terms of the openness of their sexual attitudes and behavior, the equal relationships between younger and older people, and the promotion of gender equality. Using the notion of small cultures as a conceptual framework, the findings add variety to Thai cultural values and beliefs and raise questions about an imagined conception of national cultures, leading to cultural generalizations by setting up stereotypes of others. Taken together, this study suggests moving beyond generalizations or stereotypes about national groups, or the essentialist view of culture, supporting the notion that culture is dynamic and complex and unrestricted by national boundaries. This study contributes to wider scholarship on intercultural communication by demonstrating that there are a variety of behaviors and perceptions of Thai culture within a single group of Thai people, highlighting that Thai culture is constantly evolving and never fixed.

Keywords: Perception, Thai Culture, Small Cultures, The Essentialist View of Culture, The Non-essentialist View of Culture

Introduction

This qualitative study aims to explore perceptions of Thai culture among Thai university students. It contributes to existing research by exploring the changes in the perceptions of Thai culture and contemporary Thai society among a group of university students, who have a unique profile compared to other Thais. As a group, they have experienced the evolution of communication technologies and employ technology routinely as a part of their daily lives, e.g., smartphones, mobile devices, and social media. They have also gained experience of the differences in practice between teachers in high schools and lecturers at university, including accruing other life experiences during their several years of undergraduate study. This combination of factors may have contributed to their unique attitudes, behaviors, and lifestyles which are unlikely to conform to those more commonly observed by Thai nationals. The study is guided by the debate among interculturalists regarding the two paradigms of

culture, i.e., large cultures and small cultures. Large cultures refer to cultural norms as being limited to national borders, attributing cultural differences between people to race, ethnicity, and nationality (e.g., [1-3]), whereas the small cultures approach stresses the behavior or interactions within social groupings among people who form their own culture without relying on national customs [4]. In the literature, large cultures are referred to as essentialist or national cultures and small cultures as non-essentialist [4]. Some studies have applied a large culture doctrine, using this approach to classify countries according to their levels of similarity and difference: Southern Asia (e.g., Indonesia, Malaysia, and Thailand) [5]. Arguably, this process of classification of culture through the lens of large cultures is problematic as it could result in stereotyping, and potentially contribute to prejudice and discrimination as people may classify those who do not share similar cultural traits to themselves as the out-group and those who share similar cultural trait as the in-group [5]. Consequently, this classification is likely to generate positive attitudes towards in-group members and negative attitudes towards out-group members without considering diversity in terms of age, gender, institutions, and so on. Addressing the limitations of the large cultures approach, this paper demonstrates that Thai culture does not conform to a national deterministic view of culture, but is rather complex and multifaced, encompassing a great deal of variety among Thai people. Moreover, the perceptions of Thai culture, as viewed through the small cultures lens, offers another angle for other cultures to enable diverse group members to form their values and beliefs under changing circumstances. The small culture lens is evident among Thai university students who are socialized into a culture of learning [6] and have imbibed Thai cultural values from their pre-school years to university. However, due to the impact of the rapid development of modern technology during their lifetimes, they have also been exposed to new information with the potential to prompt a dramatic shift in their attitudes, behaviors, and lifestyle preferences [7]; this exposure may have rendered their perceptions of Thai culture different from other groups of Thais. To the best of this researcher's knowledge, there is a dearth of empirical studies that have investigated how perceptions of Thai culture have been changed, particularly through the eyes of the younger generation of university students. To accomplish this, the study first discusses distinct concepts of Thai culture and research into Thai culture. It then incorporates small cultures [4] as a conceptual framework affording novel insight into explorations of Thai culture. The attention then shifts to address the research questions and the methodology underpinning this study, followed by a thematic discussion of university students' perceptions of Thai culture.

Literature Review

When describing national cultures, Thailand is typically categorized as a hierarchical society with high power distance [8], which indicates that inequality is likely to be tolerated and accepted [9]. For example, Thai students tend to avoid disagreeing with their teachers in class even when they have good reason to do so, as they emphasize always showing respect. Similarly, in a quantitative study conducted by Ngammuk [10], the Thai cultural value of seniority tends to be observed by Thai university students. However, it can be argued that generalizations of cultural values do not necessarily apply to every group of Thais. For example, Fuangtharnthip et al. [11] find that Thai dental university students in a public university tend to have more equal relationships with their lecturers, potentially suggesting generational change. Likewise, Farrell and Phungsoonthorn [12] report that the younger generation of Thais, aged between 17 and 25, are unlikely to value seniority. In the same vein, Pummanee et al. [13] add that Thai adolescents in the 10-24 age group are unlikely to obey and show respect for their parents. This may be due to their exposure to Western culture via social media and social networks, which offer them a different perspective, suggesting it is possible to exhibit disobedient and non-compliant behavior toward their parents [13]. Arguably, the evolving perceptions among Thai youths in terms of respecting one's parents imply that Thai culture is mutable, and the classification of culture based on its national differences raises questions about changes in current social circumstances [14]. For example, recently, Thai students in high school protested against the rigid rules on school uniforms set by their teachers and school administrators [15]. This incident is unusual in the context of Thai national culture, which expects Thai students to adhere to the rules set by their elders [16]. However, this incident questions the veracity of existing stereotypes.

In addition to generalizations about the Thai cultural value of social hierarchy, there is an assumption that it is a Thai national characteristic that Thai women should remain virgins before their marriage to be regarded as good girls [17]. Traditionally, Thai women are expected to be innocent and naïve about sex until their marriage and failing to be so, for a Thai young woman, can potentially damage the reputation of her parents [18]. Arguably, this cultural value reflects a gender disparity in coital experience, as Thai men can be sexually active free from any cultural prescription [18]. For female Thai high school students, it is believed that this cultural value would encourage them to refrain from having premarital sexual intercourse, as failing to preserve their chastity could bring shame to them and their parents, as their neighbors would gossip, criticize and look down on them [19]. However, this cultural value may not always be true. For example, Tangmunkongvorakul et al. [18] report that young unmarried women, ranging in age from 17 to 20 years old, have experienced sexual intercourse with their boyfriends [17]. This implies that some young Thai women do not adhere to Thai

cultural norms by preserving their chastity. Thus, assumptions about this traditional value cannot be generalized to young women as a group.

Another issue commonly discussed Thai culture is the shift in Thai women's roles in recent years due to Thailand's socio-economic transformation over the past three decades [13]. Contemporary Thai women tend to work outside, even after childbirth [13]. This means their deliveries are unlikely to interrupt their employment, shifting their roles from traditional one's such as housework, e.g., cooking, cleaning, washing, to taking care of their children at home to moving outside the home [20]. This change in Thai women's roles contrasts sharply with traditional Thai beliefs that a good woman should be a housewife [21]. The gendered expectation that women be able to take on a role in the housework and nurturing the children typically discriminates against women who do not do so, as they are thought of poorly. This view also reflects the cultural dominance of men over women and the ideology of patriarchy, in which men are considered the leader of the family and responsible for bringing in an income to support the family [21]. However, cultural beliefs fail to account for the fact that Thai women need to work outside the home to earn a supplementary income for their families [20]. It is also possible that Thai women have more rights than previously, due to their work outside the home. Moreover, as they have less time to spend on housework, this may result in their sharing the housework with their husbands [20]. Arguably, the change in this aspect of Thai cultural norms reflects a shift in gender stereotypes away from the expectation that women should be housewives. This again suggests cultural norms are not fixed and may change in response to socioeconomic circumstances.

Arguably, the literature designed to explore Thai culture focuses on its national characteristics [22-24] without considering the considerable variety among Thais and the nature of culture, which tends to be fluid. The notion of a fixed Thai culture possibly leads to a stereotyping of Thais, and this can prove influential when people from different cultural backgrounds interact with Thais, as they tend to unconsciously look for particular characteristics and treat Thais accordingly. At worst, stereotyping can lead to prejudice and discrimination due to the perception of one's group as better than others [25]. As Tarry [26] points out, Thai culture is likely to adapt in response to the impact of globalization. Thus, there is still a dearth of research exploring how Thai culture has been changed in circumstances within Thai society, leading to it differing from its prescribed national grouping as the default. In response to this gap in knowledge, this study aims to explore Thai university students' perceptions of Thai culture; specifically, whether it diverges from that discussed in the existing literature or not. Furthermore, if it has evolved then we will discuss in what ways and driven by what factors.

Theoretical Framework

For its conceptual framework, this study draws upon small cultures or the non-essentialist view of culture [4]. According to the small culture theory, culture can be understood to describe the behavior of any social grouping, e.g., a family, schools, and different groups of people. Small cultures differ from large cultures introducing an essentialist view that confines culture to national cultures as a way to describe the behavior of a particular group [4]. For example, a Japanese person may behave in a particular way because this is how the Japanese are. Thus, large cultures, or the essentialist view, consider culture as fixed since it solely and reductively characterizes a person based on national cultural characteristics (see [9]). Consequently, this leads to overgeneralization of the entire population and stereotyping [4]. Unlike large cultures, small cultures regard culture as “a dynamic, ongoing group process” [4]. For example, the essentialist view states that Thai people are likely to value people who hold seniority, such as teachers. At school, Thai students are expected to kneel when their teachers sit on chairs to convey respect [27]. However, this practice is not followed at universities and the young generation of Thais tend to value seniority less highly than older people [13]. This suggests that the Thai cultural value of seniority varies based on different groups of people. Moreover, culture is changeable or fluid, as a consequence of the impact of globalization where the world has become connected via Internet access and media resources [28]. Thus, this suggests that people in Eastern countries may be influenced by Western cultural values when constructing their cultural identities. Small cultures are employed in this study to demonstrate that Thai culture is fluid, multifaceted, and heterogeneous, as it involves a great variety of group members, e.g., families, Thai high school students, and university students, who may hold distinct perceptions of Thai culture, aside from those restricted to race, ethnicity, and nationality.

The objective of this study is to explore the perceptions of Thai culture among Thai university students and establish whether their perception has evolved or not. The evolved perception of Thai culture among the younger Thai young generation can be further investigated if it occurs in other international contexts. The following research questions have been constructed to achieve the objectives set for this study:

1. What are the perceptions of Thai culture among Thai university students?
2. Does their perception of Thai culture evolve? If so, how?
3. What are the contributory factors to this?

Methodology

Participants

The Human Research Ethics Committee of the University in Thailand, where this study was conducted granted permission for this research has confirmed the ethical requirements were met. The participants included eighteen students, fourteen females and four males aged from 21 to 24 years. Using purposive sampling, the researcher selected students who were all in their fourth year studying English at a Thai public university. These participants had experienced the transition from high school to university life. They had also witnessed the differences in practice between teachers in high school and lecturers at university, including observing other life experiences that they had gained throughout their undergraduate studies over several years. Additionally, they experienced the evolution of communication technologies which might have influenced their attitudes, behaviors, and lifestyles [7]. Thus, these experiences might impact their perceptions of Thai culture. The participants’ direct quotations were coded from P1-P18.

Table 1 Demographic profiles of the participants (n = 18)

Participants	Age	Gender
P1	21	Female
P2	21	Female
P3	22	Female
P4	22	Female
P5	21	Male
P6	22	Female
P7	24	Male
P8	21	Male
P9	22	Female
P10	22	Female
P11	22	Female
P12	21	Female
P13	22	Male
P14	22	Female
P15	21	Female
P16	23	Female
P17	21	Female
P18	21	Female

Data collection

As the researcher knew some participants might have informed others of their decision to participate in the study, the secretary sent letters of invitation to all students with the researcher's contact details, e.g., email addresses, so that those students wishing to participate could volunteer to do so. Thus, they did not feel pressured to participate. Before commencing the main study, a pilot interview was conducted online with one participant who shared similar characteristics with the participants in the main study. The pilot interview evaluated the clarity and understandability of the interview questions [29]. Each interview lasted between 45 minutes and one hour; the interview was audio-recorded to facilitate a verbatim transcription. Interviews were conducted in Thai to encourage openness, and clarity and to help participants express their ideas smoothly [30].

A creative photo-elicitation technique, which refers to using photographs during a semi-structured interview [31], was employed to help participants reveal their insights into cultural and symbolic objects that would be difficult to describe in words, which, in turn, created a mutual understanding between the researcher and their participants [32]. Moreover, the photo-elicitation technique served as a tool to uncover the participants' thoughts and facilitated their reflections on the abstract concepts behind their photographs [32]. For example, a photograph of a school corridor reminded the participants that they had to show respect for high school teachers, whereas they are not required to do so in the same way at university. Finally, the photo-elicitation technique triangulates data from the participants' photographs and the meaning associated with the photographs and narratives in the interview, which helps strengthen the trustworthiness of the findings [32].

The interviews were conducted online via Chats in Microsoft Teams as the University was closed at the time due to the Covid-19 pandemic. The interviews were recorded via Chats in Microsoft Teams. Each interview lasted 40 to 60 minutes, and the researcher conducted the interviews in Thai so that the participants did not worry about using their English, e.g., making a grammatical error, or limited English vocabulary, when providing their accounts.

Data analysis

Transcripts were sent to the participants for validation purposes after the interviews were completed [33]. The researcher utilized Express Scribe, and Foot Pedal Controls to facilitate a verbatim transcription of the interview data, and NVivo software to assist in qualitative data analysis. The researcher followed guidelines on translation proposed by Van Nes, et al. [34] to translate interview transcripts from Thai to English. Data were systematically analyzed by following guidance on Thematic Analysis, which is defined as

“a method for identifying, analyzing and reporting patterns (themes) within data” [p.79], due to its flexibility to determine themes [35]. The themes were determined by following guidelines recommended by Krueger and Casey [36]. Photographs that correlated with the participants’ quotes were selected. Themes were then identified to address the research questions. Concerning incorporating photographs in the results, the researcher selected photographs that corresponded to the participants’ quotations, identifying key themes. For example, in discussing the theme ‘equal relationships between younger and older people, a participant compared different practices of showing respect for his high school teachers and university lecturers when asked to describe his selected photograph of a school corridor. This photograph was chosen to complement a theme that arose from the interview data. These themes were inductively identified following a focused reading of the transcripts in order to address the study’s research questions.

Results

The participants revealed their perceptions of Thai culture, which differed from the generalized cultural stereotypic view of Thai culture, i.e., permissive sexual attitudes and behavior, equal relationships between younger and older people, and gender equality.

Permissive sexual attitudes and behavior

This theme was discussed many times during the interviews, and some of the participants went into detail when talking about it. P11 is one of them; she selected the photograph below of a shadow of her and her boyfriend holding each other’s hands. The photograph reflects her story of cohabiting with her boyfriend. Undoubtedly, she confirms, her mother strongly disagreed with her decision.

Figure 1 The shadow of a young couple

'My mother said that she was unhappy with my decision but didn't explain why. I think cohabitation does not devalue me as a woman ... it helps me get to know my boyfriend's personality, and if he can get along well with me or not as we are together most of the time. I want to know if we can try to adapt to each other and if we can keep our relationship healthy or not. ... The new generation has changed their attitudes towards cohabitation as they think that it is not a bad idea, unlike our parents' and grandparents' generations.'

(P11)

P11's account does not conform with Thai cultural values outlining the preferred qualities of Thai women, specifically that she should not be free with her sexuality and should retain her virginity until marriage [17]. Her account reflects the change in attitude towards this value, noting that the younger generation of Thais is unlikely to strictly adhere to it, unlike their grandparents or parents' generation. Her account also implies that she does not obey her mother, as P11 insists on cohabitation despite her mother's disapproval. This behavior is contrary to traditional Thai cultural norms, which emphasize children's obedience to their parents, and compliance with their parental directives [13]. P11's account relates to the small culture perspective, positioning different groups of people, i.e., P11's parents' generation versus her generation according to viewpoints. Each generation holds a different view of the value of female premarital chastity. Thus, the values attributed to the ideal

women cannot be overgeneralized to the entire population of Thai women, as they depend on grouping with society. Interestingly, P15 indicates that a possible cause of the evolved perception of Thai culture among young people is the influence of Western cultural values, which inform young Thai women that they have another option aside from marriage, i.e., cohabitation. Consequently, they tend to accept Western cultural values, and this contributes to the changing attitudes towards sex among young Thai women since they are unlikely to adhere to the Thai cultural value of preserving their virginity until marriage.

Figure 2 American breakfast representing the impact of Western culture, which results in the evolution of the perception of preserving virginity among young Thai women

‘This photograph of American breakfast depicts the acceptance of Western culture by Thai people, especially the young. ... Thai women are unlikely to keep their virginity before marriage, unlike their parents’ or grandparents’ generations. ... I think this may be caused by the influence of the media ...’

(P15)

P15’s photograph offers a symbolic representation that remains hidden until the participant reveals its importance [37]. This photograph represents the causes of the evolved perception of preserving virginity among young Thai people as a result of the impact of Western culture, which is reflected in the photograph of an American breakfast. Arguably, her account reflects the impact of the globalization of culture, which contributes to the mutability of cultural values. This occurs because people are connected with those living in other countries and are aware of each other’s culture via the media and the Internet. This leads to the changes in Thai cultural values, which are in line with those in small cultures which posit that culture is fluid or changeable [see 28].

Equal relationships between younger and older people

More than half of the participants repeatedly discussed their evolving views about their respect for their seniors and those in authority (i.e., parents and teachers), highlighting a drive for greater equality between younger and older people. This seems to be incongruent with the essentialist view of Thai culture, which attaches importance to seniority as some people, e.g., teachers and parents, tend to be respected, and students and children are, therefore, expected to behave well towards them [9]. In the case of P8, his photograph below reflects his experience as a student in a high school. He was required to kneel when submitting his homework or assignments to his teachers to show respect.

Figure 3 A school corridor

'It is the corridor of my secondary school in this photograph... The photograph reflects seniority when I studied there [his secondary school]. We [students] had to kneel when submitting our homework or assignments. Teachers told us not to stand by the desk because such behavior shows disrespect to them [teachers]. ... However, I don't need to do this at university [where he studies now]'

(P8)

P8's account implies that observation of the practice of showing respect towards teachers by kneeling varies between different groups of people, with university lecturers

unlikely to ask their students to do so. Similarly, P12 added that she had to bow her head every time she walked past her teachers, and when she met them, to show her respect in secondary school. However, she was not required to do this at university; she simply greeted her lecturers, without bowing her head to denote respect for them. Her verbatim quote demonstrates the different cultural values of university lecturers. She stated, *'it seems that university lecturers do not care about this (showing my respect) much.'* P12 further commented, *'it is like I was forced to respect my teachers when I was in high school. I think it [bowing her head whenever she walked past her teachers or met them] was too much.* P12's account reflects different cultural values in terms of showing respect for high school teachers and university lecturers, as doing so seemed to be required more in high school, than at university.

The above correlates with expectations within smaller cultures, where it is anticipated that it will be necessary to demonstrate respect for the cultural values that different groups of people hold, i.e., a hierarchical society or high power distance at the secondary school level versus less seniority at the university level. This mirrors the Thai cultural trait of a hierarchical society or high power distance, which has been described by the essentialist view of culture as not generalizable to all Thais, as different groups of people have different cultural values. Interestingly, P13, P17, and P18 expressed similar thoughts about people deserving to be respected because of their good behavior, rather than because they are old. P17 added that the *'older generation tends to respect their parents, although their parents may hurt their feelings as parents could express something badly to their children [the older generation] when they [the older generation's parents] get angry at the children [the older generation].'* However, the *'younger generation is unlikely to respect this kind of parenting.'* P17's account suggests that the Thai cultural value of respecting one's parents tends to have evolved, as the younger generation is unlikely to obey and respect their parents [10]. This implies that Thai culture is unlikely to be fixed and that this cultural value is fading over time.

Gender equality

With enthusiasm, P2 raised the issue of gender inequality in Thai society when she found an interesting post on Twitter describing equal roles for men and women when helping each other to do housework.

‘There was a post on Twitter about a university man who was asked by a lecturer about what he would think if his wife-to-be could not do the housework. He replied to his lecturer that it would not be a problem, as he would help her do the housework and even cook food. I thought this is a good idea as there is no fixed rule that women should do this, and men should do that. Things have changed.’

(P2)

P2’s account points out that Thai women in the past typically stay at home as housewives to do domestic chores. However, contemporary Thai women seem to have more opportunities to work outside the home. Interestingly, her account implies that cooking skills are unlikely to be an important criterion for men seeking to marry. This is an indication that this Thai cultural value has changed, clearly challenging the patriarchal system, as Thai women can choose to take a role outside the home and earn money as professional working women. Another participant, P2, discussed the gender stereotype in Thai society, observing that Thai women were expected to become housewives when they married, have a baby and raise children. However, this cultural perception tends to have changed and cannot be generalized. For example, an undergraduate Thai man posted a discussion on Twitter showing that he and his friends may be upset if their wives-to-be failed to be responsible for household chores. P2’s opinion was also supported by P15, who selected a photograph of a bottle of milk belonging to her younger sister and spoke about how her father helped her mother raise her when she was a baby, including doing the housework.

Figure 4 A bottle of milk belonging to a participant’s younger sister

The story of P15's family life reflects the changes in Thai women's roles nowadays. The responsibilities of bringing up a child and doing the housework are likely to be shared between men and women after marriage, unlike before, e.g., in her grandparents' generation, when women were expected to nurture their children and remain at home to do the housework. Similarly, P5 also supports the notion that women do not necessarily have to leave their jobs and become housewives when they have a baby. Participants' accounts seem to be contrary to traditional gender role attitudes in that women are considered mainly responsible for housework when they marry, and men tend to financially support them as head of the family [38]. Arguably, these accounts conform to small cultures, in that the Thai cultural value of male superiority is fluid and dynamic, gradually changing over time, as Thai women nowadays are unlikely to stay at home as housewives and only do housework. Moreover, this suggests that Thai culture includes a great deal of variety among Thais, and making cultural generalizations should be avoided as it leads to inaccurate stereotyping.

Discussion

The findings reported in this study demonstrate that the perception of Thai culture is fluid and dynamic and that Thais have a different perception of their culture. The findings of this study are inconsistent with the Thai national culture of hierarchy which considers Thailand a high-power distance country, wherein an unequal distribution of power is broadly accepted [9]. That is, the participants thought that the age or authority of an individual does not indicate that they are to be respected. It is good behavior that counts, implying that teachers or parents who do not behave well towards their students or children should not deserve respect. However, this research is not representative of the larger population of university students, rather it aims to prompt discussion to question the established view of national cultures, which assumes default ethnic and national groupings of people. This is because national cultures risk othering, meaning the behavior of a person represents the behavior of an entire group, labeling a particular group of people as having stereotypes imposed on them [4]. Faulkner et al. [39] criticize the essentialist view of national cultures as monolithic since culture is treated as both unchanging and stagnant. Arguably, culture is dynamic and evolving because cultural value depends on the value and beliefs or practices of each social grouping, despite individuals living in the same country, i.e., university students witnessed different perceptions of seniority between those who work in high schools and those working in universities, and opinions on gender equality, and the sharing of household chores and childcare vary between families. Equally important, the findings of this study demonstrate those female participants are unlikely to uphold Thai moral-based values of preserving their virginity before marriage, which again supports small cultures [4], as the norms

of remaining a virgin before marriage cannot be generalized to every Thai woman. Interestingly, the findings demonstrate that the online community on social media, i.e., Facebook and Twitter, and the influence of Western cultural values possibly leads to evolved perceptions of Thai culture among young Thais, as this helps broaden their views, facilitates their discussions and helps them exchange their ideas and opinions with one another.

Conclusion and Suggestions

The main contribution of this study is to point out that viewing Thai culture as large culture, which focuses merely on national differences, depicts a simplistic and one-dimensional image of Thai nationals. Furthermore, large cultures treat Thai nationals as a homogenous group – neglecting the fact that Thai culture is complex, fluid, and multifaceted and cannot be shortened to a single explanation. The small culture approach leaves the perceptions of Thai culture open to all types of social groupings, allowing individuals to form their own beliefs and norms, which can differ from the characteristics of specific national cultures. This study also supports a review of the impact of Thai culture on interactions between Thai people and those from different cultural backgrounds in the areas of intercultural communication or cross-cultural communication. This is because looking at culture and following a national culture perspective leads people from different cultures to treat Thai women as passive and submissive individuals. In addition, the findings of this study encourage a review of other cultures to avoid seeing people as a homogeneous group. Regarding the limitations, this study excluded Thais of different ages from different socioeconomic backgrounds (e.g., office workers, houseworkers, civil servants, and elderly people) which possibly makes the results of this study biased. Thus, future research could include these groups to explore the extent to which perceptions of Thai culture vary across occupations and generations.

References

- [1] Areemit, R. S. Cooper, C. M. Wirasorn, K. Paopongsawan, P. Panthongviriyakul, C. & Ramani, S. (2021). Hierarchy, “Kreng Jai” and feedback: a grounded theory study exploring perspectives of clinical faculty and medical students in Thailand. *Teaching and Learning in Medicine*, 33(3), 235-244. <https://doi.org/10.1080/10401334.2020.1813584>.
- [2] Pimpa, N. (2012). Amazing Thailand: Organizational culture in the Thai public sector. *International Business Research*, 5(11), 35-42. <https://doi.org/10.5539/ibr.v5n11p35>.
- [3] Yukongdi, V. (2010). A study of Thai employees’ preferred leadership style. *Asia Pacific Business Review*, 16(1-2), 161-181. <https://doi.org/10.1080/13602380903168962>.

- [4] Holliday, A. (1999). Small cultures. *Applied Linguistics*, 20(2), 237-264. <https://doi.org/10.1093/applin/20.2.237>.
- [5] Jacks ation. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781351059275>.
- [6] Cortazzi, M., & Jin, L. (1996). Cultures of learning: Language classrooms in China. In H. Coleman (Ed.). *Society and the Language Classroom*. (pp.169-206). Cambridge University Press.
- [7] Dimock, M. (2019). *Defining generations: Where millennials end and generation Z begins*. Retrieved August 9, 2022, from <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/01/17/where-millennials-end-and-generation-z-begins/>.
- [8] Buriyameathagul, K. (2013). Characteristics of culture in Thai society and virtual communities. *Silpakorn University Journal of Social Sciences, Humanities, and Arts*, 13(2), 207-270. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/hasss/article/view/14497>.
- [9] Hofstede, G. (1991). *Cultures and organizations: Software of the Mind*. McGraw-Hill.
- [10] Ngammuk, P. (2016). *A comparison of the Twelve core values of Thai people defined by the head of the national council for peace and order (NCPO) found in Thai private and public university students*. [Paper Presentation]. 14th annual international conference on education. Hawaii.
- [11] Fuangtharnthip, P. Jaitui, K. Pachimsawat, P. Bhattarai, B. P. Manopatanakul, S. & Kasetsuwan, J. (2021). Cultural dimensions of dental students in a Thai university. *Science, Engineering and Health Studies*, 15, 1-9. <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/sehs/article/view/246533>.
- [12] Farrell, W. C. & Phungsoonthorn, T. (2020). Generation Z in Thailand. *International Journal of Cross Cultural Management*, 20(1), 25-51. <https://doi.org/10.1177/1470595820904116>.
- [13] Pummanee, T. Tedla, Y. G. & Riesch, S. K. (2018). Barriers to the quality of parent-adolescent communication in Thailand: an ecological system analysis. *International journal of child development and mental health*, 6(1), 87-101. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/cdmh/article/view/122867>.
- [14] Gu, Q., & Schweisfurth, M. (2016). Transnational flows of students: in whose interest? For whose benefits? In S. McGrath & Q. Gu (Eds.), *Routledge handbook of international education and development*. (pp.359-372). Routledge.
- [15] Al Jazeera. (2020). *Student demonstrators demand school reform in Thailand*. Retrieved August 17, 2022, from <https://www.aljazeera.com/news/2020/9/6/student-demonstrators-demand-school-reform-in-thailand>.
- [16] Prommak, S. (2019). *Critical thinking cognitions and pedagogic practices of Thai EFL university teachers*. [Doctoral Thesis, University of Stirling]. <https://dspace.stir.ac.uk/handle/1893/30307#.YxYRJXZBw2w>.

- [17] Waratworawan, W. Boonmongkon, P. Samoh, N. Promnart, P. & Guadamuz, T. E. (2021). “Kids these days pretend to be grownups”(dekkaedaet): sexual control and negotiation among young Thai female students. *BMC Public Health*, 21(1), 1-13. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10789-7>.
- [18] Tangmunkongvorakul, A. Carmichael, G. Banwell, C. Utomo, I. D. & Sleight, A. (2011). Sexual perceptions and practices of young people in Northern Thailand. *Journal of Youth Studies*, 14(3), 315-339. <https://doi.org/10.1080/13676261.2010.522562>.
- [19] Sridawruang, C. Crozier, K. & Pfeil, M. (2010). Attitudes of adolescents and parents towards premarital sex in rural Thailand: A qualitative exploration. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 1(4), 181-187. <https://doi.org/10.1016/j.srhc.2010.06.003>.
- [20] Wailerdsak, N. (2020). Women in business and management in Thailand. *Journal of Southeast Asian Economies*, 37(2), 163-180. <https://muse.jhu.edu/article/763968>. <https://doi.org/10.1355/ae372c>.
- [21] Ratchatakortrakoon, R. (2019). Representations of single woman in Thai films: The reproduction of [atriarchy ideology. *Humanities, Arts and Social Sciences Studies*, 19(2), 271-296. <https://doi.org/10.14456/hasss.2019.16>.
- [22] Nomnian, S. (2017). Thai PhD students and their supervisors at an Australian university: Working relationship, communication, and agency. *PASAA*, 53, 26-58. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1153678>.
- [23] Pimpa, N. (2012). Amazing Thailand: Organizational culture in the Thai public sector. *International Business Research*, 5(11), 35-42. <https://doi.org/10.5539/ibr.v5n11p35>.
- [24] Yukongdi, V. (2010). A study of Thai employees’ preferred leadership style. *Asia Pacific Business Review*, 16(1-2), 161-181. <https://doi.org/10.1080/13602380903168962>.
- [25] Neuliep, J. W. (2015). *Intercultural communication: A contextual approach*. Sage.
- [26] Tarry, E.F. (2011). Is West really best? Social and cultural tensions international students experience having studied at British universities. *Journal of Further and Higher Education*, 35(1), 69-87. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2010.540316>.
- [27] Jory, P. (2015). Thailand’s politics of politeness: Qualities of a gentleman and the making of ‘Thai manners’. *South East Asia Research*, 23(3), 357-375. <https://doi.org/10.5367/sear.2015.0271>.
- [28] Holliday, A. (2016). Revisiting intercultural competence: small culture formation on the go through threads of experience. *International Journal of Bias, Identity and Diversities in Education*, 1(2), 1-13. <https://doi.org/10.4018/IJBIDE.2016070101>.
- [29] Castillo-Montoya, M. (2016). Preparing for interview research: The interview protocol refinement framework. *The Qualitative Report*, 21(5), 811-831. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2016.2337>.

- [30] Welch, C. & Piekkari, R. (2006). Crossing language boundaries: Qualitative interviewing in international business. *Management International Review*, 46(4), 417-437. <https://doi.org/10.1007/s11575-006-0099-1>
- [31] Banks, M., & Zeitlyn, D. (2015). *Visual methods in social research*. Sage. <https://doi.org/10.4135/9781473921702>
- [32] Glaw, X. Inder, K. Kable, A. & Hazelton, M. (2017). Visual methodologies in qualitative research: Autophotography and photo elicitation applied to mental health research. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1), 1-8. <https://doi.org/10.1177/1609406917748215>.
- [33] Thomas, D. R. (2017). Feedback from research participants: are member checks useful in qualitative research? *Qualitative Research in Psychology*, 14(1), 23-41. <https://doi.org/10.1080/14780887.2016.1219435>.
- [34] Van Nes, F. Abma, T. Jonsson, H. & Deeg, D. (2010). Language differences in qualitative research: Is meaning lost in translation? *European Journal of Ageing*, 7(4), 313-316. <https://doi.org/10.1007/s10433-010-0168-y>.
- [35] Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>.
- [36] Krueger, R. A., & Casey, M. A. (2015). *Focus groups: A practical guide for applied research*. Sage.
- [37] Rose, G. (2014). "On the relation between 'visual research methods' and contemporary visual culture." *The Sociological Review*, 62(1), 24-46. <https://doi.org/10.1111/1467-954X.12109>.
- [38] Vu, T. T. (2021). Gender role attitudes and the division of housework in young married couples in northern Vietnam. *Journal of Southeast Asian Studies*, 52(1), 90-109. <https://doi.org/10.1017/S002246342100014X> .
- [39] Faulkner, S. L. Baldwin, J. R. Lindsley, S. L. & Hecht, M. L. (2006). Layers of Meaning: An Analysis of Definitions of Culture. In J. R. Baldwin, S. L. Faulkner, M. L. Hecht, & S. L. Lindsley (Eds.). *Redefining culture: Perspectives across the disciplines*. 27-52. Lawrence Erlbaum Associates. <https://doi.org/10.4324/9781410617002>.

An Exploration of the Opinions towards the Use of the EWA Application for Improving English Listening Ability of Grade 8 Students at an English Medium Instruction School in Samut Sakhon Province

Arnantawut Tiang-uan^{1*}

¹ An English lecturer in General Education Department at Thonburi University, Bangkok, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: Arnantawut@trums.thonburi-u.ac.th

(Received: August 17, 2022; Revised: December 7, 2022; Accepted: December 28, 2022)

Abstract

The purpose of this study was to explore what Grade 8 students' opinions about the use of the EWA application for improving English listening ability at an English as Medium Instruction (EMI) School in Samut Sakhon Province. The study's sample group included 55 students in Grade 8 during the first semester of the academic year 2021 at an EMI school in Samut Sakhon Province. The research instruments were EWA application and a questionnaire towards learning via the EWA application. The findings revealed that the opinions of Grade 8 students at an EMI school in Samut Sakhon Province towards the use of the EWA application for improving English listening ability were positively high ($M = 3.95$). When considering each aspect, it found that the statements, images and videos of the EWA application are correlated with each content of a lesson and the EWA application helps practice students' English listening for comprehension, were at a highest level ($M = 4.73$ and 4.51).

Keywords: Opinions on English listening, English listening for comprehension, EWA application

Introduction

Over the last several decades, there has been a wide range of research on listening skills conducted in other countries, including improving young students' listening skills through storytelling, improving listening skills by activating student prior knowledge, and developing listening skills by stimulating students' prior knowledge. In Thailand as well, for example, the development of English listening skills of grade 5 students uses a communication language learning management model. Listening skills play an important role in language learning [1] and are considered the most essential language skills [2]. Listening is an essential skill for language students. Once students have received the information from listening, they will be provided with the knowledge they need to learn a language and will be able to begin another skill step by step [3]. According to Doff [4], for a conversation to be effective, students must first understand what the speaker is saying to them. It was discovered that most students encountered difficulties in organizing English language teaching activities that focused solely on learning grammar skills, reading skills, and vocabulary with little emphasis on other English language learning skills while teaching English listening skills. Many teachers believe that listening is a skill that students can naturally develop in a language learning system [5].

Furthermore, teaching and learning activities in the classroom in which teachers test students' listening skills but do not teach them listening skills, and students use listening skills in the classroom but do not listen for comprehension [6]. The students' own listening abilities were discovered to be deficient: (1) Learners have difficulty hearing native speakers'

sounds, (2) Learners must understand every trade that will affect their understanding and anxiety about listening, (3) Learners do not comprehend listening when the pronunciation level is too rapid, (4) In order to test their listening comprehension, students must listen more than once, (5) Learners are discouraged in their listening because they do not relax and must challenge every understanding they hear, (6) The student is discouraged from listening when he or she has been listening for an extended period of time and has lost interest or intention to continue listening [7]. During the process of teaching English listening skills, it was discovered that most students encountered difficulties in organizing English language teaching activities that focused solely on learning grammar skills, reading skills, and vocabulary with little emphasis on other English language learning skills.

In this day and age, technology plays an important role in teaching English, particularly listening skills through media such as radio, television, video, and movies. However, the most advanced media applications are unavoidable. There are numerous methods for enhancing students' listening ability, in particular. One is by providing exercises to train students to become competent listeners capable of responding to sentences or instructions [8]. Therefore, teachers can use listening application to enhance students' learning ability in listening skill, but there isn't a lot of research on how students feel about learning with the application, and the studies that do exist are few in number.

The EWA application is a different kind of educational tool from traditional learning that the researcher has chosen to study. It is another intriguing application that is likely to inspire and foster a positive attitude in students as they develop their English listening skills. We can see from the sample research that while attitudes of students toward using the application to learn have not been studied, applications can actually improve listening performance. The findings of some of the research were examined. The quality of most studies on this attitude is poor. Another intriguing application that the researcher has chosen to investigate applications that are probably to inspire and foster a positive outlook in students to help them develop their skills The EWA application, which is unlike traditional learning and is simple to use, is called Listen to English.

The EWA application contains a large number of English courses and lessons, similar to more than 1000 English books, ranging from simple lessons to advanced levels and real-life conversations. Learning from the film's various dialogues, stories, accents, and emotions allows students to have fun while practicing listening and understanding the true meaning of the emotion. Each movie clip includes a clear translation and explanation of the situation, as well as the option for students to direct the actors to speak more slowly if they are unable to understand what the actors are saying. The application also includes games to help with

learning. EWA is an application that helps the students improve their English skills. Students can learn English by watching short movie clips that allow them to practice listening and imitating sounds with lessons ranging from the basics to the advanced level. As a result, the EWA application is a valuable technological tool for effective English listening practice that students can use whenever and wherever they want. However, in order to be successful at listening, students must first understand their own listening level. The next step is to find lessons that are appropriate for the students. Some sentences may be simple for some, but difficult for others, so select a level appropriate for the students.

Consequently, the researcher intends to study the opinions of English listening comprehension with the EWA application because the researcher sees the EWA application as a modern, good, and interesting medium that is appropriate for the modern age in which students have access to the internet and technology. Furthermore, students can select lessons based on their own interests at any time and from any location, so they should be able to create motivation and positive attitudes for students as well as develop effective listening skills in the future.

Research Purpose

To explore the opinions towards the use of the EWA application for improving English listening ability of Grade 8 students at an EMI school in Samut Sakhon Province.

Research Question

What are the Grade 8 students' opinions towards the use of the EWA application for improving English listening ability at an EMI school in Samut Sakhon Province?

Literature Review and Related Research

Teaching Listening and Teaching Listening for Comprehension Procedures Because listening is a receptive skill, it is thought to be a passive skill. However, this is not the case. Listening can be described in numerous ways. According to [9], listening is an active activity in which the listener actively participates in generating the overall message exchanged between the listener and the speaker. The listener must be active in order to construct a message from what we hear the speaker say. Moreover, according to [10], "hearing is the capacity to recognise and comprehend what others are saying." This requires comprehending a speaker's accent or pronunciation, grammatical structure, vocabulary, and meaning. These four abilities are possessed by an able listener. In other words, hearing is one method for comprehending spoken communication.

Moreover, listening is a conscious process which interprets what we hear [11]. This demonstrates that listening is a crucial step in the information processing of what is heard. Next, he underlines that while listening, people integrate new information with their existing knowledge. This highlights that listening is an active talent, since individuals not only hear but actively digest the information they are hearing.

There are three steps that must be achieved when teaching listening. According to [12], there are three stages of listening: prior to listening, during listening, and after listening. In pre-listening, background information is created for students. The students engage their schemas by questioning what they already know, then determine why they listen and forecast what they will hear. In while-listening, the learners are given feedback, beginning with listening for the gist and subsequently the detail. Then, they can determine if what they hear corresponds to what they should hear. In addition, the students monitor if their predictions were accurate and whether the activity is completed successfully. In the final step of the post-listening phase, students examine their task's solution and discuss any difficulties they encounter. They receive feedback on whether they can complete the task and how they can react to it.

Likewise, Angwattanakul [13] suggested the 4-step guidelines for teaching listening comprehension skills. Firstly, educate students on the value of developing their listening abilities and pique their interest. After listening, instructors are required to inform students of a specific goal or assignment. For instance, after hearing, students may be asked to complete quizzes or create charts outlining what they have heard. Secondly, give the prepared messages or stories to the students to hear. The frequency of listening depends on the level of difficulty of the material and should be at a normal speaking rate for the students. After listening, assign exercises to the students. Finally, while praising students' work, teachers offer solutions and give them the chance to fix their errors.

EWA Application

The EWA application includes brief videos of numerous situations you will come across in daily life, including greetings, requesting to use the restroom, ordering food and drinks, getting directions, and getting assistance. There are Thai subtitles as well as English readings for those who are hard of hearing. There are various listening capacities. The level of a lesson on a topic of interest can be selected by the student. You can speed up, slow down, or repeat the audio of the video after choosing the lesson you want to practice listening to. Any lessons discovered will be documented and tracked back to identify the chapters that were covered. It is an effective technological tool for practicing English listening. There is no set time or place for students to learn.

The EWA Application is one of the new educational applications. Therefore, at the time this study was conducted, there is no relevant research found for the review. However, to support the study, the section presents some relevant literature about using teaching, particularly application, for teaching listening skills.

Relevant Literature

According to Youngning's research, as cited in [14], podcasts can be used to improve listening comprehension skills as well as to gauge the attitudes and learning habits of English language learners. It serves as a tool for improving students' listening comprehension abilities. Thirty-three Basic English-taught grade 11 students from Chulabhorn Rajawittayalai School in Satun Province served as the sample group for this study. The findings revealed that, on average, the students' ability in using podcasts to improve their listening comprehension skills was statistically significantly higher at the .01 level. However, the findings of the qualitative data analysis on the use of podcasts to enhance listening skills from the satisfaction and learning behavior questionnaire. It revealed that although the sample's students had favorable opinions of using podcasts to hone their listening comprehension abilities, they were unable to fully comprehend what they were hearing.

Srikasang [15] conducted research at Panyapiwat Learning Center or CPRAM with third-year vocational certificate students majoring in Mechatronics on the growth of academic achievement in the English Listening-Speaking 2 course using the Hello English app on mobile phones. 13 third-year vocational certificate students majoring in Mechatronics at Panyapiwat Learning Center or CPRAM, Academic Year 2017, who took an English listening-speaking course in the first semester of that academic year served as the sample group for this study. According to the study's findings, students majoring in mechatronics at Panyapiwat Learning Center or CPRAM who studied using lessons from the language-assistance program had average interview scores that were 24.62 percent higher than they had been previously. The mean, frequency, and standard deviation were used to analyze the data. Students at Panyapiwat Learning Center or CPRAM who studied with lessons from the language-assisted program at the Vocational Certificate level (Vocational Certificate 3) majoring in Mechatronics have higher learning achievement after studying than before, and students are satisfied with learning from the Hello English program as the lessons help them learn the language at a high level.

Pumjit and Leungnapha [16] conduct research on the use of applications to improve English listening skills. The research sample consisted of 181 undergraduates of Business English Major, Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Sunandha Rajabhat University. According to the findings, students used the following applications: YouTube (98 percent), BBC Learning English (25 percent), TED (21 percent), and Podcasts (19 percent). Most students

agree that using the application to improve their listening skills is simple, whether they are watching language programs, movies, or listening to international music. It would not be difficult for the students to find an opportunity to listen to English if they really wanted to. Students may not understand at first, but as they learn more frequently, they will understand more and more [17]. Sriwithas et al. [18] conducted a study of learning management using YouTube videos in conjunction with the idea of teaching language for communication to improve the listening and speaking English skills of 43 Grade 9 students at Wat Bueng Thong Lang School. The results showed that students' listening skills were better and they had positive opinions of teaching management, which were in line with Sriphuangmalai and Thienpermpool [14], studying English listening by organizing learning through podcasts of Grade 6 students at Nong Kung Sala Nam Thieng Wittayakorn School. The sample group included 30 students. The findings demonstrated that using podcasts to teach the students improved their listening comprehension skills compared to the score they can make before being taught. Following the experiment, the students had extremely positive opinions of the use of podcasts to organize learning in English for comprehension. This is in line with Shiri's [19] international study, which looked at how using podcasts as a teaching tool and listening motivational strategy for Iranian students learning English as a second language affects their listening and comprehension abilities. 34 students made up the sample group. The students were split into two groups by the researchers: the experimental group listened to podcasts, and the sample received regular instruction. According to the study's findings, the podcasting student group performed better on the listening comprehension test than the control group, developed an effective listening level, and had a strong desire to listen to podcasts.

In addition to video-based application, podcasts have also been examined. The findings demonstrated that using podcasts to teach the students improved their listening comprehension skills compared to the score they can make before being taught. Following the experiment, the students had extremely positive opinions of the use of podcasts to organize learning in English for comprehension.

The impact of TED TALK's widespread use as a listening medium on students' listening abilities was examined by Takaesu [20]. She also looked into teaching strategies for the creation of teaching activities for students with poor listening skills. Students believe that the lectures have improved their listening motivation, comprehension, and comfort with hearing different speaking accents, according to qualitative data analysis based on surveys and journals from students. It also helps students choose lectures that are appropriate for their level of understanding and serves as a platform for planning a variety of supportive-based activities for struggling students. In order to determine whether using Duolingo to learn English

can help students' listening abilities, Putri and Islamiati [21] studied listening teaching using Duoligo. 36 students from class X-Tata Boga 3 at SMKN 2 Karawang served as the sample for this study. The outcomes demonstrated that the students' pre- and post-study English proficiency for Communicative English subjects was higher than before, and the students had a very high level of satisfaction with the Duoligo application.

Research Methodology

Population and Participants

The population of this study were Grade 8 students in the first semester of the academic year 2021 at an EMI school in Samut Sakhon Province. All of them used English as a medium language for communication and were able to use technology for studying on their own. The participants were 55 Grade 8 students employed with the purposive sampling. All of the were studying in the first semester of the academic year 2021 at an EMI school in Samut Sakhon Province.

In this study, the researcher mainly focused on students that studied in the bilingual program because they had to study and communicate with teachers and other people by using English. It is also certain that they studied English listening skill with the researcher.

Research Instruments

A questionnaire is employed to be gauged students' opinions towards the use of the EWA application for improving English listening ability. The questionnaires were constructed by considering the importance of data to be analysed and the safety of information according to the Personal Data Protection Act [22]. To illustrate, the researcher didn't collect the students' personal data, such as age, gender, educational level, etc. as it is not useful for analysis and does not affect the interpretation as they are in the same age and educational level. Therefore, there will be only one section which is the data of students' opinion towards the use of the EWA application for improving English listening ability which were divided into 3 aspects (content, language, and usefulness). Each aspect consists of a set of statement for students to read and choose their opinion by being classified into the 5-Likert scales (5 means strongly agree or highly satisfy, 1 means strongly disagree or highly dissatisfy).

Data Collection

1. The researcher explains the lesson, the application process, and the evaluation techniques to the students.
2. Students complete 10 lessons using the EWA application, which the researcher has scheduled over the course of five days with two lessons of ten minutes each.

3. Following the deadline, the researchers gave out a questionnaire to gauge how the students felt about structuring their learning for English listening comprehension using the EWA application.
4. The researcher reviews the completed feedback form that was returned before using it for more in-depth data analysis.

Data Analysis

The data from the opinion was examined using Microsoft Excel to determine the mean, standard deviation, percentage, and meaning of opinion. The mean was then interpreted and presented in an essay format [23]. The mean-score results of the questionnaire were mapped and interpreted meaning with the interval criteria of Saiyot and Saiyot [24] as follows:

4.51 – 5.00	means	highest / highly satisfied
3.51 – 4.50	means	high / satisfied
2.51 – 3.50	means	moderate
1.51 – 2.50	means	low / dissatisfied
1.00 – 1.50	means	lowest / completely dissatisfied

Research Results and Discussion

The section presents the results with regard to the research question. Therefore, the research results reveal the opinion of the Grade 8 students at an EMI school in Samut Sakhon Province towards the teaching of English listening for comprehension through the EWA application.

In response to the research question, *What are the Grade 8 students’ opinions towards the use of the EWA application for improving English listening ability at an EMI school in Samut Sakhon Province?*, the 10 questionnaire items were constructed to explore the students’ opinions with the 5-Likert scale. The 10 items can be categorized into three aspects, i.e. content, language, and usefulness. The results are presented with four tables. The first table is the overall results of the students’ opinions towards the use of the EWA application for improving English listening ability. The second to the fourth tables depict in detail with discussion on each aspect about the use of the EWA application for improving English listening ability.

Table 1 The overall result of the Grade 8 students’ opinions towards the use of the EWA application for improving English listening ability at an EMI school in Samut Sakhon Province

Aspects	Statements	M	S.D.	Meaning
Content	1. The listening content has the easy conversation appropriate to the students’ English listening ability.	3.14	0.66	Moderate
	2. The listening content has the appropriate duration for learning.	4.27	0.45	High
	3. Images and videos of the EWA application are correlated with each content of a lesson.	4.73	0.34	Highest
Language	4. Pronunciation, accent, and text are clear and easy to understand.	3.87	0.95	High
	5. The speakers’ speed is appropriate.	3.63	0.77	High
	6. Students are able to pronounce English words according to the conversation correctly.	3.94	0.87	High
Usefulness	7. The EWA application helps students listen in detail and answer the questions from the conversation.	4.33	0.47	High
	8. The EWA application helps practice students English listening for comprehension.	4.51	0.38	Highest
	9. The EWA application helps motivate the students’ interest in listening outside the classroom.	3.58	0.87	High
	10. Students are able to use the EWA application for developing their own English efficiently.	3.54	0.82	High
Average		3.95	0.66	High

According to Table 1, the grade 8 students’ opinions towards the use of the EWA application for improving English listening ability at an EMI school in Samut Sakhon Province were found to be at a high level, with an average of 3.95. This is consistent with Srikasang [15] and Putri and Islamiati [21] who used their applications to improve the students’ English listening ability and found that their students were satisfied with the application at the high level. There are two items that the students thought they were at the highest level, which were items 3 in the content aspect and 8 in the usefulness aspect. For the high level of opinion, there were seven items, which were items 2, 4-6, 7, and 9-10. Moreover, there is one items at the moderate level, which is item 1. For the detail results of each aspect and discussion are shown the following Tables.

Table 2 The result of the content aspect from the Grade 8 students’ opinions towards the use of the EWA application for improving English listening ability at an EMI school in Samut Sakhon Province

Aspect	Statements	M	S.D.	Meaning
Content	1. The listening content has the easy conversation appropriate to the students’ English listening ability.	3.14	0.66	Moderate
	2. The listening content has the appropriate duration for learning.	4.27	0.45	High
	3. Images and videos of the EWA application are correlated with each content of a lesson.	4.73	0.34	Highest
	Average	4.05	0.48	High

For the content aspect, the grade 8 students’ opinions towards the use of the EWA application for improving English listening ability at an EMI school in Samut Sakhon Province were found to be at a high level ($M = 4.05$). However, when each statement is considered from highest to lowest ranks, the results reveal that Statement 3, *Images and videos of the EWA application are correlated with each content of a lesson*, is at the highest level ($M = 4.73$), whereas the lowest rank of all the statements is Statement 1, *The listening content has the easy conversation appropriate to the students’ English listening ability*, with the mean score of 3.14, at the moderate level, which is consistent with Takaesu [20] that the system chooses the right level of appropriate activities to students to improve their English listening ability.

Table 3 The result of the language aspect from the Grade 8 students’ opinions towards the use of the EWA application for improving English listening ability at an EMI school in Samut Sakhon Province

Aspect	Statements	M	S.D.	Meaning
Language	4. Pronunciation, accent, and text are clear and easy to understand.	3.87	0.95	High
	5. The speakers’ speed is appropriate.	3.63	0.77	High
	6. Students are able to pronounce English words according to the conversation correctly.	3.94	0.87	High
	Average	3.81	0.86	High

For the language aspect, the grade 8 students’ opinions towards the use of the EWA application for improving English listening ability at an EMI school in Samut Sakhon Province

were found to be at a high level ($M = 3.81$). Moreover, all the items of this aspect were also at the high level. According to Youngning’s research, as cited in [14] when podcasts were used to improve listening comprehension and found the difficulty that students did not fully understand the recording, the statement 4, *pronunciation, accent, and text are clear and easy to understand*, proved that if the EWA application is used in the future, students will understand the English language clearer and easier.

Table 4 The result of the usefulness aspect from the Grade 8 students’ opinions towards the use of the EWA application for improving English listening ability at an EMI school in Samut Sakhon Province

Aspect	Statements	M	S.D.	Meaning
Usefulness	7. The EWA application helps students listen in detail and answer the questions from the conversation.	4.33	0.47	High
	8. The EWA application helps practice students English listening for comprehension.	4.51	0.38	Highest
	9. The EWA application helps motivate the students’ interest in listening outside the classroom.	3.58	0.87	High
	10. Students are able to use the EWA application for developing their own English efficiently.	3.54	0.82	High
	Average	3.99	0.64	High

For the usefulness aspect, the grade 8 students’ opinions towards the use of the EWA application for improving English listening ability at an EMI school in Samut Sakhon Province were found to be at a high level ($M = 3.99$). However, when each statement is considered, the results reveal that Statement 8, *The EWA application helps practice students English listening for comprehension*, is at the highest level ($M = 4.51$). This is consistent with Pumjit and Leungnapha’s research [16] which found that students felt easy when they watched language programs, movies or listening to international music because they can learn more frequently.

Conclusion and Recommendations

The research findings revealed that grade 8 students’ opinions on English listening for comprehension using the EWA application at an EMI school in Samut Sakhon Province were at a high level, with an average value of 3.95. The results of the study can be concluded as follows:

The EWA application, which is a useful listening practice tool and offers a source of images, videos, and audio from native speakers as if the students were in a real situation, helps students organize their learning and improve their English listening comprehension. The content is not too challenging and has a variety of features, which encourages students to feel motivated to listen to English and fosters a positive opinion of the language. Students must practice listening, but they are free to practice as much as they like.

A study of opinions on English listening for comprehension through the EWA application of Grade 8 students at an EMI school in Samut Sakhon Province. The researcher has discovered what is useful for teaching and learning activities and has suggestions as follows:

1. Recommendations for use

- 1.1 There should be preparation of equipment, classroom, internet signal before teaching management.

- 1.2 Teachers should act as facilitators and be with students at all times to train them to be responsible.

2. Suggestions for the next research

- 2.1 Should conduct research experiments with students at other levels such as primary school level, grade level high school tertiary Vocational level, etc.

- 2.2 Comparison should be made between the EWA application and other applications.

References

- [1] Rost, M., & Rubin, J. (1994). A review of second language listening comprehension research. *Modern Language Review*, 78(2), 199-221. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.1994.tb02034.x>.
- [2] Oxford, R. (1993). Research update on teaching L2 listening. *System*, 21(2), 205-211. [https://doi.org/10.1016/0346-251X\(93\)90042-F](https://doi.org/10.1016/0346-251X(93)90042-F).
- [3] Nation, I. S. P., & Newton, J. (2008). *Teaching ESL/EFL listening and speaking*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203891704>.
- [4] Doff, A. (2001). *Teaching English: A training course for teachers (14th ed.)*. Cambridge University Press.
- [5] Hamouda, A. (2013). An investigation of listening comprehension problems encountered by Saudi students in the EL listening classroom. *English Language Teaching*, 2(2), 113-155.
- [6] Glisan, E. W. (1985). The effect of word order on listening comprehension and pattern retention. *An experiment in Spanish as a Foreign Language*, 35(3), 443-472. <https://doi.org/10.1111/j.1467-1770.1985.tb01087.x>.

- [7] Maya, V. (2021). *11 Barriers to Effectives Listening and Tips to Overcome Them*. Customers First Academy. <https://customersfirstacademy.com/barriers-to-effective-listening/>.
- [8] Ur, P. (1984). *Teaching listening comprehension*. Cambridge University Press.
- [9] Nicholas, L. N. (1988). Teaching Listening Comprehension. *English Teaching Forum*, 26(1), 19-22.
- [10] Saricoban, A. (1999). The teaching of listening. *The Internet TESL Journal*, 5(12). <http://iteslj.org/Articles/Saricoban-Listening.html>.
- [11] Soundsory. (2018). *What's the difference between hearing and listening?* Soundsory. <https://soundsory.com/whats-the-difference-between-hearing-and-listening/>.
- [12] Wilson, J. J. (2008). *How to teach listening*. Pearson Education Limited.
- [13] Angwattanakul, S. (1992). *Methodologies for teaching English as a foreign language*. Chulalongkorn University.
- [14] Sriphuangmalai, R., & Thienpermpool, P. (2018). *Development of English listening comprehension achievement using Podcast for Prathomsuksa six students at Nongkungsalanumtiangwittayakorn School*. [Master's Thesis, Silpakorn University].
- [15] Srikasang, W. (2017). *Development of the English learning achievement of listening-speaking 2 with Hello English Program on mobile phone*. [Master's Thesis, Panyapiwat Technological College].
- [16] Pumjit, P., & Leungnapha, A. (2019). *Using application for English listening development*. [Master's Thesis, Suan Sunanda Rajabhat University].
- [17] Pinyonattagarn, D. (1995). Foreign languages for Thai: Why and how? *Suranaree Journal of Science and Technology*, 2, 203-206.
- [18] Sriwithas, T., Nithitwaraphakun, K., & Akkratana, P. (2019). Learning management through the application of YouTube-based videos with Communicative Language Teaching approach to improve English listening and speaking skills of Grade 9 students. *Academic Journal of Phranakhon Rajabhat University*, 11(2), 219-233.
- [19] Shiri, S. (2015). The application of podcasting as a motivational strategy to Iranian EFL learners of English. *A view toward listening comprehension*, 6(3), 155-165. <https://doi.org/10.7575/aiac.all.v.6n.3p.155>.
- [20] Takaesu, A. (2017). *TED Talks as an Extensive Listening Resource for EAP Students 1*. <https://www.semanticscholar.org>.
- [21] Putri, M. L., & Islamiati, A. (2018). Professional journal of English education. *Teaching Listening Using Duolingo Application*, 1(4), 1-6. <https://doi.org/10.22460/project.v1i4.p460-465>.

- [22] Pornpilast, S. (2022, May 30). *PDPA DOs and DON'Ts*. PDPA Thailand. <https://pdpa.online.th/pdpa-dos-donts/>.
- [23] Wongrattana, C. (2007). *Techniques for using statistics for research*. Taineramitkij Inter Progressive.
- [24] Saiyot, L., & Saiyot, A. (1995). *Techniques for educational research*. (4th ed.). Suweeriyasan.

21st Century Feminism: A Significant Role to Play in the Study of International Relations

Apiradee Jiropas^{1*}

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

*Corresponding author : E-mail address : eveafs@hotmail.com

(Received: September 2, 2022; Revised: January 3, 2023; Accepted: January 9, 2023)

Abstract

Feminist Theory began to gain attention in International Relations (IR) studies in the late 1980s, with women's rights no longer being ignored. Since then, more women have started to openly express their opinions on IR studies. The purpose of this article is to demonstrate that Feminism has increased the role that it has to play in the study of IR in the 21st Century. In the first section of the article, there will be a brief explanation of the background and standpoint of Feminism. Then, it will explain the perspective of Feminist Theory from different approaches. In the next section, the role of feminist scholars in IR will be analyzed. Christine Sylvester and Cynthia Enloe are two obvious scholars who have had an influence on IR. Then, this article will analyze the standpoint of Feminism on war and peace issues. In the following section, the Iraq War will be taken into account as a case study. Then, this article will analyze this case through realist, liberal and feminist lenses - to compare the different standpoints of each theory. Moving to the next section, it will discuss why Feminism has not long played a significant role in the study of IR. Then, in the conclusion, it will sum up the feminist role in IR, to establish whether it has played a significant role or not.

Keywords: Realism, Liberalism, International Relations

Introduction

Before the 1980s, there were many women's organizations in world relations. And the largest of all was the International Council of Women, that included forty-one countries at that time. Women became more active in the the League of Nations, as a result of Article 7, which stated that "All positions under or in connection with the League, including the Secretariat, shall be open equally to men and women" [1, p.233]. This article allowed women to have much greater participation in the organization. Nevertheless, women's role did not improve any further until the collapse of the League of Nations in 1946. In the 1960s, there was a mass movement – a rebirth of feminist activism [2]. In 1972, the 'Journal of Conflict Resolution' claimed to be the first published feminist English language journal of IR [3], with articles written by Berenice Carroll. In one article Carroll argued that IR scholars would gain more benefit if they rethought their ideas about power and began to revise womens' role in the structure of international society [3]. This article was ignored for fifteen years, but Carroll continued to do more research on her work. Later on, her work greatly influenced women's peace movements, and also encouraged women to play a greater roles in the IR sphere. In the late 1980s and early 1990s, feminist theories entered the IR sphere, with more concrete information. The standpoint of feminists, according to Harding was "to identify the element of women's voice insight, understanding of reality and through political struggle as

well as good feminist research transform these elements into a morally and scientifically preferable grounding for our interpretations and explanations of nature and social life” [as cited in 4, p.172].

In the study of International Relations (IR), there are many theories that are based on general perceptions. Two well-known examples are Realism and Liberalism. Both of these theories are the main actors in IR, but neither of them places much importance on the role of women and children, as both actors are primarily focused on the military and economic spheres - with no emphasis on social issues. However, Feminist Theory had managed to stage an official entry into the sphere of IR by the end of the late 1980s, with women’s rights no longer being ignored - and with many women openly expressing their opinions on IR issues. Feminist scholars further explained that in the past why there were the lack of feminist ideas in international relations. It was because the international politics elite was mostly for men. Hence, only men and not women were capable of dealing with the issues of international relations, foreign policy actors and decision-makers.

Within feminist theories, there are different approaches. Liberal Feminism believes in the achievement of women’s equality by the removal of obstacles to the same rights and opportunities as men. Critical Feminism, according to Whitworth [5], states that to understand gender, both men and women should examine their particular circumstances. Feminist Constructivism emphasizes gender, and how gender is shaped by global politics. Feminist Poststructuralism tries to disclose hierarchies through analyzing texts and their meaning, because their proponents see gender as a complex social construction. Postcolonial Feminism, according to Mohanty [6], emphasizes that women around the world exhibit significant differences, depending on their background. As a result, it was thought that Western feminists could not assume that all women had similar needs. This last approach seeks to correct the misperception that all women are essentially the same.

The Perspective of Feminist Theory From Different Approaches

Christine Sylvester and Cynthia Enloe are the two feminist scholars most obviously influential in this field of study. In the book “Feminist Theory and International Relations in a Postmodern Era”, written by Christine Sylvester, the author established her subject expertise by linking International Relations Theory with Feminist Theory. Goldstein [7] stated that this book looked at three epistemologies. Firstly, she examined Feminist Empiricism, which used scientific methods to analyze women. Secondly, she emphasized the feminist standpoint, in which women have a unique perspective, and in which everything can be mediated through these perspectives. Thirdly, she examined Post-Modern Feminism, which treated gender as a social construct which could be deconstructed by teasing out the hidden assumptions.

Sylvester began to play a greater role in the International Relations arena, after she realized that IR Theories were ill-conceived from the feminist viewpoint. She labelled this misconception as ‘gender-blind’, because IR theories tried to set women outside the boundaries of IR debate, and issues about women were kept silent. She stated [8, p.211] “Women are always of another place. Our absence is required, must be invented, to enable the encoding of International Relations as masculine territory”. Sylvester is one of the feminist scholars who has done most to achieve global recognition of what she has said. Her work was of good quality, and it really sent a message to IR theorists to re-consider how women thought.

Cynthia Enloe is another feminist who has had a great influence on IR. She wrote the book called *Bananas, Beaches, and Bases*. Enloe [9] took the analysis of women as actors in world politics a step further. She also urged the World to stop excluding women from international affairs, as Sylvester had done previously (see above). This book allowed the reader a greater understanding of international politics from the feminist viewpoint. Enloe also wrote many other books about Feminism in International Relations, and all of them became important feminist studies sources on IR.

The Standpoint of Feminism on War and Peace Issues

Realism focuses on state security and power. Liberalism focuses on domestic actors, with power not being the principle goal of this theory - as is the case with Realism, in which the state seeks to maximize its power. It is claimed that Realism has been present in world international politics for nearly 2,500 years. By comparison, Liberalism was established by German philosopher Immanuel Kant in 1795.

Feminist perspectives do not focus on the state as the dominant actor. Feminism emphasizes social issues instead of power-seeking by the state. As a result, when there is a focus on war and peace issues, this has usually led automatically to male social constructions. In this case, gender is an important factor, because men are characterized as active agents, rational and aggressive. In contrast, women are characterized as passive victims, emotional and peaceful. These characteristics, according to Feminist Theory, mean that war or conflict is far more likely to happen with men, rather than with women.

According to Regan and Paskeviciute [10], hierarchical power structures can be claimed to be at the heart of feminist critiques within International Relations. When women have more opportunities to play a greater role in politics, it will be harder for men to make the decision to go to war. War is an evil, from the feminist viewpoint, because women and children always suffer in wartime. If there is a way to avoid war, feminists will not hesitate

to find it. Moreover, Ruddick [as cited in 4] stated that women are less prone to war because they learn special lessons from their mothers' behavior. In studies of male and female attitudes towards the use of force against Iraq in the Gulf War between 1980 and 1988, Gallagher, Hart & Teeter [as cited in 10] found evidence which supported the view that women were less likely to condone force against Iraq. This was because women were thought to be more caring, empathetic and cooperative than men. The use of force was not considered the solution to conflict, in the feminist way of thinking.

There is strong empirical evidence about women's attitude to war and peace issues. If there is a military dispute between two states in which the majority of people in the political arena are women, this will normally result in the leaders of both states trying to find a solution that creates the lowest possible level of violence; as a form of mutual compromise. In the 1980s, many women campaigned for peace, to ensure the removal of nuclear weapons of war from Greenham Common [11] in the UK. Enloe [12] stated that one of the most distinguishing aspects of militaries is that they are almost exclusively male.

Although there were some females serving in militaries, this was no guarantee that militaries could be trusted by the states in which they were based. As a result, militaries could usually be claimed as male territories. Nevertheless, not all men are eager to go to war, but they sometimes have no other choice. It is often considered a man's duty to perform military service. Overall, women can generally claim to be less war-prone than men.

International Relations theories also place importance on war and peace issues. Realism focuses on the state maximizing its power with little concern that such power-seeking might cause war. In contrast, Liberalism focuses on the state building democratic peace among nations. However, none of these theories really consider how women's lives might be affected; but only emphasize the masculine point of view, and focus on the importance of the state's sovereignty.

Feminism made the first attempt in IR to reveal its feminine point of view about war and peace. In the study of war and peace issues in the IR sphere, Feminism can thus claim to have played a significant role in the study of IR. Feminism analyzed these issues through the eyes of women who were also an integral part of society.

Therefore, it is important for IR scholars to perceive the voice of the feminine side - not only from the masculine side. Below, a case study is made of the Iraq War, seen through the lenses of three IR theories: Realism, Liberalism and Feminism will be taken into account in this analysis. This will indicate the differences in each theory, and recognize the feminist role in IR, as a means to improve the IR field, so that it might become more efficient in its perceptions.

The Iraq War Through Realist, Liberal and Feminist Lenses

Since the Cold War ended, democratization has spread strongly across the globe - with many states adapting the ideology as their main political regime. Since that time, war has yet to take place between liberal democratic states. The Iraq War was an exception because it was not a war between liberal democratic states, but one waged against an illiberal state. The Iraq War took place at the beginning of our current 21st Century, which in itself seems a good reason why this article has taken it as a case study because Iraq war was a 1st formal big war of this new century. Moreover, the Iraq War was with an Islamic state, in which there was a lack of women's rights. Hence, this article would like to begin by analyzing the Iraq War through a Realism lens. After the Cold War ended, the World turned to a unipolar system, with the US becoming a hegemonic country. To some US eyes, all treaties and agreements were obstacles to their country gaining ground in its national interests; hence it was not necessary for the US to consider paying attention to these. During President Clinton's office, he launched the unilateralism policy, and this policy was continued by President Bush. When Bush was elected, his administrative manner was also hubristic. The obvious example would be the decision to declare war on Iraq, without taking the opinion of the UN into consideration. The majority of people within the Bush administration, the President included, could claim to be on the side of Realism; for instance, Vice President Cheney, Paul Wolfowitz and Condoleezza Rice. The first action of the US was to create sanctions against Saddam's government, because the US claimed that Iraq was lacking in the field of human rights. Then, the US blamed Saddam for acquiring WMDs. This became a big excuse to invade Iraq. The Bush administration had already made the decision to fight against Saddam. They also believed that without Saddam, the US would be able to play a greater role in the Middle-East.

Moreover, the Iraq War would remain a good example to rogue states that wanted to challenge US power - for them to reconsider their actions against that country. Realists [13] believe that a very powerful country can maintain their status quo by giving greater importance to the relations between military and economic spheres. Moreover, Realists believe that the state needs to be certain that other states will not shift the balance of power against them. In this case the US invaded Iraq because President Bush wanted to demolish the so-called 'Axis of Evil' - to guarantee that Iraq could not strike back in a way that might decrease US power in the future. On March 18th, 2008, it will be five years since the US invasion, but the situation there does not seem to be getting any better - in spite of Saddam's death in December 2006. President Bush and his team made a big mistake in invading Iraq. The US President's popularity decreased dramatically after he could not prove that Iraq had acquired WMDs. The US spent a lot of their budget in the military sphere during the Iraq War, and now that is having a big effect on the American economy.

To analyze the Realism viewpoint, this crisis happened because Bush wanted to maximize US power, worldwide. According to Mearsheimer [13], states should look for opportunities to gain more power because that is the best way to ensure their own survival.

Now the Iraq War will be analyzed through the lens of Liberalism. Generally, Liberalism focuses on economic interdependence, international cooperation and democratic peace. The Liberalism standpoint was that in the US, after the 911 tragedy, national security became the major issue of the state. Military power was greatly increased. But from a liberalist perspective, economic issues were also involved in the Iraq War. Iraqi oil and its other natural resources were attractive to the major powers. In the modern world, oil is the mechanism to run the world economy and the US still relies on Middle-Eastern countries for its oil supplies; and the situation between the US and these countries is always unstable. It would be preferable that the US had more of its own domestic oil reserves. This reasoning became the hidden agenda of the US, from the liberalist standpoint. Moreover, peace-seeking is normally considered one of the principle goals of Liberalism. Liberals [14] generally believe that democracies never wage war against each other. But Iraq is a non-democratic state, and so it does not really conform to this model. To democratize Iraq was a major reason given by the US for declaring war against Iraq.

After analyzing the Iraq War through both Realism and Liberalism lenses, this article will now analyze it through another important lens - which is Feminism. Feminists do not think of war as a way to increase state power - as do Realists. Feminists do not look at war as a way to increase economic benefits. They also do not pay attention to the country's regime. Rather, feminists pay heavy attention to the effects of war on vulnerable citizens in the affected societies. No IR theory was previously able to explain the suffering of these people from war. Such theories mostly emphasized the benefits of state and individual interests that accrued from victory in a war. From the feminist perspective, the Iraq War, and its preceding sanctions, led to the malnourishment of women and children. When women started to become malnourished, the 'Domino Effect' passed that problem on to their children - and especially their infants - who depended on their mother's health. During wartime, women lose their jobs; they cannot earn money to buy the four basic necessities for a living. They are also often the victims of war rape; but none of the previous IR theories have really expressed these problems to the World. As mentioned earlier, females generally prefer peace, and are more likely to seek compromise than males. Above all, feminists want to raise gender securities issues to be on the global politics agenda, and they want to use gender as a category of analysis. And so feminists have intentionally widened the IR debate to a much wider perspective.

Furthermore, feminists often examine cases of International Relations at the micro-level, unlike other more general IR outlooks. Without feminism, the study of IR would be confined to the masculine viewpoint, and thus could not perceive the entire world of international relations. Below, this article will examine why Feminism did not previously have a significant role to play in the study of International Relations.

Feminism's Role in the Study of International Relations

The feminist role in International Relations has proliferated in the last decade. Nevertheless, there are still many remaining boundaries between feminists and mainstream IR scholars. There has been little constructive engagement between both groupings [15]. There have been misunderstandings between the two groups about the methodologies used by feminists. Keohane [as cited in 16] stated that IR scholars will understand only if feminists renounce their ideology and commit themselves to the basic methodology of social science. This is because feminism perspectives are based on ontology and epistemology; and those are not the usual methodologies with which IR scholars operate. Moreover, feminists and IR scholars often talk about very different worlds, and analyze cases with very different methods. Feminist scholars argued that the theoretical foundations of International Relations are based on traditional malefemale dichotomies. Feminist contributions to international relations are not just about adding women to the study of international politics, they are deeper. During the late 1980's in the third debate "feminist scholars contested the exclusionary state-centric and positivist nature of the discipline primarily at the metatheoretical level" [19]. Many of those feminist contributions sought to deconstruct and subvert realism, one of the dominant power politics explanation for post-war international relations [18]. These new theoretical and epistemological challenges to international relations opened the space for critical scholarship, in where "they begged the question of what a feminist perspective of world politics would look like substantively and how different would be" [19].

IR scholars did not previously agree with the feminist theories on gender and peace. Feminists believed that women are more peaceful than men - and that the World would be less violent if the majority of leaders were women. IR scholars disagreed with the feminists because there were some many examples of women politicians who had acted like men; for instance, Margaret Thatcher and Indira Gandhi. As a result, IR scholars believed that feminists could not assume that women are more peaceful than men. According to Tickner [18], women leaders in western states are more likely to oppose the use of force in international actions and are seem to be more supportive of humanitarian interventions. Therefore, a feminist perspective on International Relations would create a more realistic understanding of how it works. It would help to achieve those missing pieces that are not considered in

the international policy and decision-making, such as the issue in human security. The value for a feminist perspective on International Relations could introduce a humanitarian and more sensitive vision that can help to have a better understanding of how the world actually works. Nevertheless, IR scholars accused feminists of being wrong, because they only used epistemological methods - and this created outcomes that did not have enough potential to be trusted. IR scholars believed that Feminists needed to use their own IR methodologies to achieve accurate outcomes.

According to Tickner [17], there had been many times when IR scholars questioned feminists who could not provide a brief overview of their theory. He believed this was because feminists faced communication difficulties with IR scholars. Feminists did not feel familiar with the methodologies that had been used by IR scholars in the past. Thus, Feminism was sometimes not counted as a vital part of the IR sphere. Robert Keohane devised many of the arguments against Feminist Theory. Keohane often opposed the feminist viewpoint, but he was also willing, at times, to listen to feminist critiques. However, he was often quick to deny these critiques if he found that they went against the research methods to which he was committed [as cited in 3]. According to Keohane, IR scholars sometimes operated with closed minds; and would often disagree immediately with ideas which were different from their own. And so he thought that feminist theories, that were currently unacceptable, might be acceptable in future. Thus, he thought that it cannot be said that feminists do not have a role to play in the study of IR. In support of this statement, the Constructivist Theory (which appeared in the IR sphere in the late 1980s) stated that IR studies shared ontological grounds with feminism – and thus provided a unique window of opportunity for understanding [16]. Moreover, many feminist works, including Enloe: 1989, Tickner: 1992, Peterson: 1992a, Sylvester: 1994 and Whitworth: 1994 [as cited in 16] also helped to create the standpoint for the feminists in the IR sphere. Therefore, feminism can claim to have a significant role to play in the study of International Relations.

Conclusion

From the late 1980s on, Feminism began to make its formal appearance in the field of IR. From that time on, feminists started to play a greater role in the study of IR. Nowadays, many universities have opened feminist courses for IR students. Although there are still many critiques that say that feminist methodology is very different from IR methodology, there has been no real reason to confine Feminism outside the boundaries of IR. Feminist methodology is based on ontology and epistemology, and is thus different from IR methodology - this is nevertheless the way that Feminist Theory works. Feminists tend to examine cases from the micro-level, whereas IR theories tend to examine everything from the macro-level.

Furthermore, Sylvester and Enloe - both feminist scholars - started to play a greater role in IR by publishing books that carried a clear standpoint for their opinions. Feminists did not focus on state power, as their main principles concerned gender issues. They tried to raise gender security issues to be an integral part of global politics. Feminism also looked at war in a different way. When talking about war, feminists did not look at power - but rather they focused on social issues that affected vulnerable citizens in their societies.

Above all else, Feminism can increase the potential importance of the study of IR. In the past, IR critique only operated with a masculine perspective, but this changed with the entry of Feminism into IR. It opened IR to a wider picture of the world with a more feminine perspective. And this gave IR a greater potential to influence global affairs, because the world consists of both men AND women. Hence, it is necessary to look at the World from both perspectives.

References

- [1] Boeckel, F. B. (1929). Women in International Affairs, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 143, 230-248. <https://doi.org/10.1177/000271622914300125>
- [2] May, E. T. (1982). Expanding the past: Recent scholarship on women in politics work, *Reviews in American history*, 10(4), 216-233. <https://doi.org/10.2307/2701828>
- [3] Murphy, C. N. (1996). Seeing women, recognizing gender, recasting international relations, *International Organization*, 50(3), 513-538. <https://doi.org/10.1017/S0020818300033464>.
- [4] Sylvester, C. (2002). *Feminist international relations, an unfinished journey*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511491719>.
- [5] Whitworth, S. (1994). *Feminism and international relations: Towards a political economy of gender in interstate and non-governmental institutions*. Macmillan.
- [6] Mohanty, C. T. (1988). Under western eyes: Feminist scholarship and colonial discourse, *Feminist review*, 30(3), 61-68. <https://doi.org/10.2307/1395054>
- [7] Goldstein, J. S. (1995). Review: IR Theory and Feminism(s): Can we talk?, *Mershon International Studies Review*, 39(1), 167-169. <https://doi.org/10.2307/222709>
- [8] Sylvester, C. (1994). *Feminist theory and international relations in a postmodern era*. Cambridge University Press.
- [9] Enloe, C. (2000). *Bananas, beaches, and bases: Making feminist sense of international relations*. University of California Press.

- [10] Regan, P. M., & Paskeviciute, A. (May, 2003). Women's access to politics and Peaceful states, *Journal of peace research*, 40(3), 287-302. <https://doi.org/10.1177/0022343303040003003>.
- [11] Zalewski, M. (1995). Well, what is the feminist perspective on Bosnia?, *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 71(2), 339-356. <https://doi.org/10.2307/2623438>.
- [12] Enloe, C. (1993). *The morning after: Sexual politics at the end of the cold war*. University of California Press.
- [13] Mearsheimer, J. J. (2001). *The tragedy of great power politics*. Norton.
- [14] Dunne, T., Kurki, M., & Smith, S. (2007). *International Relations theories*. In Panke, D., & Risse, T., Liberalism, 89-108. University Press.
- [15] Tickner, J. A. (1999). Why women can't run the world: International politics according to Francis Fukuyama, *International Studies Review*, 1(3), 3-11. <https://doi.org/10.1111/1521-9488.00162>
- [16] Locher, B., & Prugl, E. (2001). Feminism and Constructivism: Worlds apart or sharing the middle ground?, *International Studies Quarterly*, 45(1), 111-129. <https://doi.org/10.1111/0020-8833.00184>
- [17] Tickner, J. A. (1997). You just don't understand: Troubled Engagements between feminists and IR theorists, *International Studies Quarterly*, 41(4), 611-632. <https://doi.org/10.1111/1468-2478.00060>
- [18] Tickner, A. (1992). *Gender in International Relations, feminist perspective on achieving global security*. Columbia University Press.
- [19] True, J. (2001). *Feminism*. In. Burchill, S. & Linklater, A. (Ed.), *Theories of International Relations*, 241-265. Palgrave.

An Investigation of Self-Mention and Identity Construction in Chart Korbjiti's "The Judgment" of Thai Written Novel

Sirikarn Thongmak^{1*}

¹ Lecturer, Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok Province, 65000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: sirikarnkarn45@gmail.com

Abstract

This research article aims to explore the use of self-mentions “I” expressed by the characters in the novel “the Judgment”, the famous novel in Thailand. The results revealed that the facets of critical discourse and context interpretation cannot be separated. That is, discourse also plays a vital role in projecting an individual’s subjectivity through the use of language, non-verbal interaction and expression. Fak, the main protagonist and the villagers are the key parts of societal discourse, with the former as a victim of the villagers’ discourse and the latter as victims of their own. The use of self-mentions “I” and identity construction could manifest the intended meaning that each character conveys. The analysis underlines the concept sociolinguistics and discourse should be considered as an interesting medium in Thai thought domination found in the novel. Moreover, instructors of the English language can apply the results of this study as a guideline for raise students’ awareness of competent novel writers with the sociolinguistic and critical discourse interpretation, along with the necessity to understand the underline meaning of Thai cultures while creating novel.

Keywords: Self-mention, Identity construction, Thai novel, Written discourse

Introduction

The identity of characters within a particular work on literary criticism could be one central area in textual analysis [1] and critical discourse analysis. That is to say, not merely is it focused on the matter of linguistic practice, but literary writing is also very much tightly linked to socio-political domains [2]. Apart from other literary works, the novel author in particular normally attempts to project his or her knowledge of worldview and socio-cultural perspectives through human characters that captivate the reader’s interest, which leads to acknowledgement and awareness of social issues in the community they live in. Therefore, the understanding of identity in terms of both personal and social identity is very important and applicable to analyzing a diverse range of cultural groups [3].

In novels, engaging readers in consequence largely involves the construction of character identity. As Ivanič [4] stated that “Writing is not just about conveying content but also about the representation of self” (pp.373). In this case, identity could convey from authors to readers via written discourse. Similar to Matsuda [5]’s concept of the complex phenomenon of identity in written discourse, he posited that writing does not merely narrate the content but it also conveys the role of authorial self or identity of the writer. All elements of scholarly language use, particularly various kinds of linguistic markers and discourse features, including personal pronouns and a range of cohesive and interpersonal features play

a significant role in shaping and revealing writer's identity or subject position which contribute to construct the persuasive effect while engaging the readers through the text and relate a text to its own context. The term writer identity can be divided into two facets. That is, the identity positions of the writer which refers to the demographic information of the writer's individual characteristics and the writer's identity which is constructed through the social interaction and various elements of textual features within the particular context [6]. When they are combined with content of subject matters, the first-person pronouns, namely "I" and 'we' or the so called 'self-mentions' [6] functions as the crucial communicative devices which facilitate the pragmatic functions rhetorically employed in the written text so that the reader can gain better understanding of the content and the characters through self-mentions employed within the target text of particular settings [6-8]. Self-mentioning is thus a crucial feature demonstrating the authorial identity of novel characters. It creates cohesion and coherence in text by the effective interaction between the characters in a novel and the reader by means of interpersonal communicative strategies. The reader then established their attitudes, evaluation, commentaries, and so on for novel characters.

In Thai novels, the works of Chart Korbjitti has been well-known and prominent in Thai modern literature. His publication of *Khamphiphaksa* or *The Judgment* in 1981 received the S.E.A. Write Award in 1994. It reveals the socially conscious literature and reflects the social realism and discourse in Thai society. Therefore, during the recent decades, a number of studies concerning the language use and socio-cultural dimensions embedded in the novel have been conducted within the literary studies both local and international settings. These includes stylistic feature on non-verbal communication analysis (e.g. Endoo, 2012), neo-liberal development in Thai society (e.g. Matthew & Ozea, 2008), self-existence and individual's subjectivity (e.g. Hideki, 2005). Most of these previous studies were based on the critical analysis of social dimension in the novel. However, it has been found that there is still a dearth of studies on the characters' identity which can shed another important light for socio-cultural dimensions in Thai society.

Research Questions

1. What are the different functions of the self-mentions employed by the characters in the *Judgment*?
2. How do the self-mentions used in the *Judgment* reflect the socio-cultural dimensions?

Purposes of the study

The purpose of this study is to investigate Chart Korbjiti's character identity construction through the use of self-mentions 'I' with the hope to point out some other interesting socio-cultural perspectives based on its discourse.

Literature Review

The influence of human societies in terms of socio-cultural identity could be realized based on each speech community discourse which tends to have its own ways of norms and conventions [9]. Besides, the identity has long been developed through the social interaction within their community of any particular context [4, 6, 9]. Apart from the cognitive factor in terms of linguistic competence, the socio-cultural factor as well as linguistic environment also play indispensable parts of identity construction in each member of that society [10].

The investigation of identity could be conducted through various kinds of linguistic features or discourse markers, including a wide range of cohesive devices or interpersonal features (e.g. hedges, attitude emphatic markers) play a significant role in shaping and revealing the identity of speakers. Among the items used to identify classification, self-mention [6-8] or the use of first-person pronoun 'I', is one of the crucial linguistic features functioning in demonstrating the 'self' identity of a language user.

In this study, self-mention refers to the first-person pronoun 'I' expressed via the novel's characters in diverse communicative contexts. This key interpersonal feature could powerfully address:

1. Characters' social identification (identity) in the novel
2. The degrees of power distance and relationship embedded in discourse
3. The linkage to other linguistic features reflecting socio-cultural perspectives

Theoretical framework of self-mentions

The main theoretical framework used for this study include:

1. Tang and John's [11] continuum of authorial presence of self -mention "I"

From the theoretical framework, focus of this analysis of "I" can be represented into in the main 5 level classification. The first level of "I" is as a "representative" which assumes that the writer and the reader share the same background knowledge in their discourse communities. The second level of "I" is as the "guide". This means that the writer helps the reader to form an opinion or decision through his or her writing. The third level of "I" is as the "architect" which helps organize, structure or outline the writing. The fourth level of "I"

as the “opinion holder” that the writer expresses an opinion or attitude towards the reader. The fifth level of “I” is as the “originator”. The writer creates the content or formulates ideas in the writing.

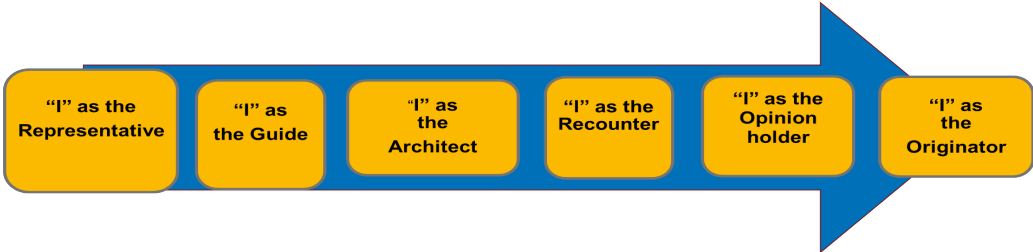

Figure 1 Tang and John’s (1999) Continuum of Authorial Presence in Academic Writing

As shown in the Figure, “I” as the representative is the least powerful of presenter and “I” as the originator is the most powerful of presenter. In this study, as a result, the theoretical framework is adopted from Tang and John’s continuum [11] to reveal the use of “I” in the novel as follows:

Table 1 the theoretical framework adopted from Tang and John’s continuum (1999) to reveal the use of “I”

Self-mention of “I”	Description
I as the representative	As part of a group or community, ‘I’ voices the presence of the speaker to show some kind of relationship with others.
I as the Guide	To attract the listener’s attention, ‘I’ allows the speaker to personally explain things to lead the listener to understand or do something as a result.
I as the Architect	As an organizer, ‘I’ states or proposes an idea, claim, purpose, result to the listener.
I as the Recounter	‘I’ as the recounter describes reasons or steps to be used as persuasive justification in expressing oneself.
I as the Opinion holder	Knowing information or established fact, ‘I’ enables the speaker to share an opinion or attitude confidently.
I as the originator	As an authority, ‘I’ reveals the contribution of valuable opinion to a group, community, or society.

Supported theoretical framework employed to investigate: “I” status in particular context of the target novel

1. Theory of politeness: Face and politeness strategies based on Brown and Levinson’s ‘Politeness’ Theory [12]

1.1 ‘Positive politeness’ is expressed by satisfying ‘positive face’ in two ways; By indicating similarities & expressing an appreciation of the interlocutor’s self-image.

1.2 “Negative politeness” is found in the various ways of mitigating an imposition.

EX: Hedging: Er, could you, er, perhaps, close the, um, window? Indicating deference: Excuse me, sir, would you mind if I asked you to close the window?

2. Theory of Speech Act based on Austin (1962) and Searle (1969)

There are two aspects of speech act that could be used to analyze:

2.1 Illocution: the intended meaning of the utterance by the speaker

2.2 Prelocution: the action that results from the locution

In this study, the five categories of speech act based on their functions assigned to them are used to analyze the “I” status in particular context of the novel as follows:

Table 2 the five categories of speech act based on their functions

Category	Description	Direction of it
Assertive	Utterances that commit the speaker to the expressed truth proposition.	claims suggestions
Commissive	Utterances that commit the speaker to some future action.	promises vows
Declarative	Utterances that bring about some change of the reality in accord with the proposition of the declaration.	decrees declarations
Directive	Utterances that consist of an attempt by the speaker to get the hearer to do something or take a particular action.	requests commands
Expressive	Expresses the speakers emotional or psychological attitudes towards audience	thanks apologies

3. Theory of Expression

Pathos: the power of performance, description, etc. to produce and evoke feelings of sadness and sympathy. It could be language choice affects the audience’ emotional response. Types of Pathos include:

3.1 Emotionally loaded language and emotional examples

3.2 Emotional tone (humor, disappointment, excitement, fear, anger and etc.)

3.3 Anecdotes, testimonies, or narratives about emotional experiences or events

3.4 Vivid descriptions

3.5 Figurative language

4. Theory of Critical discourse analysis (CDA): Power and Distance based on Fairclough and Wodak [13]

They proposed that Language use in speech and writing is governed by the social process, and a form of social action that is socially shaped. With CDA, the theory emphasizes on uncovering texts which are shaped ideologically by relations of power. For example, the use of language could be controlled by the power status of people in the particular society and societal structure. Besides, the concepts of CDA highlights the ways of constituting knowledge, together with the social practices, forms of subjectivity and power relations between the interlocutors. Discourse is about the production of knowledge through language and influences all social practices. Therefore, based on CDA, the following aspects could be analyzed to examine the intended meaning of the particular situational communication:

4.1 Power and status of interlocutors

4.2 Power and social status of interlocutors

4.3 Class and status of interlocutors based on age, gender, occupation, social position, the ranking in society and etc.

Research Methodology

Research Design

This research study utilizes the mix-mode design of quantitative and qualitative methods to analyze the use of self-mentions “I” with content analysis. There are two steps of research procedure:

Step1: Quantitative method (Corpus-based approach)

Step 2: Qualitative method (Content analysis)

Table 3 research questions and steps of research procedure

Research Questions	Research Method	Purpose
1. What are the different functions of the self-mentions employed by the characters in the Judgment?	● All the self-mention data items from the Judgment novel will be extracted by corpus-based approach. ● All data will be counted in numbers and divided into each category of the functions of the self-mentions based on the model frameworks of self-mention used (Tang and John’s continuum, 1999)	■ To find out whether there are any different functions of the self-mentions “I” employed by the characters in the Judgment
2. How do the self-mentions used in the Judgment reflect the socio-cultural dimensions?	● The total numbers of data items will be investigated based on the theoretical frameworks of Critical discourse analysis and socio-cultural aspects	■ To find out how the self-mentions “I” used in the Judgment reflect the socio-cultural dimensions.

Technical support

Corpus and analysis procedure

The corpus-based approach will be used as a data collection tool. That is the corpus is transformed into .txt format in Microsoft Notepad. It is processed in the concordance program, AntConc (Version 3.4.4) [14]. Only the core content of the novel will be kept and the irrelevant elements (e.g. titles, pictures, publishing date and place, writers’ names and other notes) will be taken off so that the text will be ready to analyze.

Then, Tang and John’s [11] model will be used to identify the first person pronouns in its different sub-categories. Together, the examples selected from the corpus will be elaborated and discussed in details based on the theoretical frameworks.

Example of self-mention “I” data collected with the corpus concordance program:

Next, all data of the self-mention “I” in the Judgment will be counted in numbers and qualitatively elaborated into different categories to show the socio-cultural perspective of its identity construction.

Moreover, even though the analysis is thoroughly conducted by the researcher, another academic expert in discourse analysis research will be invited to be an inter-coder to ensure the reliability of the analysis.

Document investigation

The Judgment was written by Chart Korbjitti is the target novel selected to analyze for this study. The researcher selected this novel since it is well-established Thai novel which has been translated into many languages and accredited by peer-review from international level. The novel is a literary piece which unexpectedly grabbed the attention of the people, winning the Thai Literature Council’s 1981 Book of the Year and the 1982 Southeast Asian Writers Award.

For the socio-perspective, this work portrayed the life of the society in which the protagonist is the member. The use of linguistic functions in terms of discourse level could reflect many interesting points through the conflict and imbalance of power and status in Thai society. After conducting pilot study, it was found the possibility to conduct this study since the novel contains a lot of self-mentions “I” corresponding with the theoretical framework and could reveal socio-perspectives and the discourse of social context in Thai society in terms of power and social class, the role of influencing society and norms.

Result and Discussion

From the result aspects of six sub-categories of self-mentions, the identity of the author could be revealed through Tang and John’s [11] continuum of authorial presence of self-mention “I”.

Table 4 Tang and John’s (1999) continuum of authorial presence of self-mention “I”

Self-mention of “I”	Description
I as the representative	As part of a group or community, ‘I’ voices the presence of the speaker to show some kind of relationship with others.
I as the Guide	To attract the listener’s attention, ‘I’ allows the speaker to personally explain things to lead the listener to understand or do something as a result.
I as the Architect	As an organizer, ‘I’ states or proposes an idea, claim, purpose, result to the listener.
I as the Recounter	‘I’ as the recounter describes reasons or steps to be used as persuasive justification in expressing oneself.
I as the Opinion holder	Knowing information or established fact, ‘I’ enables the speaker to share an opinion or attitude confidently.
I as the originator	As an authority, ‘I’ reveals the contribution of valuable opinion to a group, community, or society.

The self-mention “I” were frequently used to write in more informal styles as found in this story. It was found that the majority marked feature of self-mentions among the six is “I” as the representative due to the main protagonist’s role (FAK) in society he lived. The examples and explanation are as follows:

Example 1: p. 113

Fak shyly revealed his intention to the headmaster.

“Oh, good,” the headmaster said. “It’s a good idea to cremate the body.”

FAK: “Do I have to bring an invitation card to Kamnan Yorm also, **sir**?”

Headmaster: “Oh no!, Sending out invitation as well, eh?”

Example 2: p.114

Fak said to the Kamnan

The Kamnan: “What’s the matter?”

FAK: “I’ve come to let you know, sir, that I’m going to cremate my father’s body on the seventh,” Fak said most respectfully, even though his voice was shaking.

The Kamnan: “Oh, good.”

Table 5 I as the Representative

Self-mention “i” [11]		Speech Act	Expressions	CDA
I as the Representative	As part of a group or	Illocutionary	Pathos:	Power and
	community, ‘I’ voices	Directives:	Sadness	Distance
	the presence of the	Request		Social Class:
	speaker to show some	Perlocution		- As the janitor
	kind of relationship			- Politeness
	with others.			

From example 1-2, self-mention “I” could be analyzed based on the framework: Analyzing the first personal pronoun in terms of frequency related to the context

Table 6 First Personal Pronoun Word List from the Corpus

No.	Rank	Frequency	Words
1	2	204	I
2	10	68	my
3	16	51	me
4	28	31	we
5	86	12	our
Total	366		

According to the clearly result in table 1 via Antconc program in word list function in the table 1 reveals that the used of “I” run in the highest place of word list. According to the example of “I” as the representative, it reflects that the self-mention “I” expressed by Fak as the representative who voices the presence of the speaker to shows the relationship with the interlocutor “Headmaster” and “Kamnan”.

We can see from the item that the situational context of this short represents some kind of Thai social circumstance. Based on the speech act theory, Fak used the directive way to show his request with politeness strategy. We can see from the word “sir” followed the sentence. Considering social status perspective, the first dimension found is large power distance. This is because the occupation in Thai society could determine individual status’s role. That is, Fak as the janitor is seen as an inferior group of people in society. So, the language use in the conversational context could reveal the power and distance of interlocutor. The strategy from politeness theory of “Negative politeness” is found in this context. That is, the method of mitigating an imposition of the speaker by using “Sir” followed the questions in order to ask for permission can show that he is very humble and polite. This also indicates the inequality in one society which might be more or less different from the others. Hence, the use of self-mention “I” in example 1-2 as the representative could demonstrate that Fak has his least powerful person and lowest authorial presence in his community, since he has to express his voice merely as the representative of his group using politeness in asking for permission from other key people in his society when he wants to do anything. He cannot make decision to guide or give order to other people such as Kamnan or the Headmaster who are in higher status than him. He cannot make decision by himself in any situations. As affirmed by Ivanic [15], he stated that discursal self through the use of self-mentions or identity which conveys the social constructs in individual’s social status and the social context in which they speak or communicate. To elaborate, hierarchy is enormously important in Thai life and influences on Thais’ language use. We can see that one of the things that’s interesting about the Thai language are the number of different pronouns for speaking to people of different status.

Example3: Page. 227

The headmaster said to Fak and stood in front of the villagers:

“I’m not angry with you for accusing me of cheating you, but I’m concerned about the children. I’m worried that they won’t be able to study properly. If you don’t have any money, you can always come and ask me. I haven’t got a heart of stone. You and I used to work together. I’m always willing to forgive. I know you did it only because you were drunk, Mr. Fak.

Tears streamed down Fak’s face. He let them out unashamedly. None of the three teachers had any way of understanding the feelings concealed behind his tears. Still crying, Fak went down the staircase of the teachers’ quarters and cut across the school lawn. The eyes of the three teachers followed him until he disappeared into the coconut grove.

Table 7 I as the Guide

	Self-mention “i” [11]	Speech Act	CDA
I as the Guide	To attract the listener’s attention, ‘I’ allows the speaker to personally explain things to lead the listener to understand or do something as a result.	Illocutionary Directives: Request & Command Perlocution	Power and Distance Social Class: -As the Headmaster Words and context

From example 3, self-mention “I” could be analyzed based on the framework:

From example 3, the self-mention “I” was used by the headmaster to represent as the Guide or navigator. The main role of self-mention “I” at this situation aims to organize or provide a frame for the listeners to believe and trust on the speaker (the headmaster). Even though the headmaster used self-mention “I” followed by the polite language filled with modest, kind and sympathetic feeling, the real intended meaning based on the speech act theory is to request and command all the villagers to trust on him and blame Fak for this situation. Supported by the theory of power and distance in social class by looking upon the context and scene, The headmaster stands at the front of the village line. This is impossible for the village to imagine that the headmaster could have cheated Fak. Due to Fak’s low status as the janitor, his punishment by the village is very intensified. Therefore, the contextual analysis at this scene could affirm the use of self-mention “I” which has the role in navigating the villagers all to believe in the speaker’s status and appearance rather than the truth.

Table 8 I as the Opinion holder

	Self-mention “i”	Speech	Expression	CDA
I as the Opinion holder	Knowing information or established fact. ‘I’ enables the speaker to share an opinion or attitude confidently.	Illocutionary Assertive: Share feeling Perlocution	Pathos: Sadness The agony of the characters due to the personal relationships context	Power and Distance Social Class: - As the Undertaker - Words and

In terms of the Pathos theory of expression, this example expresses the pathos in the way that Fak becomes sad and has tragic emotion from being cheated money from the headmaster. We can see from the narration:

“Tears streamed down Fak’s face. He let them out unashamedly. None of the three teachers had any way of understanding the feelings concealed behind his tears. Still crying, Fak went down the staircase of the teachers’ quarters and cut across the school lawn. The eyes of the three teachers followed him until he disappeared into the coconut grove”.

This situation reveals the emotional tone of sadness and disappointment in line with the vivid descriptions. It could disclose the psychological and physical condition of Fak being on suffering because people in the village misunderstand him as a person who cheated money from the headmaster.

So, with the contextual and discourse analysis based on aforementioned theories, we could see the use of self-mention “I” to convey the intended meaning which firmly associated with the determination of social and psychological aspects and the power and distance in society.

Example 4 : Page. 150

Uncle Khai (the undertaker) said to Fak

“Do you think it’s fun to be an undertaker?” “Think about it. Have you ever seen anyone sit and eat with me when there’s a festival at the temple?

“No, I always eat alone. Nobody wants to eat with me. They’re afraid of getting infected. Put yourself in my shoes and you’ll know how I feel when everybody’s eating and chatting away happily and I’m sitting there all by myself eating in silence. When kids see me, they run away because they’re scared of the undertaker. Their mums and dads have told’em the undertaker lives with ghosts. If I try to touch’em, they will start wailing.”

Example 4

Identity of the character of could be classified as the self-mention “I” as the opinion holder. At this point, the speaker is the undertaker who is in the same rank of social status as the listener “Fak” in the same discourse society. Considering the power and social class based on critical discourse analysis, the occupation is another key factor which determines the social position and the way individual behaves towards another. In this example, it could illustrate that since the speaker is the undertaker and stands at the same bottom rung of the society as the listener. It could be assumed that he know the information and share the same opinion and attitude with the listener “FAK” very well. The use of self-mention “I” in this case could show the level of perceived intimacy between friends of the speaker and

listener together with sharing the same opinion and feeling. To elaborate, the undertaker has known that, with the same social status, Fak's troubles is very intensified. Fak is also tormented by the villagers. Fak goes to the school and the headmaster lies and claims that he never held any money for Fak. Fak publicly accuses the headmaster of cheating him and is laughed at by the villagers. In this situation, the undertaker understands Fak and expresses that he shares the common depression of being powerless, moneyless and friendless. In the aspect of Speech Act theory, the speaker feels assertive to behave confidently and is not frightened to say what he truly believes to the listeners. This is because he would like to share his depressed emotion with Fak. Based on the Pathos theory of expression, the use of self-mention "I" is expressed with the emotion of agony of the character due to his personal relationship with the listener. At this point, there is the description with the emotionally loaded language and vivid narration such as "If I try to touch'em, they will start wailing. This reveals his feeling which makes him a long, high cry, usually because of his pain and sadness.

Conclusion

In sum, from this study, it reveals the possibility to conduct the full-scale research. It was found that the use of self-mentions "I" expressed by the characters in the novel "The Judgment" cannot be separated from the discourse and context analysis. That is, discourse also plays a major role in constituting and deconstructing an individual's subjectivity through the use of language, non-verbal interaction and expression. Fak, the main protagonist and the villagers are the key parts of societal discourse, with the former as a victim of the villagers' discourse and the latter as victims of their own. The use of self-mentions "I" and identity construction could manifest the intended meaning that each character conveys.

References

- [1] Ingarden, R. (1974). *The literary work of art: An investigation on the borderlines of ontology, logic, and theory of literature*. Northwestern University Press.
- [2] Casanave, C. P. (2003). Looking ahead to more socio-politically-oriented case study research in L2 Writing scholarship. *Journal of Second Language Writing*, 12(1), 85-102.
- [3] Schwartz, S. J. (2005). A new identity for identity research: Recommendations for expanding and refocusing the identity literature. *Journal of Adolescent Research*, 20(3), 293-308.
- [4] Ivanič, R. (1998). *Writing and identity: The discorsal construction of identity in academic writing*. John Benjamins.

- [5] Martínez, I. A. (2005). Native and non-native writers' use of first-person pronouns in the different sections of biology research articles in English. *Journal of Second Language Writing*, 14(3), 174-190.
- [6] Hyland, K. (2005). Stance and Engagement: A Model of Interaction in Academic Discourse. *Discourse Studies*, 7, 173-192.
- [6] Matsuda, P. (2015). Identity in written discourse. *Annual Review of Applied Linguistics*, 35, 140-159.
- [7] Hyland, K. (1998). *Hedging in Scientific Research Articles*. John Benjamins.
- [8] Hyland, K. 2009. *Academic Discourse: English in a Global Context*. Continuum.
- [9] Matsuda, P. K., & Tardy, C.M. (2007). Voice in academic writing: The rhetorical construction of author identity in blind manuscript review. *English for Specific Purposes*, 26, 235-249.
- [10] Spivey, N. N. (1997). *The Constructivist Metaphor: Reading, Writing and the Making of Meaning*. Academic Press.
- [11] Tang, R. & John, S. (1999). The 'I' in identity: Exploring writer identity in student academic writing through first person pronoun. *English for Specific Purposes*, 18(S1), 23-39.
- [12] Brown, P., & Levinson, S. (1978). Universals in Language Usage: Politeness Phenomena. In E. Goody (Ed.). *Questions and Politeness: Strategies in Social Interaction* (pp. 56-310). Cambridge University Press.
- [13] Fairclough, N., & Wodak, R. (1997). Critical Discourse Analysis. In T. van Dijk (Ed.). *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction* (Vol. 2, pp. 258-284). Sage.
- [14] Anthony, L. (2014). *AntConc (Version 3.4.4)*. <http://www.laurenceanthony.net/>.
- [15] Ivanic, R. (1998). *Writing and identity: The discursal construction of identity in academic writing*. John Benjamins

การรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย
เกี่ยวกับสมัยอยุธยา¹

Perception of Tenasserim in Thai Historiography about
the Ayutthaya Period¹

วรพจน์ วิเศษศิริ^{2*} และวสิน ปัญญาบุตรกุล³

Worapot Visedsiri^{2*} and Wasin Panyavuttakul³

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาานิพนธ์ เรื่อง การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร มณฑลตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ระดับปริญญาเอก สาขาสาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก

² คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก 65000

¹ This article is part of the thesis on the Creating Thai identity of The Thai displaced people, Ban Singkhon , Tanintharyi Territory of the Republic of the Union of Myanmar. PhD level Department of Southeast Asian Studies Department of History Faculty of Social Sciences Naresuan University Phitsanulok

² Faculty of Social Sciences, Naresuan University, Phitsanulok, 65000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: baba_birdram@hotmail.com

(Received: April 11, 2022; Revised: October 4, 2022; Accepted: October 20, 2022)

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยเกี่ยวกับสมัยอยุธยา โดยเริ่มจากการสำรวจภาพรวมของประวัติศาสตร์เมืองตะนาวศรีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยที่เกี่ยวข้องกับสมัยอยุธยา ทั้งเอกสารร่วมสมัยจนถึงงานวิชาการต่างๆ ทั้งงานวิจัย หนังสือ และบทความ ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยเกี่ยวกับสมัยอยุธยา แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1. การรับรู้ประวัติศาสตร์เมืองตะนาวศรีในมิติเชิงพื้นที่ 2. การรับรู้ประวัติศาสตร์เมืองตะนาวศรีในมิติการเมือง และ 3. การรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรีในมิติวรรณกรรม งานเขียนส่วนมากนำเสนอเมืองตะนาวศรีในฐานะที่เป็นเมืองการค้าสำคัญทางด้านตะวันตกของกรุงศรีอยุธยา

คำสำคัญ: เมืองตะนาวศรี สมัยอยุธยา ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย

Abstract

This article explores the perception of Tenasserim in Thai historiography about the Ayutthaya period. It starts with an overview of the history of Tenasserim in Thailand, historiography related to the Ayutthaya period from contemporary documents to various academic works, including research, books and articles. Perception of Tenasserim in Thai historiography about the Ayutthaya period can be divided into 3 main groups: 1. perception of Tenasserim's history in spatial dimensions, 2. perception of Tenasserim's history in political dimensions, and 3. perception of Tenasserim in literary dimensions. Much of the writing presents Tanintharyi as an important trading city in the western part of Ayutthaya.

Keywords: Tenasserim, Ayutthaya period, Thai Historiography

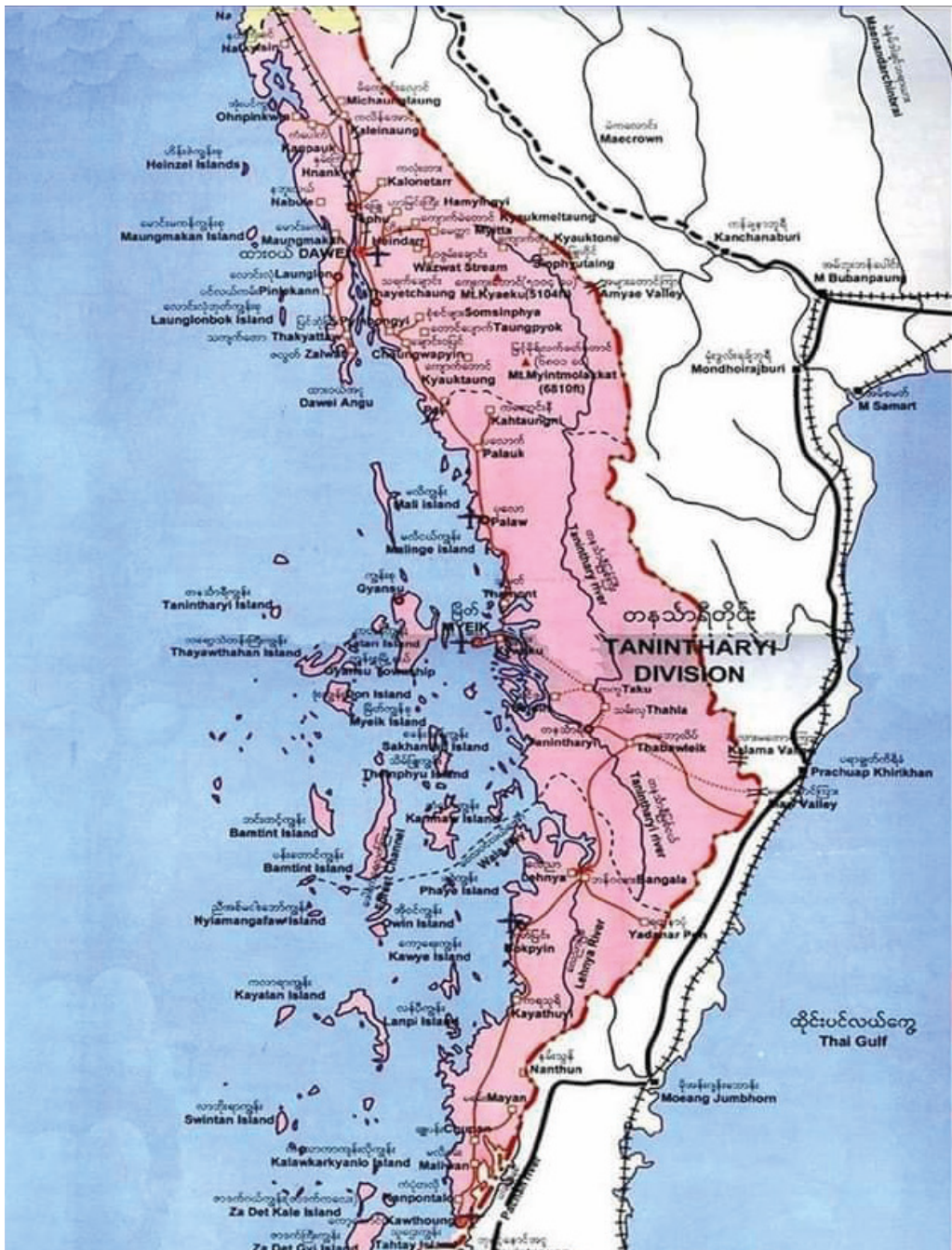

Figure 1 Where Tanintharyi Province is located in the southernmost area of the Republic of the Union of Myanmar.

ที่มา: wikipedia. [1]

บทนำ

เมืองตะนาวศรีในปัจจุบันอยู่ในมณฑลตะนาวศรี ซึ่งเป็นมณฑลหนึ่งทางภาคใต้ของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาหรือประเทศพม่า มณฑลตะนาวศรีมีพื้นที่ทั้งหมด 43,328 ตารางกิโลเมตร ประชากร 1,713,447 คน (UNHCR, 2014) ซึ่งมณฑลตะนาวศรีมีพรมแดนติดกับพื้นที่ต่าง ๆ ได้แก่ ทางทิศเหนือเป็นรัฐมอญ ทางทิศตะวันออกติดกับทะเลอันดามัน ทางทิศตะวันตกของมณฑลของถึงทางทิศใต้สุดติดฝั่งประเทศไทยในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระนองและชุมพร [2]

ในอดีตมณฑลตะนาวศรีมีความสำคัญอย่างมากในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากภายในภูมิภาคนี้มีการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันที่เชื่อมกันระหว่างดินแดนฝั่งตะวันตกและตะวันออกอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยโบราณ ยาวนานนับพันปี โดยการค้ากับภายนอกภูมิภาคนี้มีมายาวนาน จนถึงช่วงเวลาที่แอนโทนี รีด เรียกว่า “ยุคการค้า” ในพุทธศตวรรษที่ 20 – 24 เมืองการค้าสำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีหลายแห่ง เช่น พนมเปญ ฮอยอัน อยุธยา มะริด ตะนาวศรี เป็นต้น พ่อค้าที่เดินทางเข้ามาทำการค้าดินแดนนี้ส่วนใหญ่จะมาจากดินแดนฝั่งตะวันตกที่มาจากมหาสมุทรอินเดีย เช่น อินเดีย ลังกา เปอร์เซีย และชาวอาหรับ [3] เมืองตะนาวศรีจึงปรากฏชื่อในฐานะเมืองทำการค้าตามหลักฐานที่ปรากฏไปข้างต้น

อยุธยากับเมืองตะนาวศรีมีความสัมพันธ์ทางการค้าซึ่งความสัมพันธ์ไปในลักษณะการใช้นโยบายต่าง ๆ ของพระมหากษัตริย์อยุธยา และบริบทต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงทั้ง การเมืองและเศรษฐกิจในแต่ละยุคสมัย ซึ่งบริบทเหล่านี้เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดความสำคัญของเมืองตะนาวศรีต่ออยุธยา ดังนั้นลักษณะความสัมพันธ์ของอยุธยากับเมืองตะนาวศรีจึงปรับเปลี่ยนเพิ่มลดความสำคัญไปตามแต่ละบริบท พระมหากษัตริย์อยุธยาเป็นผู้ใช้นโยบายทางการเมืองต่อเมืองตะนาวศรีให้สอดคล้องกับบริบททางการเมืองด้วยเหตุนี้เมืองตะนาวศรีจึงมีทั้งช่วงเวลาที่มีความสัมพันธ์ทางการค้าในฐานะเมืองท่าด้านตะวันตกที่สำคัญของอยุธยา และในบางช่วงเวลาก็เป็นเพียงหัวเมืองของอยุธยาเท่านั้น แต่ถึงกระนั้น เมืองตะนาวศรีก็ยังคงเป็นเมืองสำคัญที่เชื่อมอยุธยาเข้ากับทะเลอ่าวเบงกอลเสมอมาจนอยุธยาล่มสลายใน พ.ศ. 2310 [4]

จากประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเมืองตะนาวศรีนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นเมืองที่มีความสำคัญอย่างมากเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยา ในฐานะที่เป็นเมืองที่มีความสำคัญทางด้านการค้าคู่กับเมืองอีกเมืองหนึ่งคือเมืองมะริด ทั้งสองเมืองนี้เป็นเมืองที่เอื้อต่อการค้าทางทะเลชายฝั่งด้านตะวันตกคือทางด้านอ่าวมะตะมะฝั่งอันดามันจนถึงมหาสมุทรอินเดีย เมืองตะนาวศรีจึงเป็นเมืองที่สำคัญในมิติประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยา

ดังนั้น เรื่องราวของเมืองตะนาวศรีจึงมีการรับรู้และเป็นที่รู้จักมาตั้งแต่ก่อนการสร้างเมืองจนถึงพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นการรับรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์เมืองตะนาวศรีจึงมีหลากหลาย ผู้เขียนบทความจึงได้ศึกษาการรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย โดยเฉพาะเมืองตะนาวศรีที่เกี่ยวกับในประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยา ที่เขียนในงานวิชาการประวัติศาสตร์ไทยมิติต่างๆ โดยเริ่มจากการสำรวจภาพรวมของประวัติศาสตร์เมืองตะนาวศรีในประวัติศาสตร์ไทย ทั้งจากเอกสารร่วมสมัยจนถึงงานวิชาการต่างๆ ทั้งงานวิจัย หนังสือ และบทความ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการศึกษาการรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยเกี่ยวกับสมัยอยุธยา พบว่ายังไม่มีใครศึกษาในลักษณะการรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรีในมิติการรวมรวมและจัดหมวดหมู่ในชุดประวัติศาสตร์ไทย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยเกี่ยวกับสมัยอยุธยาโดยเริ่มจากการสำรวจภาพรวมของประวัติศาสตร์เมืองตะนาวศรีภายในประวัติศาสตร์ไทยทั้งเอกสารร่วมสมัย จนถึงงานวิชาการต่าง ๆ ทั้งงานวิจัยหนังสือ และบทความต่าง ๆ

ระเบียบวิธีการวิจัย

ผู้เขียนศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) โดยค้นคว้าและศึกษาจากเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) คือ เอกสารร่วมสมัยของอยุธยา รวมไปถึงเอกสารต่างชาติที่รับได้รับการแปลให้เป็นภาษาไทย เช่น จดหมายเหตุของลาลูแบร์ บันทึกของวันวลิต สำภาภษัตริย์สุไลมาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) ได้แก่ งานวิจัยต่าง ๆ หนังสือ บทความวิทยานิพนธ์ โดยใช้การอธิบายเป็นลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้เขียนศึกษางานเขียนที่เกี่ยวข้องกับเมืองตะนาวศรีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยเกี่ยวกับสมัยอยุธยาแล้วพบว่ายังไม่มีใครศึกษาในประเด็นเรื่องการรับรู้เรื่องเกี่ยวกับเมืองตะนาวศรีในมิติการศึกษาในลักษณะที่เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์ แต่มีงานศึกษาที่เป็นตัวอย่างเพื่อเป็นแนวทางของการศึกษาประวัติศาสตร์ของเมืองในมิติประวัติศาสตร์นิพนธ์ ได้แก่ งานเรื่องเมืองอุบลราชธานีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย พ.ศ. 2477 – 2530 ของ ธัญพงศ์ สารรัตน์ งานเขียนนี้ได้ศึกษาการปรากฏของ “เมืองอุบลราชธานี” ในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยหลังช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทในช่วง 2475 เป็นต้นมา และศึกษาจากบันทึกของคนในท้องถิ่นเมืองอุบลราชธานี [5] ดังนั้นผู้เขียนจึงใช้งานนี้เป็นงานตัวอย่างในการศึกษา

ผลการศึกษา

1. เมืองตะนาวศรีในบริบทประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยา

มณฑลตะนาวศรีเป็นมณฑลที่มีความสำคัญกับประเทศเมียนมาในปัจจุบัน แต่ในอดีตเมืองตะนาวศรีก็มีความสำคัญอย่างมากในประวัติศาสตร์ไทย มาตั้งแต่ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาและได้ทวีความสำคัญมากขึ้นโดยเฉพาะในสมัยอยุธยา จากความสำคัญทางการค้า ทำให้เมืองตะนาวศรีเป็นที่ต้องการของอยุธยา กับพม่าจึงเป็นเหตุทำให้เกิดสงครามระหว่างอยุธยากับพม่าหลายครั้ง [6]

เมืองตะนาวศรีมีความสำคัญมากในฐานะเมืองท่าของกรุงศรีอยุธยาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 21 หลังจากอยุธยาต้องสูญเสียอิทธิพลเหนือเมืองมะละกาไปในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (พ.ศ. 2034 – 2072) และโปรตุเกสเข้ายึดเมืองมะละกาได้สำเร็จเมื่อ พ.ศ. 2054 ทำให้อยุธยาต้องพยายามหาเส้นทางทางการค้านานาชาติที่เชื่อมโยงกับเขตภาคพื้นทะเลด้านตะวันตกเส้นทางใหม่เพื่อเปิดโอกาสให้ชาวตะวันตกเข้ามาทำการค้ากับอยุธยาได้ โดยเห็นว่าเส้นทางจากเมืองมะริดและเมืองตะนาวศรีสามารถเชื่อมโยงเข้ากับเครือข่ายคมนาคมและการค้าของอยุธยาได้หลายเส้นทาง ปัจจัยเหล่านี้ทำให้บรรดาเมืองท่าบริเวณอ่าวเบงกอลเติบโตขึ้นจนกลายเป็นเมืองท่าการค้านานาชาติที่มีความสำคัญตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา

ด้วยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และเหตุผลจากการสูญเสียอิทธิพลของอยุธยาในเมืองมะละกาดังที่กล่าวมา เป็นปัจจัยที่มีผลต่อนโยบายของอยุธยาที่มีต่อเมืองตะนาวศรี ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 - 23 ที่ใกล้ชิดมากขึ้น เนื่องจากตะนาวศรีเป็นเมืองสำคัญทางการค้าบริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันตก เป็นเส้นทางค้าขายของพ่อค้ามุสลิมอย่างชาวอาหรับ เปอร์เซีย และอินเดียที่เคยมีบทบาทต่อการค้านานาชาติในภูมิภาคนี้มายาวนาน และการเดินทางของชาวยุโรปที่เข้ามาถึงมหาสมุทรอินเดียในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 ทำให้มีการแลกเปลี่ยน นำเข้า และส่งออกสินค้าภายในอาณาจักรอยุธยา [7]

ความสำคัญทางการค้าทำให้เมืองท่าอย่างเมืองตะนาวศรีกลายเป็นชนวนสงครามระหว่างอยุธยากับพม่าหลายครั้ง เช่น กรณีพม่ายกทัพไปตีเมืองเชียงกรานซึ่งเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเกาะตะมาเมื่อ พ.ศ. 2061 ส่งผลให้อาณาจักรอยุธยาสูญเสียอำนาจและอิทธิพลเหนือเมืองทวายแก่พม่า เป็นต้น และในที่สุดกรุงศรีอยุธยาต้องเสียดินแดนเมืองตะนาวศรีให้กับพม่าใน พ.ศ. 2112 โดยแรงผลักดันสำคัญสองประการที่มีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับตะนาวศรีลดลง ได้แก่ การขยายตัวทางการค้าของอาณาจักรอยุธยาทางด้านฝั่งตะวันตกเริ่มลดลงเนื่องจากสงครามระหว่างสยามและพม่า อีกประการหนึ่ง คือการขยายอำนาจของราชวงศ์ต้องเข้ามาในกรุงศรีอยุธยาในสมัยพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ (พ.ศ. 2074 - 2093) จนมาถึงในสมัยของพระเจ้าบุเรงนอง (พ.ศ. 2094 - 2124) ทำให้ต้องเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 ใน พ.ศ. 2112 ทำให้ความสัมพันธ์ทางการค้าและการเมืองระหว่างอยุธยากับตะนาวศรีหยุดชะงัก สาเหตุสองประการดังกล่าวส่งผลกระทบต่ออยุธยาเป็นอย่างมากทั้งในด้านการเมืองและความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศที่มีตะนาวศรีเป็นเมืองท่าสำคัญ ทำให้ในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (ครองราชย์ พ.ศ. 2133 - 2148) อยุธยาดำเนินนโยบายการปกครองเพื่อดูแลควบคุมหัวเมืองในอำนาจให้รัดกุมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมืองท่าต่าง ๆ ที่มีความสำคัญทางการค้าต่ออยุธยาซึ่งรวมไปถึงเมืองตะนาวศรีด้วย [8]

ในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช การค้าทางทะเลด้านตะวันตกของอ่าวเบงกอลจนถึงมหาสมุทรอินเดียได้รับการฟื้นฟูอีกครั้ง ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการฟื้นฟูบูรณะราชอาณาจักรให้กลับมาเป็นปกติ หลังจากสูญเสียกำลังคน ทรัพย์สิน และดินแดนไปในสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 แม้การปกครองอาณาจักรของพระองค์จะเน้นด้านการทหารและการขยายพระราชอาณาเขต แต่การฟื้นฟูเศรษฐกิจก็มีความสำคัญมากเช่นกัน การยึดครองเมืองท่าอย่างมะริด และตะนาวศรี ให้กลับมาอยู่ในพระราชอำนาจได้อีกครั้งในสมัยนี้ช่วยให้สยามมีเส้นทางส่งออกสินค้าสู่ฝั่งทะเลด้านตะวันตก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจของอยุธยาให้ฟื้นตัว บันทึกของชาวฮอลันดาที่เขียนขึ้นใน พ.ศ. 2160 ตรงกับสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม (พ.ศ. 2154 - 2171) กล่าวว่าพ่อค้าเมืองดาบูล (Dabul) ในอินเดียตะวันตกนำสินค้าจากชายฝั่งโคโรเมนเดลเข้ามาขายที่ตะนาวศรี ทั้งยังรับซื้อสินค้าพื้นเมือง ประกอบด้วย กายาน ยางไม้ ถ้วยขาม สินค้าหัตถกรรม ไม้ฟาง ไม้ชนิดต่าง ๆ ของสยาม รวมทั้งซื้อดีบุกจากตะนาวศรี [9]

ความเป็นเมืองท่าการค้าของเมืองตะนาวศรี มีความสำคัญมากขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (ครองราชย์ พ.ศ. 2199 - 2231) เนื่องจากมีชาวต่างชาติเข้ามาทำการติดต่อทางการทูตและค้าขายกับอยุธยาเป็นจำนวนมากเช่น บันทึกของชาวอิหร่านสะท้อนให้เห็นความสำคัญของเมืองมะริดและเมืองตะนาวศรีกับการเข้ามาของชาวมุสลิมที่มาจากทางมหาสมุทรอินเดียเพื่อทำการค้าขายในสยามหรือชาวฝรั่งเศสที่เข้ามาในสยามครั้งแรกใน พ.ศ. 2205 โดยเดินทางผ่านเมืองมะริดและเมืองตะนาวศรีเข้ามาในกรุงศรีอยุธยาและส่งราชทูตมาเข้าเฝ้าสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เพื่อขออนุญาตจัดตั้งสถานการค้าที่อยุธยา [10]

นอกจากนี้แล้วสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ปรับเปลี่ยนนโยบายปกครองเมืองตะนาวศรี โดยมีการแต่งตั้งเจ้าเมืองที่เป็นชาวต่างชาติเข้าไปปกครอง โดยเฉพาะพ่อค้ามุสลิมอย่างชาวอาหรับ เปอร์เซีย อินเดีย และกลุ่มชาวมุสลิมอินโด-อิหร่าน (พร้อมกับพระราชทานตำแหน่งเป็นออกพระศรีเนาวรัตน์ [11-12] ให้กับชาวต่างชาติที่เข้าไปปกครองเมืองทั้งสอง) จะเห็นได้ว่ากษัตริย์อยุธยาทรงพยายามปกครองเมืองตะนาวศรี รวมไปถึงเมืองท่าในเขตบริเวณอ่าวเบงกอลและทะเลฝั่งอันดามัน เพื่อคงผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจไว้ให้กับกรุงศรีอยุธยา

อย่างไรก็ตาม ในสมัยราชวงศ์บ้านพลูหลวง (พ.ศ. 2231 - 2310) เมืองมะริดและเมืองตะนาวศรีเริ่มลดความสำคัญในฐานะเมืองท่าของอยุธยาลง เนื่องด้วยปัจจัยหลายด้านเช่น ปัญหาการเมืองภายในที่สืบเนื่องมาจากในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่มีต่อกลุ่มชาติตะวันตก สงครามระหว่างพม่ากับสยามที่ยังคงมีอยู่ ประปราย รวมไปถึงการค้าของชาติตะวันตกที่ประสบความสำเร็จในการขยายเครือข่ายการค้าในมหาสมุทรอินเดีย ส่งผลให้เมืองท่าของอยุธยาในเขตอ่าวเบงกอลรวมไปถึงเมืองตะนาวศรี ถูกลดความสำคัญต่ออยุธยาในฐานะเมืองท่าการค้าลงไปจนกระทั่งเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2310

2. ประวัติศาสตร์เมืองตะนาวศรีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย

การรับรู้ประวัติศาสตร์เมืองตะนาวศรีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยเป็นที่รับรู้กันมาโดยตลอด โดยเฉพาะการเขียนเรื่องเมืองตะนาวศรีในช่วงเวลาสมัยอยุธยา ซึ่งมักจะให้ความสำคัญของเมืองตะนาวศรีในเรื่องนโยบายทางการเมืองที่มีความสำคัญต่อการค้า บทความนี้ได้จำแนกประเภทงานเขียนของการรับรู้เมืองตะนาวศรีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยเกี่ยวกับสมัยอยุธยาได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. มิติเชิงพื้นที่ โดยจะกล่าวถึงภูมิศาสตร์ต่าง ๆ ของเมืองตะนาวศรีผ่านเอกสารชั้นต้น 2. มิติเชิงการเมือง โดยจะกล่าวถึงงานเขียนที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์นโยบายทางการเมืองต่าง ๆ ที่มีผลต่อการจัดการเมืองตะนาวศรี และ 3. มิติเชิงวรรณกรรมซึ่งจะกล่าวถึงวรรณกรรมตำนาน รวมไปถึงนิทานพื้นบ้านที่เกี่ยวกับเมืองตะนาวศรี ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้

2.1 การรับรู้ประวัติศาสตร์เมืองตะนาวศรีในมิติเชิงพื้นที่

ในมิติการรับรู้เมืองตะนาวศรีในมิติประวัติศาสตร์เชิงพื้นที่ในงานเขียนต่าง ๆ จะมีการกล่าวถึงเมืองตะนาวศรีควบคู่ไปกับเมืองมะริดด้วยเสมอ ซึ่งการกล่าวถึงเมืองตะนาวศรีในมิติประวัติศาสตร์เชิงพื้นที่นั้น มักจะมีการอธิบายถึงความสำคัญของเมืองในทางภูมิศาสตร์ว่า เมืองตะนาวศรีตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำตะนาวศรี มีอาณาเขตติดต่อที่หลากหลายคือทางเหนือติดต่อกับอาณาเขตของดินแดนมอญ ทางใต้ติดกับแม่น้ำกระและเกาะสองทางตะวันตกติดทะเลอันดามัน และทางตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับสยามทางเทือกเขาตะนาวศรี มีการสันนิษฐานว่าชาวสยามเป็นผู้สร้างเมืองดังกล่าวขึ้นก่อน พ.ศ. 1916 เมืองตะนาวศรีในอดีตคือศูนย์กลางทางการค้าที่สำคัญ จึงไม่แปลกที่การยึดครองเมืองตะนาวศรีและผลประโยชน์ที่ได้รับจะทำให้ตะนาวศรีกลายเป็นสาเหตุหนึ่งของสงครามไทยกับพม่านับตั้งแต่ครั้งโบราณ โดยที่เมืองตะนาวศรีเป็นเมืองสำคัญ โดยเฉพาะในสมัยปลายพุทธศตวรรษที่ 20 ได้มีบันทึกจดหมายเหตุของลาลูแบร์ ชาวฝรั่งเศส กล่าวถึงเมืองตะนาวศรีไว้ว่าเมืองตะนาวศรีเป็นเมืองที่ใหญ่มาก และมีผู้คนแน่นหนา และดูจะเป็นเมืองสำคัญมาแต่โบราณเพราะมีกำแพงก่อด้วยอิฐล้อมรอบ

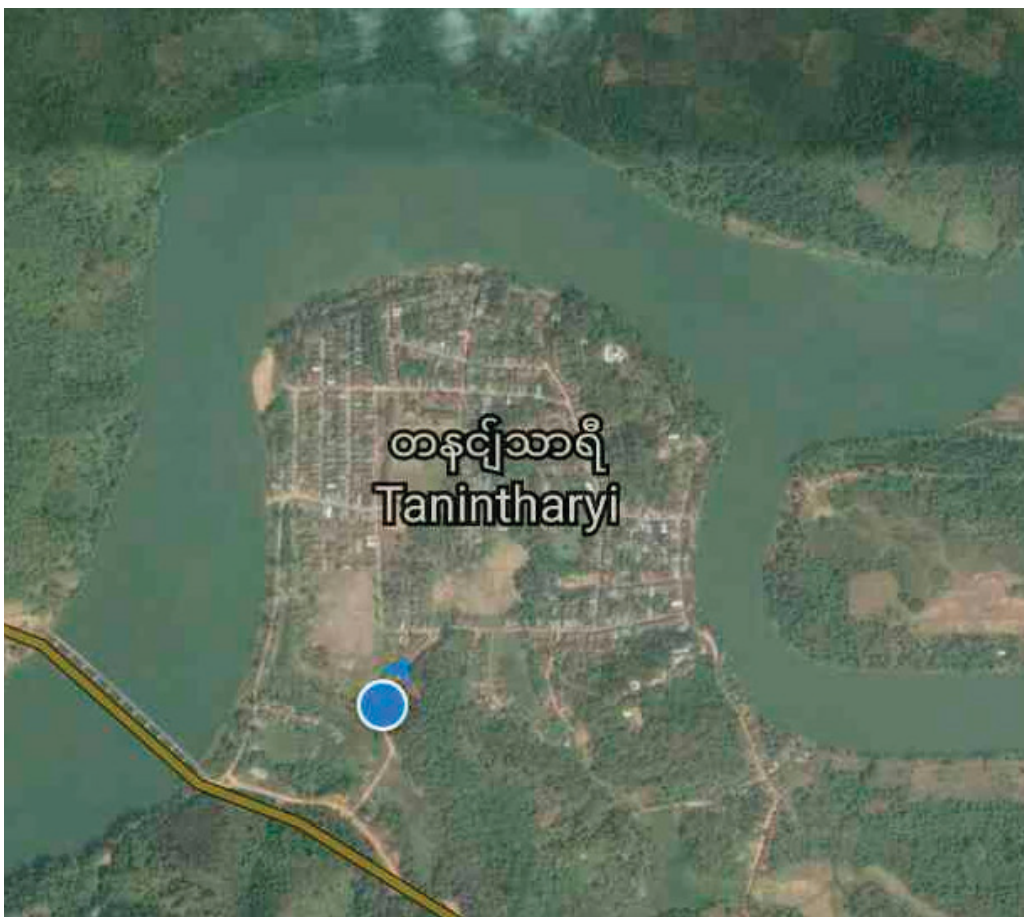

Figure 2 Tanaosri City which is located in Tanintharyi Province Republic of the Union of Myanmar,

Source: Google map [13]

ส่วนเมืองมะริดเป็นเมืองนี้เป็นเมืองท่าขนาดใหญ่ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในอ่าวเบงกอล มะริดถือเป็นเมืองท่าที่อยู่ภายใต้การปกครองในเขตของตะนาวศรีมาแต่ครั้งโบราณ เมืองมะริดมีชื่อเรียกเป็นภาษาพม่าว่ามายิก (Myeik) มีลักษณะเป็นเกาะตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำตะนาวศรี [14] ด้วยภูมิศาสตร์ของเมืองมะริดทำให้เมืองมะริดเป็นเมืองท่าที่เรือสินค้าของเหล่าพ่อค้าที่เดินทางไกลมาจากอินเดียหรือทางด้านฝั่งยุโรปที่เดินทางมุ่งไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถพักจอดเรือสินค้าก่อนจะนำสินค้าเข้าไปยังเมืองตะนาวศรีด้วยความที่เมืองมะริดเป็นเมืองท่าขนาดใหญ่ที่มีทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งยังเป็นสถานที่พักการเดินเรือของเหล่าพ่อค้าด้วย ด้วยเหตุนี้เองชาวต่างชาติที่เข้ามาค้าขายสินค้าเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นจำนวนมากได้ทำให้เมืองมะริดและเมืองตะนาวศรีมีความเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และขยายตัวเป็นเมืองท่าขนาดใหญ่ของกรุงศรีอยุธยาในเวลาต่อมา [15]

กล่าวโดยสรุปคือ มะริดเป็นเกาะอยู่ในเมืองตะนาวศรี เมืองทั้งสองถือว่าเป็นทางออกทะเลทางด้านตะวันตกที่สำคัญของกรุงศรีอยุธยา สภาพภูมิศาสตร์ของมะริดและตะนาวศรีมีผลต่อการพัฒนาการของเมืองควบคู่

เมื่อ พ.ศ. 1916” [20] นอกจากนี้วรรณูปายังอธิบายความสำคัญของเมืองนี้ว่า เมืองตะนาวศรีในอดีตคือศูนย์กลางทางการค้าที่สำคัญ จึงไม่เป็นการแปลกที่การยึดครองเมืองตะนาวศรีและผลประโยชน์ที่ได้รับจะทำให้ตะนาวศรีกลายเป็นสาเหตุหนึ่งของสงครามไทยกับพม่า นับตั้งแต่ครั้งโบราณเป็นต้นมา โดยที่เมืองตะนาวศรีเป็นเมืองสำคัญ โดยเฉพาะในสมัยปลายพุทธศตวรรษที่ 23

กล่าวได้ว่า การรับรู้ประวัติศาสตร์เมืองตะนาวศรีในมิติเชิงพื้นที่ ส่วนใหญ่จะเป็นเอกสารชั้นต้นต่าง ๆ จากการบันทึกจากต่างชาติที่เข้ามาทำการค้าในสมัยอยุธยา รวมไปถึงการเจริญสัมพันธ์ไมตรีของชาติตะวันตกในขณะนั้น ซึ่งนักบันทึกเหล่านั้นพยายามแสดงให้เห็นถึงความใหญ่โตของเมืองตะนาวศรีในฐานะเมืองท่าตะวันตกที่สามารถรองรับการเข้าของชาวต่างชาติตั้งแต่อินเดีย เปอร์เซีย รวมไปถึงยุโรป

Figure 3 Port et Bourg de Mergui’ BELLIN. Myeik, Myanmar, first published in Paris in 1764, drawn by Bellin, Jacques Nicolas, (1703-1772), quoted

Source: <https://www.historicpictoric.com>. [21]

2.2 การรับรู้ประวัติศาสตร์เมืองตะนาวศรีในมิติการเมือง

นอกจากเอกสารชั้นต้นที่กล่าวถึงเมืองตะนาวศรีและเมืองบิรวารแล้ว ยังมีงานศึกษาเกี่ยวกับเมืองตะนาวศรีและเมืองบิรวารที่มีความเกี่ยวข้องกับเมืองตะนาวศรีในมิติประวัติศาสตร์อยู่หลายงาน ส่วนใหญ่เป็นงานศึกษาโดยใช้เอกสารจะร่วมสมัยงานประวัติศาสตร์ตั้งแต่ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาจนถึง

ต้นรัตนโกสินทร์ ได้แก่ ฉำ ทองคำวรรณ นำเสนอหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์เรื่อง **ไทยอนุญาตให้พ่อค้าชาวเดนมาร์กเข้ามาค้าขายในประเทศไทยเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม** ซึ่งเอกสารชิ้นนี้ตีพิมพ์ในวารสารศิลปากร ปีที่ 6 เล่ม 7 พ.ศ. 2495 ซึ่งสาระสำคัญของบทความนี้คือ เป็นเอกสารที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเพื่อทรงมีพระราชวินิจฉัย ซึ่งเอกสารที่สมเด็จพระยาดำรงฯ ถวายนั้นมีส่วนสำคัญเกี่ยวกับการเข้ามาของพ่อค้าชาวเดนมาร์กเข้ามาค้าขายในอยุธยาที่เมืองตะนาวศรีในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม

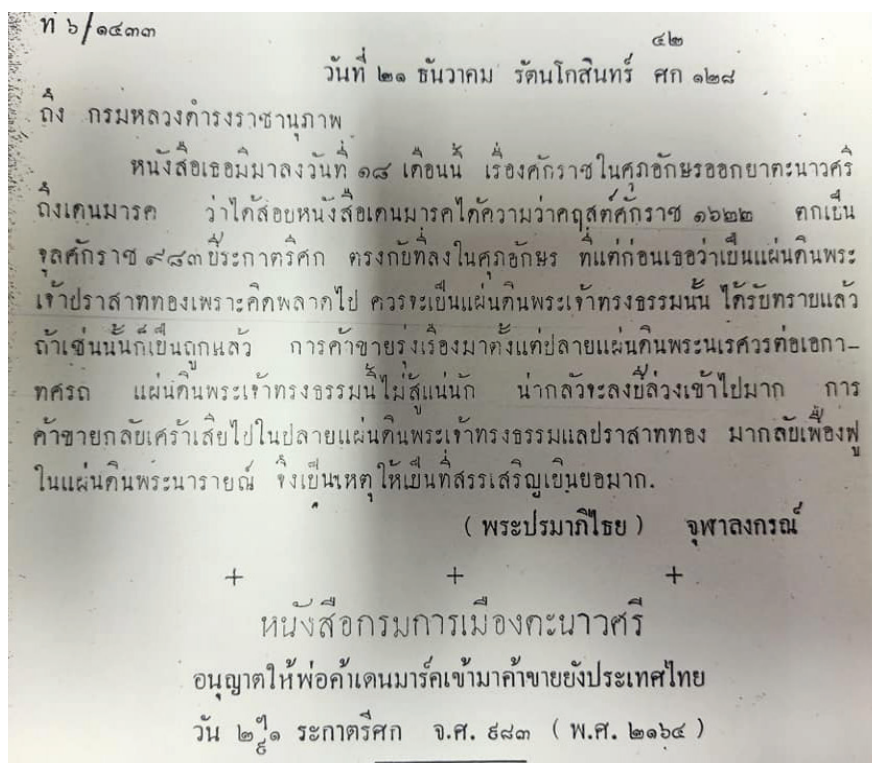

Figure 4 King Chulalongkorn's ruling letter concerning documents relating to Thailand allowing Danish traders to come and trade in Thailand when Ayutthaya was the capital of King Songtham. **Source:** Silpakorn Journal [22]

ซึ่งพระราชวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชวินิจฉัยเกี่ยวกับการสอบศักราชของชาวต่างชาติต่าง ๆ ที่เข้ามาทำการค้าในกรุงศรีอยุธยาโดยเฉพาะเมืองตะนาวศรีจากพระราชวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเมืองตะนาวศรีที่มีความสำคัญทางการเมืองระหว่างประเทศในสมัยอยุธยา และเป็นที่ยอมรับมาตลอดตั้งแต่ในกลุ่มของชนชั้นปกครองไทย [23]

นอกจากที่ยังมีงานวิจัย และบทความวิชาการที่เกี่ยวกับเมืองตะนาวศรีในลักษณะที่เป็นประวัติศาสตร์การเมืองซึ่งมีงาน เขียนต่าง ๆ ดังนี้

สุนทร ชุตินทรานนท์ (พ.ศ.2541) ได้เขียนบทความเรื่อง Mergui and Tenasserim as Leading Port Cities in the Context of Autonomous History เสนอในหนังสือ **Port Cities and Trade in Western Southeast Asia** เมื่อ พ.ศ. 2541 โดยได้อธิบายถึงมะริดและตะนาวศรีว่าเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ของตนเอง (Autonomous History) ว่า ส่วนใหญ่แล้วนักประวัติศาสตร์ผู้ศึกษาเรื่องนี้กลับไม่ได้ทำให้มุมมองต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ของเมืองแต่ละเมืองต่างจากแนวคิดการศึกษาประวัติศาสตร์ตามศูนย์กลางอำนาจ (Centralist Historical Ideology) สุนทรใช้หลักฐานประกอบมุมมองต่าง ๆ เช่น พัฒนาการของมะริดและตะนาวศรี อีกทั้งยังใช้หลักฐานจากฝั่งพม่าในการสืบทอดเรื่องราวของแคว้นตะนาวศรีและมะริดว่าเคยมีอาณาจักรและประวัติศาสตร์เป็นของตนเอง [24]

พลับพลึง มูลศิลป์ (พ.ศ.2545) ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง อยู่ยงกับเบนมาร์ก: เรื่องราวที่เมืองตะนาวศรี เขียนในหนังสือ **ภูมิปัญญาไทยไปเบนมาร์ก** โดยเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับการเข้ามาทำการค้าของเบนมาร์กที่เมืองตะนาวศรีโดยอาศัยเครือข่ายของฮอลันดาที่เข้ามาทำการค้ากับกรุงศรีอยุธยาในครั้งนั้น [25]

งานศึกษาของวศิน ปัญญาธรรมากุล (พ.ศ. 2539) ที่ได้ศึกษาเรื่องเมืองมะริดและตะนาวศรีในราชอาณาจักรอยุธยาเมืองท่าและศูนย์กลางทางการค้าระหว่าง พ.ศ. 2127 – 2231 ผ่านเอกสาร**สัมมนาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่าง** เผยแพร่เมื่อ พ.ศ. 2539 โดยผู้เขียนอธิบายที่มา พัฒนาการภายในเมืองมะริดและตะนาวศรีตั้งแต่ พ.ศ. 2127 - 2231 ในฐานะเป็นเมืองท่าทางตะวันตกของอยุธยา ส่งผลประโยชน์ทางการค้าให้กับชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาทำการค้าในกรุงศรีอยุธยา [26]

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยทางประวัติศาสตร์ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับเมืองตะนาวศรีและเมืองบิรวาร โดยตรงได้แก่ งานของ วรพจน์ วิเศษศิริ ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างอยุธยากับเมืองมะริดและเมืองตะนาวศรี พ.ศ. 2133–2310 เป็นงานปริญญาานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างอยุธยากับเมืองมะริดและเมืองตะนาวศรี พ.ศ. 2133–2310 โดยอธิบายว่า เมืองตะนาวศรีและเมืองบิรวารมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับรัฐโบราณในแถบพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งแต่ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา เมืองทั้งสองตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของสยาม ต่อมาเมืองทั้งสองตกอยู่ภายใต้การควบคุมของกรุงศรีอยุธยา และมีความสำคัญมากขึ้นในฐานะเมืองท่าของกรุงศรีอยุธยาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 21 ความสำคัญทางการค้าทำให้หัวเมืองท่าอย่างมะริดและตะนาวศรีกลายเป็นขนวนสงครามระหว่างอยุธยากับพม่าหลายครั้ง จนมาถึงในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชขึ้นครองราชย์ พ.ศ. 2133 การค้าทางทะเลด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดียโดยเฉพาะเมืองมะริดและเมืองตะนาวศรีได้รับการฟื้นฟูอีกครั้งและมีการค้าขายกับชาวต่างชาติที่เดินทางมาจากมหาสมุทรอินเดียแต่อย่างใดก็ตาม ในสมัยราชวงศ์บ้านพลูหลวง (พ.ศ. 2231-2310) ความสัมพันธ์ทางการค้าของเมืองมะริดและเมืองตะนาวศรีที่มีต่ออยุธยาเริ่มซบเซาลง เนื่องด้วยปัจจัยหลายด้าน ส่งผลให้เมืองมะริดและเมืองตะนาวศรีถูกลดบทบาทความสำคัญต่ออยุธยาลงไปจนกระทั่งถึง พ.ศ. 2310 ความสัมพันธ์ของเมืองท่าทั้งสองที่มีต่ออยุธยาจึงสิ้นสุดลง [27]

ดังนั้น หากวิเคราะห์ในมิติเชิงการเมือง งานเขียนส่วนใหญ่เป็นหนังสือ งานวิจัย และบทความวิชาการ ซึ่งงานส่วนใหญ่พยายามนำเสนอบทบาททางการเมืองของราชสำนักอยุธยาที่พยายามควบคุมเมืองท่าการค้าอย่างเมืองตะนาวศรี รวมไปถึงการป้องกันพื้นที่เมืองตะนาวศรีจากเข้ามาจากชาติตะวันตกที่พยายามเข้ามามีอิทธิพลในเมืองตะนาวศรีเพื่อควบคุมพื้นที่เป็นรัฐทางการค้า จนสุดท้ายอยุธยาก็สามารถขับไล่ชาติตะวันตกได้สำเร็จ

2.3 การรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรีในมิติวรรณกรรม

มีตำนานเล่าขานกันของคนในท้องถิ่นรวมไปถึงการรับรู้ที่มาของชื่อเมืองตะนาวศรีมากมาย เช่น ในงานเขียนของ Kyan Din. ได้ให้ความหมายของที่มาของชื่อตะนาวศรีเอาไว้ว่า “ตะนาวศรี” (Tenasserim) หรือ thanatari น่าจะมีที่มาจากสองคำคือ Tanah กับ Sri ซึ่งทั้งสองคำเป็นคำในภาษามลายู โดยรวมแล้วตะนาวศรีจึงมีความหมายว่า ดินแดน (Tanah) แห่งความสวยงามบริบูรณ์ โดยที่ดินแดนดังกล่าวเป็นที่อยู่ของคนหลากหลายเชื้อชาติ ไม่ว่าจะเป็นมอญ กะเหรี่ยง ที่มีทั้งกะเหรี่ยงแดง กะเหรี่ยงขาว ชนเผ่า น้อยใหญ่ เช่น พะโอ หรือแม้แต่ชาวสยามและชาวมอญ

แต่อย่างไรก็ตาม คนไทยที่อยู่ในอาศัยในพื้นที่ของตะนาวศรีและการรับรู้ของคนท้องถิ่นได้เล่าขานตำนานเกี่ยวกับการสร้างเมือง โดยคำว่า “ตะนาวศรี” สันนิษฐานว่า น่าจะมาจากชื่อเก่าของเมืองชื่อว่า เมืองตะนาว (Tanao) ซึ่งคำว่า “ตะนาว” น่าจะเพี้ยนมาจากคำว่า “นาคนาว” หมายถึงตัวพญานาคในภาษามอญโบราณ เมืองตะนาวศรีมีตำนานที่เล่ากันในท้องถิ่นของคนตะนาวศรีเกี่ยวกับการสร้างเมืองที่มีความเกี่ยวข้องกับชื่อเมืองอยู่ว่า

“พระเจ้าเปี้ยวลัทธิกะเปะ (เกียรติ โกรธจนทั้งส อรหันต์ คักติ) แห่งเมืองเกาะปี ต้องการสร้างเมืองใหม่ จึงปรึกษากับพญานาคมณี เอิริกะ สหายผู้เป็นใหญ่ในแม่น้ำ ตะนาวศรี พญานาครับปากจะสร้างเมืองให้ที่ ออง ตาวระ ซึ่งอยู่ริมแม่น้ำตะนาวศรีไปทาง เมืองทวาย แต่มีข้อตกลงกันว่าระหว่าง ที่สร้างเมือง ห้ามสตรีเข้ามาในบริเวณ พื้นที่นี้โดยเด็ดขาด ในระหว่างที่กำลังสร้างเมือง อองตาวระอยู่นั้น เสียงร่ำลือถึงความงดงามของเมืองไปเข้าหูผีเสื้อองค์หนึ่งของพระเจ้าเปี้ยวลัทธิกะเปะ นางเกิดความปรารถนาจะไปชมเมือง จึงอ้อนวอนขอติดตามไปด้วย พระเจ้าเปี้ยวลัทธิกะเปะทนอ้อนวอนไม่ได้ จึงลอบพานางลงเรือพระที่นั่งที่มีม่านกันเข้าไปที่เมืองด้วย เมื่อไปถึงหน้าเมือง มเหสีได้แหวกม่านออกเพื่อจะชมเมือง จึงหวนนั้นพญานาคกำลังยกก้อนหินโผล่ ขึ้นจากแม่น้ำพอดี นางตกใจ กรีดร้อง เสียงดังและเป็นลมสลบไป พญานาค ได้อินเสียงสตรีจึงเข้ามาดู เมื่อเห็นว่า พระเจ้าเปี้ยวลัทธิกะเปะผิดสัญญาที่ให้ไว้ จึงต่อว่าอย่างรุนแรง พระเจ้าเขี้ยว กะเปะไม่เคยมีผู้ใดกล้าตำหนิมาก่อน โกรธจนตั้งสติไม่ได้ จึงแทงพญานาค ด้วยตรีศูลจนถึงแก่ชีวิต ก่อนตายพญานาคได้ต่อว่า กษัตริย์ว่าเป็นผู้ไม่รักษาสัญญา ทั้งยัง มีความผิดอุกฉกรรจ์ที่ทำร้ายสหาย จึงสาปว่าต่อแต่นี้ไป เมืองนี้อย่าได้มีกษัตริย์ถึงจะมีกษัตริย์มา อยู่ที่นี่ก็จะมี ความเจริญรุ่งเรือง จากนั้นได้ขอให้หา ศพตนใส่เรือลอยไป หากเรือไปขึ้นฝั่งที่ใด ก็ให้ตั้งเมืองใหม่ ณ สถานที่นั้น พระเจ้าเปี้ยวลัทธิกะเปะได้จัดขบวนเรืออย่างยิ่งใหญ่แห่ศพพญานาค ล่องมาตามแม่น้ำตะนาวศรี เมื่อใกล้ถึงเมืองตะนาวศรี ในปัจจุบัน เรือได้เสียบ ไปติดฝั่งที่ย่านหนึ่ง จึงเรียกย่านนั้นว่า เขาพญานาค (นากากะเตา) แต่กระแสน้ำพัดแรงมาก เรือจึงหลุดจากท่าไปติด ฝั่งตรงหน้าเมืองตะนาวศรีปัจจุบัน ซึ่ง เป็นที่ตั้ง เจดีย์ยะฮตเซน จึงได้ตั้งเมือง ขึ้นตรงบริเวณนั้น เป็น เมืองตะนาวศรี สืบมา กษัตริย์และมเหสีลำนึกผิด จึง ได้ไปสร้างเจดีย์ ที่เขาพญานาคถวายแด่ พญานาค เจดีย์นี้มีชื่อว่า เจดีย์นากากะเตา และยังได้สร้างเหรียญกษาปณ์ ของเมืองเป็นรูปพญานาคด้วยเพื่อระลึก ถึงพญานาคมณีเออิริกะ” [28]

เนื้อหาดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่า ตะนาวศรีเป็นชื่อเรียกเมืองตามตำนานที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่อง พญานาค ซึ่งเป็นความเชื่อที่เป็นวัฒนธรรมร่วมของคนในท้องถิ่นเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สุกัญญา สุจนายา (พ.ศ.2562) ได้เขียนงานชื่อว่า *มณีเอยคิยะ : ตำนานพญานาคแห่งเมืองตะนาวศรี* ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับตำนาน พญานาคที่เมืองตะนาวศรีรวมไปถึงเรื่องตำนานพญานาคในเมียนมาว่า พญานาคเป็นความเชื่อท้องถิ่นของคน ชาวเมียนมา ที่เป็นหัวหน้าของชนพื้นเมือง ดั้งเดิมในท้องถิ่น เมื่อชนกลุ่มใหม่เดินทางเข้ามา เริ่มแรกอาจมีการ ต่อสู้กัน เพื่อป้องกันการรุกรานของคนต่างถิ่น หรืออาจใช้สันติวิธีด้วยการแต่งงานกับ ชนพื้นเมืองหรือหัวหน้าเผ่า ที่เป็นหญิง และเรื่องลักษณะกล่าวนี้มักพบในตำนานและพงศาวดารหลายที่ ดังเช่น เรื่องพราหมณ์โกณฑัญญะ จากอินเดียกับนางพญาหลิวเหย่ ต้นเค้าเรื่องตำนานพระทอง-นางนาคของจามและเขมร ทายาทที่เกิดขึ้นหรือ พวกลูกผสมเหล่านี้จะเป็นชนชั้นปกครอง หากวิเคราะห์ตำนานดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เมืองตะนาวศรีและพื้นที่ อาณาบริเวณรอบข้างที่ใกล้กับเมืองส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำตะนาวศรีมีอาณาเขตติดต่อกับหลากหลายคือ ทางเหนือติดต่อกับอาณาเขตของดินแดนมอญ ทางใต้ติดกับแม่น้ำกระและเกาะสอง ทางตะวันตกติดทะเล อันดามัน และทางตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับสยาม พื้นที่ดังกล่าวนี้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการนับถือ พญานาคในแนวคิดของศาสนาพุทธที่เผยแพร่ไปในพื้นที่แถบนี้

นอกจากเอกสารความสำคัญของเมืองตะนาวศรีในมิติตำนาน ยังมีวรรณคดีสำคัญในสมัยอยุธยา อย่างเรื่องขุนช้างขุนแผน ที่ให้ภาพสะท้อนความสำคัญของเมืองตะนาวศรีในมิติการค้า โดยในเรื่องกล่าวว่า ขุนแผนได้ม้าสีหมอก ซึ่งเล่าถึงครั้งที่หลวงทรงพลกับพังพาน ผู้เป็นขุนนางในกรมพระอัครราช หรือกรมม้านั้น เดินทางไปคัดเลือกม้าเทศหรือม้าที่มาจากอินเดีย โดยขุนนางทั้งสองได้รับพระบรมราชโองการให้ไปรอรับม้า ซึ่งหลวงศรีวรราชขุนนางมุสลิมในกรมท่าพาเดินทางไปจัดซื้อม้ามาจากเมืองเทศแล้วเลวเรือมาที่มฤท (มะริด) เสด็จตอนนี้มีเนื้อความว่า

กล่าวถึงหลวงทรงพลกับพังพาน
ไปตั้งอยู่มฤทเป็นครั้งปี
ด้วยหลวงศรีวรราชไปซื้อม้า
ต้องรออยู่จนฤดูลมแล่นใบ
หลวงศรีได้ม้ามามอบให้
อี่เหลือเมืองมฤทพลอยติดตาม
มีลูกตัวหนึ่งชื่อสีหมอก
ร้ายกาจนักหนานยันดาตา
มาถึงสิงขรพ่วนพักหยุด
กรมการกุยปราณส่งเนื่องมา
เลี้ยงม้าอยู่ศาลาบ้านแดงแฉ
สีหมอกลองเชิงเรึงฤทธิ์

พระโองการตรัสใช้ไปตะนาวศรี
กับไพร่สามสิบสี่ที่ตามไป
ถึงเมืองเทศยังข้าหามาไม
เรือที่ไปเมืองเทศจึงกลับมา
ทั้งม้าเทศม้าไทยหกสิบห้า
ผัวมันทำนว่าเป็นม้าน้ำ
มันออกวันเสาร์ขึ้นเก้าค่ำ
เห็นม้าหลวงข้ามน้ำก็ตามมา
ปล่อยม้าอูตลุดให้กินหญ้า
ผ่านฉะอาถึงท่าเพชรบุรี
บันไดอิฐติดแคศรีศรี
เข้ากัณฑ์ดขัยเ้าม้าเทศ [29]

จากบทเสภาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมืองตะนาวศรีถือเป็นเมืองในหนึ่งเส้นทางการค้าสำคัญทาง ตะวันตกของราชอาณาจักรอยุธยาโดยเฉพาะเส้นทางการค้าม้าซึ่งเป็นหนึ่งในสัตว์พาหนะสำคัญทั้งการขนส่ง และการทำสงครามกับอาณาจักรรอบข้าง ดังนั้น บทเสภาที่กล่าวมาข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของ

เมืองตะนาวศรีในฐานะเมืองสำคัญทางเศรษฐกิจและการขนส่งสินค้าทั้งสินค้าส่งออกของอาณาจักรและการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศในสมัยอยุธยา

ดังนั้นหากกล่าวเรื่องเกี่ยวกับเมืองตะนาวศรีในมิติวรรณกรรม งานเขียนในมิตินี้มีสองชิ้นได้แก่ ตำนานการสร้างเมืองเมืองตะนาวศรีที่มีการเชื่อมโยงความเชื่อของท้องถิ่นโดยเฉพาะตำนานที่เกี่ยวกับ “นาค” ในความเชื่อของคนที่มีวิถีชีวิตอยู่ริมน้ำและการเชื่อมโยงเกี่ยวศาสนาพุทธที่เข้ามามีอิทธิพลในบริเวณพื้นที่ตะนาวศรี ส่วนวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน สะท้อนภาพสังคมการเมือง และการค้าของอยุธยาได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องการค้า จะเห็นได้ว่าอยุธยาให้ความสำคัญกับเมืองตะนาวศรีว่าเป็นหัวเมืองสำคัญที่ทำการค้ากับชาติตะวันตก ส่งผลให้อยุธยาเป็นศูนย์กลางทางการค้าในขณะนั้น

สรุป

จากการศึกษาในเรื่องการรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยเกี่ยวกับสมัยอยุธยา โดยศึกษาจาก เอกสารร่วมชิ้นต้นต่าง ๆ รวมไปถึงงานศึกษาที่เป็น หนังสือ งานวิจัย และบทความวิชาการ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าการรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรีที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา สามารถแบ่งได้ทั้ง 3 มิติ คือ เรื่องมิติความสำคัญเชิงพื้นที่ มิติทางการเมืองและมิติวรรณกรรม จะเห็นได้ว่าการรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรีที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา ส่วนใหญ่เป็นงานศึกษาที่มีการวิเคราะห์ให้เห็นประเด็นความสำคัญของเมืองตะนาวศรี ในฐานะการเป็นเมืองท่าที่สำคัญของอาณาจักรอยุธยาในการทำการค้าทางด้านฝั่งตะวันตก ในการกระจายสินค้าจากอยุธยาไปพื้นที่ต่าง ๆ ได้แก่ อินเดีย เปอร์เซียรวมถึงยุโรป ดังเห็นจากนโยบายต่าง ๆ ของอยุธยากับเมืองเมืองตะนาวศรีรวมถึงเมืองต่าง ๆ รอบข้าง นอกจากการรับรู้เรื่องเมืองตะนาวศรีในเรื่องการค้าแล้ว ยังมีการรับรู้ในมิติของตำนานและวรรณกรรม ที่สะท้อนให้เห็นคติความเชื่อดั้งเดิมของคนในพื้นที่เมืองตะนาวศรี ตลอดจนภาพแสดงให้เห็นสะท้อนถึงความสัมพันธ์ของคนในสังคมไทยสมัยอยุธยาที่ให้ความสำคัญเมืองตะนาวศรีกับเมืองตะนาวศรีในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของเมืองอยุธยา

References

- [1] Wikipedia. (July 2015). where Tanintharyi Province is located in the southernmost area of the Republic of the Union of Myanmar. https://en.wikipedia.org/wiki/Tanintharyi_Region
- [2] Senakham, T. (2007). *Thai diaspora and the limitations of knowledge on state-nation in Thai society*. Doctorate of Political Science Thesis, Faculty of Political Science, Thammasat University, Bangkok (In Thai)
- [3] Reed, A. (2005). *Southeast Asia in the Age of Commerce, 1450-1680, volume 2, expansion and crises*. Translated by Pongsri Lekhawattana. Chiang Mai: Silver Mall. (In Thai)
- [4] Wisetsiri, W. (2016). *The Ayutthaya Kingdom trading relationship with Mergui – Tenasserim from 1590 – 1767*. M.A. Thesis (History), Bangkok: Graduate School. Srinakharinwirot University. (In Thai)
- [5] Sararat, T. (2014). “Ubon Ratchathani in Thai historiography during 1934 - 1987. history journal 2014.1-24 (In Thai).

- [6] Wisetsiri, W. (2016). *The Ayutthaya Kingdom Trading Relationship with Mergui – Tenasserim from 1590 –1767*. Graduate School. Srinakharinwirot University. (In Thai)
- [7] The Institute of Asian Studies (IAS). (1998). *Port cities and trade In Western Southeast Asia*. The Institute of Asian Studies (IAS), Chulalongkorn University. (In Thai)
- [8] Surakiat, P. (2010). *Myanmar-Siamyuth*. Bangkok. Matichon. (In Thai)
- [9] Fine Arts Department. (1970). *The Annals of the National Library of Thailand Vol. 12*. Progress. 88 - 89. (In Thai)
- [10] Fine Arts Department. (1970). *The Annals of the National Library of Thailand Vol. 12*. Progress. 280. (In Thai)
- [11] Chularat, J. (2001). The role of Indo-Iranian Muslims in foreign trade in the late Ayutthaya period. *World history*. 7(2), 71 (In Thai)
- [12] Royal Institute. (2010). *Three seals law : Phra Made Convex*. Royal Institute.198 - 199 (In Thai)
- [13] Google map. (2022). Tanaosri City which is located in Tanintharyi Province Republic of the Union of Myanmar, <https://shorturl.asia/C20OV>.
- [14] Royal Institute. (2010). *Three Seals Law : Phra Made Convex*. Bangkok. Royal Institute. 204 (In Thai)
- [15] Niphatsukkit, W. (2005). *Group of people related to trade in Ayutthaya society. 2129-1867*. Graduate School Chulalongkorn University. (In Thai)
- [16] Louber, S.d.l. (2014). *Archives of La Loubert. Kingdom of Siam*. (In Thai)
- [17] Cultural Center of the Embassy of the Islamic Republic of Iran of Thailand. (2003). *Iran-Thai relations in history and culture*. Cultural Center of the Embassy of the Islamic Republic of Iran of Thailand. (In Thai)
- [18] Royal Institute. (2010). *Three Seals Law : Phra Made Convex*. Bangkok. Royal Institute. (In Thai)
- [19] Fine Arts Department. (1970). Documents of Helonda in the Ayutthaya period, 2151-1620 and 1624-1642 (1608-1620 and 1624-1642) . Progress. 50-60. (In Thai)
- [20] Thongkhamwan, C. (1952). *Thai story allowing Danish merchants to come to trade in Thailand when Ayutthaya was the capital of King Songtham*. Silpakorn Journal. 6(7), 94 - 105(In Thai)
- [21] Jacques Nicolas, B. (1764). Port et Bourg de Mergui’ BELLIN. Myeik, Myanmar, <https://www.historicpictoric.com>
- [22] Thongkhamwan, C. (1952). *Thai story allowing Danish merchants to come to trade in Thailand when Ayutthaya was the capital of King Songtham*. Silpakorn Journal. 6(7), 94 - 105 (In Thai)

- [23] Thongkhamwan, C. (1952). *Thai story allowing Danish merchants to come to trade in Thailand when Ayutthaya was the capital of King Songtham*. *Silpakorn Journal*. 6(7), 94 - 105 (In Thai)
- [24] The Institute of Asian Studies (IAS). (1998). Port cities and trade In Western Southeast Asia. The Institute of Asian Studies (IAS), Chulalongkorn University. (In Thai)
- [25] Kongchana, P. (2002). *Thai wisdom to Denmark*. Bangkok: Srinakharinwirot University. *Institute of Asia-Pacific Studies*. 20 – 35 (In Thai)
- [26] Chantarojane, K. (1996). *Seminar document on local history in the lower northern region*. Phitsanulok : Department of History Faculty of Humanities and Social Sciences Naresuan University. Naresuan University. Phitsanulok. (In Thai)
- [27] Wisetsiri, W. (2016). *The Ayutthaya Kingdom trading telationship with Mergui – Tenasserim from 1590 – 1767*. M.A. Thesis (History), Bangkok: Graduate School. Srinakharinwirot University. (In Thai)
- [28] Pimthong, N. (2019). The City Pillar of Tanaosri: Evidence of stories and legends. *Muangboran journal*, 45(4), 43. (In Thai)
- [29] Fine Arts Department. (1962). *Khun Chang Khun Phaen : Phra Nakhon Chamber of Commerce* : Teachers Council of Thailand Trade Organization. Bangkok. Royal Institute. (In Thai)

ดุซนินิพนธ์การประพันธ์เพลง : “คำสาปแห่งอันดามัน”

เอกภาพเสียงและตำนานวัฒนธรรมที่สืบทอด

สำหรับวงออนซอนเบิรร่วมสมัย

Doctoral Music Composition: “The Andaman’s Curse”

the Characterising Transonic of Ethnic Sound

Legendary for Contemporary Ensemble

วสิน ศรียาภัย^{1*} และวีรชาติ เปรมานนท์¹

Wasin Sriyaphai^{1*} and Weerachat Premananda¹

¹ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330

¹ Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, Bangkok, 10330, Thailand

* Corresponding author : E-mail address : w_sriyapai@hotmail.com

(Received: June 16, 2022; Revised: September 6, 2022; Accepted: September 8, 2022)

บทคัดย่อ

ดุซงึนนิพนธ์การประพันธ์เพลงเป็นดนตรีพรรณนาที่ใช้เทคนิคการประพันธ์แบบบูรณาการ ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านรูปแบบเพลงชุดโอเปร่า บทประพันธ์ได้แรงบันดาลใจจากตำนาน “พระนางเลือดขาว” แห่งทะเลอันดามันและเรื่องราวการกลับมาเกิดของทายาทสายเลือดเดียวกัน เพื่อมาถอนคำสาปที่พระนางได้สาปไว้เมื่อราว 200 ปี (ค.ศ.1819) ณ เกาะลังกาวิ ประเทศมาเลเซีย ด้วยความเป็นผู้บริสุทธิ์แต่ต้องโทษประหารเพราะถูกกล่าวหาว่าประพฤติดีศีลธรรม พระนางจึงได้สาปให้เกาะลังกาวิต้องคำสาปไป 7ชั่วอายุคน โดยผู้ถอนคำสาปถือกำเนิดที่เกาะภูเก็ต มีความงามและพลังอำนาจเช่นเดียวกับพระนาง นามว่า “เจ้าหญิงวันอัยชาห์ แห่งลังกาวิ” ผู้ซึ่งทำให้เกาะลังกาวิพ้นจากคำสาปในปีคริสต์ศักราช 2000 บทประพันธ์นี้ใช้ลีลาทำนองและสำเนียงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้เป็นตัวเชื่อมโยงผสมผสานมิติและสีสันเสียงในแต่ละช่วงเวลา การเรียบเรียงเสียงสำหรับวงดนตรีร่วมสมัยในแบบโพลีโฟนี (Polyphony) เพื่อสร้างความโดดเด่นของเนื้อหาและเอกภาพให้กับบทเพลง บทประพันธ์แบ่งออกเป็น 7 ตอน ได้แก่ 1) *Overture* 2) *Andaman, the Legend* 3) *Phuket, the Mother Land* 4) *Mahsuri, the White Blood Princess* 5) *Langkawi's Curse* 6) *The Breaking Curse Princess* 7) *Final Episode* มีความยาวรวมทั้งสิ้น 30 นาที

คำสำคัญ: การประพันธ์เพลง ตำนานคำสาปแห่งอันดามัน วงออนซอนเบิกร่วมสมัย

Abstract

The Doctoral Music Composition is the program music to express the integrated composition technique by utilizing the dramatic art form as the operatic suite. The sentimental music has been inspired by the legendary of Andaman Sea; “The White Blood Princess”. The reincarnation princess was born within the same family line after she had been executed 200 years ago (1819) in Langkawi Island (Malaysia). As innocent of the immoral accusation she did not commit, she cursed Langkawi to be a shadowland for seven generations. The Breaking Curse Princess was born in Phuket Island with the same beauty and power as her ancestor, named “Princess Wan Aishah of Langkawi” and she pulled Langkawi from mysterious myths in the Millennium Year 2000. The music composition presents the ethnic melodic structure as the storyteller that blended historical timelines into the unique sound dimension. Orchestration is a part of the highlight in colouring the transonic polyphony of an entire composition. The seven moments consist of 1) *Overture* 2) *Andaman, the Legend* 3) *Phuket, the Mother Land* 4) *Mahsuri, the White Blood Princess* 5) *Langkawi's curse* 6) *The Breaking Curse Princess* 7) *Final Episode* within the total duration of 30 minutes.

Keywords: Music Composition, The Andaman's curse, Contemporary ensemble

บทนำ

ตำนานคำสาปแห่งอันดามัน เป็นเรื่องราวซึ่งได้เกิดขึ้น ณ เกาะลังกาวิ ประเทศมาเลเซีย เมื่อคริสต์ศักราช 1819 หรือเกือบ 200 ปีก่อน เป็นตำนานความรักของหญิงสาวผู้บริสุทธิ์ที่ถูกกล่าวโทษและโดนประหารชีวิต ชื่อ “มัสสุหรี” ผู้มีเชื้อสายจากเกาะภูเก็ต มีพ่อแม่ประกอบอาชีพเดินทางค้าขายทางทะเล ขณะแม่ของมัสสุหรีตั้งครรภ์ ได้มีหมอดูทำนายถึงเด็กในครรภ์ว่าเป็นผู้มีบุญญาธิการสูง จนมัสสุหรีเติบโตได้ราว 7 ขวบ ขณะเดินทางค้าขายระหว่างเกาะ เรือได้เจอพายุกลางทะเล พ่อแม่ของนางจึงได้อธิษฐาน หากนางเป็นเด็กที่มีบุญญาธิการจริง ขอให้รอดจากเหตุการณ์ในครั้งนี้ ด้วยปาฏิหาริย์จึงทำให้ครอบครัวจวนรอดพ้นจากพายุและได้ตั้งรกรากอยู่บนเกาะลังกาวิ มัสสุหรีเติบโตขึ้นเป็นหญิงสาวที่งดงาม เพียบพร้อมในความเป็นกุลสตรีและมีจิตใจเมตตา จนความงามของนางล้าลือถึงเจ้าชายวัน ดารุส พระอนุชาของสุลต่านผู้ปกครองเกาะ[1] ด้วยความสนพระทัยจึงปลอมตัวเพื่อมาดูตัว เมื่อเห็นจึงเกิดความรักทั้งที่มีมัสสุหรีไม่ทราบถึงตัวตนที่แท้จริงของเจ้าชาย

เจ้าชายวัน ดารุสและเจ้าหญิงมัสสุหรี อภิเษกท่ามกลางความยินดีของชาวเกาะลังกาวิ เว้นเสียแต่พระมเหสีของสุลต่านที่คิดร้ายกลับแกล้งพระนางอยู่ตลอด เมื่อพระนางตั้งครรภ์จนได้ประสูติพระโอรสนามว่า “วัน ดาเก็ม” หลังประสูติได้เพียง 3 วัน เกิดศึกสงครามระหว่างสยาม และรัฐเคดะฮ์ (Kedah) เจ้าชายวัน ดารุสจำเป็นต้องนำทัพออกศึกครั้งนี้ จึงเป็นโอกาสให้ผู้คิดร้ายต่อพระนาง ปลอมข่าวลือเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพระนางกับชายผู้รับใช้ อันความทราบถึงสุลต่าน ด้วยทรงกังวลถึงชื่อเสียงของราชวงศ์ จึงสั่งต้องโทษประหารพระนางโดยไม่สืบหาความจริง ก่อนถูกประหารทรงอธิษฐาน หากพระนางบริสุทธิ์ขอให้โลหิตเป็นสีขาวและขอสาปให้เกาะแห่งนี้พบเจอแต่ความทุกข์เข็ญไป 7ชั่วอายุคน เมื่อเจ้าชายวัน ดารุสเสด็จกลับจากศึกสงครามและทราบถึงเหตุการณ์ ด้วยความเสียพระทัยจึงพาบุตรชายหนีไปยังเกาะภูเก็ต [2] นับแต่นั้นมา เกาะลังกาวิได้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบสุขและภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น เกิดภัยแล้ง การปล้นสะดม ฯ กาลเวลาผ่านไปจนทนายทรมันที่ 7 ของพระนางได้ถือกำเนิดที่เกาะภูเก็ต นามว่า เจ้าหญิงวัน อัยซาร์ แห่งลังกาวิ เปรียบเสมือนการกลับมาเกิดใหม่เพื่อล้างคำสาปของพระนางเอง จนเกาะลังกาวิเจริญรุ่งเรืองตราบนานปัจจุบัน

จากเรื่องราวแห่งตำนานที่กล่าวมา สร้างแรงบันดาลใจและจินตนาการแก่ผู้ประพันธ์ในการสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงในลักษณะดนตรีพรรณนาเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวอันมหัศจรรย์นี้ในลักษณะวงดนตรีร่วมสมัย โดยการนำเสนอและลีลาของดนตรีพื้นบ้านภาคใต้และท่วงทำนองของดนตรีรองเง็งฝั่งอันดามัน มาบูรณาการและสร้างสรรค์ตามแบบแผนและหลักการประพันธ์เพลงของดนตรีตะวันตก เพื่อส่งต่อและเชื่อมโยงเรื่องราวตำนานแห่งดินแดนอันดามัน อันแฝงด้วยคติปรัชญาอันทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมในมิติแห่งเสียงและมิติแห่งวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน

วัตถุประสงค์ของการประพันธ์เพลง

1. เพื่อสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงร่วมสมัยในแบบดนตรีพรรณนาที่มีโครงสร้างและการผสมเสียงในหลากหลายมิติของสีสันในเอกภาพของลีลาดนตรีพื้นบ้านภาคใต้
2. เพื่อนำเสนอเรื่องราวและวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าทางศิลปะแห่งดินแดนอันดามัน

ระเบียบวิธีในการศึกษา

งานวิจัยนี้ใช้กระบวนการในการวิจัยเชิงเอกสารและการสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลง ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลและเรื่องราวเกี่ยวกับตำนานคำสาปแห่งเกาะลังกาวิ
2. ศึกษาข้อมูลบทเพลง สำเนียงและลีลาของดนตรีพื้นบ้านภาคใต้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในบทประพันธ์
3. กำหนดกรอบแนวคิด ขอบเขตการประพันธ์ โครงสร้างสัจคีตลักษณ์ เทคนิครวมถึงเครื่องดนตรีสำหรับการสร้างสรรค์บทประพันธ์
4. ดำเนินการสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงตามกรอบแนวคิดและขอบเขตที่ได้กำหนดไว้
5. อรรถาธิบายถึงแนวคิด กระบวนการ เทคนิคและองค์ความรู้จากการสร้างสรรค์
6. จัดแสดงผลงานสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงในเทศกาลดนตรีและการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ

ผลงานและการออกแบบสร้างสรรค์

เป็นบทประพันธ์เพลงที่สร้างสรรค์ขึ้นจากร່วของคำสาปแห่งอันดามัน เป็นดนตรีพรรณนาซึ่งนำดนตรีมาบรรยายภาพหรือถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดและเรื่องราวต่าง ๆ โดยใช้ลีลาทำนองและสำเนียงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้โดยอาศัยแนวคิดจากบทประพันธ์เพลงประกอบอุปรากร อาทิ อุปรากรเรื่อง Carmen ซึ่งเป็นบทประพันธ์ชิ้นเอกของจอร์จ บิเซต์ (George Bizet) ที่ได้รับความนิยมอย่างสูง โดยเนื้อหาเกี่ยวกับความรักของหนุ่มสาวและโศกนาฏกรรมของเรื่องราวในประเทศสเปน ซึ่งดนตรีได้สอดแทรกสำเนียงสเปนตลอดเรื่อง [3] จากแนวคิดดังกล่าวผู้ประพันธ์ได้นำสำเนียงของดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ มาพัฒนาทำนองและสอดประสานด้วยมิติและสีสันดนตรีตะวันตก ผสมเสียงในรูปแบบวงดนตรีร่วมสมัย มีการซ้อนแนวทำนองแบบโพลีโฟนี เพื่อสร้างเอกลักษณ์และจินตนาการ ในรูปแบบวงออเคสตร้าร่วมสมัย ซึ่งประกอบด้วยเครื่องดนตรี คือ ฟลูต จำนวน 1 เครื่อง โซปราโนแซกโซโฟนจำนวน 1 เครื่อง อัลโตแซกโซโฟน จำนวน 2 เครื่อง เทเนอร์แซกโซโฟน จำนวน 3 เครื่อง บาร์โธแนกโซโฟน จำนวน 1 เครื่อง ทรัมเปต จำนวน 2 เครื่อง ทรอมโบนจำนวน 2 เครื่อง เบสทรอมโบน จำนวน 1 เครื่อง เบสไฟฟ้า จำนวน 1 เครื่อง เปียโน จำนวน 1 หลัง ไวบราโฟน 1 เครื่อง แทมบูรีน จำนวน 1 เครื่อง กลองบองโก จำนวน 1 ชุด ไวโอลิน จำนวน 2 เครื่อง และ วิโอลา จำนวน 2 เครื่อง บทประพันธ์แบ่งเรื่องราวออกเป็น 7 ตอน

ตอนที่ 1 : *Overture* เป็นการนำทำนองหลักและบทนำของแต่ละตอนมาเรียบเรียงเพื่อนำเข้าสู่เรื่องราวของบทประพันธ์

ตอนที่ 2 : *Andaman, the Legend* นำเสนอเรื่องราวของตำนานแห่งดินแดนอันดามัน ซึ่งเชื่อมโยงระหว่างหญิงสาวนามว่า มัสสุรีแห่งเกาะภูเก็ต กับเจ้าชายวัน ดารุส แห่งเกาะลังกาวิ

ตอนที่ 3 : *Phuket, the Mother Land* นำเสนอแห่งเรื่องราวของเกาะภูเก็ต อันเป็นแผ่นดินถิ่นกำเนิดเชื้อสายของพระนางมัสสุรี ทั้งยังเป็นดินแดนแห่งการสืบทอดทายาท จนถึงหญิงสาวผู้เกิดมาเพื่อถอนคำสาป

ตอนที่ 4 : *Mahsuri, the White Blood Princess* นำเสนอเรื่องราวการประหารพระนางจากการถูกใส่ร้าย และคำอธิษฐานของพระนางเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ โดยให้โลหิตไหลออกมาเป็นสีขาว และสาปให้

เกาะลังกาวิ พบเจอแต่ความทุกข์เข็ญไป 7 ชั่วโมงคน จนเจ้าชายวัน ดารุสเสด็จกลับจากศึกสงครามและได้ทราบความจริง ด้วยความเสียใจจึงพาบุตรชายหนีไปยังเกาะภูเก็ต

ตอนที่ 5 : *Langkawi 's curse* นำเสนอเรื่องราวแห่งคำสาปหลังจากพระนางถูกประหาร อันเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ขึ้นบนเกาะแห่งนี้ เช่น เกิดภัยแล้ง การปล้นสะดม และความไม่สงบสุข

ตอนที่ 6 : *The Breaking Curse Princess* นำเสนอเรื่องราวของคำสาปที่ถูกถอนโดยสายเลือดรุ่นที่ 7 โดยหญิงสาวนามว่า เจ้าหญิงวัน อัยชาห์ ซึ่งได้ถือกำเนิด ณ เกาะภูเก็ต ผู้ทำให้เกาะลังกาวิหลุดพ้นจากการต้องคำสาปนี้ ในปีคริสต์ศักราช 2000 และเจริญรุ่งเรืองขึ้นตราบจนปัจจุบัน

ตอนที่ 7 : *Final Episode* เป็นการนำเสนอบทสรุปเรื่องราวอันอัศจรรย์ของตำนานคำสาปแห่งอันดามัน

ตัวอย่างที่ 1 แสดงรูปแบบจังหวะหน้าทับเคล้ามือในดนตรีโนรา [4]

ตัวอย่างที่ 2 ช่วงบทนำ (Introduction) ของบทประพันธ์ตอน *Andaman, the Legend* ห้องที่ 1-8 โดยเรียบเรียงตามแนวทางของ Samuel Adler ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) ทำนองหลัก (Foreground) ทำนองสอดแทรกในรูปแบบต่างๆ (Midleground) และทำนองพื้นหลัง (Background) [5] โดยผู้ประพันธ์ใช้เสียงของกลุ่มเครื่องทอมโบนเป็นพื้นหลัง ฮอรั่นทำหน้าที่ดำเนินทำนองหลัก และกลุ่มของแซกโซโฟนบรรเลงทำนองสอดแทรกในมิติของการสร้างจังหวะ โดยนำจังหวะหน้าทับมาผสมผสานและดัดแปลงในบทประพันธ์เพื่อสื่อถึงความยิ่งใหญ่ของเรื่องราวแห่งตำนาน

Flute *f*

S. Sax. *f*

A. Sax. *f*

A. Sax. *f*

T. Sax. *mf*

T. Sax. *mf*

T. Sax. *mf*

ตัวอย่างที่ 3 การใช้เทเนอร์แซกโซโฟนบรรเลงโน้ตประดับ (Ornamentation) ในลักษณะโน้ตพิง (Appoggiatura) ผสมผสานกับการใช้โน้ตผ่าน (Passing Note) โดยมีฟลูตและโซปราโนแซกโซโฟนดำเนินทำนองหลัก และอัลโตแซกโซโฟนดำเนินแนวประสาน เพื่อให้เกิดสีสันและมิติการซ้อนเสียงในบทประพันธ์ท่อน *Andaman, the Legend*

T. Sax. *mf*

T. Sax. *mf*

T. Sax. *mf*

ตัวอย่างที่ 4 กลุ่มเครื่องเทเนอร์แซกโซโฟนใช้การบรรเลงในลักษณะแนวซ้ำยืนพื้น (Ostinato) ที่ผสมผสานกับโน้ตประดับในลักษณะการใช้โน้ตผ่าน เพื่อสร้างมิติและเนื้อดนตรีก่อนเข้าสู่ท่อนจบในบทประพันธ์ท่อน *Andaman, the Legend*

Tenor Saxophone 1 *f*

ตัวอย่างที่ 5 ทำนองหลักท่อน *Phuket, the Mother Land*

Vib. *mf*

Tamb.

Bongos

ตัวอย่างที่ 6 การนำเสนอการเปลี่ยนอัตราจังหวะในแนวทำนองที่พัฒนาจากทำนองหลักเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงและความน่าสนใจให้บทประพันธ์ในท่อน *Phuket, the Mother Land*

The image displays a musical score for a contemporary ensemble. The instruments listed on the left are Trumpets 1 & 2, Trombones 1 & 2, Bass Trombone, Vibraphone, Tambourine, Bongos, Bass Guitar, Piano, Violins I & II, and Violas. The score is written in 4/4 time. Two red boxes highlight passages in the Trumpet and Trombone parts, while a blue box highlights a passage in the Violin and Viola parts. The score includes dynamic markings such as *f* (forte) and *mf* (mezzo-forte).

ตัวอย่างที่ 7 แสดงการประพันธ์แบบการซ้อนชั้นทำนอง (Stratification) ในรูปแบบโพลีโฟนี เพื่อให้เกิดความหนาของเนื้อดนตรีในช่วงบทนำของท่อน *Mahsuri, the White Blood Princess* โดยทอมโบนและทริมเป็ตดำเนินทำนองหลัก ไวโอลินบรรเลงแนวประสานโดยการซ้ำแบบเรียงลำดับชั้น (Sequence) วิโอลาดำเนินทำนองสอดประสาน (Counter Melody)

ตัวอย่างที่ 8 การใช้โน้ตผ่าน (Passing Note) โดยอัลโตแซกโซโฟนบรรเลงในลักษณะการซ้ำแบบเรียงลำดับขึ้น เพื่อเสริมให้เกิดทิศทางดำเนินไปข้างหน้าของแนวทำนอง โดยเทเนอร์แซกโซโฟนและบาร์โตนแซกโซโฟน บรรเลงลักษณะรูปแบบจังหวะ (Rhythmic pattern)

ตัวอย่างที่ 9 ทำนองเพลงต้นหยงในรองเง็งฝั่งอันดามัน[6]

ตัวอย่างที่ 10 ทำนองหลักท่อน *Langkawi's Curse* ที่ดัดแปลงจากทำนองเพลงต้นหยงซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลจากมลายู เพื่อสื่อถึงเรื่องราวแห่งตำนานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมลายูในช่วงแรก นำเสนอทำนอง A ของบทประพันธ์บรรเลงโดยฟลูต และอัลโตแซกโซโฟนบรรเลงทำนองสอดประสาน

ตัวอย่างที่ 11 ช่วงทำนอง B ท่อน *Langkawi's Curse* บรรเลงโดยฮอร์น

A full ensemble musical score for the piece "Langkawi's Curse". The score includes parts for Flute, Saxophones (S. Sax., A. Sax. 1 & 2, T. Sax. 1 & 2, B. Sax.), Horn (Hn.), Trumpets (Tpts. 1 & 2), and Piano. The tempo is marked "Rit." and the beat is "♩ = 60". A blue rectangular box highlights a specific phrase in the Tuba 1 (Tpts. 1) part, which includes a forte (f) dynamic marking and a triplet of eighth notes.

ตัวอย่างที่ 12 การขยายทำนองจากทำนอง B โดยการเปลี่ยนจังหวะให้ช้าลง บรรเลงโดยฟลูตและทรมเป็ต เพื่อสื่อถึงความรู้สึกโศกเศร้าจากเรื่องราวแห่งคำสาปในบทประพันธ์ท่อน *Langkawi's Curse*

A musical score for a Piano instrument. The staff shows a melodic line with a forte (f) dynamic marking. A blue rectangular box highlights a specific phrase of the melody, which includes a triplet of eighth notes.

ตัวอย่างที่ 13 ช่วงบทนำท่อน *The Breaking Curse Princess* โดยการสร้างสรรค์ทำนองจากคอร์ดอกเมน เทตแบบเยอรมัน (German Augmented Sixth) เพื่อสื่อถึงความรู้สึกอันลึกลับแห่งคำสาป

The image displays a musical score for a woodwind and brass ensemble. The instruments listed on the left are: S. Sax., A. Sax. 1, A. Sax. 2, T. Sax. 1, T. Sax. 2, T. Sax. 3, B. Sax., Hn., Tpts. 1, Tpts. 2, Tbns. 1, Tbns. 2, and B. Tbn. The score is written in 4/4 time. Two red boxes highlight specific musical passages. The first box, located in the upper woodwinds, encompasses measures 14-16 of the S. Sax. part and measures 14-16 of the A. Sax. 1 and 2 parts. The second box, located in the lower brass, encompasses measures 14-16 of the Tbns. 1, 2, and B. Tbn. parts. The Tbns. 1 part has a dynamic marking of *mf* at measure 14, while the Tbns. 2 and B. Tbn. parts have a dynamic marking of *mp* at measure 14. The score is written in a key signature of one flat (B-flat major or D minor).

ตัวอย่างที่ 14 แนวทำนองซึ่งถูกพัฒนาจากคอร์ด้คู่หกออกเมนเทดแบบเยอรมันในช่วงบทนำของบทประพันธ์
ท่อน *The Breaking Curse Princess* ถูกนำมาใช้อีกครั้งในการเรียบเรียงเสียงประสานในช่วงท่อนจบ (Coda)

41

Rit. $\text{♩} = 92$

ตัวอย่างที่ 15 แสดงเทคนิคการประพันธ์โดยใช้การเปลี่ยนบันไดเสียง (Modulation) ในบทประพันธ์ท่อน *The Breaking's Curse Princess* จากบันไดเสียง E เมเจอร์ไปยังบันไดเสียง G เมเจอร์ โดยฟลูตบรรเลงทำนองโดยใช้โน้ตผ่านในท่อนเชื่อม (Transition)

$\text{♩} = 96$

ตัวอย่างที่ 16 ทำนองหลักบรรเลงโดยฟลูต โซปราโนแซกโซโฟนและทรมเป็ตในระดับเสียงที่ดัง โดยเทเนอร์

แซกโซโฟนและทอมโบนบรรเลงในลักษณะซ้ำสัดส่วนในระดับเสียงที่ค่อนข้างดังเพื่อแสดงถึงจุดสัญลักษณ์ (Climax) ของบทประพันธ์ในท่อน *The Breaking's Curse Princess* เปรียบเสมือนคำสาปได้ถูกถอนและสิ้นสุดลง

สรุปและอภิปรายผล

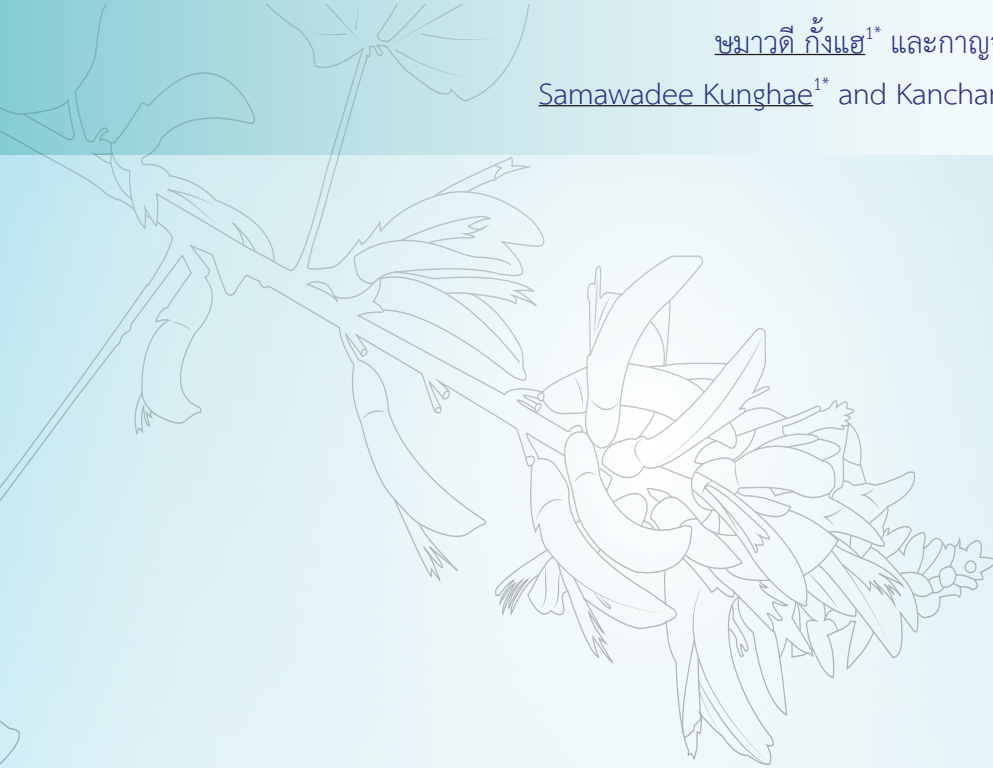
ผลงานบทประพันธ์เพลงดุซงญอโน้นนี้ เป็นการสร้างสรรค์เสียงดนตรีแนวร่วมสมัยโดยอาศัยองค์ความรู้ทางดนตรีตะวันตก ผสมผสานกับลีลาและสำเนียงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้เพื่อให้เกิดมิติแห่งเอกภาพเสียงและสุนทรียะในลักษณะดนตรีพรรณนาเพื่อเชื่อมโยงและถ่ายทอดเรื่องราวแห่งตำนานอันสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ประพันธ์ การเลือกใช้วัตถุดิบจากสำเนียงและลีลาของดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ มาสร้างสรรค์ด้วยเสียงเครื่องดนตรี สังคีตลักษณะรูปแบบวงและการวางกรอบแนวคิดการประพันธ์เพลงตามหลักการทางดนตรีตะวันตกอันเชื่อมโยงถึงเรื่องราว ในการสร้างสรรค์ทำนองและการเรียบเรียงเสียงดนตรีซึ่งถูกถ่ายทอดโดยอิงตามจินตนาการของผู้ประพันธ์ เพื่อส่งต่อเรื่องราวแห่งดินแดนอันตามันอันแฝงด้วยคติปรัชญาแห่งเรื่องราววัฒนธรรมที่สืบทอด อันเป็นประโยชน์ในการศึกษาและจรรโลงไว้ซึ่งมรดกความงามและตำนานอันทรงคุณค่านี้สืบไป

References

- [1] Ismail, H. (2001). *Mahsuri*. Kuala Lumpur. United Selangor Press.
- [2] Sitthitanyakit, P. (2000). *Mahsuri 7 generations curses*. Pailin Booknet. (In Thai)
- [3] Pancharoen, N. (2021). *Music dictionary*. (5th edition). Thana Press. (In Thai)
- [4] Ueajitmes, P. (2017). *Tub-Nora and shadow plays*. Sahathum Press. (In Thai)
- [5] Adler, S. (2002). *The study of orchestration*. Norton & Company.
- [6] Yokchuae, M. (2012). *The study Tan-Yong music: A case study of Paklok Tan Yong conservation group, Paklok Sub-District, Thalang District, Phuket province*. Srinakarinwirot University. (In Thai)

การรับรู้ประโยคคำถามภาษาเกาหลีในวัฒนธรรมอ้อม
ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาเกาหลีชาวไทย
The Perceptions of Thai Students Majoring in Korean
on Indirect Speech Acts of Interrogatives in Korean

ซมาวดี กั้งแอ้^{1*} และกาญจนา สหะวีริยะ¹
Samawadee Kunghae^{1*} and Kanchana Sahaviriya¹

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 94000

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences Prince of Songkla University, Pattani Campus, 94000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: samawadee.k@pn.psu.ac.th

(Received: April 27, 2022; Revised: October 8, 2022; Accepted: October 20, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เปรียบเทียบการรับรู้ของนักศึกษาชาวไทยกับชาวเกาหลีที่มีต่อเจตนาในประโยคคำถามที่ปรากฏอยู่ในวัจนกรรมอ้อม 2) เปรียบเทียบการรับรู้ของนักศึกษาชาวไทยที่มีความรู้ทางภาษากลุ่มระดับกลางและกลุ่มระดับสูงกับชาวเกาหลีที่มีต่อเจตนาในประโยคคำถามที่ปรากฏอยู่ในวัจนกรรมอ้อม และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ของระดับความรู้ทางภาษาเกาหลีกับผลการรับรู้ของนักศึกษาชาวไทยที่มีต่อเจตนาในประโยคคำถามที่ปรากฏอยู่ในวัจนกรรมอ้อม โดยใช้แบบทดสอบ Multiple Choice Questionnaire จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาวไทย 100 คน และชาวเกาหลี 50 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาชาวไทยกับชาวเกาหลีมีการรับรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกเจตนา 2) นักศึกษาชาวไทยกลุ่มระดับกลางและกลุ่มระดับสูง กับชาวเกาหลีมีการรับรู้เจตนาที่ปรากฏอยู่ในวัจนกรรมทางอ้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อทำการทดสอบเป็นรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ พบว่า เจตนาชักชวนมีกลุ่มตัวอย่างหนึ่งคู่ที่ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและ 3) ระดับความรู้ทางภาษาเกาหลีกับผลการรับรู้ของนักศึกษาชาวไทยมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.663

คำสำคัญ: การรับรู้ วัจนกรรมอ้อม ประโยคคำถาม ภาษาเกาหลี นักศึกษาวิชาเอกภาษาเกาหลี

Abstract

This research aimed to 1) compare the perceptions of intentions in indirect speech acts in interrogative sentences between Thai students and Koreans; 2) compare intermediate to high proficiency students' perceptions of intents in indirect speech acts of interrogatives to Korean Speakers'; and 3) explore the relationships between Thai students' levels of Korean proficiency and their perceptions on intents in indirect speech acts of interrogatives. Multiple-choice questionnaires were used to gather data in this research. Samples consisted of 100 Thai students and 50 Koreans. The findings were as follows: 1) Thai students and Korean speakers showed statistically different perceptions of all intents expressed in indirect speech acts of interrogatives; 2) there was a statistically significant difference in the perceptions of all intents among high and intermediate proficiency students and native Koreans; however, when the differences were analyzed in pairs using Scheffe's method, no statistically significant difference was found in the perceptions of intermediate proficiency students and high proficiency ones towards the intent of inviting; and 3) the students' levels of Korean language proficiency and their perceptions of intents were significantly correlated at a moderate level of 0.663.

Keywords: Perception, Indirect Speech Acts, Interrogative Sentences, Korean, Students Majoring in Korean

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้สึกและเจตนาของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ผู้ส่งสารจึงต้องเลือกถ้อยคำให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเจตนา Austin [1] ได้กล่าวว่าเมื่อใดที่มนุษย์สื่อสารโดยใช้คำพูด นั่นคือมนุษย์ได้แสดงเจตนาพร้อมกับคำพูดนั้นแล้ว โดยทั่วไปสามารถแบ่งถ้อยคำที่แสดงเจตนาของผู้พูดได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ถ้อยคำที่สื่อความหมายตรงตามความหมายประจำรูป เรียก วังจกรณตรง (Direct Illocutionary Acts) และถ้อยคำที่สื่อความหมายมากกว่าความหมายประจำรูปต้องอาศัยการตีความตามบริบทนั้น ๆ ด้วย เรียก วังจกรณอ้อม (Indirect Illocutionary Acts)

ปกติประโยคคำถามเป็นรูปแบบถ้อยคำที่ใช้เมื่อต้องการคำตอบ แต่ในขณะเดียวกันประโยคคำถามยังสามารถแสดงเจตนาของผู้พูดนอกเหนือไปจากการต้องการคำตอบได้ด้วย เช่น ผู้พูดถามว่า “ขนมอร่อยไหม” หากตีความตรงตามความหมายของรูปประโยคแสดงเจตนาว่าผู้พูดอยากทราบรสชาติของขนม แต่หากผู้พูดต้องการสื่อเจตนาที่มีความหมายแฝงไม่ตรงตามความหมายประจำรูปโดยให้ผู้รับสารอาศัยบริบทจากสายตาของผู้ส่งสารที่มองขนมอย่างสนใจในประโยคคำถาม “ขนมอร่อยไหม” อาจจะตีความได้ว่าผู้พูดมีเจตนาจะขอขนมรับประทานและคาดหวังว่าผู้รับสารจะส่งขนมให้ ประโยคคำถามในภาษาเกาหลีก็มีลักษณะเช่นเดียวกันนี้ ดังกรณีตัวอย่างแม่พูดกับลูกซึ่งกำลังดูโทรทัศน์อยู่ว่า “숙제 안 하니? (sukje an hani)²” หมายถึง “ไม่ทำการบ้านหรือ” ลูกที่ได้ยินคำถามก็ลุกขึ้นปิดโทรทัศน์และเดินไปทำการบ้าน จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เห็นว่าประโยค “숙제 안 하니?” แม้จะเป็นรูปแบบของประโยคคำถามแต่เจตนาของแม่ซึ่งเป็นผู้ส่งสาร คือ การสั่งให้ลูกหยุดดูโทรทัศน์แล้วไปทำการบ้าน และลูกผู้รับสารก็เข้าใจว่าแม่ไม่ได้ต้องการคำตอบจากการถาม หากแต่เป็นเจตนาที่ต้องการสั่งให้ไปทำการบ้าน ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าประโยคคำถามในภาษาเกาหลีไม่ได้ใช้เพื่อสื่อเจตนาถามให้ได้คำตอบเพียงอย่างเดียว หากยังสามารถแสดงเจตนาให้ผู้ฟังกระทำการบางอย่างได้อีกด้วย รูปแบบของการใช้ประโยคคำถามที่สื่อความหมายทางอ้อมนี้เป็นไปตามการแสดงเจตนาที่ปรากฏผ่านทางถ้อยคำ (Illocutionary Act) ซึ่งเป็นหนึ่งในระดับถ้อยคำที่ Austin [1] ได้กล่าวไว้ในสถานการณ์ดังกล่าว หากเป็นเจ้าของภาษาคงสามารถรับรู้เจตนาของผู้พูดได้ไม่ยาก แต่สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติยังคงเป็นเรื่องยากในการตีความหมายให้ตรงกับเจตนาของผู้พูด ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ วังจกรณอ้อมของชาวต่างชาติที่เรียนภาษาเกาหลี อาทิ งานวิจัยของ Lee Hai young [2]; Lee Jung ran [3]; Hong Seung ah [4]; Jang Sun young [5] ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้เรียนต่างชาติ รวมถึงงานวิจัยของ Lee Hai young [6]; Kim Sung eun & Samawadee [7]; Samawadee & Hwang Sun young [8]; Park Yea ran [9] ที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้เรียนภาษาเกาหลีชาวไทย งานวิจัยดังกล่าวพบว่าผู้เรียนชาวต่างชาติและผู้เรียนชาวไทยยังมีปัญหาเกี่ยวกับการรับรู้ความหมายทางอ้อมที่แสดงผ่านรูปแบบไวยากรณ์ต่าง ๆ ของภาษาเกาหลีอันรวมถึงรูปแบบประโยคคำถามด้วย จากผลการวิจัยเหล่านี้พอจะตั้งข้อสังเกตได้ว่าผู้เรียนภาษาเกาหลีชาวไทยยังไม่สามารถรับรู้ วังจกรณอ้อมในรูปประโยคคำถามของเจ้าของภาษาได้ดีเท่าที่ควร

ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการรับรู้ประโยคคำถามภาษาเกาหลีใน วังจกรณอ้อม ดังจะเห็นได้ว่าสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยมีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาไวยากรณ์ภาษาเกาหลี โดยวัตถุประสงค์รายวิชาให้ความสำคัญกับการศึกษาความหมาย ภูมิการใช้ และการทำแบบฝึกหัดที่

² ที่มาของการถอดเสียงประโยคภาษาเกาหลีเป็นอักษรโรมันผู้วิจัยได้ถอดตามเสียงในเว็บไซต์ <http://roman.cs.pusan.ac.kr>

เน้นการนำความหมายตามรูปไวยากรณ์เป็นส่วนใหญ่ [10] แต่วัตถุประสงค์ของรายวิชายังไม่ปรากฏการสอนความหมายในบริบทวัจนกรรมอ้อมของไวยากรณ์ ทั้ง ๆ ที่การศึกษาในส่วนนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะฝึกฝนให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้เช่นเดียวกับเจ้าของภาษา ในสภาพการณ์เช่นนี้ผู้เรียนชาวไทยจึงทำได้เพียงตั้งข้อสงสัยหรือคาดเดาความหมายที่เป็นเจตนาแฝงของผู้ส่งสารเอาเอง และอาจไม่เข้าถึงเจตนาอันแท้จริงของผู้ส่งสารทำให้การสื่อสารนั้นเกิดข้อผิดพลาดเป็นอุปสรรคในการสื่อสารได้ การศึกษาเรื่องวัจนกรรมอ้อมจะเป็นประโยชน์กับการเรียนการสอนภาษาให้แก่ชาวต่างชาติ นอกจากผู้เรียนจะต้องรู้จักภาษาและความหมายประจำรูปแล้ว ยังต้องรู้จักการใช้รูปภาษานั้น ๆ ในบริบท ต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจและนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการสื่อสารผ่านภาษานั้น ๆ ด้วย [11] ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาความสามารถในการรับรู้ประโยคคำถามภาษาเกาหลีในวัจนกรรมอ้อม โดยนำเอาระดับความรู้ทางภาษาเกาหลีของนักศึกษาชาวไทยมาเป็นปัจจัยสำคัญในการประเมินผลการรับรู้ ทั้งนี้ผู้วิจัยหวังว่าผลทดสอบในครั้งนี้จะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาเกาหลีตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนการสอนเรื่องวัจนกรรมอ้อม หาวีธีการทำให้ผู้เรียนสามารถตีความเจตนาผู้ส่งสารจากบริบทต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องวัจนกรรมอ้อมในรูปภาษาที่มีโครงสร้างทางไวยากรณ์ในรูปแบบของประโยคคำถามและสามารถสื่อสารภาษาเกาหลีได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของนักศึกษาชาวไทยกับชาวเกาหลีที่มีต่อเจตนาในประโยคคำถามที่ปรากฏอยู่ในวัจนกรรมอ้อม
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของนักศึกษาชาวไทยที่มีความรู้ทางภาษากลุ่มระดับกลางและกลุ่มระดับสูงกับชาวเกาหลีที่มีต่อเจตนาในประโยคคำถามที่ปรากฏอยู่ในวัจนกรรมอ้อม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของระดับความรู้ทางภาษาเกาหลีกับผลการรับรู้ของนักศึกษาชาวไทยที่มีต่อเจตนาในประโยคคำถามที่ปรากฏอยู่ในวัจนกรรมอ้อม

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวัจนกรรมอ้อมของ Austin [1] และ Searle [12] เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดหลักในงานวิจัย และศึกษางานของ Hyoun Hwa-Kang [13] เพื่อนำมาพัฒนาใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกหน้าที่ของประโยคคำถามที่สื่อความหมายอ้อมในภาษาเกาหลี

Austin [1] ได้ให้ความสำคัญกับการกล่าวถ้อยคำและแบ่งถ้อยคำตามการแสดงเจตนาของผู้พูดไว้สองลักษณะ คือ วัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม ทั้งสองวัจนกรรมมีความต่างกันตรงที่เจตนา โดยวัจนกรรมตรงนั้นผู้พูดมีเจตนาสื่อความหมายตรงตามรูปประโยคที่ใช้ ส่วนวัจนกรรมอ้อมผู้พูดมีเจตนาสื่อความหมายแตกต่างจากรูปประโยคที่ใช้ ต่อมา Searle [12] ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของ Austin [1] ซึ่งได้เสนอว่าวัจนกรรม คือ Speech act และอธิบายคำว่าวัจนกรรม คือ การกระทำที่แสดงออกโดยใช้คำพูดเพื่อแสดงเจตนาของผู้สื่อสาร หากผู้สื่อสารต้องการสื่อความหมายมากกว่าหนึ่งความหมาย การกล่าวถ้อยคำเช่นนี้ คือ “วัจนกรรมอ้อม” เพราะฉะนั้นการตีความหมายที่ปรากฏในถ้อยคำตามแนวคิดทฤษฎีวัจนปฏิบัติศาสตร์ คือ การที่ผู้ฟังตีความหมายถ้อยคำของผู้พูดจากบริบท ไม่ใช่ตีความตามรูปประโยคที่ใช้ เช่นนี้จะทำให้ผู้ฟังเข้าใจเจตนาที่ผู้พูดต้องการสื่อสารได้

วัจนกรรมอ้อมตามแนวคิดของ Searle [12] สามารถจำแนกได้ 5 กลุ่ม คือ วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (Directive) วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว (Representative) วัจนกรรมกลุ่มกล่าวผูกมัด (Commissive) วัจนกรรมกลุ่มแสดงออกความรู้สึก (Expressive) วัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ (declaration) ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะของ Searle [12] มาใช้เป็นเกณฑ์จำแนกประเภทวัจนกรรมเพื่อใช้สร้างแบบทดสอบวัดระดับการรับรู้วัจนกรรมอ้อมที่ปรากฏในประโยคคำถาม เนื่องจากวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะเป็นวัจนกรรมที่ผู้สอนใช้พูดสื่อสารกับผู้เรียนในห้องเรียนบ่อยที่สุด [14-15] วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะเป็นวัจนกรรมที่แสดงถึงความพยายามของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำการบางอย่าง Searle [12] แบ่งวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะแยกย่อยได้ดังนี้ การออกคำสั่ง การขอร้อง การเสนอแนะ การอ้อนวอน การโน้มน้าว การชักชวน และการทำทนาย

Park Yeong-Sum [16] ได้ให้คำนิยามประโยคคำถามว่าเป็นประโยคที่ผู้สื่อสารใช้ถามผู้ฟังโดยใช้รูปประโยคของการถาม รูปประโยคคำถามภาษาเกาหลีมีลักษณะพิเศษตรงที่ท้ายประโยคต้องมีคำลงท้ายที่ใช้หน่วยคำแสดงคำถาม ในประโยคคำถามจะมีคำแสดงคำถามประเภท ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร หรือ จะไม่มีคำเหล่านี้ปรากฏก็ได้ขึ้นอยู่กับชนิดของประโยคคำถาม Lee Chang-Deok [17] ได้กล่าวว่าที่ผ่านมามีงานวิจัยหลายงานได้อธิบายความหมายของประโยคคำถามว่าใช้ถามเพื่อหาคำตอบเท่านั้น แต่ประโยคคำถามมีความหมายมากกว่านั้น กล่าวคือผู้สื่อสารไม่ได้ใช้คำถามเพื่อถามในสิ่งที่ตนไม่รู้เท่านั้น ในการสื่อสารสามารถใช้คำถามเพื่อสื่อความหมายอื่น ๆ ได้อีกมากมาย สรุปคือ คำถามที่ต้องการถามเพื่อหาคำตอบเป็นถ้อยคำที่ใช้สื่อความหมายตามรูปประโยคเรียกว่า “วัจนกรรมตรง” การสื่อความหมายอื่นที่นอกเหนือจากความหมายตามรูปประโยคคำถามต้องพิจารณาจากบริบทและเจตนาของผู้พูดเป็นหลัก ถ้อยคำในลักษณะนี้เรียกว่า “วัจนกรรมอ้อม”

Hyoun Hwa-Kang [13] ได้นำแนวคิดและนิยามของวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะของ Searle [12] มาศึกษาต่อยอดโดยศึกษาวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะที่ปรากฏในประโยคคำถามภาษาเกาหลีและนำวัจนกรรมกลุ่มชี้แนะมาจำแนกประเภทวัจนกรรมและอธิบายนิยามของวัจนกรรมในแต่ละประเภทตามความสัมพันธ์และสถานการณ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง

Table 1 Conditions of Speech Acts

Types of Speech Acts	Conditions of Speech Acts					
	The Listener as the Person Gaining Benefits	The Speaker as the Person Gaining Benefits	The Speaker's Intentions	The Right to Ask the Listener to Do the Act	The Power of Interlocutors in Conversations	The Performer of the Action
Ordering	-	Speaker	Exerting force on the listener	Yes	Speaker > Listener	Listener
Suggesting	Listener	-	Exerting force on the listener	-	Speaker > Listener	Listener
demanding	-	Speaker	Exerting force on the listener	Yes	-	Listener
Requesting	-	Speaker	No force on the listener	-	-	Listener
Inviting	Listener	Speaker	No force on the listener	-	-	Speaker, Listener
Offering	Listener	-	No force on the listener	-	-	Listener

ดังตารางที่ 1 แบ่งวัจนกรรมย่อยเป็น 6 ประเภท คือ การออกคำสั่ง การชี้แนะ การเรียกร้อง การขอร้อง การชักชวน การยื่นข้อเสนอ ทั้งนี้ได้แบ่งวัจนกรรมในแต่ละประเภทตามความสัมพันธ์และสถานภาพระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังไว้ 6 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้ฟังได้ประโยชน์จากการแสดงการกระทำของตนเองหรือไม่ 2) ผู้พูดได้ประโยชน์ต่อการแสดงการกระทำของผู้ฟังหรือไม่ 3) ผู้พูดบังคับเรียกร้องให้ผู้ฟังแสดงการกระทำหรือไม่ 4) ผู้พูดมีสิทธิ์เรียกร้องให้ผู้ฟังแสดงการกระทำหรือไม่ 5) ผู้พูดกับผู้ฟังมีความสัมพันธ์ลักษณะใด และ 6) บุคคลที่แสดงการกระทำคือใคร ผู้วิจัยเลือกศึกษาวัจนกรรมที่มีนิยามและการใช้ที่แตกต่างกันเพื่อให้ นักศึกษาสามารถจำแนกวัจนกรรมได้โดยสะดวก งานวิจัยนี้จึงศึกษาการออกคำสั่ง การขอร้อง และการชักชวน ซึ่งเป็นวัจนกรรมที่พบทั้งในงานวิจัยของ Searle [12] และ Hyoun Hwa-Kang [13] และเพิ่มการศึกษาเกี่ยวกับการโน้มน้าวจากงานวิจัยของ Searle [12] สำหรับเกณฑ์กำหนดความสัมพันธ์และสถานภาพระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังในการสร้างบทสนทนาอ้างอิงจากงานวิจัยของ Hyoun Hwa-Kang [13] โดยเลือกข้อที่ 3) ผู้พูดบังคับเรียกร้องให้ผู้ฟังแสดงการกระทำหรือไม่ 5) ผู้พูดกับผู้ฟังมีความสัมพันธ์ลักษณะใด และ 6) บุคคลที่แสดงการกระทำคือใคร เนื่องจากการแบ่งเงื่อนไขความสัมพันธ์และสถานภาพระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังของ Hyoun Hwa-Kang [13] ในแต่ละวัจนกรรมมีความซ้ำซ้อนซึ่งอาจก่อให้เกิดความสับสนต่อการแยกประเภทวัจนกรรมของนักศึกษาไทยได้

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาเฉพาะการรับรู้เจตนาการใช้ประโยคคำถามในภาษาเกาหลีที่สื่อความหมายไม่ตรงตามเนื้อความในรูปประโยค และมุ่งศึกษาความแตกต่างด้านปัจจัยระดับความรู้ทางภาษาเกาหลีของนักศึกษาชาวไทยที่มีผลต่อการรับรู้เจตนาของรูปประโยคคำถาม

ตัวแปรที่ศึกษา

- 1) ตัวแปรอิสระ คือ เจตนาที่ปรากฏในวัจนกรรมอ้อม ได้แก่ การชักชวน การสั่ง การขอร้อง การโน้มน้าว และระดับความรู้ทางภาษาเกาหลีของนักศึกษา
- 2) ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการรับรู้เจตนาของวัจนกรรมอ้อมที่ปรากฏในประโยคคำถาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้ คือ 1) กลุ่มนักศึกษาวิชาเอกภาษาเกาหลีชั้นปีที่ 3 และ 4 ที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ผู้วิจัยเลือกเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนภาษาเกาหลีเป็นวิชาเอกมาแล้วนานกว่า 10 ปี ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 100 คน เนื่องจากนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 มีประสบการณ์ในการเรียนไวยากรณ์และคำศัพท์มากกว่าหนึ่งปี ผ่านการเรียนประโยคและฝึกถามตอบคำถามมาหลากหลายรูปแบบซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์งานวิจัยที่ต้องการวัดระดับความสามารถด้านการรับรู้วัจนกรรมอ้อม 2) กลุ่มชาวเกาหลีที่ใช้ภาษาเกาหลีเป็นภาษาแม่ มีภูมิลำเนาอยู่ในสาธารณรัฐเกาหลีมาตั้งแต่กำเนิดจำนวน 50 คน

วิธีการดำเนินวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย คือ แบบทดสอบวัดระดับความรู้ภาษาเกาหลี และแบบทดสอบวัดการรับรู้วัฒนธรรมอ้อมในประโยคคำถามภาษาเกาหลี

1) แบบทดสอบวัดระดับความรู้ทางภาษาเกาหลี

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้ออกแบบโดยยึดคำถามจากแบบทดสอบวัดระดับความถนัดทางภาษาเกาหลี (Test of Proficiency in Korean: TOPIK) ปี 2011 ครั้งที่ 20–24 เนื่องจากเป็นข้อคำถามที่เคยใช้จัดสอบมาแล้วกว่า 10 ปีจึงไม่ทำให้ผู้ตอบแบบทดสอบเกิดความคุ้นชินกับข้อคำถามหรือได้เปรียบต่อการตอบแบบทดสอบ แบบทดสอบวัดระดับความรู้ทางภาษาเกาหลีในงานวิจัยชิ้นนี้ประกอบด้วยคำศัพท์และไวยากรณ์ระดับกลางและระดับสูง ระดับละ 10 ข้อ รวมจำนวนทั้งหมด 20 ข้อ สำหรับวิธีการให้คะแนนผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามระดับความยากของข้อคำถาม กล่าวคือ คำถามที่อยู่ในระดับกลางให้ข้อละ 1 คะแนน และคำถามที่อยู่ในระดับสูงให้ข้อละ 2 คะแนน รวมคะแนนทั้งหมด 30 คะแนน และวิธีการแบ่งกลุ่มระดับความรู้ทางภาษาเกาหลีของนักศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มที่ได้คะแนนระหว่าง 5–14 คะแนน จัดเป็นนักศึกษาที่มีความรู้ทางภาษาเกาหลีในระดับกลาง และ 2. กลุ่มที่ได้คะแนนตั้งแต่ 15 คะแนนขึ้นไป จัดเป็นนักศึกษาที่มีความรู้ทางภาษาเกาหลีในระดับสูง กรณีที่นักศึกษาได้คะแนนน้อยกว่า 5 คะแนนผู้วิจัยจะไม่นำนักศึกษากลุ่มนี้มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

2) แบบทดสอบวัดการรับรู้ประโยคคำถามภาษาเกาหลีในวัฒนธรรมอ้อม

งานวิจัยนี้แบ่งวัฒนธรรมอ้อมออกเป็น 4 ประเภท คือ การออกคำสั่ง การขอร้อง การชักชวน และการโน้มน้าว ตามรูปแบบของ Searle [12] และ Hyoun Hwa-Kang [13] และพิจารณาใช้เงื่อนไขการเกิดวัฒนธรรมตามแนวคิดของ Hyoun Hwa-Kang [13] โดยเลือกใช้เงื่อนไขผู้พูดมีเจตนาบังคับผู้ฟังหรือไม่ เงื่อนไขการแสดงอำนาจระหว่างคู่สนทนา และเงื่อนไขบุคคลที่แสดงการกระทำ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีผู้ที่ศึกษาด้านวัฒนธรรมหลาย ๆ ท่าน เช่น Hong Seung ah [18]; Sirinat [19]; Supaporn [20]; Chanamas [21]; Samawadee [22] ได้นำเงื่อนไขดังกล่าวมาใช้เป็นเงื่อนไขหลักในการจำแนกประเภทวัฒนธรรมและสร้างบทสนทนา ซึ่งสามารถทำให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจเหตุการณ์ที่ปรากฏในบทสนทนาได้ง่ายและจินตนาการทำนองเสียงที่ใช้กับบทสนทนาได้ในทิศทางเดียวกัน เงื่อนไขการจำแนกประเภทวัฒนธรรมมีรายละเอียด ดังตารางต่อไปนี้

Table 2 Classification of speech act conditions

Types of Speech Acts	Speech Acts Conditions		
	The Speaker's Intentions	The Power of Interlocutors in Conversation	The Performers of the Action
Ordering	Exerting force on the listener	Speaker > Listener	Listener
Requesting	No force on the listener	Speaker = Listener	Listener
Inviting	No force on the listener	Speaker = Listener	Speaker, Listener
Persuading	No force on the listener	Speaker = Listener	Listener

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การศึกษาการรับรู้การใช้วัจนกรรมอ้อมในประโยคหรือไวยากรณ์ต่าง ๆ อยู่ในความสนใจของนักวิชาการไม่ว่าจะเป็นในงานวิจัยของ Lee Jung-ran [3], Lee Hai young [6], Samawadee & Hwang Sun young [8] ต่างทดสอบการรับรู้วัจนกรรมทางอ้อมที่ปรากฏอยู่ในประโยคหรือไวยากรณ์ต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบของแบบทดสอบส่วนใหญ่เป็นบทสนทนาที่มีการคุยกันระหว่างคู่สนทนา วิธีการตอบแบบทดสอบ คือ การเลือกคำตอบ แบบทดสอบลักษณะนี้เรียกว่าแบบทดสอบ Multiple Choice Questionnaire เป็นแบบทดสอบที่นิยมนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาการรับรู้การใช้วัจนกรรมอ้อม เพราะสามารถควบคุมการตอบทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่หลุดประเด็นไปจากกรอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ทั้งนี้สามารถสรุปโครงสร้างสถานการณ์และประโยคคำถามภาษาเกาหลีที่นำมาใช้ในงานวิจัยได้ดังนี้

Table 3 Situational Structure Classified by Types of Speech Acts

Types of Speech Acts	Situations	Power High (H) Equal (E)	Performers of the Action	The Speaker's Intentions: Exerting Force on the Listener (+) / No Force on the Listener (-)
Persuading	Convince individuals that you are a good friend. 우리 사이에 내가 도와주지 않으면 누가 도와주냐?	E	Listener	-
Persuading	Convince your friend to agree with on purchasing a cheap bag. 잘 샀지?	E	Listener	-
Persuading	Persuade friend to agree with you that Seung Ah had undergone nose surgery. 재 코 수술 한 것 같지 않니?	E	Listener	-
Persuading	Persuaded her husband to agree with her that the company did not solve the problem properly. 환불이 중요한 게 아니라 사과가 먼저 아닌가?	E	Listener	-
Ordering	order kid to help with hosework. 계속 그렇게 말할거니?	H	Listener	+
Ordering	order kid to put his phone down while eating. 식사에 집중해 줄래?	H	Listener	+
Ordering	Order kid to lift heavy item. 빨리 줌 못 오니?	H	Listener	+
Ordering	Order younger person to open the door. 문 잠갔어? 문 안 열어?	H	Listener	+

Table 3 Situational Structure Classified by Types of Speech Acts (Continued)

Types of Speech Acts	Situations	Power		The Speaker's Intentions:	
		High (H)	Performers of the Action	Exerting Force on the Listener (+) /	No Force on the Listener (-)
Requesting	Request friend to deliver stuff. 일단 내 침 좀 챙겨서 부쳐 줄 수 있어?	E	Listener	-	
Requesting	Request staff to confirm room booking. 다시 한번 확인해 주시면 안 될까요?	H	Listener	-	
Requesting	Request manager to go home early. 저 오늘은 집에 일찍 들어가면 안 될까요?	H	Listener	-	
Requesting	Request friend to sit at lunch. 그냥 옆에 앉아 있어 주면 안 돼?	E	Listener	-	
Inviting	Invite friends over to share some bread. 배 고파서 두 개 샀는데 선배 빵 드시겠어요?	H	Listener, Speaker	-	
Inviting	Invite kid to join the cousin's wedding party. 호텔 ⁰⁰ 에서 한다는데. 너 생각 있니?	H	Listener, Speaker	-	
Inviting	Invite friend to have dinner at home. 가기 전에 우리 집에 와서 식사하지 않을래?	E	Listener, Speaker	-	
Inviting	Invite friend to split the meal bill. 우리 둘이 나눠서 내는 것이 더 좋지 않을까?	E	Listener, Speaker	-	

ตารางที่ 3 เป็นการอธิบายโครงสร้างประโยคคำถามในการทดสอบการรับรู้เรื่องวัจนกรรมอ้อมแบบทดสอบวัดการรับรู้วัจนกรรมอ้อมใช้กับกลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นนักศึกษาชาวไทยและเจ้าของภาษาชาวเกาหลี ผู้วิจัยตั้งคำถามเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์ว่าผู้พูดมีเจตนาอะไรจากประโยคคำถามที่สมมุติขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้แบบทดสอบมีจำนวนทั้งหมด 20 ข้อ ประกอบด้วยสถานการณ์ที่ต้องการวัดการรับรู้ของวัจนกรรมอ้อมทั้งหมด 16 ข้อ และวัจนกรรมตรงอีก 4 ข้อ เหตุผลที่ผู้วิจัยนำคำถามวัจนกรรมตรงมาใช้เพื่อประเมินความรู้เดิมเกี่ยวกับประโยคคำถาม และใช้เป็นคำถามเพื่อเบี่ยงเบนการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างไม่ให้รู้ว่แบบทดสอบมีวัตถุประสงค์ที่จะประเมินเพื่อหาคำตอบเรื่องใด สำหรับการแสดงอำนาจกรณีผู้พูดมีอำนาจมากกว่าแทนด้วยสัญลักษณ์ (H) แต่หากผู้พูดกับผู้ฟังมีอำนาจเท่ากันแทนด้วยสัญลักษณ์ (E) ในส่วนของช่องบุคคลที่แสดงการกระทำจะเป็นการอธิบายว่าในข้อคำถามบุคคลใดที่แสดงการกระทำมีสองแบบ คือ แบบที่ผู้ฟังแสดงการกระทำ และแบบที่ผู้พูดกับผู้ฟังแสดงการกระทำร่วมกัน ในช่องสุดท้าย คือ การบังคับผู้ฟัง หากข้อคำถามมีลักษณะในเชิงการบังคับผู้ฟังจะใช้สัญลักษณ์ (+) แต่ถ้าข้อคำถามมีลักษณะในเชิงที่ไม่มีการบังคับผู้ฟังจะใช้สัญลักษณ์ (-)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบทดสอบประเมินการรับรู้วัจนกรรมทางอ้อมมีการตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ และความเที่ยงตรงโดยผู้ทรงคุณวุฒิชาวเกาหลี จำนวน 3 ท่าน มีค่าตั้งแต่ 0.60 – 1.00 จากนั้นผู้วิจัยนำแบบทดสอบไปปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และทดลองใช้กับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองนำร่อง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบหาความยากง่ายซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0.27 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนกมีค่าตั้งแต่ 0.13 - 0.47 และความเชื่อมั่นมีค่าเท่ากับ 0.727 ซึ่งอยู่ในระดับสูง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการทำแบบทดสอบออนไลน์ส่งคำชี้แจง ถึงแบบทดสอบวัดระดับความรู้ทางภาษาเกาหลีและแบบทดสอบการรับรู้ประโยคคำถามที่ปรากฏในวัจนกรรมอ้อมให้กลุ่มตัวอย่าง นักศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทย การเก็บข้อมูลในสาธารณรัฐเกาหลีผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือนักศึกษาชาวไทยที่ศึกษาอยู่ ณ สาธารณรัฐเกาหลีช่วยส่งลิงค์แบบทดสอบการรับรู้ประโยคคำถามที่ปรากฏในวัจนกรรมอ้อมให้กลุ่มตัวอย่างเจ้าของภาษาชาวเกาหลี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าเฉลี่ยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญเท่ากับ 0.05 หรือระดับความเชื่อมั่นทางสถิติ 95% และใช้สถิติวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เกณฑ์ในการแปลผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอินเคิล [18] วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของระดับความรู้ภาษาเกาหลีกับผลการรับรู้วัจนกรรมอ้อมของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของนักศึกษาชาวไทยกับชาวเกาหลีที่มีต่อเจตนาในประโยคคำถามที่ปรากฏอยู่ในวัจนกรรมอ้อม ดังตารางต่อไปนี้

Table 4 The Statistical comparison of the Perceptions on Indirect Speech Acts of Interrogation in Korean among Thai students and Korean Native Speakers

Type of Act	Sample Group	<i>n</i>	<i>Mean</i>	<i>S.D.</i>	<i>t stat</i>	<i>p-value</i>
Persuading	Thai Students	100	1.900	1.267	-8.047	.000
	Korean Native Speakers	50	3.460	0.734		
Requesting	Thai Students	100	1.780	1.236	-8.802	.000
	Korean Native Speakers	50	3.440	0.705		
Inviting	Thai Students	100	1.680	1.162	-9.134	.000
	Korean Native Speakers	50	3.280	0.927		
Ordering	Thai Students	100	2.190	1.269	-7.572	.000
	Korean Native Speakers	50	3.640	0.663		
Overall	Thai Students	100	7.550	3.208	-12.974	.000
	Korean Native Speakers	50	13.820	1.650		

จากตารางที่ 4 นักศึกษาชาวไทย จำนวน 100 คน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 7.550 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.208 และค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ 0.321 ส่วนเจ้าของภาษาชาวเกาหลีจำนวน 50 คน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 13.820 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.650 และค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ 0.233 สรุปได้ว่าเจ้าของภาษาชาวเกาหลีมีค่าเฉลี่ยมากกว่านักศึกษาชาวไทย เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้เจตนาที่ปรากฏอยู่ในวัจนกรรมทางอ้อมผ่านประโยคคำถามของนักศึกษาชาวไทยกับเจ้าของภาษาชาวเกาหลีในแต่ละเจตนา พบว่าทุกเจตนามีค่า *p-value* เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า .05 แสดงว่านักศึกษาชาวไทยกับเจ้าของภาษาชาวเกาหลีในแต่ละเจตนาที่ปรากฏอยู่ในวัจนกรรมทางอ้อมผ่านประโยคคำถามมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของนักศึกษาชาวไทยที่มีความรู้ทางภาษากลุ่มระดับกลางและกลุ่มระดับสูงกับชาวเกาหลีที่มีต่อเจตนาในประโยคคำถามที่ปรากฏอยู่ในวัจนกรรมอ้อม ดังตารางต่อไปนี้

Table 5 The Statistical comparison of the Perceptions on Indirect Speech Acts of Interrogatives in Korean among Intermediate-proficiency Students, High-proficiency Students, and Korean Native Speakers

Type of Act	Sample Group	<i>n</i>	Mean	S.D.
Persuading	Intermediate-proficiency Students	50	1.500	1.129
	High-proficiency Students	50	2.300	1.282
	Korean Native Speakers	50	3.460	0.734
Requesting	Intermediate-proficiency Students	50	1.320	1.058
	High-proficiency Students	50	2.240	1.238
	Korean Native Speakers	50	3.440	0.705
Inviting	Intermediate-proficiency Students	50	1.440	1.091
	High-proficiency Students	50	1.920	1.192
	Korean Native Speakers	50	3.280	0.927
Ordering	Intermediate-proficiency Students	50	1.580	1.180
	High-proficiency Students	50	2.800	1.050
	Korean Native Speakers	50	3.640	0.663
Overall	Intermediate-proficiency Students	50	5.840	2.534
	High-proficiency Students	50	9.260	2.898
	Korean Native Speakers	50	13.820	1.650

จากตารางที่ 5 ในภาพรวมนักศึกษากลุ่มระดับสูงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 9.260 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.898 นักศึกษากลุ่มระดับกลางมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 5.840 ค่าส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐานเท่ากับ 2.534 ในขณะที่เจ้าของภาษาชาวเกาหลีมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 13.820 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.650 ดังนั้นนักศึกษาในกลุ่มระดับสูงมีการรับรู้ประโยคคำถามภาษาเกาหลีในวัจนกรรมอ้อมได้ดีและใกล้เคียงกับเจ้าของภาษาชาวเกาหลีมากกว่านักศึกษาในกลุ่มระดับกลาง เมื่อพิจารณารายเจตนาพบว่า นักศึกษาในกลุ่มระดับสูงและนักศึกษาในกลุ่มระดับกลางมีระดับค่าเฉลี่ยในการรับรู้เจตนาโน้มน้าว เจตนาขอร้อง เจตนาคำสั่งแตกต่างกัน ในขณะที่การรับรู้เจตนาชักชวนนักศึกษากลุ่มระดับสูงและระดับกลางมีค่าเฉลี่ยที่ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาตามระดับความรู้ทางภาษาของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาวไทย พบว่า นักศึกษากลุ่มระดับสูงมีเจตนาที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เจตนาคำสั่ง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 2.800 รองลงมา คือ เจตนาโน้มน้าว มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 2.300 เจตนาขอร้อง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 2.240 และน้อยที่สุดคือ เจตนาชักชวน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.920 ในขณะที่นักศึกษากลุ่มระดับกลาง เจตนาที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เจตนาคำสั่ง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 1.580 รองลงมา คือ เจตนาโน้มน้าว มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 1.500 เจตนาชักชวน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 1.440 และน้อยที่สุดคือ เจตนาขอร้อง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 1.320 ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเพื่อหาค่าแปรปรวนแบบทางเดียวเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มและนำเสนอเป็นภาพรวม

Table 6 The Comparison of the Overall Perceptions on Indirect Speech Acts of Interrogatives in Korean among Intermediate-proficiency Students, High-proficiency Students, and Korean Native Speakers

		<i>SS</i>	<i>df</i>	<i>MS</i>	<i>F stat</i>	<i>p-value</i>
	Within Groups	1602.840	2	801.420		
Overall	Between Groups	859.720	147	5.848	137.032	.000
	Total	2462.560	149			

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้เจตนาที่ปรากฏอยู่ในวัจนกรรมอ้อมผ่านประโยคคำถามของนักศึกษาที่มีความรู้ทางภาษากลุ่มระดับกลางและกลุ่มระดับสูง กับเจ้าของภาษาชาวเกาหลี พบว่า นักศึกษากลุ่มระดับกลางและกลุ่มระดับสูง กับเจ้าของภาษาชาวเกาหลีมีการรับรู้เจตนาที่ปรากฏอยู่ในวัจนกรรมทางอ้อมผ่านประโยคคำถามในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นการรับรู้เจตนาที่ปรากฏอยู่ในวัจนกรรมทางอ้อมผ่านประโยคคำถามของนักศึกษากลุ่มระดับกลางและกลุ่มระดับสูง กับเจ้าของภาษาเกาหลีมีความแตกต่างกันอย่างน้อยหนึ่งคู่ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีขนาดจำนวนใกล้เคียงและมีค่าความแปรปรวนที่เท่ากันผู้วิจัยจึงนำไปทดสอบรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ รายละเอียดดังแสดงในตารางต่อไปนี้

Table 7 The Multiple Comparison of the Perceptions on Indirect Speech Acts of Interrogatives in Korean among Intermediate-proficiency Students, High-proficiency Students, and Korean Native Speakers

Type of Act	Sample Group		p-value
Persuading	Intermediate-proficiency Students	VS High-proficiency Students	.001
	Intermediate-proficiency Students	VS Korean Native Speakers	.000
	High-proficiency Students	VS Korean Native Speakers	.000
Requesting	Intermediate-proficiency Students	VS High-proficiency Students	.000
	Intermediate-proficiency Students	VS Korean Native Speakers	.000
	High-proficiency Students	VS Korean Native Speakers	.000
Inviting	Intermediate-proficiency Students	VS High-proficiency Students	.086
	Intermediate-proficiency Students	VS Korean Native Speakers	.000
	High-proficiency Students	VS Korean Native Speakers	.000
Ordering	Intermediate-proficiency Students	VS High-proficiency Students	.000
	Intermediate-proficiency Students	VS Korean Native Speakers	.000
	High-proficiency Students	VS Korean Native Speakers	.000

จากตารางที่ 7 เมื่อทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธีการของเซฟเฟ พบว่าในเจตนาโน้มน้าว เจตนาขอเรื่อง และเจตนาคำสั่ง ค่าเฉลี่ยของการรับรู้เจตนาในวัจนกรรมอ้อมของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบการรับรู้ในส่วนเจตนาชักชวน พบว่า กลุ่มตัวอย่างระหว่างกลุ่มระดับกลางกับเจ้าของภาษาชาวเกาหลี และกลุ่มระดับสูงกับเจ้าของภาษาชาวเกาหลีมีการรับรู้เจตนาชักชวนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ในกลุ่มระดับกลางกับระดับสูงไม่มีความแตกต่างกัน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักศึกษาชาวไทยกลุ่มระดับสูงยังมีข้อจำกัดทางด้านการรับรู้เจตนาการชักชวนที่ไม่แตกต่างจากกลุ่มระดับกลาง

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระดับความรู้ทางภาษาเกาหลีกับผลการรับรู้ของนักศึกษาชาวไทยที่มีต่อเจตนาในประโยคคำถามที่ปรากฏอยู่ในวัจนกรรมอ้อม ดังตารางต่อไปนี้

Table 8 The Relationships between Students' Korean Language Proficiency and Their Perceptions of the Indirect Speech Acts in Interrogative Sentences

Type of Act	correlation coefficient (r)	p-value	Relationship	Analysis
Persuading	0.488**	.000	Yes	Low
Requesting	0.537**	.000	Yes	Moderate
Inviting	0.414**	.000	Yes	Low
Ordering	0.598**	.000	Yes	Moderate
Overall	0.663**	.000	Yes	Moderate

** $p < .05$

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระดับความรู้ทางภาษาเกาหลีกับผลการรับรู้ของนักศึกษาในวัจนกรรมทางอ้อมที่ปรากฏในประโยคคำถาม พบว่า ระดับความรู้ทางภาษาเกาหลีกับผลการรับรู้ของนักศึกษาชาวไทยในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.663 เมื่อพิจารณาในแต่ละเจตนาโดยอ้างอิงกับเกณฑ์การแปรผลของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอินกิล [18] พบว่า เจตนาโน้มน้าว เจตนาชักชวนมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.488 และ 0.414 ส่วนเจตนาขอรับรองและเจตนาคำสั่งมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.537 และ 0.598

อภิปรายผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากผลวิเคราะห์ความแตกต่างของการรับรู้เจตนาที่ปรากฏอยู่ในวัจนกรรมอ้อมผ่านประโยคคำถามของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาวไทยกับเจ้าของภาษาชาวเกาหลีในแต่ละเจตนา พบว่า นักศึกษาชาวไทยยังไม่สามารถรับรู้และตีความเจตนาของผู้พูดในการใช้ประโยคคำถามที่สื่อความหมายทางอ้อมได้ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษาชาวเกาหลี เมื่อพิจารณาผลคะแนนเฉลี่ยการทดสอบการรับรู้วัจนกรรมอ้อมตามชนิดของเจตนา พบว่า นักศึกษาชาวไทยมีการรับรู้เจตนาคำสั่งได้ดีมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 53.2 และมีเพียงเจตนาเดียวที่มีผลคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละเกินครึ่ง ตั้งข้อสังเกตได้ว่าการที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาชาวไทยมีการรับรู้ในเจตนาคำสั่งได้ดีกว่าเจตนาอื่น ๆ นั้น เกิดจากการถูกหล่อหลอมจากบริบททางสังคมไทย ซึ่งมักพบว่าผู้ที่สามารถออกคำสั่งได้ดีคือผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าหรือผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมที่สูงกว่า อาทิ แม่สั่งให้ลูกไปซื้อของ คุณครูสั่งให้นักเรียนเข้าแถวให้เป็นระเบียบ ดังนั้นนักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยชิ้นนี้จึงพิจารณาสถานภาพทางสังคมระหว่างผู้พูดและผู้ฟังประกอบการตัดสินใจในการเลือกคำตอบ เพราะทุกบทสนทนาผู้พูดมีสถานภาพทางสังคมที่สูงกว่าผู้ฟัง นักศึกษาจึงสามารถสังเกตและเข้าใจการรับรู้เจตนาคำสั่งที่แฝงอยู่ในประโยคคำถามได้ดี ทว่าคะแนนเฉลี่ยที่เกินครึ่งมาเพียงเล็กน้อยก็ยังคงแสดงให้เห็นว่านักศึกษาชาวไทยที่เรียนภาษาเกาหลีไม่ได้มีความรู้ในระดับที่เทียบเท่าเจ้าของภาษา และอาจเป็นปัญหาในเรื่องของการนำความรู้ไปใช้สื่อสารได้ เมื่อได้ทำการทบทวนงานวรรณกรรม ข้อค้นพบในงานของ Park, Jin-Chu [23]⁴ ซึ่งได้สำรวจหนังสือแบบเรียนภาษาเกาหลีในสถาบันภาษา พบว่าหนังสือแบบเรียนไม่ปรากฏการใช้ประโยคคำถามที่ต้องการจะสื่อเจตนาคำสั่ง ผู้วิจัยเห็นว่าหากเพิ่มการใช้ประโยคคำถามที่สื่อเจตนาคำสั่งในหนังสือแบบเรียนภาษาเกาหลีหรือผู้สอนนำเนื้อหาดังกล่าวมาสอนเพิ่มเติม สามารถคาดหวังได้ว่านักศึกษาชาวไทยจะมีพัฒนาการในการรับรู้เจตนาคำสั่งได้ดีมากกว่าคะแนนเฉลี่ยในผลการวิจัยครั้งนี้ ส่วนเจตนาชักชวนเป็นเจตนาที่กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาวไทยมีการรับรู้เจตนาได้น้อยกว่าเจตนาอื่น ๆ โดยมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 42 แบบสอบถามของงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปประโยคคำถามสองรูปแบบคือ ประโยคคำถามเชิงบอกเล่าและประโยคคำถามเชิงปฏิเสธ ทั้งนี้ในภาษาเกาหลีรูปประโยคคำถามดังกล่าวไม่ได้แสดงเจตนาถามเพื่อต้องการคำตอบ แต่เป็นเจตนาที่ผู้พูดต้องการใช้ประโยคคำถามในการชักชวนให้ผู้ฟังปฏิบัติกรกระทำร่วมกัน สำหรับรูปประโยคคำถามเชิงปฏิเสธ มักพบบ่อยครั้งในการสื่อสารแสดงเจตนาชักชวนของชาวเกาหลี เพราะถือเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังสามารถปฏิเสธอย่างเต็มที่โดยไม่จำเป็นต้องเกรงใจ อึดอัด หรือกดดันที่จะตอบปฏิเสธในคำชักชวน

⁴ รายการหนังสือแบบเรียนที่งานวิจัยของ Park, Jin-Chu [23] ได้ทำการสำรวจ ได้แก่ Yonsei Korean 1-6, Korean Ewha 1-6, Fun! Fun! Korean 1-6, Kyung Hee Korean 1-6, SNU Korean Language 1-6, Songang Lorean 1-6

ผู้พูดเองหากผู้ฟังกล่าวปฏิเสธก็จะไม่รู้สึกละอาย เพราะได้ตั้งข้อสมมุติฐานไว้แล้วว่าผู้ฟังอาจจะปฏิเสธจึงได้เลือกใช้ประโยคคำถามเชิงปฏิเสธแสดงเจตนาชักชวน เห็นได้ว่าการใช้ประโยคคำถามเชิงปฏิเสธของชาวเกาหลีนั้นนับเป็นการแสดงความสุภาพให้เกียรติแก่ผู้ฟังในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาหน้าของตนเองได้ [24]

อนึ่งเมื่อตรวจสอบการกระจายของคะแนนค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเลือกตอบนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบตัวเลือกอื่น ๆ เช่น เจตนาการถาม เจตนาการขอร้อง เจตนาการโน้มน้าว โดยรวมคะแนนค่าเฉลี่ยตัวเลือกดังกล่าวมีมากกว่าตัวเลือกเจตนาชักชวน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งยังไม่คุ้นเคยกับการเลือกใช้ประโยคคำถามในการชักชวน และอาจจะเข้าใจว่าการใช้รูปประโยคคำถามของผู้พูดนั้นไม่ได้สื่อเจตนาชักชวน เมื่อเข้าใจดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงไม่สามารถรับรู้เจตนาชักชวนในประโยคคำถามภาษาเกาหลีได้ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่ได้ยังพบว่านักศึกษาชาวไทยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าใจประโยคคำถามเจตนาชักชวน “우리 집에 와 식사하지 않을까? (uri jibe wa siksahaji aneulla?, ไม่มากินข้าวที่บ้านฉันหรือ)” ว่าเป็นการถามย้าซ้ำอีกครั้งโดยผู้วิจัยสังเกตได้จากค่าเฉลี่ยในการตอบ โดยกลุ่มตัวอย่างเลือกตอบตัวเลือกเจตนาถามมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 37 มากกว่าเจตนาชักชวนที่มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 27 เมื่อพิจารณาประโยคคำถามในภาษาไทย ปรานี กุลละวณิช [15] ได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องของประโยคคำถาม กล่าวถึงประโยคคำถามแทชชนิด “ไหม” ซึ่งรูปประโยคเป็นบอกเล่า และประโยคคำถามตอบรับ-ปฏิเสธชนิด “หรือ” ซึ่งรูปประโยคเป็นปฏิเสธโดยจะถูกใช้เมื่อผู้พูดมีข้อเท็จจริงที่ได้จากข้อความที่ได้ยินก่อนหน้านี้แล้วผู้พูดต้องการถามย้าข้อเท็จจริงอีกครั้ง ประโยคคำถามทั้งสองชนิดนี้นอกจากจะมีลักษณะเป็นคำถามแล้วยังอาจมีนัยแห่งความหมายอื่น ๆ แฝงอยู่ด้วย คืออาจให้ความหมายเป็นการเชิญชวนได้ เป็นข้อสรุปได้ว่าทั้งภาษาไทยและภาษาเกาหลีต่างก็มีประโยคคำถามที่แฝงเจตนาอื่น รวมไปถึงการแฝงเจตนาเชิญชวน แสดงให้เห็นว่านักศึกษาชาวไทยกลุ่มตัวอย่างอาจจะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับความรู้วัฒนธรรมอ้อมในภาษาไทยอีกด้วย ส่งผลให้เกิดการตีความผิดพลาดได้เช่นกัน ดังนั้นการสอนประโยคคำถามในเนื้อหาวัฒนธรรมอ้อมผู้สอนจึงควรสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับประโยคคำถามในภาษาไทยลงไปในการสอน โดยอธิบายเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของการใช้วัฒนธรรมอ้อมผ่านประโยคคำถามเพื่อโยงไปสู่การตีความในแต่ละภาษา มากกว่าการจำกัดเนื้อหาเฉพาะประโยคคำถามภาษาเกาหลีเพียงอย่างเดียวเพราะเมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมอ้อมทั้งสองภาษามากเพียงพอแล้วก็จะส่งผลให้สามารถตีความได้ถูกต้องมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากผลวิเคราะห์ความแตกต่างของการรับรู้เจตนาแต่ละเจตนาที่ปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมอ้อมผ่านประโยคคำถามของนักศึกษาชาวไทยที่มีความรู้ทางภาษากลุ่มระดับกลางและกลุ่มระดับสูงเปรียบเทียบกับเจ้าของภาษาชาวเกาหลี ในภาพรวมแสดงให้เห็นว่ากลุ่มนักศึกษาชาวไทยที่มีระดับคะแนนความรู้ทางภาษาเกาหลีอยู่ในเกณฑ์ระดับสูง แม้จะผ่านการเรียนรายวิชาภาษาเกาหลีอย่างหลากหลายก็ยังมีข้อจำกัดในการรับรู้เจตนาชักชวนที่ไม่แตกต่างจากกลุ่มระดับกลาง สังเกตได้จากการที่กลุ่มระดับสูงมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 48 และกลุ่มระดับกลางมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 36 นอกจากจะไม่ถึงร้อยละ 50 แล้วเจตนาชักชวนยังเป็นเจตนาที่นักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างทั้งระดับสูงและระดับกลางมีค่าความแตกต่างของคะแนนน้อย และแม้ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเป็นรายข้อจะพบว่ามีสถานการณ์ทั้งสามที่กลุ่มตัวอย่างระดับสูงมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าระดับกลาง แต่เมื่อพิจารณาคะแนนกลุ่มทั้งสองกลับพบว่ามีความใกล้เคียงกันในระดับที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ในสถานการณ์ “우리 집에 와 식사하지 않을까? (uri jibe wa siksahaji aneulla?, ไม่มากินข้าวที่บ้านฉันหรือ)” ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างระดับสูงมีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่ากลุ่มระดับกลางอีกด้วย

แสดงให้เห็นว่าระดับความรู้ทางภาษาไม่ได้ส่งผลต่อการรับรู้เจตนาชักชวนในนักศึกษาชาวไทย ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ผลการทดสอบรายคู่ของวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เป็นผลที่ออกมาในทิศทางเดียวกันกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยสามารถยืนยันได้อีกครั้งว่านักศึกษาชาวไทยมีข้อจำกัดในการรับรู้เจตนาชักชวนและส่งผลให้นักศึกษาชาวไทยทั้งสองกลุ่มตีความเจตนาชักชวนได้ไม่แตกต่าง

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระดับความรู้ทางภาษาเกาหลีของนักศึกษาชาวไทยกับผลการรับรู้เจตนาในวัจนกรรมอ้อมที่ปรากฏในประโยคคำถาม แสดงให้เห็นว่าระดับความรู้ทางภาษาเกาหลีของนักศึกษาชาวไทยส่งผลให้ระดับความสามารถทางการรับรู้การใช้วัจนกรรมอ้อมในประโยคคำถามเพิ่ม แต่เพิ่มขึ้นในระดับปานกลางเท่านั้น ข้อมูลในส่วนนี้วิเคราะห์ได้ว่า นอกจากระดับความสามารถทางภาษาของนักศึกษาชาวไทยแล้ว อาจจะมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการรับรู้วัจนกรรมอ้อมของนักศึกษาชาวไทย อาทิ การจัดการเรียนการสอนภาษาเกาหลี รวมถึงหนังสือแบบเรียนภาษาเกาหลีอาจเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้วัจนกรรมอ้อมได้เช่นกัน ทั้งนี้ Samawadee [22] ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนประโยคคำถามภาษาเกาหลีในไทยไว้ว่าการเรียนรู้ประโยคคำถามภาษาเกาหลีของนักศึกษาชาวไทยได้เริ่มต้นเรียนตั้งแต่ระดับพื้นฐานโดยผู้สอนเน้นให้นักศึกษาเรียนรู้หลักการใช้รูปแบบคำลงท้ายประโยคคำถามที่หลากหลายควบคู่ไปกับการฝึกแต่งประโยคคำถามและฝึกถามตอบโดยใช้ภาษาเกาหลี แต่ส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับการถามเพื่อต้องการคำตอบและมองข้ามความหมายอื่นที่แฝงอยู่ ส่งผลให้นักศึกษาได้เรียนรู้ประโยคคำถามที่ใช้เพื่อสื่อเจตนาถามให้ตอบได้อย่างเดียว เช่นเดียวกับในงานวิจัยของ Chen, Jiang-li [25] และ Yang, Ji-ye [26] ซึ่งกล่าวถึงปัญหาการสอนประโยคคำถามในหนังสือแบบเรียนภาษาเกาหลีว่าเน้นการถามข้อมูลและการตอบคำถาม รวมถึงหนังสือแบบฝึกหัดก็ยังคงเน้นการสนทนาถามตอบข้อมูล แม้ว่าแบบฝึกหัดจะสอดคล้องกับการสนทนาจริงของชาวเกาหลี แต่เมื่อพิจารณาการใช้คำถามของชาวเกาหลีในชีวิตประจำวันพบว่าชาวเกาหลีไม่ได้ใช้ประโยคคำถามเพื่อต้องการทราบข้อมูลเท่านั้น หากยังมีเจตนาอื่นปรากฏอยู่ด้วย งานวิจัยของ Chen, Jiang-li [25] ยังพบว่า แบบเรียนภาษาเกาหลีมีการใช้ประโยคคำถามที่ต้องการจะสื่อเจตนาขอร้อง สั่ง ชักชวน ในบทสนทนาประจำบทอยู่บ้าง แต่กลับไม่มีคำอธิบายเพิ่มเติมหรือให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการตีความจากบริบทเพื่อหาเจตนาอื่นที่แฝงอยู่ในประโยคคำถาม แสดงให้เห็นว่าหนังสือแบบเรียนภาษาเกาหลียังไม่ได้นำการสอนประโยคคำถามที่ต้องการสื่อเจตนาอื่นที่เป็นวัจนกรรมอ้อมให้แก่ผู้เรียนภาษาเกาหลี ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถรับรู้ความหมายที่เป็นวัจนกรรมอ้อมของผู้พูดที่ปรากฏอยู่ในประโยคคำถามได้ ดังนั้นปัจจัยที่กล่าวข้างต้นอาจมีผลต่อความสามารถในการรับรู้วัจนกรรมอ้อมของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาวไทย ทำให้ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสามารถทางภาษาของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาวไทยและการรับรู้เจตนาในวัจนกรรมอ้อมที่ปรากฏในประโยคคำถามมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

อนึ่งผู้วิจัยสามารถสังเกตลักษณะการเลือกคำตอบของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาวไทยได้สองลักษณะ คือ 1) เมื่อไม่ทราบถึงความหมายวัจนกรรมอ้อมของประโยคคำถาม ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างนักศึกษา ยังคงตีความเจตนาประโยคคำถามตามความหมายของรูปประโยค และเลือกตอบเป็นวัจนกรรมตรง 2) นักศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งสามารถตีความเจตนาของผู้พูดได้ว่าผู้พูดต้องการถามและมีเจตนาอื่นแฝงอยู่ในประโยคคำถาม แต่นักศึกษากลุ่มดังกล่าวยังไม่สามารถตีความให้ตรงกับเจตนาของผู้พูดได้อย่างถูกต้อง แม้จะไม่เลือกตอบวัจนกรรมตรงแต่ก็ไม่สามารถเลือกตอบได้ตรงตามเจตนาที่ถูกต้อง สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาชาวไทยยังมีข้อจำกัดในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการตีความเจตนาที่แฝงอยู่ในประโยคคำถามภาษาเกาหลี และการมีความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายในวัจนกรรมตรงก็อาจจะไม่เพียงพอที่จะทำให้เข้าใจและตีความเจตนาที่แฝงในประโยคคำถามซึ่งเป็นความหมายทางวัจนกรรมอ้อมได้ ส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการสื่อสาร ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่แบบเรียนภาษาเกาหลีจะต้องเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับวัจนกรรมอ้อม และผู้สอนควรเน้นการเรียนการสอนในเรื่องของการตีความวัจนกรรมอ้อมให้มากขึ้น ในกรณีที่นักศึกษายังไม่มีความรู้วัจนกรรมอ้อมและไม่ทราบถึงความสำคัญของวัจนกรรมอ้อมที่ปรากฏในประโยคคำถามภาษาเกาหลี ผู้สอนควรนำบทสนทนาในละครเกาหลีมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนจะช่วยให้นักศึกษาได้เห็นประโยคคำถามที่ใช้อยู่จริงมากกว่าประโยคคำถามที่ปรากฏอยู่ในหนังสือแบบเรียนที่มีเพียงแค่เนื้อหาถามตอบ ทั้งนี้เมื่อได้บททวนวรรณกรรมในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนภาษาเกาหลี พบว่าการจัดการเรียนรู้ไวยากรณ์ภาษาเกาหลีแบบการเรียนรู้ต่อเนื่อง ซึ่งมีชื่อเรียกว่า “나선형 (Na sunhyung)” สามารถที่จะฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดการจดจำและเรียนรู้เรื่องของไวยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเป็นลักษณะของการจัดระบบการเรียนแบบใหม่เน้นให้เรียนไวยากรณ์เรื่องเดิมที่ซ้ำกันในแต่ละช่วงชั้น แบ่งเนื้อหาไวยากรณ์หนึ่งตัวให้ผู้เรียนได้ศึกษาอย่างต่อเนื่องในหลาย ๆ บท เริ่มตั้งแต่เนื้อหาพื้นฐานไปสู่เนื้อหาซับซ้อน ในที่สุดผู้เรียนก็จะรู้และเข้าใจความคิดรวบยอดทั้งหมดที่เชื่อมโยงกันของไวยากรณ์ตัวนั้น ๆ ทั้งนี้ยังพบว่าการจัดการเรียนแบบ “나선형” จะช่วยให้ผู้เรียนภาษาเกาหลีเรียนเนื้อหาไวยากรณ์ได้ครอบคลุมทุกด้าน [27] ดังนั้นการนำวิธีการสอนดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการสอนประโยคคำถามจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ทั้งนี้เมื่อได้เริ่มทำการสอนรูปแบบคำลงท้ายประโยคคำถามหนึ่งตัวผู้สอนอาจจะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ช่วง คือช่วงแรกสอนความหมายวัจนกรรมตรง กฎ วิธีการใช้ฝึกการถาม-ตอบ และเพิ่มความซับซ้อนของเนื้อหาในช่วงที่สองโดยนำความหมายวัจนกรรมอ้อมให้นักศึกษาได้เรียนรู้เจตนาที่ปรากฏในประโยคคำถามเป็นการทำความเข้าใจวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมในประโยคคำถามไปพร้อม ๆ กัน คาดว่าจะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการจดจำและสามารถตีความหมายเจตนาที่แฝงอยู่ในประโยคคำถาม นำไปสู่การคิดวิเคราะห์เงื่อนไขของการเกิดสถานการณ์ ความสัมพันธ์ของคู่สนทนา เพื่อช่วยอธิบายเหตุผลที่ผู้พูดได้เลือกใช้ประโยคคำถามแทนการใช้ประโยคชนิดอื่นในการสื่อสาร

ข้อเสนอแนะ

ที่ผ่านมาการเรียนการสอนภาษาเกาหลีในประเทศไทยมุ่งเน้นศึกษาวิจัยทางด้านไวยากรณ์ภาษาเกาหลีและยังจำกัดเพียงแค่การศึกษาข้อผิดพลาดในการใช้ไวยากรณ์ ทำให้การวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวัจนกรรมอ้อมยังมีอยู่จำนวนน้อยมาก ดังนั้นในอนาคตควรให้ความสำคัญในการศึกษาวัจนกรรมอ้อมที่แสดงผ่านรูปแบบไวยากรณ์ต่าง ๆ ของภาษาเกาหลีให้หลากหลายยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford University Press.
- [2] Lee, H. (2011). A Study on the Acquisition of Korean Modality by L1 Vietnamese Speakers. *Korean Linguistics*, n.d. (53), 335-360.
- [3] Lee, J. (2011). *A Study on the Relationship between the Development of Grammatical and Pragmatical Competence in the Acquisition of Modality Expressions by Learners of Korean*. Ph.D.'s thesis. Ewha Womans University.

- [4] Hong, S. (2010). *A Study about developments of learner's cognition on Complaint speech act by Length of Residence*. Master's thesis. Ewha Womans University.
- [5] Jang, S. (2012). *A study on the acquisition of terms of address for Chinese learners of Korean language according to their Korean proficiency and the length of residence*. Master's thesis. Ewha Womans University.
- [6] Lee, H. (2013). A Study of L 1 Thai Speakers' understanding on Korean supposition expression. *Bilingual Research*, n.d. (53), 217-239. <https://doi.org/10.17296/korbil.2013..53.217>
- [7] Kim, S., & Kungahae, S. (2016). A Study on Thai-Speaking Korean Learners' Understanding about Korean Passive Based on Pragmatic strategies. *Bilingual Research*, n.d. (63), 23-69. <https://doi.org/10.17296/korbil.2016..63.23>
- [8] Kungahae, S., & Hwang, S. (2017). A study on Awareness of Pragmatic Expression among Thai Korean Learners: Based on Grammatical Expressions and Conversation Expressions. *Bilingual Research*, (68), 27-57. <https://doi.org/10.17296/korbil.2017..68.27>
- [9] Park, Y. (2018). *The Effect of Proficiency, Residence period, and Exposure Time on Thai Learners' Understanding of Korean Irony Expressions*. Master 's thesis. Ewha Womans University.
- [10] Sahaviriya, K., & Kanghae, S. (2019). *The Study of the Development Approach of the Korean Fundamental Grammars Textbook for Higher education studies in Thailand*. Korean Section Eastern Languages Department Faculty of Humanities and Social Sciences Prince of Songkla University.
- [11] Choophol, K. (2017). *Pragmatic Failure in Intercultural Communication of Chinese Speakers Who Have Thai as a Foreign Language*. Dhonburi Rajabhat University. (in Thai)
- [12] Searle, J. R. (1969). *Speech Acts*. Cambridge : Cambridge University Press.
- [13] Hyoun, H. (2007). A Study on Correlation between Grammatical Pattern Expressions and their Pragmatic Functions. *Bilingual Research*, n.d. (34), 1-26. <https://doi.org/10.17296/korbil.2007..34.1>
- [14] Fan, H., & Bai, D. (2016). A Study on the Categories and Features of Directive Speech Acts in the Utterance of Teachers in Classrooms. *The Society of Korean & Chinese Humanities*, n.d. (53), 51-73.
- [15] Kullavanijaya, P. (1980). Speakers and yes-no questions. *Journal of Letters*, 12(1), 46-53.
- [16] Park, Y. (2011). *Korean Pragmatics*. Gyeonggi-do : Pagijong Press.
- [17] Lee, C. (1992). The nature of the question and the possibility of using it. *Journal of the Yonsei Language and Literature*, n.d. (24), 95-134.

- [18] Hinkle, D.E, William, W., & Stephen G.J. (1998). *Applied Statistics for the Behavior Sciences* (4th ed). New York: Houghton Mifflin.
- [19] Sirirat, S. (2015). *A Cross-Cultural Pragmatic Study of Compliment Speech Act Performance by Thai University Learners of Korean*. Ph.D.'s thesis. Ewha Womans University.
- [20] Boonrung, S. (2007). *A Study of Request Speech Act of Thai Korean Learners*. Master's thesis. Ewha Womans University.
- [21] Phengsomboon, C. (2015). *A study on the use aspect of apology strategies of Thai Learners of Korean*. Master's thesis. Ewha Womans University.
- [22] Kunghae, S. (2018). *A study on acquisition of negative questions in the Korean language by Thai learners from a perspective of cross-cultural pragmatics*. Ph.D.'s thesis. Ewha Womans University.
- [23] Park, J. (2019). *A study on the realization of the discourse functions of Korean interrogative Sentences*. Ph.D.'s thesis. Yonsei University.
- [24] Lee, S. (1994). *A Pragmatic study on modes of expressing intent*. Ph.D.'s thesis. Seoul National University.
- [25] Chen, J. (2013). *A Study on Teaching Indirect Speech Acts of Interrogatives for Chinese Korean Learners*. Ph.D.'s thesis. Seoul National University.
- [26] Yang-Jiye. (2015). *A study on Education Methods for Indirect Speech Acts of Negative Question in Korean*. Master's thesis. Pusan National University.
- [27] Lee, E. (2004). The Grammar Description Method of Korean Language Textbooks. *Bilingual Research*, n.d. (25), 207-231.

นโยบายคมนาคมของมณฑลเสฉวนภายใต้ยุทธศาสตร์ BRI
และผลกระทบต่อประเทศไทย
Sichuan Province's Transportation Policy under the
BRI Strategy and Its Impact upon Thailand.

ณัฐวุฒิ มีชัยโย^{1*} และเจี้ยน กัว²

Nutdhavuth Meechaiyo^{1*} and Jian Guo²

¹ สำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย 57100

² มหาวิทยาลัยครู อาปา มณฑลเสฉวน สาธารณรัฐประชาชนจีน

¹ School of Sinology Maefahluang University, Chiang Rai, 57100, Thailand

² Aba Teachers University, Sichuan China, P.R.C.

* Corresponding author: E-mail address: Nutdhavuth.mee@mfu.ac.th

(Received: July 18, 2022; Revised: January 23, 2023; Accepted: January 27, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาที่มาความสำเร็จของแผนยุทธศาสตร์ของมณฑลเสฉวนด้านการเป็นศูนย์กลางคมนาคมของสาธารณรัฐประชาชนจีน 2) เพื่อวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคจากนโยบายการคมนาคมของมณฑลเสฉวนที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง 3 กลุ่ม แบ่งเป็นนักวิชาการจากจีน 2 คน นักวิชาการไทย 2 คน และผู้ประกอบการขนส่งข้ามแดนในจังหวัดเชียงรายจำนวน 2 คน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) และนำเสนอผลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนยุทธศาสตร์มณฑลเสฉวนกับแผนยุทธศาสตร์ของประเทศไทยมีความสอดคล้องกัน โดยทุกแผนต่างกำหนดความสำคัญของมณฑลเสฉวนในฐานะศูนย์กลางคมนาคมภาคตะวันตก 2) ประเทศไทยจะได้รับโอกาสจากการแลกเปลี่ยนทางด้านเทคโนโลยี การกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคตามแนวเส้นทางขนส่งใหม่และการหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง ส่วนอุปสรรคที่ไทยจะต้องเผชิญ ได้แก่ ภาวะสมองไหล ภาวะขาดแคลนแรงงานอุตสาหกรรม ปัญหาการเชื่อมต่อไม่ราบรื่นจากการเชื่อมโยงในประเทศที่เป็นทางผ่าน

คำสำคัญ: มณฑลเสฉวน นโยบายคมนาคม การเชื่อมโยง

Abstract

This qualitative research aimed to 1. study the origins and achievements of Sichuan Province as a strategic transportation hub in the People's Republic of China. 2. analyze the opportunities and obstacles of Sichuan Province's transportation policy and how it affects Thailand. The research tool implemented in the study was in-depth interviews. Using a purposive sampling, the samples included the following 3 groups: two Chinese academics, two Thai academics, and two entrepreneurs undertaking cross-border transportation businesses in Chiang Rai Province. A SWOT Analysis was utilized to analyze and identify strengths, weaknesses, opportunities, and threats. The analyzed data was then presented through a descriptive analysis. The research revealed that: 1) Sichuan Province's strategic plan and China's national strategy were consistent with each other, and both emphasized the importance of Sichuan Province as the center of transportation for the Western region, and 2) Thailand would receive opportunities through technological exchanges. Technology was expected to generate wealth to the regions along with the new transportation routes and help them to overcome the middle-income trap. The obstacles that Thailand would face include brain drain and a shortage of industrial labors. There would also be problems concerning transition and connectivity, especially in the countries between Thailand and China.

Keywords: Sichuan, Transportation policy, Connectivity

บทนำ

มณฑลเสฉวนตั้งอยู่ทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศไทย มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในมณฑลสูงที่สุดในภาคตะวันตก จำนวน 4661.58 พันล้านหยวน [1] และติดอันดับ 10 มณฑลแรกที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในมณฑลสูงที่สุดของประเทศไทยอีกด้วย เนื่องด้วยความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่และมีจำนวนประชากรมาก จึงทำให้มณฑลเสฉวนเป็นมณฑลทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญในภาคตะวันตกของจีนมาตั้งแต่สมัยโบราณ การที่แม่น้ำแยงซีเกียงไหลผ่านเชื่อมพื้นที่ตอนในและพื้นที่ชายฝั่งทะเลส่งผลให้มณฑลเสฉวนกลายเป็นจุดศูนย์กลางลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียงตอนบนและเป็นจุดเชื่อมต่อที่สำคัญของแถบเศรษฐกิจลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง นอกจากการเชื่อมโยงภายในประเทศแล้ว มณฑลเสฉวนยังมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงจีนกับประเทศเพื่อนบ้านทางตะวันตกอีกด้วย ปัจจุบันมณฑลเสฉวนได้เตรียมความพร้อมทั้งในด้านสาธารณูปโภค กฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อรองรับความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการจัดอันดับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการขนส่งโลจิสติกส์ มณฑลเสฉวนถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 6 จากทั้งหมด 31 มณฑลของจีน [2]

ในปีพ.ศ. 2561 การประชุมคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์มณฑลเสฉวนสมัยที่ 11 ครั้งที่ 3 ได้มีการแถลงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของมณฑลเสฉวน และได้กล่าวถึงนโยบายการพัฒนาของมณฑลเสฉวนในหลายด้าน ซึ่งนโยบายที่คณะกรรมการให้ความสำคัญเป็นพิเศษ คือ การขยายการพัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยง 4 ทิศทาง ประกอบด้วย การขยายขึ้นเหนือ มุ่งลงใต้ เชื่อมโยงตะวันออก และเจาะลึกตะวันตก แต่ทิศทางที่ได้รับความสนใจในการประชุมครั้งนี้มากที่สุด คือ ทิศทาง “มุ่งลงใต้” [3] เพราะต้องการเชื่อมมณฑลเสฉวนออกสู่ทะเลในภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยุทธศาสตร์มุ่งลงใต้นั้นมีความเกี่ยวข้องกับประเทศไทยโดยตรง เนื่องจากประเทศไทยที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของมณฑลเสฉวนโดยมีเพียงมณฑลยูนนานคั่นตรงกลาง หากนโยบายมุ่งลงใต้บรรลุผลสำเร็จก็จะสามารถเชื่อมโยงประเทศไทยกับมณฑลที่ใหญ่ทั้งขนาดพื้นที่และขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันตกของจีนอย่างมณฑลเสฉวนได้สะดวกรวดเร็ว เป็นประโยชน์กับประเทศไทยในด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ

จากข้อมูลแผนพัฒนายุทธศาสตร์การคมนาคมระดับประเทศและระดับมณฑล สามารถสรุปได้ว่ามณฑลเสฉวนมีความพร้อมในทุกๆ ด้านเพื่อเชื่อมโยงตนเองกับทั้งภายในและภายนอก โดยนโยบาย “มุ่งลงใต้” ของมณฑลเสฉวนภายใต้กรอบนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางนั้น จะเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้มณฑลเสฉวนหันมาให้ความสำคัญกับด้านการคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้านทางทิศใต้มากขึ้น ดังนั้นในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่อยู่ไม่ไกลจากมณฑลเสฉวน ประเทศไทยจึงควรศึกษาแนวยุทธศาสตร์ของมณฑลเสฉวนในการเป็นจุดเชื่อมโยงทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญของจีน และเตรียมพร้อมรองรับความร่วมมือและศึกษาผลกระทบที่จะตามมาจากนโยบายการเชื่อมโยงคมนาคมของมณฑลเสฉวนต่อประเทศไทย ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคจากนโยบายนี้ที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศไทย เพื่อผู้ที่เกี่ยวข้องและนักลงทุนไทยที่ต้องการไปลงทุนในมณฑลเสฉวนในอนาคตจะได้เข้าใจแผนยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนารวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐของไทยสามารถนำงานวิจัยนี้ไปประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางความร่วมมือกับมณฑลเสฉวนที่จะกลายเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาที่มาความสำเร็จของแผนยุทธศาสตร์ของมณฑลเสฉวนด้านการเป็นศูนย์กลางคมนาคมของสาธารณรัฐประชาชนจีน
2. เพื่อวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคจากนโยบายการคมนาคมของมณฑลเสฉวนที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

มีงานวิจัยหลายชิ้นได้ศึกษาเรื่องความสำคัญของมณฑลเสฉวนการเชื่อมโยงภายใต้นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) เช่น Tong [4] กล่าวว่า นโยบาย BRI มีความสามารถช่วยพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันตกของประเทศจีนได้ ซึ่งในภาคตะวันตกของจีนนั้นมีพื้นที่สำคัญเป็นประตูสำคัญของประเทศจีนสู่เอเชียได้ Zhang [5] ศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือของมณฑลเสฉวนกับยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางและพบว่า มณฑลเสฉวนจะสามารถนำเอายุทธศาสตร์ของเสฉวนรวมเข้ายุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางได้ และจะได้รับผลประโยชน์ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าการลงทุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงภาคตะวันตกของประเทศจีนกับเอเชียกลางเข้าสู่ทวีปยุโรป ซึ่งจะช่วยให้ยุทธศาสตร์ BRI ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากจีนจะกลายเป็นแหล่งผลิตสินค้าที่สำคัญ และสามารถแสวงหาทรัพยากรการผลิตผ่านเส้นทาง BRI ได้ เส้นทางเชื่อมโยงดังกล่าวจะช่วยให้อินเดียเปลี่ยนระบบเส้นทางการขนส่งของโลกจากเดิมที่สินค้าหรือผลผลิตของพื้นที่ตอนใน ต้องขนส่งไปยังภาคตะวันออกและใช้การขนส่งทางทะเลไปทวีปยุโรป กลายเป็นการขนส่งทางรางเข้าสู่ทวีปยุโรปโดยตรง ดังเช่นงานวิจัยของดร.อักษรศรี พานิชสาส์น [6] ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ภายใต้โครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ประเทศจีนจะต้องผลักดันการขนส่งระบบรางตามแนวเส้นทางสายไหมจากจีนถึงยุโรปให้สำเร็จ เพราะหากสำเร็จระบบเส้นทางการขนส่งของโลกจะเปลี่ยนไป

อย่างไรก็ตามแม้กลยุทธ์มุ่งสู่ยุโรปของเสฉวนหรือ “เฉิงตู - ยุโรปพลัส” จะช่วยส่งเสริมการค้าของมณฑลเสฉวนกับยุโรปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามเส้นทางดังกล่าวยังประสบปัญหามากมาย เช่น ผลประโยชน์และความขัดแย้งของประเทศที่อยู่ตามเส้นทาง สิ่งอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้ายังไม่เพียงพอและนโยบายสนับสนุนจากรัฐบาลของประเทศที่อยู่ตามเส้นทาง ที่ต้องใช้เงินลงทุนมหาศาลในการพัฒนา ดังนั้นยุทธศาสตร์การเชื่อมโยงลงสู่ทิศใต้ ซึ่งจะเชื่อมโยงกับประเทศอาเซียนก็เป็นเส้นทางที่มณฑลเสฉวนให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ แต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องต้นทุนค่าขนส่งโดย Meng [7] กล่าวว่าเส้นทางรถไฟม้งลงใต้ของมณฑลเสฉวนต้องมีการปรับปรุงหลายด้าน ต้องเพิ่มความร่วมมือในนโยบายการเชื่อมต่อเส้นทางรถไฟเข้ากับการขนส่งทางทะเล โครงการผสมผสานเส้นทางนี้จะช่วยส่งเสริมเส้นทางขนส่งสินค้าม้งลงใต้ของมณฑลเสฉวน ช่วยแก้ปัญหาต้นทุนค่าขนส่งแพงและประสิทธิภาพต่ำ ทำให้เส้นทางม้งลงใต้ของมณฑลเสฉวนมีความคุ้มค่ามากขึ้น ถึงแม้ต้นทุนค่าขนส่งเส้นทางม้งลงใต้จะแพงกว่าการขนส่งแบบเดิมเพียงแค่เล็กน้อย แต่สามารถช่วยประหยัดเวลาได้ 30-40% จากรูปแบบเดิม นอกจากนี้หากเส้นทางม้งลงใต้ประสบผลสำเร็จประเทศในอาเซียนจะสามารถใช้เส้นทางรถไฟเฉิงตู-ยุโรปหรือหรือทางรถไฟที่ส่งสินค้าไปยังทวีปยุโรปและเอเชียกลางได้ และจะเชื่อมต่อประเทศจีนกับประเทศอาเซียนทั้งระบบรางและทางทะเลได้อย่างสะดวกหรือเรียกอีกชื่อว่าเป็นเส้นทางหรือพาสส์ อย่างไรก็ตามนักวิชาการหลายคนเช่น Florian Schneider [8] กลับมองจีนด้วยความเคลือบแคลงว่านโยบาย BRI เป็นกลยุทธ์ของจีนในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีน ซึ่งจะเปลี่ยน

โฉมหน้าเศรษฐกิจท้องถิ่นและเครือข่ายระดับภูมิภาค ความพยายามของจีนปรับเปลี่ยนระเบียบโลกใหม่ และจะนำพาความเสียหายต่อประเทศที่ถูกจีนปกครองทางเศรษฐกิจ

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางกับประเทศไทยพบว่า มีหลายชิ้นเห็นว่า หากเส้นทางทรวงโวลล์เชื่อมโย่งสำเร็จทั้งไทยและจีนต่างจะได้รับประโยชน์ อาทิ ดร.ปุ่น เทียงบุญธรรม [9] ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเส้นทาง R3A ต่อการเชื่อมโยงจีนพบว่า เส้นทางนี้จะนำมาซึ่งโอกาสจำนวนมากสำหรับธุรกิจโลจิสติกส์และจะช่วยส่งเสริมความสามารถสูงสุดทางเศรษฐกิจของพื้นที่ตอนในของไทยและจีน เชื่อมโยงพื้นที่ตอนในกับชายฝั่งทะเลและเป็นช่องทางเชื่อมต่อระหว่างประเทศของมณฑลยูนนานและเสฉวนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดร.อักษรศรี พานิชสาส์น [6] พบว่าการเชื่อมโยงจีนตอนในกับโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตะวันออก หรือ EEC จะเป็นทางเลือกหนึ่งในการขนส่งสินค้าจากไทยไปยังประเทศในภูมิภาคยุโรปโดย แต่ก็พบว่ายังมีอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การเชื่อมโยงยังไม่สำเร็จเท่าที่ควรรวมถึงความท้าทายอื่น ๆ อีกที่เป็นปัจจัย เช่น แรงงาน และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ [10] ศึกษาเกี่ยวกับโอกาสและอุปสรรคในการเชื่อมต่อระหว่างยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางเข้ากับเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของไทย พบว่า ประเทศไทยขาดแคลนแรงงานอุตสาหกรรม และในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านอย่างเมียนมา ลาว และกัมพูชา ดีขึ้น ทำให้คนงานต่างชาติจำนวนมากกลับไปทำงานในประเทศตนเองมากยิ่งขึ้นไทยจะยังเผชิญปัญหานี้มากขึ้นอีกในอนาคต Zhang [11] ศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่ที่เสื่อมเศรษฐกิจกล่าวถึงอุปสรรคในการพัฒนาที่เสื่อมเศรษฐกิจไว้ว่า อุปสรรคของการพัฒนาพื้นที่นี้คือการที่แต่ละประเทศยังคงขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกันในด้านการเมือง การพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกันในแต่ละประเทศอาเซียน และการขาดแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนทั้งหมดนี้ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่ที่เสื่อมเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก

ระเบียบวิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยคุณภาพและมีวิธีการเก็บข้อมูลเนื้อหาเกี่ยวกับที่มาและแนวคิดของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของมณฑลเสฉวน การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมของมณฑลเสฉวน แผนยุทธศาสตร์และโครงการในการเชื่อมโยงกับประเทศไทย รวมถึงเนื้อหาเกี่ยวกับโอกาสและอุปสรรคจากการเชื่อมโยง

1. วิธีการศึกษา การศึกษาในครั้งนี้เก็บรวบรวมจาก 2 แหล่งคือ

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์กับนักวิชาการด้านจีนศึกษาที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางและโครงการพัฒนาของประเทศจีน คณะผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์ตอบกรอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ข้อ

1.2 ข้อมูลทุติภูมิ (Secondary Data) ใช้วิธีการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของมณฑลเสฉวนภายใต้ยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง แผนยุทธศาสตร์การคมนาคมของมณฑลเสฉวนและประเทศไทย ศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้จาก หนังสือพิมพ์ วารสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และหนังสือทางวิชาการ บทความ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จาก 2 แหล่ง จะถูกนำมาวิเคราะห์โดยเชิงพรรณนา โดยมีลำดับการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

2.1 นำข้อมูลเอกสารจากงานวิจัย วารสาร สื่อ มาตรวจสอบ เรียบเรียง ใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยจำแนกเนื้อหาข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย และพรรณนาถึงสภาพโอกาสและอุปสรรค โดยใช้กรอบแนวคิด

2.2 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาสรุปประเด็น วิเคราะห์ หาความเชื่อมโยง และเรียบเรียงถ้อยคำ เพื่ออภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย การนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการศึกษา

แผนยุทธศาสตร์ของมณฑลเสฉวนด้านการเป็นศูนย์กลางคมนาคมในเขตภูมิภาคตะวันตก

ในช่วง 10 ปีมานี้ เศรษฐกิจของมณฑลเสฉวนเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยในปีพ.ศ. 2550 มณฑลเสฉวนเป็นมณฑลแรกในเขตภูมิภาคตะวันตกที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของมณฑลสูงทะลุล้านล้านหยวน ส่งผลให้ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมามณฑลเสฉวนมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างก้าวกระโดด การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวรวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เนื่องด้วยรัฐบาลกลางของจีนมีนโยบายต้องการลดช่องว่างการพัฒนาที่แตกต่างกันมากระหว่างมณฑลทางตะวันตกกับมณฑลชายฝั่งทางภาคตะวันออก จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันตกขึ้น (Go West Policy) โดยกำหนดให้มณฑลเสฉวนเป็นศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจในภาคตะวันตก ภายหลังแผนการพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้มณฑลเสฉวนกลายเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจที่สำคัญในภาคตะวันตกของจีนในปัจจุบัน

ยุทธศาสตร์การพัฒนามณฑลเสฉวนเป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันตก ซึ่งเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2543 โดยรัฐบาลกลางของสาธารณรัฐประชาชนจีนได้กำหนดให้การพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันตกเป็นยุทธศาสตร์แห่งชาติ [12] โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระจายความเจริญสู่พื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญคือ ปัญหาความไม่เท่าเทียมในการพัฒนาระหว่างภาคตะวันตกและภาคตะวันออกของประเทศ ซึ่งรัฐบาลกลางจะเข้าไปลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ รวมถึงให้สิทธิพิเศษและสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมต่างๆ กับนักลงทุนที่สนใจเข้าไปลงทุนในพื้นที่ภาคตะวันตก โดยแผนพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันตกกำหนดระยะเวลา 50 ปี แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ 1. ระยะใกล้ (พ.ศ.2544-2553) มุ่งเน้นการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน สร้างสภาพแวดล้อม ด้านอุตสาหกรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2. ระยะกลาง (พ.ศ.2554-2573) มุ่งเน้นการพัฒนาต่อยอดจากแผนพัฒนาระยะใกล้ เร่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้เติบโตแบบก้าวกระโดด 3. ระยะไกล (พ.ศ.2574-2593) มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ลดช่องว่างระหว่างเศรษฐกิจและสังคมภายในภูมิภาค และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรในภูมิภาค

นอกจากแผนพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันตกซึ่งเป็นแผนจากรัฐบาลกลางแล้ว มณฑลเสฉวนเองก็ได้มีการวางแผนของมณฑลที่สอดคล้องภายใต้แผนพัฒนาแห่งชาติในการสร้างการเติบโตของภาคตะวันตกระยะ 50 ปีอีกด้วย โดยยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนามณฑลกำหนดให้มณฑลเสฉวนจะเป็นจุดศูนย์กลางในด้านต่าง ๆ อาทิ ศูนย์กลางเศรษฐกิจเขตเศรษฐกิจแม่น้ำ แยงซีเกียง ศูนย์กลางการคมนาคมภาคตะวันตก Zhang [5] กล่าวถึงจุดมุ่งหมายสำคัญของมณฑลเสฉวนในการพัฒนาเศรษฐกิจและกลายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและเสาหลักแห่งการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนตะวันตก การพัฒนาที่ต่อเนื่องตลอดระยะเวลากว่า 20 ปีส่งผลให้มณฑลเสฉวนภายใต้เขตเศรษฐกิจเฉิงตู-ฉงชิ่ง กลายเป็นเขตเศรษฐกิจสำคัญที่มีผลต่ออัตราการเติบโตของ GDP ของจีน (Table 1)

Table 1 Comparison of Chengdu-Chongqing Economic Circle with other China economic zones

	Guangdong, Hong Kong & Macau Economic Zone	Yangtze River Delta Economic Zone	Beijing, Tianjin, Hebei Economic Zone	Chengdu-Chongqing Economic Zone,
GDP (%)	11.3	23.7	8.5	7.0
Area (sq km)	5.6	35.8	21.6	18.5
Population (100 million)	0.73	2.27	1.1	1.1
GDP per capita (RMB)	158,900	14,667	76,576	62,588

Source: Thailand Business Information Center in China <https://thaibizchina.com/article/เขตวงกลมเศรษฐกิจเฉิงตู>

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจเสฉวนคือมุ่งเป็นจุดศูนย์กลางเชิงยุทธศาสตร์ของเขตเศรษฐกิจแม่น้ำแยงซีเกียง โดยในช่วงครึ่งแรกของปีพ.ศ. 2558 เศรษฐกิจของมณฑลเสฉวนคิดเป็น 44.5% ของมณฑลและเมืองสำคัญทั้งหมด 4 แห่งที่อยู่บนต้นน้ำของแม่น้ำแยงซีเกียง จึงเห็นได้ชัดว่าเศรษฐกิจของมณฑลเสฉวนมีความแข็งแกร่งกว่ามณฑลใกล้เคียงอย่างมาก แสดงให้เห็นว่ามณฑลเสฉวนไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคตะวันตกและเขตเศรษฐกิจบริเวณลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียงตอนบนเท่านั้นแต่ยังเป็นแรงสนับสนุนสำคัญทางยุทธศาสตร์ของการพัฒนาแถบเศรษฐกิจแม่น้ำแยงซีเกียงทั้งสายอีกด้วย

ศูนย์กลางยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางกับการเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้านด้านตะวันตก

การที่มณฑลเสฉวนเป็นศูนย์กลางที่สำคัญทางภาคตะวันตกของจีน และภาคตะวันตกก็เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของนโยบายเส้นทางสายไหมใหม่ การเชื่อมโยงภาคตะวันตกกับประเทศเพื่อนบ้านภาคตะวันตก เช่น ประเทศในภูมิภาคเอเชียกลาง ตะวันออกกลาง แอฟริกา จึงเป็นหัวใจหลักสำคัญของยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง มณฑลเสฉวนถูกวางตำแหน่งให้เป็นศูนย์กลางทางภาคตะวันตกเพื่อเป็นกลไกหลักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางให้ประสบผลสำเร็จ แต่การเชื่อมโยงที่สมบูรณ์จะต้องมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน และมีระบบโครงข่ายการคมนาคมขนส่งที่รองรับการเป็นจุดศูนย์กลาง ดังนั้นเพื่อให้ยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย มณฑลเสฉวนจึงมีการเร่งพัฒนาทางด้านการคมนาคมอย่างต่อเนื่อง² หลายปีที่ผ่านมาได้เกิดโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ทั้งทางบก ทางราง ทางน้ำ และทางอากาศ โดยเฉพาะเส้นทางการคมนาคมขนส่งที่สำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างจีนและยุโรปได้แก่ เส้นทางรถไฟขนส่งสินค้าเฉิงตู-ยุโรป หรือ เส้นทางรถไฟสายหรงโถว กลายเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าที่สำคัญในการเชื่อมต่อระหว่างภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีนและทวีปยุโรป โดยเส้นทางรถไฟสายนี้เปิดใช้อย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2556 เริ่มออกเดินทางจากเมืองต้นทางคือนครเฉิงตู เมืองเอกของมณฑลเสฉวน สิ้นสุดปลายทางที่เมืองลอดซ์ ประเทศโปแลนด์ (Lodz, Poland) ระยะทางรวม 9,826 กิโลเมตร ใช้เวลารวม 12-14 วัน แม้ว่าจะใช้เวลามากกว่าการขนส่งทางอากาศหลายวัน แต่การขนส่งผ่านทางเส้นทางรถไฟสายหรงโถวรวดเร็วกว่าการขนส่ง

² คำสัมภาษณ์ Mr. Hú Mào chūn วิศวกรของบริษัท China Railway Chengdu Bureau Collective Company (中国铁路成都局集团公司工程师胡茂春) เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2564

ทางทะเลมากถึง 3 เท่าและมีค่าใช้จ่ายถูกกว่าการขนส่งทางอากาศถึง 7 เท่า [6] เส้นทางนี้จึงกลายเป็นเส้นทางการขนส่งที่สำคัญระหว่างจีนกับยุโรป กลายเป็นตลาดเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศที่ใหญ่ที่สุดของโลก

ความสำเร็จของโครงการด้านการเป็นศูนย์กลางคมนาคมมณฑลเสฉวน

จากการสร้างโครงการการคมนาคมระหว่างมณฑลเสฉวนกับมณฑลโดยรอบ ส่งผลให้เศรษฐกิจของมณฑลเสฉวนเติบโตอย่างก้าวกระโดด ตั้งแต่แผนพัฒนา 5 ปีฉบับที่ 11 โดยเฉพาะการเชื่อมโยงระหว่างนครเฉิงตู – ฉงชิ่ง ซึ่งทั้งสองเมืองมีประชากรรวมกันมากกว่า 1.1 ร้อยล้านคน ปีพ.ศ. 2562 GDP ของนครฉงชิ่งมีจำนวนมากกว่า 2.36 ล้านล้านหยวน เพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ. 2561 ถึงร้อยละ 6.3 และ GDP ของนครเฉิงตูมากกว่า 1.70 ล้านล้านหยวน เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.8 [13] ส่งผลให้พื้นที่โดยรอบของเขตวงกลมเศรษฐกิจเฉิงตู – ฉงชิ่ง มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว กลายเป็นคลัสเตอร์การผลิตย่อย ๆ ที่สำคัญเชื่อมโยงโรงงานที่อยู่รอบๆผ่านโครงข่ายการคมนาคมระหว่างนครเฉิงตูกับนครฉงชิ่งอย่างสะดวกและรวดเร็ว โดยมณฑลเสฉวนได้กำหนดยุทธศาสตร์ให้กลุ่มเมืองรอบๆ ส่งเสริมและผลักดันนครเฉิงตูให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาอุตสาหกรรมในด้านต่าง ๆ อาทิ เขตเศรษฐกิจเฉิงตู ผลักดันการพัฒนาสู่ฐานเทคโนโลยีล้ำสมัย ฐานประกอบอุปกรณ์อัจฉริยะ แหล่งท่องเที่ยว ศูนย์ให้บริการล้ำสมัยที่ครบวงจร เพื่อส่งเสริมให้เป็นเขตเศรษฐกิจใหม่และเมืองล้ำสมัย โดยรัฐบาลท้องถิ่นมณฑลเสฉวนได้จัดทำแผนพัฒนา 5 ปีฉบับที่ 13 (พ.ศ.2559-2563) เน้นการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมของมณฑลเสฉวนทุกด้าน (Table 2) ส่งผลให้มณฑลเสฉวนกลายเป็นศูนย์กลางด้านการคมนาคมในภูมิภาคตะวันตกของจีนได้สำเร็จ

Table 2 The 13th Five-Year Plan of Key transport investment projects in Sichuan Province

Key transport investment projects in Sichuan Province (2016-2020)	
Million-yuan units	
Transport Modes	Investment Budgets
Railways	230,000
Roadways	480,000
Waterways	20,000
Airways	90,000
The Electric Railway	210,000
Total	1,030,000

Source: the General Office of the People's Government of Sichuan Province <http://www.sc.gov.cn>

การลงทุนโครงการด้านคมนาคมของมณฑลเสฉวนใน 5 ปีที่ผ่านมาสามารถสรุปได้ในแต่ละด้านดังนี้

1. ระบบราง

เนื่องด้วยที่ตั้งของมณฑลเสฉวนเป็นจุดศูนย์กลางของภาคตะวันตก มณฑลเสฉวนจึงมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาคมนาคมขนส่งทางระบบรางเพื่อเชื่อมต่อกับมณฑลอื่นรอบ ๆ โดยเฉพาะเส้นทางมุ่งลงใต้ ซึ่งเป็นเส้นทางที่จะเชื่อมต่อกับประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคอาเซียน ปัจจุบันแผนเส้นทางรถไฟมุ่งลงใต้จากมณฑลเสฉวนมีทั้งหมด 8 สาย ประกอบด้วย 6 สายหลัก และ 2 สายรอง ผลสำเร็จของการพัฒนาเครือข่ายระบบรางโดยเฉพาะรถไฟความเร็วสูงจะทำให้การเดินทางด้วยรถไฟความเร็วสูงจากนครเฉิงตูถึงเมืองโดยรอบ

อาทิ เมืองเหมียนหยาง เล่อซาน เน่ยเจียง ได้ภายในระยะเวลา 30 นาที เมืองกว่างหยวน อี้ปิ่น หย่าอัน และ นครฉงชิ่ง ภายในระยะเวลา 1 ชั่วโมง จากนั้นนครเฉิงตูถึงนครซีอาน เมืองซีซาง เมืองคังต้ง นครกุ้ยหยาง ได้ภายในระยะเวลา 2 ชม. จากนั้นนครเฉิงตูถึงนครหลานโจว เจิ้งโจว อู่ฮั่น ฉางซา คุณหมิง ได้ภายในระยะเวลา 4 ชม. จากนั้นนครเฉิงตูถึงกรุงปักกิ่ง นครกว่างโจว ได้ภายในระยะเวลา 6 ชม. และจากนครเฉิงตูถึงนครเสี้ยนหยาง นครเซี่ยงไฮ้ ได้ภายในระยะเวลา 8 ชม. จึงกล่าวได้ว่าในอนาคตระบบขนส่งทางรางจะช่วยให้มณฑลเสฉวน กลายเป็นศูนย์กลางการคมนาคมในภูมิภาคตะวันตกของจีน [13]

2. ระบบถนน

ในปีพ.ศ. 2551 มณฑลเสฉวนได้กำหนดแผนโครงข่ายทางด่วนของมณฑลเสฉวน (พ.ศ.2551-2573) และแผนปรับปรุงโครงข่ายปี พ.ศ.2554 โดยกำหนดสร้างทางด่วนรวมระยะทาง 12,000 กิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2556 สำนักนายกรัฐมนตรีได้กำหนดแผนเครือข่ายทางหลวงแห่งชาติ (พ.ศ. 2556-2573) ได้เพิ่มเส้นทางของทางด่วนระดับชาติภายในมณฑลเสฉวนที่วางแผนไว้จาก 8 เส้นทางเป็น 22 เส้นทาง และได้เพิ่มจำนวนทางหลวงระหว่างมณฑลเสฉวนสู่มณฑลอื่นๆเพิ่มขึ้นเป็น 39 แห่ง ได้แก่ ฉงชิ่ง 15 แห่ง, ยูนนาน 11 แห่ง, ส่านซี 3 แห่ง, กุ้ยโจว 3 แห่ง, กานซู 3 แห่ง, ทิเบต 2 แห่งและ 1 แห่งในชิงไห่ [14] ปัจจุบันมีเส้นทางระหว่างเมืองที่ดำเนินการเสร็จแล้วและกำลังก่อสร้างอีกหลายเส้นทาง (Table 3)

Table 3 Plan of Sichuan Province Expressway Network (2008-2030)

Route number	Route name	Distance (Km.)	Status
G5	Beijing-Kunming	1038	Open
G42	Shanghai-Chengdu	358	Open
G65	Baotou - Ma Ming	309	Open
G75	Lanzhou - Haikou	-	Open
G76	Xiamen - Chengdu	421	Open
G85	Yinchuan - Kunming	185	Open
G93	Chengdu-Chongqing Ring Road	-	Open
G0511	Deyang-Duijiangyan	-	Under construction
G0512	Chengdu - Leshan	-	Under construction
G0611	Zhang Ye - Wenquan	-	Under construction
G0615	De Lingha-Maer Kang	-	Under construction
G4215	Chengdu - Sun Yi	294	Open
G4216	Chengdu - Lijiang	-	Under construction
G4217	Chengdu-Shangdu	-	Under construction
G4218	Yaan-Ye Cheng	-	Under construction
G5012	Enshi-Guangyuan	-	Open
G5013	Chongqing-Chengdu	173	Open

Table 3 Plan of Sichuan Province Expressway Network (2008-2030) (Continued)

Route number	Route name	Distance (Km.)	Status
G5515	Zhangjiajie - Nanchang	143	Open
G7611	Tujun - Shangri-la	-	Under construction
G8513	Pingliang - Mianyang	212	Under construction
G8515	Guangan - Luzhou	-	Under construction
G4202	Chengdu ring roads	85	Open

Source: <http://www.aklqgcw.com/news/show.php?itemid=1021>

ในเดือนกันยายนปีพ.ศ. 2562 มณฑลเสฉวนได้กำหนดแผนโครงข่ายทางด่วนของมณฑลเสฉวน (ปี 2019-2035) ประกอบด้วยเส้นทางด่วน 14 เส้นทาง ตามแผนเดิมที่วางไว้ รวมถึงเส้นทางเชิงคู่ไปยังอีปิ่น จะได้รับการปรับปรุง โดยโครงข่ายทางด่วนเสฉวนส่วนใหญ่ประกอบด้วย เส้นแนวตั้ง 9 เส้นทางแนวนอน 9 เส้นทาง ซึ่งปัจจุบันมณฑลเสฉวนมีทางด่วนยาวรวมกันทั้งหมด 7,238 กิโลเมตร และยาวเป็นอันดับที่ 2 ของประเทศมีช่องทางการเดินทางเข้า-ออกมณฑลมากถึง 31 ช่องทาง [15] สามารถเชื่อมโยงภายในมณฑล และนอกมณฑลอย่างสะดวกรวดเร็ว

3. ทางน้ำ

มณฑลเสฉวนตั้งอยู่ทางตอนบนของแม่น้ำแยงซีเกียงและมีแม่น้ำหลายสายไหลผ่าน การขนส่งทางน้ำ จึงได้รับความนิยม ปัจจุบันระยะทางขนส่งทางน้ำทั้งมณฑลรวม 4,026 กิโลเมตร ในปีพ.ศ. 2562 มณฑลเสฉวน ได้เสนอแผนพัฒนาการขนส่งทางน้ำของมณฑล ภายใต้แผนดังกล่าวได้กำหนดกลยุทธ์ของการพัฒนาการขนส่ง ทางน้ำทั้งในระยะกลางและระยะยาว โดยจะกำหนดความสำเร็จของแผนภายในปีพ.ศ. 2573 ซึ่งแผนดังกล่าว มุ่งเน้นพัฒนา “แม่น้ำสี่สายและท่าเรือหกแห่ง” สร้างศูนย์กลางการขนส่งทางน้ำแบบบูรณาการในภูมิภาค ตะวันตก โดยใช้ทางรถไฟและทางหลวงเชื่อมต่อกับทางน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ผลักดันให้มณฑลเสฉวนกลายเป็นศูนย์กลางการขนส่งโลจิสติกส์ที่ทันสมัย ตามแผนพัฒนาดังกล่าวท่าเรือในมณฑลเสฉวนที่จะปรับปรุงให้มีความทันสมัย ได้แก่ท่าเรือหลู่โจว และท่าเรืออีปิ่น [16] ให้กลายเป็นท่าเรือที่สำคัญของแม่น้ำแยงซีเกียง

4. ทางอากาศ

การคมนาคมขนส่งทางอากาศเป็นระบบที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากสะดวกรวดเร็วและ ต้นทุนการขนส่งที่ลดลง ปัจจุบันมณฑลเสฉวนเป็นมณฑลลำดับที่ 3 ของประเทศที่มีสนามบินนานาชาติสองแห่ง ได้แก่ ท่าอากาศยานนานาชาติเฉิงตู-ชวงหลิว (成都双流国际机场) และท่าอากาศยานนานาชาติเทียนฝู (成都天府国际机场) ปัจจุบันท่าอากาศยานนานาชาติชวงหลิวเป็นศูนย์กลางการบินที่ใหญ่เป็นอันดับ 4 ของประเทศรองจากกรุงปักกิ่ง มหานครเซี่ยงไฮ้และนครกว่างโจว [17] นอกจากนี้มณฑลเสฉวนยังมีสนามบินระดับ ภูมิภาคที่ได้มาตรฐานอีกจำนวน 10 แห่ง ได้แก่ (1) สนามบินเหอซือ เมืองต้าโจว (2) สนามบินหลานเถียน เมืองหลู่โจว (3) สนามบินหนานเจียว เมืองเหมียนหยาง (4) สนามบินหวงหลงจี้โจว เขตปกครองตนเองอาปา (5) สนามบินไ่ป้า เมืองอีปิ่น (6) สนามบินเกาผิง เมืองหนันซง (7) สนามบินชิงซัน เมืองซีซาง (8) สนามบินคังตั้ง เมืองคังตั้ง (9) สนามบินเป่าอันอ๋อง เมืองพานจื่อฮัว และ (10) สนามบินผานหลง เมืองกว่างหยวน

การพัฒนาอย่างต่อเนื่องทางด้านการขนส่งทุก ๆ ด้าน ทำให้มณฑลเสฉวนเชื่อมสู่ภายนอกมากยิ่งขึ้น จึงสรุปได้ว่ามณฑลเสฉวนประสบความสำเร็จในการเป็นศูนย์กลางด้านการคมนาคม นับตั้งแต่มณฑลเสฉวน ได้ถูกเลือกให้มีความสำคัญในฐานะศูนย์กลางทางภาคตะวันตก และถูกบรรจุให้อยู่ในแผนยุทธศาสตร์สำคัญของ จีน เช่น ยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง เขตเศรษฐกิจแม่น้ำแยงซีเกียง แผนพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันตกและ แผนอื่น ๆ มาอย่างต่อเนื่อง ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม ทำให้มณฑลเสฉวนมีการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูง มาก อาทิ ในปีพ.ศ. 2561 มณฑลเสฉวนมีการนำเข้าส่งออกมูลค่ามากถึง 5 แสนล้านหยวน กลายเป็นอันดับ 1 ของภาคตะวันตกของจีนและเป็นเป้าหมายแรกของนักลงทุนที่ต้องการลงทุนในภาคตะวันตกของจีนส่งผล ให้เมื่อปีพ.ศ. 2561 บริษัทใหญ่ระดับโลกจากจำนวน 500 แห่ง เข้ามาลงทุนในมณฑลเสฉวนมากถึง 347 แห่ง มากเป็นอันดับ 1 ของภูมิภาคตะวันตก [18] การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดในช่วงระยะเวลา 20 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ.2543-2563) เนื่องจากการให้ความสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผน ยุทธศาสตร์การเป็นศูนย์กลางคมนาคมในภูมิภาคตะวันตก และกลายเป็นต้นแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันตก ที่ไม่มีพื้นที่ติดทะเลของจีน

โอกาสและอุปสรรคจากนโยบายการคมนาคมของมณฑลเสฉวนที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย

1. โอกาส (Opportunity)

1.1 โอกาสที่ประเทศไทยจะได้รับ

1.1.1 ประเทศไทยจะสามารถหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง

การหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางเป็นเป้าหมายหลักของประเทศไทย ประเทศไทย เข้าสู่ประเทศรายได้ปานกลางระดับล่างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เท่ากับว่าประเทศไทยยังติดกับดักรายได้ปานกลาง อยู่ 30 กว่าปี ดังนั้นการเชื่อมต่อระหว่างประเทศไทยกับมณฑลเสฉวนจะช่วยส่งเสริมการลงทุนของนักลงทุน ชาวเสฉวนเข้ามาลงทุนในประเทศไทยและเมื่อการลงทุนของเสฉวนในไทยเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการจ้างงาน และช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศให้เพิ่มสูงขึ้นด้วย

1.1.2 การแลกเปลี่ยนทางด้านแรงงาน เทคโนโลยี และประชาชน

การที่รัฐบาลเดินทางนโยบายประเทศไทย 4.0 โดยให้ความร่วมมือในโครงการรถไฟ ความเร็วสูงจีน-ไทยอย่างเต็มที่ จะช่วยอำนวยความสะดวกแก่การเชื่อมต่อระหว่างมณฑลเสฉวนกับไทยเป็น อย่างมาก เมื่อการคมนาคมขนส่งสะดวกขึ้น จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนด้านแรงงาน เทคโนโลยี รวมถึงการ เดินทางแลกเปลี่ยนระหว่างผู้คนมากขึ้นด้วย และจะมีส่วนช่วยผลักดันให้ไทยนโยบายประเทศไทย 4.0 ประสบผล สำเร็จที่พยายามจะสร้างโอกาสให้แก่ผู้ประกอบการยุคใหม่ให้มีความรู้ในด้านเทคโนโลยีและมีความคิด สร้างสรรค์ และเป็นโอกาสที่ดีเพราะมณฑลเสฉวนถูกวางตำแหน่งเป็นศูนย์กลางทางเทคโนโลยีขั้นสูงของจีนใน ภาคตะวันตก ประเทศไทยควรอาศัยจุดแข็งของมณฑลเสฉวนในการพัฒนาและร่วมมือด้านเทคโนโลยีขั้นสูง

1.1.3 การสร้างอำนาจต่อรองของประเทศไทยในภูมิภาคอาเซียน

ในอนาคตการเชื่อมต่อระหว่างไทยและจีนจะไม่จำกัดแค่เพียงมณฑลที่ใกล้กันอย่างมณฑล ยูนนาน แต่สามารถขยายการเชื่อมต่อไปได้ถึงมณฑลเสฉวน หากประเทศไทยเชื่อมต่อกับมณฑลเสฉวนได้สำเร็จ นอกจากโอกาสและผลประโยชน์ในด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นทั้งสองฝ่าย ประเทศไทยยังสามารถ เป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญระหว่างมณฑลเสฉวนกับประเทศในกลุ่ม CLMV ซึ่งจะช่วยส่งเสริมกลายเป็นศูนย์กลาง ของไทยตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ การเป็นจุดศูนย์กลางของยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางจะยิ่งช่วยส่งเสริม อำนาจต่อรองให้แก่ประเทศไทยได้

1.1.4 การกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ภายในประเทศ

การเชื่อมต่อกับมณฑลเสฉวนซึ่งเริ่มจากการพัฒนาทางด้านคมนาคม หากการคมนาคมทั่วถึงจะส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อเศรษฐกิจภายในประเทศเจริญเติบโตจะส่งผลให้ความเจริญกระจายสู่ภูมิภาค ช่วยแก้ไขปัญหาคอขวดทางสังคมระหว่างกรุงเทพฯกับส่วนภูมิภาคได้

1.2 โอกาสที่มณฑลเสฉวนจะได้รับ

1.2.1 โอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

มณฑลเสฉวนมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย เป็นจุดหมายที่สำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ การเชื่อมต่อกับประเทศไทยจะช่วยอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวจากประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคอาเซียนเดินทางไปท่องเที่ยวในมณฑลเสฉวนได้ง่าย ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการของมณฑลเสฉวนเติบโตสูงขึ้น ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญของมณฑลเสฉวนและของจีนที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมภาคบริการการท่องเที่ยว

1.2.2 โอกาสในการเป็นตัวแทนทางการทูตของจีน

การเชื่อมต่อระหว่างมณฑลเสฉวนกับประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียนจะทำให้เสฉวนมีบทบาทมากขึ้นในการเป็นตัวแทนของจีนในเวทีระหว่างประเทศ เหมือนกับมณฑลยูนนานและกว่างซีที่ร่วมมือสร้างกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศกับอาเซียนผ่านกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) มณฑลเสฉวนในฐานะการเป็นจุดศูนย์กลางสำคัญในการเชื่อมโยงจีนตอนในกับต่างประเทศผ่านนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง นโยบายมุ่งลงได้ จะทำให้มณฑลเสฉวนมีบทบาทในเวทีนานาชาติในการเป็นตัวแทนของประเทศจีนสู่อาเซียน และประเทศเพื่อนบ้านทางใต้และทางตะวันตก

1.2.3 ธุรกิจโลจิสติกส์จะได้รับโอกาสการเติบโต

การเปิดใช้เส้นทาง R3A ทำให้มณฑลยูนนานสามารถเชื่อมจีนตอนใต้กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้ธุรกิจขนส่งโลจิสติกส์ของยูนนานเติบโต และถ้าโครงการการเชื่อมต่อระหว่างมณฑลเสฉวนกับประเทศไทยประสบผลสำเร็จ ความต้องการทางด้านการขนส่งโลจิสติกส์และการบริการโลจิสติกส์ของมณฑลเสฉวนก็จะเพิ่มสูงขึ้น มณฑลเสฉวนจะได้รับโอกาสในการพัฒนาอย่างมาก จากการขยายตลาดเข้าสู่อาเซียนผ่านการเชื่อมต่อกับประเทศไทยเช่นเดียวกันกับมณฑลยูนนาน

1.2.4 โอกาสในการพัฒนาและเศรษฐกิจสู่ศักยภาพสูงสุด

เส้นทาง R3A จะช่วยส่งเสริมศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่ตอนในของประเทศไทย และจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค หากการเชื่อมต่อระหว่างมณฑลเสฉวนกับประเทศไทยประสบผลสำเร็จก็อุตสาหกรรมและการบริการที่เกี่ยวข้อง อาทิ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคอย่างก้าวกระโดด

ดังนั้นการเชื่อมต่อระหว่างมณฑลเสฉวนและไทยจะทำให้ประเทศไทยและมณฑลเสฉวนได้รับโอกาสในการพัฒนาหลาย ๆ ด้าน อาทิ เกิดการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยกับชาวเสฉวน การเพิ่มขึ้นของอำนาจต่อรองของไทยในอาเซียน และการแก้ไขปัญหาคอขวดทางสังคม ในขณะเดียวกันมณฑลเสฉวนจะได้รับโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว การเป็นตัวแทนของจีนในเวทีนานาชาติ การพัฒนาทางโลจิสติกส์สู่อาเซียนและการก้าวผ่านขีดจำกัดในการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ กล่าวโดยสรุปแล้วการเชื่อมต่อระหว่างมณฑลเสฉวนและประเทศไทยทางด้านการคมนาคมขนส่งระหว่าง 2 พื้นที่นี้ไม่ใช่แค่เพื่อทาง

ด้านการคมนาคมแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยักรนำมาซึ่งโอกาสทางด้านการทูต การพัฒนาเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว ซึ่งโอกาสเหล่านี้สามารถนำไปต่อยอดได้ยิ่งขึ้นไปอีกด้วย³

2 อุปสรรค (Threat)

2.1 อุปสรรคที่ประเทศไทยจะต้องเผชิญ

2.1.1 ภาวะสมองไหล

ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาขาดแคลนคนที่มีทักษะขั้นสูงเป็นอย่างมาก หากการเชื่อมต่อระหว่างไทยกับมณฑลเสฉวนเป็นไปอย่างสมบูรณ์ จะเกิดการไหลเวียนของสินค้า เงินทุนและทรัพยากรบุคคล อย่างอิสระก็อาจจะทำให้ประเทศไทยประสบกับภาวะสมองไหลมากขึ้นในอนาคต

2.1.2 ภาวะขาดแคลนแรงงานอุตสาหกรรม

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา มีการก่อสร้างโครงการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงกลุ่มประเทศในอาเซียน ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านเติบโตสูงขึ้น จนทำให้แรงงานต่างชาติจำนวนมาก เลือกเดินทางกลับไปทำงานในประเทศตนเอง ส่งผลให้ประเทศไทยประสบภาวะขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม หากนโยบายมุ่งลงใต้ของมณฑลเสฉวนช่วยส่งเสริมการพัฒนาของประเทศเพื่อนบ้านให้ดีขึ้นไปอีก โดยเฉพาะลาว เมียนมา แรงงานจากเพื่อนบ้านก็จะกลับถิ่นฐานตนเอง

2.1.3 ปัญหาการเชื่อมต่อของเส้นทาง R3A

แม้เส้นทาง R3A จะเป็นเส้นทางสำคัญในการเชื่อมโยงประเทศไทยกับประเทศจีนตอนใต้ แต่เส้นทางนี้ยังไม่ได้ได้รับความนิยมเท่าที่ควร เนื่องจากการขนส่งสินค้าผ่านเส้นทาง R3A ในประเทศลาวมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ความไม่สะดวกของสถานบริการต่าง ๆ เช่น สถานีที่พักผ่อน ห้องน้ำ สถานีบริการน้ำมัน รวมทั้งต้นทุนที่ค่อนข้างสูงจากการที่สินค้าจากจีนที่ต้องบรรจุหีบห่อและเปลี่ยนยานพาหนะใหม่ที่ลาว ทำให้การขนส่งมีต้นทุนสูงขึ้นและเสียเวลามากยิ่งขึ้น ปัญหาการเชื่อมต่อได้แต่ไม่ราบรื่นจึงเป็นอุปสรรคต่อการเชื่อมโยงระหว่างมณฑลเสฉวนกับประเทศไทยที่สำคัญมาก

2.1.4 การขาดแคลนเงินทุนก่อสร้างเส้นทางคมนาคมขนส่ง

การเชื่อมต่อระหว่างมณฑลเสฉวนและไทยจำเป็นต้องอาศัยประเทศทางผ่านอย่างประเทศลาวและเมียนมา เนื่องจากมณฑลเสฉวนกับไทยไม่มีพื้นที่เชื่อมต่อกัน แต่อย่างไรก็ตามประเทศลาว และเมียนมาต่างมีข้อจำกัดในด้านเงินทุนในการก่อสร้าง ประเทศเหล่านี้อาจไม่สามารถที่จะลงทุนเงินจำนวนมากเพื่อเชื่อมโยงโครงการคมนาคมทางถนนและทางรถไฟ ทำให้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเชื่อมต่อระหว่างมณฑลเสฉวนและประเทศไทย

2.1.5 การกระจุกตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

ปัจจุบันความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศไทยจำกัดอยู่แค่บริเวณกรุงเทพฯปริมณฑล และภาคตะวันออกเท่านั้น การพัฒนาอย่างไม่ทั่วถึงจะเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการเชื่อมต่อระหว่างมณฑลเสฉวนและประเทศไทย ซึ่งหากนักลงทุนจากมณฑลเสฉวนสนใจเข้ามาลงทุนในไทย แน่แน่นอนว่านักลงทุนต้องเลือกลงทุนในพื้นที่ที่มีความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานส่วนใหญ่กระจุกตัวในบริเวณกรุงเทพฯปริมณฑลเท่านั้น ซึ่งอาจจะส่งผลทำให้ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของไทยห่างมากขึ้น ประเทศไทย

³ คำสัมภาษณ์ Mr. Qin bó รองศาสตราจารย์ University of Electronic Science and Technology of China (电子科技大学副教授秦博) เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2564

จึงต้องหาแนวทางในการดึงดูดการลงทุนชาวเสฉวนไปลงทุนในพื้นที่ที่ต้องการการพัฒนาเช่น ภาคเหนือ หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์แต่ขาดการพัฒนา

2.1.6 ความแตกต่างกันทางการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจระหว่างไทยและเสฉวน

หลายปีมานี้เศรษฐกิจภายในประเทศไทยมีการเจริญเติบโตค่อนข้างช้า ในขณะที่เศรษฐกิจภายในมณฑลเสฉวนมีการเจริญเติบโตขึ้นสูงอย่างต่อเนื่อง ในปีพ.ศ. 2562 มณฑลเสฉวนเป็นมณฑลที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงที่สุดเป็นอันดับ 6 ของประเทศ แสดงให้เห็นถึงความพร้อมทางเศรษฐกิจของมณฑลเสฉวนภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลจีนในการส่งเสริมให้ประชาชนออกไปลงทุนยังต่างประเทศและความพร้อมรองรับยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางจะทำให้การลงทุนชาวเสฉวนหันมาลงทุนในภูมิภาคอาเซียนมากยิ่งขึ้น แม้ว่าประเทศไทยจะมีเศรษฐกิจที่อยู่ในเกณฑ์ดีเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกับจีนอย่างลาว เมียนมา เป็นต้น อย่างไรก็ตามช่องว่างระหว่างไทยกับประเทศในกลุ่ม CLMV ยิ่งแคบลง และหากสถานการณ์ดำเนินต่อไปเช่นนี้ นักลงทุนจีนก็จะหันไปลงทุนในประเทศดังกล่าวแทนประเทศไทย

2.2 อุปสรรคที่มณฑลเสฉวนจะต้องเผชิญ

2.2.1 ปัญหาทฤษฎีภัยคุกคามจากจีนด้านกบฏกัน

สื่อต่างประเทศบางแห่งกล่าวว่าการที่จีนผลักดันให้ประเทศในแถบยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางกู้เงินจากจีนเพื่อสร้างระบบสาธารณูปโภค เป็นกลไกเข้าสู่กับดักหนี้ของจีน การกระทำดังกล่าวเสมือนเป็นการล่าอาณานิคมยุคใหม่ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปถึงทฤษฎีภัยคุกคามจากจีนที่ประเทศตะวันตกได้สร้างขึ้น อาจส่งผลโดยตรงต่อความไว้วางใจทางการเมืองระหว่างจีนและประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างมาก

2.2.2 สถานการณ์การเมืองภายในประเทศคู่ค้า

การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเมืองและนโยบายในประเทศเมียนมา ไทย และลาว ส่งผลโดยตรงต่อการเชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยและมณฑลเสฉวน ดังเช่นโครงการรถไฟความเร็วสูงจีน-ไทยเป็นโครงการที่เริ่มต้นขึ้นมาหลายปี แต่สถานการณ์การเมืองภายในประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนรัฐบาลอยู่บ่อยครั้ง ส่งผลให้การดำเนินงานไม่ราบรื่น หยุดชะงักหลายครั้งและต้องเริ่มต้นเจรจาใหม่อยู่บ่อยครั้ง

2.2.3 ความปลอดภัยของเส้นทางที่ผ่าน

การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมภายในพื้นที่สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจยังคงล่าช้า ประกอบกับสภาพพื้นที่ที่อำนาจรัฐบาลกลางยังควบคุมไม่ได้อย่างเบ็ดเสร็จทำให้มีโอกาสสูงที่จะเกิดการก่ออาชญากรรม การค้ามนุษย์ ปัญหาโจรสลัด (แม่น้ำโขง) และชนกลุ่มน้อยติดอาวุธ เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเชื่อมโยงระหว่างมณฑลเสฉวนและไทยที่โครงการบางส่วนต้องผ่านในพื้นที่ดังกล่าว

2.2.4 การพัฒนาและความไม่ชัดเจนของระบบการคมนาคมของประเทศอาเซียน

ปัญหาความไม่ชัดเจนในการพัฒนาระบบการคมนาคมระหว่างประเทศของอาเซียนส่งผลให้ขาดแผนงานที่ชัดเจน เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการเชื่อมต่อส่งผลกระทบต่อเชื่อมโยงระหว่างมณฑลเสฉวนและประเทศไทย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ โครงการรถไฟความเร็วสูง ซึ่งการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกันในแต่ละประเทศ รวมทั้งระบบรางและระบบอาณัติสัญญาณรถไฟที่แตกต่างกันเป็นอุปสรรคต่อการเชื่อมโยงกันอย่างสมบูรณ์

การอภิปรายและสรุปผลการวิจัย

การเชื่อมต่อระหว่างมณฑลเสฉวนกับประเทศไทยเป็นสิ่งที่น่าสนใจและน่าจับตามองเป็นอย่างมาก มณฑลเสฉวนมีความต้องการเชื่อมต่อกับประเทศอาเซียนจึงกำหนดยุทธศาสตร์มุ่งลงได้เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ รัฐบาลจีนมุ่งผลักดันให้มณฑลเสฉวนเป็นจุดเริ่มต้นของยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางสู่ประเทศที่อยู่ทางทิศตะวันตกในกลุ่มประเทศเอเชียกลาง เพื่อเป็นสะพานทางบกเชื่อมมณฑลทางภาคตะวันตกที่ไม่มีทางออกทะเลกับประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผ่านเส้นทาง R3A+ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang [5] ที่ศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือของมณฑลเสฉวนกับยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางพบว่า มณฑลเสฉวนเสฉวนมีศักยภาพในการพัฒนา ปัจจุบันมณฑลเสฉวนประสบผลสำเร็จในการผลักดันตนเองให้เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงระหว่างภาคตะวันตกของจีนกับประเทศที่อยู่โดยรอบ กล่าวคือนับตั้งแต่มณฑลเสฉวนได้กำหนดให้การเชื่อมโยงการคมนาคมและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางภาคตะวันตกตั้งแต่ปี.ศ. 2543 เป็นต้นมา นอกจากการพัฒนาของระบบขนส่งต่างๆแล้ว การเชื่อมโยงดังกล่าวยังส่งผลต่อการยกระดับความสำคัญของมณฑลเสฉวนทางด้านยุทธศาสตร์อื่น ๆ อาทิ การสร้างความมั่นคงในภาคตะวันตกของจีนในประเด็นเรื่องชนกลุ่มน้อยซึ่งส่วนใหญ่อาศัยในภาคตะวันตก การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างมณฑลภาคตะวันออกกับภาคตะวันตก

ความสำเร็จของนโยบายดังกล่าวจะทำให้มณฑลเสฉวนได้รับโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมบริการและขนส่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงภาคตะวันตกของประเทศจีน ทำให้ภูมิภาคตะวันตกของจีนกลายเป็นแหล่งผลิตสินค้าที่สำคัญป้อนสู่ตลาดยุโรป ดังนั้นหากประเทศไทยสามารถเชื่อมโยงจีนผ่านนโยบายมุ่งลงได้ของมณฑลเสฉวนได้แล้ว ประเทศไทยจะได้รับประโยชน์อย่างมาก เนื่องจากประเทศไทยจะเป็นสะพานเชื่อมทางบกระหว่างมณฑลเสฉวนไปยังประเทศอาเซียนในกลุ่ม CLMV ทางบกและกลุ่ม ASEAN อื่น ๆ ทางทะเล ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าภายใต้กรอบยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางทั้งภาครัฐและภาคเอกชนของไทยไม่อาจหลีกเลี่ยงในการเข้าร่วมหรือมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศจีนได้ เนื่องจากผลประโยชน์ที่ไทยที่จะได้รับจะสามารถพลิกโฉมประเทศไทยทั้งโครงสร้างด้านเศรษฐกิจ และสังคมให้ก้าวไปสู่ขั้นหนึ่งได้ เพราะประเทศไทยมีศักยภาพมากในการเป็นจุดเชื่อมโยง โดยเฉพาะพื้นที่ภาคเหนือ เช่นจังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นข้อต่อของยุทธศาสตร์มุ่งลงได้ของเสฉวน ประเทศไทยควรดึงศักยภาพของพื้นที่ในจังหวัดเชียงราย อาทิ ด้านการเกษตร การท่องเที่ยวและบริการออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เร่งพัฒนาการคมนาคมในพื้นที่ภาคเหนือให้สามารถเชื่อมโยงกับประเทศจีนโดยเฉพาะกับมณฑลเสฉวนซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางสำคัญของประเทศจีนในภาคตะวันตก การเชื่อมโยงดังกล่าวไม่เพียงแต่จะส่งผลดีให้กับพื้นที่ภาคเหนือเท่านั้น แต่ยังสามารถพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจให้กับประเทศไทยทั้งหมด อย่างไรก็ตามรัฐบาลไทยและนักลงทุนชาวไทยควรเตรียมพร้อมในการรับมือกับโอกาสและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นหลังการเชื่อมโยง เพราะผลกระทบภายหลังการเชื่อมโยงอาจเกิดความเสียหายต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และภูมิรัฐศาสตร์ทางการเมืองระหว่างประเทศเดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Schneider [8] ที่ให้ความเห็นว่านโยบาย BRI เป็นกลยุทธ์ของจีนในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางภูมิรัฐศาสตร์เปลี่ยนโฉมหน้าเศรษฐกิจท้องถิ่นและเครือข่ายระดับภูมิภาค ประเทศไทยควรบริหารความสมดุลของแข่งขันระหว่างมหาอำนาจ เพื่อให้ประเทศไทยได้รับข้อเสนอที่ดีที่สุด ใช้การร่วมมือกันและแบ่งปันผลประโยชน์ เพื่อลดแรงกดดันด้านภูมิรัฐศาสตร์ และผลกระทบเรื่องความมั่นคงในภูมิภาค

References

- [1] Minister of Foreign Affairs of the Netherlands. (2017, August). *Economic overview of Sichuan Province*. <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2017/11/Economic-overview-Sichuan-province-China.pdf>.
- [2] Consulate General of Thailand in (2021, May). Chengdu Sichuan Province fact. <https://chengdu.thaiembassy.org/th>.
- [3] China Development Institute (2022, November). *Sichuan accelerates expansion of southbound strategy*. <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1750885043915668252&wfr=spider&for=pc>.
- [4] Tong, S.Y. (2016, November). On the Necessity of China's High-speed Rail "Going Out Strategy" Adjustment——Taking the twists and turns of China-Thailand Railway as an example. *Journal of Tonghua Normal University*, 2016(3).
- [5] Zhang, S.J. (2017, January). The development prospects and countermeasures of Sichuan's economic integration into the "Belt and Road" strategic construction. *Journal of Southwest Minzu University (Humanities and Social Sciences Edition)*, 2017(1).
- [6] Phanishsarn, A. (2016, January 28). Iron Silk Road, *Bangkok-biznews* <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/111678>.
- [7] Meng, X. (2019, April). Research on the southbound railway freight transport corridor in Sichuan Province. *Railway Planning*. 2019(2). <https://www.doc88.com/p-7428758757260.html>.
- [8] Schneider, F. (2021). *Global perspectives on China's belt and road initiative: Asserting agency through regional connectivity*. Amsterdam University Press.
- [9] Thiengburanathum, P. (2006). The Impacts of Kunming-Bangkok expressway: Logistics Channel Analysis. *VCML industrial-academic annual conference on supply chain and logistics management* the 6th Annual Logistics and Supply Chain Management. Chiang Mai, Thailand. <https://www.thailog.org/wp-content/uploads/2019/01/A12.pdf>.
- [10] Strategic Studies Center, National Defence Studies Institute (2018). Belt and Road Initiative and Eastern Economic Corridor. https://sscthailand.org/uploads_ssc/research_20201125160626856_1619408.pdf.
- [11] Zhang, Y. (2019, January). Research on the advancement of infrastructure interconnection construction in the "Golden four corners" area. *Southeast Asian Studies Magazine*. 2019(1).
- [12] Thailand Business Information Center in China, Royal Thai Embassy in Beijing, China (2018, November). *China Western area development plan (Go West Policy)*. <https://thaibizchina.com/figure-publication/economic-zone/west/>.

- [13] Thailand Business Information Center in China, Royal Thai Embassy in Beijing, China. (2020) *“Chengdu-Chongqing economic circle”, a mechanism driving economic integration strategy in the West China region*. <https://thaibizchina.com/country/sichuan/>.
- [14] Wongkampoo. J. (2011, April). *China’s 12th five year plan: Implications for Thailand*. International Institute for Trade and Development (ITD). <http://thaifranchise.com/download.com/dl/group13520130102145202.pdf>.
- [15] China Radio International (Thai Language (2019, June). *Sichuan launches “One belt, one road”, enhances external cooperation*. <http://thai.cri.cn/20190618/b85b96c3-9a16-c6a4-82c9-a90f3795c4b4.html>.
- [16] Sukdanont, S. (2016, March). *China’s waterway transport*. Transportation Institute Chulalongkorn University. <http://www.cuti.chula.ac.th/articles/467/>.
- [17] Manager online (2021, June). *One city, two airports! Chengdu Tianfu Airport, the new giant panda home gate*. Manager Newspapers. <https://mgronline.com/china/detail/9640000062573>.
- [18] Thailand Board of Investment (BOI) (2016, November). *Thai-Chinese investment promotion advisory project fiscal year 2016*. <https://chineseinfo.boi.go.th/images/demo/default/pdf/country-info/59/sichuan-w.pdf>.

กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง:
การท่องเที่ยวเชิงกิจกรรมนันทนาการ
ตามความชอบความสนใจพิเศษของเยาวชน
Niche Tourism Marketing Strategies:
Recreational Activities Tourism According to
The Youth's Special Interests

นพมาศ สุวชาติ^{1*}
Noppamash Suvachart^{1*}

¹ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น 40002

¹ Faculty of Business Administration and Accountancy, Khon Kaen University, Khon Kaen, 40002, Thailand

* Corresponding author: E-mail snoppa@kku.ac.th

(Received: June 16, 2022; Revised: November 29, 2022; Accepted: December 2, 2022)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษากิจกรรมนันทนาการตามความชอบความสนใจพิเศษของเยาวชนเพื่อนำไปใช้กำหนดแนวทางพัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทางของกลุ่มเป้าหมายเยาวชน เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ประชากรในการวิจัย ได้แก่ เยาวชนไทยที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหญิงและชายจำนวนเท่ากัน ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา อายุ 19-20 ปี มีรายได้ตั้งแต่น้อยกว่า 5,000 - 10,000 บาท กิจกรรมนันทนาการที่เยาวชนชอบมากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ การชิมอาหาร การเดินเล่น การถ่ายภาพ กิจกรรมเพื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการหารายได้ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางพัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทางของกลุ่มเป้าหมายเยาวชน ด้วยคุณลักษณะเฉพาะของโปรแกรมทัวร์สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวเยาวชนซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน 3 รูปแบบ ได้แก่ โปรแกรมทัวร์สัมผัสธรรมชาติ โปรแกรมทัวร์ใกล้ชิดกับผู้คนในท้องถิ่น โปรแกรมทัวร์ปั่นจักรยาน ผลวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเฉพาะทางและตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง การท่องเที่ยวเฉพาะทางเป็นรูปแบบและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นให้มีลักษณะเฉพาะเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดเฉพาะส่วนหรือนักท่องเที่ยวเฉพาะรายที่มีความต้องการเฉพาะเจาะจงตามความสนใจ ทำให้มีความชัดเจนในลักษณะทางประชากรศาสตร์และการเลือกจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้แตกต่างกัน ส่งผลต่อการจำแนกพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการทำการตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทางได้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเฉพาะทาง กิจกรรมนันทนาการ กลุ่มเป้าหมาย เยาวชน

Abstract

This research is the study of recreational activities according to the preferences and special interests of youth. It aims to formulate guidelines for developing niche tourism marketing strategies for youth target groups. It is quantitative research. The data was collected by using questionnaires. The research population consisted of Thai youth with the age range from 15 to 24. The respondents were female students and male students. Most of them were with the age range from 19 to 20, with their income ranging from less than 5,000 to 10,000 baht. The top five recreational activities they enjoyed were food tasting, walking, photography, nature and environmental activities. and earning. The researcher has proposed a guideline for developing niche tourism marketing strategies for the youth target group. The unique features of the tour program for young tourists included 3 different styles: the nature touch tour program, an intimate tour program with local people, and bike tour program. The research results can be applied to concepts of niche tourism products and niche tourist markets. Niche tourism is a form of travel and tourism products that are tailored to meet the needs of a niche market or individual tourists with specific needs based on their interests. It is useful to clarify the demographic characteristics and choice of travel destinations for these tourists differently. This clearly affects the classification of tourists' behavior in niche tourism marketing.

Keywords: Tourism, Niche tourism, Recreational activity, Target group, Youth

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากนโยบายภาครัฐ ด้วยสภาพภูมิอากาศ มรดกทางวัฒนธรรม และการต้อนรับอันอบอุ่น ประเทศไทยจึงเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางยอดนิยมของนักท่องเที่ยวทั่วโลก มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ด้วยศักยภาพของประเทศที่มีความพร้อมและสนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทำให้เกิดโอกาสทางธุรกิจมากมายสำหรับนักลงทุน การติดตามการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมให้ทันสมัยอยู่เสมอทำให้มีโอกาสสำคัญหลายประการในการปรับปรุงผลประกอบการของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจบริการที่พักแรม ภัตตาคารร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวอยู่หลากหลายประเภทตั้งแต่ความงามหรือความโดดเด่นของธรรมชาติทั้งทางบกและชายฝั่งทะเล ความวิจิตรของศิลปะและความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ไปจนถึงวิถีชีวิตชุมชนชนบทในภูมิภาคต่าง ๆ ประกอบด้วยลักษณะนิสัยที่มีจิตใจโอบอ้อม เอื้อเฟื้อและเป็นมิตร จึงทำให้ประเทศไทยมีภาพลักษณ์โดยรวมเป็นที่ชื่นชอบและกล่าวถึงของชาวโลกมาเป็นเวลาช้านาน สำหรับตลาดในประเทศ จากรายงานการสำรวจนักท่องเที่ยวชาวไทยปี 2563 โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย [1] พบว่า ในปี 2563 สถานการณ์ท่องเที่ยวในประเทศได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2563 ถือเป็นช่วงวิกฤตของสถานการณ์ท่องเที่ยวในประเทศ เนื่องจากในเดือนมีนาคม – เมษายน ประเทศไทยต้องรับมือกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ทำให้มาตรการล็อกดาวน์ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน มาตรการเคอร์ฟิวถูกนำมาใช้ รวมทั้งการยกเลิกกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ ส่งผลให้เศรษฐกิจทุกภาคส่วนของประเทศหยุดลงแบบฉับพลัน ภาคธุรกิจทยอยปิดกิจการเป็นจำนวนมากและการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศหยุดชะงัก อย่างไรก็ตาม ผลจากการใช้มาตรการต่าง ๆ ความร่วมมือจากภาครัฐและประชาชนทำให้ประเทศไทยสามารถรับมือและควบคุมการแพร่ระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเดือนพฤษภาคมรัฐบาลได้ประกาศมาตรการผ่อนคลายเป็นลำดับขั้นที่และกิจกรรมกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งออกมาตรการกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นการหมุนเวียนของเศรษฐกิจภายในประเทศ ส่งผลให้ประชาชนทยอยออกเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้นซึ่งการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศหลังล็อกดาวน์เริ่มฟื้นตัวได้บ้าง เนื่องจากได้รับแรงหนุนจากภาครัฐที่ประกาศให้วันหยุดชดเชยเพิ่มขึ้นในช่วง 6 เดือนหลังของปี 2563 และมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวในประเทศภายใต้ 2 โครงการหลัก ได้แก่ โครงการเราเที่ยวด้วยกันและโครงการกำลังใจ รวมถึงความร่วมมือระหว่างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและภาคเอกชนได้ร่วมกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ และโปรโมชั่นแพ็คเกจท่องเที่ยว ทั้งนี้ การฟื้นตัวของนักท่องเที่ยวภายในประเทศยังไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ โดยภาคตะวันออก ภาคกลางและภาคตะวันตกจะฟื้นตัวได้เร็วกว่า โดยเฉพาะจังหวัดท่องเที่ยวที่มีระยะทางใกล้กรุงเทพฯ เช่น ชลบุรี ระยอง กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ จะมีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยสูงกว่าจังหวัดท่องเที่ยวที่ไกลกว่า เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานครและคนไทยยังนิยมเดินทางด้วยรถยนต์ถึงร้อยละ 70 อย่างไรก็ตาม บางจังหวัดมีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยได้แก่ นครศรีธรรมราชที่ได้รับกระแสแรงศรัทธาความเชื่อ “ไอ้ไข่เด็กวัดเจดีย์” รวมทั้งมีปัจจัยสนับสนุนจากการเพิ่มจำนวนเที่ยวบินของสายการบินในประเทศ ส่งผลให้คนไทยเดินทางเข้านครศรีธรรมราชเพิ่มขึ้น และจังหวัดที่มีสภาพอากาศที่หนาวเย็นเหมาะแก่การเดินทางท่องเที่ยว เช่น เชียงใหม่ เชียงราย ยะลา อุบลราชธานีหรือเลย ก็มีอัตราจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยเพิ่มขึ้นเช่นกัน ดังนั้น ภาพรวมสถานการณ์ท่องเที่ยวในประเทศไทยปี 2563 จึงมีแนวโน้มขยับ

ตัวชี้ขึ้นแต่ยังต่ำกว่าระดับปกติก่อนเกิด COVID-19 เพราะยังมีแนวโน้มความกังวลต่อความเสี่ยงของการระบาดระลอกใหม่ ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยอยู่ที่ 90.23 ล้านคน/ครั้ง ลดลงร้อยละ 48 ขณะที่รายได้ทางการท่องเที่ยวยังไม่กลับคืนมาในระดับปกติเช่นกัน เนื่องจากยังมีความกังวลต่อภาวะเศรษฐกิจในประเทศ นักท่องเที่ยวระมัดระวังการใช้จ่ายและลดจำนวนความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยว ส่งผลให้มีรายได้ทางการท่องเที่ยวอยู่ที่ 5.00 แสนล้านบาท ลดลงร้อยละ 54

จากสถานการณ์ท่องเที่ยวในประเทศ ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวมีจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ด้วยพฤติกรรมของนักท่องเที่ยววัยหนุ่มสาวส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวตามแผนการเดินทางที่ต้นสะดวก ไม่ยึดติดกับเทศกาลสำคัญวันหยุดยาว อันส่งผลต่อธุรกิจท่องเที่ยวคือลดความกังวลหรือกดดันในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ประกอบกับกลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายขนาดใหญ่ ขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มเป็นตลาดที่เติบโตมากที่สุดในอนาคตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของโลก ตามรายงานขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ [2] พบว่าร้อยละ 20 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลก 940 ล้านคนที่เดินทางท่องเที่ยวเป็นเยาวชน เยาวชนกลุ่มนี้ใช้เงิน 165 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐไปกับการท่องเที่ยว จึงเป็นเครื่องยืนยันมูลค่าทางเศรษฐกิจที่นักท่องเที่ยวเยาวชนมีต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของโลกและเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งผลพลอยได้จากนักท่องเที่ยวเยาวชนคือช่วยสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นมากกว่านักท่องเที่ยววัยอื่น ๆ นักท่องเที่ยวเยาวชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีการใช้ระบบขนส่งสาธารณะเพิ่มขึ้น มีการเลือกซื้อและใช้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศมากขึ้น (Nash, Thyne, & Davies, 2006)[3] การจัดกิจกรรมในช่วงเทศกาลต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมและพัฒนากลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะเยาวชนไทยซึ่งเป็นกลุ่มที่น่าสนใจและควรให้ความสำคัญเนื่องจากกลุ่มเยาวชนจะมีอิทธิพลต่อครอบครัวอย่างมากในการตัดสินใจไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ [4] รวมทั้งเยาวชนเหล่านี้จะเป็นนักท่องเที่ยวที่สำคัญในอนาคต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากิจกรรมนันทนาการตามความชอบความสนใจพิเศษของเยาวชน เพื่อนำไปใช้กำหนดแนวทางพัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง การท่องเที่ยวเชิงกิจกรรมนันทนาการตามความชอบความสนใจพิเศษของเยาวชน เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดเฉพาะกลุ่ม ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเฉพาะทาง (niche tourism) เป็นแนวคิดที่เน้นการรองรับความต้องการของส่วนแบ่งตลาดเป้าหมายทางการท่องเที่ยว [5] ที่มีลักษณะและความสนใจที่แตกต่างกันไป ในที่นี้หมายถึงโปรแกรมทัวร์ที่สร้างขึ้นให้มีลักษณะเฉพาะเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดเฉพาะกลุ่มหรือลูกค้าเฉพาะบุคคลที่มีความต้องการเฉพาะเจาะจงที่แตกต่างกัน ตอบสนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยวเยาวชนที่ต้องการเดินทางท่องเที่ยวเฉพาะทางตามความสนใจต่อกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลาย ดังนั้น กิจกรรมที่ตรงกับความชอบความสนใจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในโปรแกรมทัวร์ที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเยาวชนได้ตรงจุดและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการในพื้นที่ท่องเที่ยวได้ เป็นการนำความสนใจพิเศษของเยาวชนมาเป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับการท่องเที่ยวตามฤดูกาลท่องเที่ยว เป็นการแก้ปัญหาธุรกิจการท่องเที่ยวในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความชอบความสนใจของกลุ่มเป้าหมายเยาวชนในช่วงที่ไม่ใช่ฤดูกาลท่องเที่ยว อันเป็นการสนับสนุนส่งเสริมการจัดงานอีเว้นท์และสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่ยึดติดกับเทศกาลสำคัญวันหยุดยาวอันสอดคล้องตรงตามความชอบความสนใจของกลุ่มเป้าหมายเยาวชน ซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มจากโปรแกรมท่องเที่ยวเดิม

ที่มีการนำเสนอขายนักท่องเที่ยวและช่วยสร้างความน่าสนใจแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษากิจกรรมนันทนาการตามความชอบความสนใจพิเศษของเยาวชนเพื่อนำไปใช้กำหนดแนวทางพัฒนากิจกรรมการตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง

แนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย

1. แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) McCarthy และ Perreault (1996: 46-49) [6] ได้กล่าวถึงส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการขาย (Promotion) ซึ่งทั้ง 4Ps ต่างมีความจำเป็นในการนำมาใช้วางแผนพัฒนากิจกรรมทางการตลาด

การกำหนดส่วนประสมทางการตลาดประกอบด้วยกลยุทธ์การตัดสินใจขององค์กรด้วย 4Ps คือ

1) ผลิตภัณฑ์ เป็นสิ่งซึ่งสนองความจำเป็นและความต้องการของมนุษย์ได้ คือ สิ่งที่ผู้ขายมอบให้แก่ลูกค้าและลูกค้าจะได้รับผลประโยชน์และคุณค่าของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ

2) ราคา คือ คุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ลูกค้าจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของบริการกับราคา (Price) ของบริการนั้น ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคา ลูกค้าจะตัดสินใจซื้อ ดังนั้นการกำหนดราคาการให้บริการควรมีความเหมาะสมกับระดับการให้บริการ ชัดเจน และง่ายต่อการจำแนกระดับการบริการที่ต่างกัน

3) สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมในการนำเสนอบริการให้แก่ลูกค้า ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ของลูกค้าในคุณค่าและคุณประโยชน์ของบริการที่นำเสนอ ซึ่งจะต้องพิจารณาในด้านทำเลที่ตั้ง (Location) และช่องทางในการนำเสนอบริการ (Channels)

4) การส่งเสริมการตลาด เป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความสำคัญในการติดต่อสื่อสารให้ ผู้ใช้บริการโดยมีวัตถุประสงค์แจ้งข่าวสารหรือชักจูงให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมการใช้บริการและเป็นกุญแจสำคัญของการตลาดสายสัมพันธ์ การผสมผสานการส่งเสริมการขาย ผู้ขาย (ชนิด จำนวน การคัดเลือก การฝึกอบรม แรงจูงใจ) การโฆษณา (เป้าหมายชนิดของสื่อ ประเภทของการโฆษณา) การส่งเสริมการขาย สื่อสิ่งพิมพ์ การสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้าเป้าหมายและผู้บริโภค มีเส้นทางหลายทาง เช่น ผลิตภัณฑ์สามารถมีหลายขนาดและรูปร่าง รวมไปถึงระดับคุณภาพของสินค้าและระดับการบริการที่สามารถปรับเปลี่ยนได้

โดยสรุป ส่วนประสมทางการตลาด คือ เครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้และสามารถนำมาใช้เพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายซึ่งประกอบด้วย

1) ผลิตภัณฑ์ (Product) คือ ผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการที่นำเสนอต่อตลาดเป้าหมาย 2) ราคา (Price) คือ ราคาที่กำหนดให้เหมาะสมกับรายได้ของกลุ่มเป้าหมาย 3) การจัดจำหน่าย (Place) คือ ช่องทางการจัดจำหน่าย สถานที่จัดจำหน่าย ทั้ง online และ/หรือ onsite และ 4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) คือ การส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์การรู้จักกลุ่มเป้าหมาย

2. โมเดลพฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior Model) หรือ Stimulus - Response Model (SR Model) Philip Kotler and Kevin Keller [7] เป็นการศึกษาถึงเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์โดยมีจุดเริ่มต้นจากการที่เกิดสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ที่ทำให้เกิดความต้องการ สิ่งกระตุ้นผ่านมาในความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ (Buyer's Black Box) ซึ่งเปรียบเสมือนกล่องดำที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถคาดคะเนได้

ความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อจะได้รับอิทธิพลจากลักษณะต่าง ๆ ของผู้ซื้อ ซึ่งจะนำไปสู่การตอบสนองของผู้ซื้อ (Buyer's Response) หรือการตัดสินใจของผู้ซื้อ (Buyer's Purchase Decisions) จุดเริ่มต้นของโมเดลนี้อยู่ที่ สิ่งกระตุ้น (Stimulus) ให้เกิดความต้องการก่อน แล้วทำให้เกิดการตอบสนอง (Response) ดังนั้นโมเดลนี้จึง ถูกเรียกว่า S-R Theory โดยมีรายละเอียดของทฤษฎี ดังนี้

Kotler และ Keller ได้อธิบายถึงการเกิดพฤติกรรมของผู้บริโภคโดยอาศัย S-R Theory ในรูปแบบ จำลองพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งแบบจำลองพฤติกรรมผู้บริโภคจะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการตัดสินใจ ซื้อผลิตภัณฑ์ ซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ (Buyer's characteristic) ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ปัจจัย ได้แก่

- 1) สิ่งกระตุ้นภายนอก (Stimulus = S)
- 2) ลักษณะของผู้ซื้อ (Buyer's Characteristics)
- 3) ขั้นตอนในการตัดสินใจของผู้ซื้อ (Buyer's decision process)

ซึ่ง 3 ปัจจัยนี้จะส่งผลให้เกิดกลองดำหรือความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ (Buyer's characteristic) และความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อจะส่งผลให้เกิดการตอบสนองของผู้ซื้อ (Response = R)

สิ่งกระตุ้นภายนอก แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่

1) สิ่งกระตุ้นทางการตลาด (Marketing Stimuli) เป็นสิ่งกระตุ้นที่เน้นการตลาดสามารถควบคุม และจัดให้ขึ้น เป็นสิ่งกระตุ้นที่เกี่ยวข้องกับส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ประกอบด้วย สิ่งกระตุ้น ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) สิ่งกระตุ้นด้านราคา (Price) สิ่งกระตุ้นด้านช่องทางการจำหน่าย (Place) และสิ่งกระตุ้น ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) สิ่งกระตุ้นอื่น ๆ (Other Stimuli) สิ่งกระตุ้นอื่น ๆ จะเป็นสิ่งกระตุ้น ภายนอกองค์กร นักการตลาดไม่สามารถควบคุมได้ สิ่งกระตุ้นเหล่านี้ ได้แก่ สิ่งกระตุ้นทางเศรษฐกิจ สิ่งกระตุ้น ทางเทคโนโลยี สิ่งกระตุ้นด้านการเมือง สิ่งกระตุ้นด้านวัฒนธรรม และอื่น ๆ

2) ลักษณะของผู้ซื้อถือว่าเป็นปัจจัยภายในของผู้ซื้อที่ส่งผลถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ (กลองดำ) กลองดำ หรือความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อจะส่งผลถึงการตอบสนองของผู้ซื้อ (Buyer's responses) ซึ่งผู้บริโภค จะมีการตัดสินใจซื้อสินค้าจากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ การเลือกผลิตภัณฑ์ (Product Choice) ที่จะมาตอบสนอง ความต้องการ เช่น ผู้บริโภคเลือกซื้อนมสดเป็นเครื่องดื่มสำหรับมือเช้า การเลือกตราสินค้า (Brand Choice) เช่น หากต้องการดื่มนมตอนเช้าจะต้องดื่มนมยี่ห้ออะไร การเลือกผู้ขาย (Dealer Choice) เวลาในการซื้อ (Purchase Time) และปริมาณการซื้อ (Purchase Amount) ซึ่งลักษณะของผู้ซื้อประกอบด้วย ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (Cultural) ปัจจัยด้านสังคม (Social) ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal) และปัจจัยด้านจิตวิทยา (Psychological)

3) ขั้นตอนในการตัดสินใจของผู้ซื้อ : นอกจากความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อที่ส่งผลต่อการตอบสนอง ของผู้ซื้อแล้ว ขั้นตอนการตัดสินใจของผู้ซื้อยังเป็นอีกตัวที่ส่งผลต่อการตอบสนองของผู้ซื้ออีกด้วย

3. แนวคิดพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

องค์การการท่องเที่ยวโลก [8] ได้บันทึกรายงานคาดการณ์ถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2573 ไว้ดังนี้

- 1) นักท่องเที่ยวใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวอย่างระมัดระวังเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ
- 2) นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางท่องเที่ยวระยะใกล้ โดยอาจเลือกเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ หรือภายในภูมิภาคเดียวกันมากขึ้น

3) นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสนใจการท่องเที่ยวในลักษณะของความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Spiritual Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ (MICE) และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism)

4) กระแสของความสนใจและใส่ใจในสุขภาพและการออกกำลังกาย ทำให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) มีแนวโน้มได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว

5) กระแสความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวและมีแนวโน้มมากขึ้น [9]

4. แนวคิดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง (Niche Tourism)

การท่องเที่ยวเฉพาะทางเป็นแนวคิดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายหลังการเกิดแนวคิดการท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ มีความคล้ายกัน ต่างกันที่การท่องเที่ยวเฉพาะทางเป็นแนวคิดที่เน้นการรองรับความต้องการของส่วนแบ่ง (segment) ตลาดเป้าหมายทางการท่องเที่ยว [10] ที่มีลักษณะและความสนใจที่แตกต่างกันไป คำว่า “niche tourism” ถูกยืมมาจากคำว่า “niche marketing” ซึ่งเป็นคำศัพท์ทางการตลาด หมายถึง การตลาดเฉพาะกลุ่ม ในที่นี้หมายถึงผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นให้มีลักษณะเฉพาะเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดเฉพาะกลุ่มหรือลูกค้าเฉพาะบุคคลที่มีความต้องการเฉพาะเจาะจงที่แตกต่างกัน ตอบสนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางท่องเที่ยวเฉพาะทางตามความสนใจที่หลากหลาย การท่องเที่ยวได้นำแนวคิดของ “niche” มาประยุกต์ใช้เกิดเป็นแนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเฉพาะทาง (Niche Tourism Product) และตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง (Niche Tourist Market) ที่มีความสัมพันธ์กัน การท่องเที่ยวเฉพาะทางเป็นรูปแบบและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นให้มีลักษณะเฉพาะเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดเฉพาะส่วนหรือนักท่องเที่ยวเฉพาะรายที่มีความต้องการเฉพาะเจาะจงตามความสนใจ ทำให้มีความชัดเจนในลักษณะทางประชากรศาสตร์และการเลือกจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้แตกต่างกัน ส่งผลต่อการจำแนกพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการทำการตลาดเฉพาะทางได้อย่างชัดเจน การท่องเที่ยวเฉพาะทางจำแนกประเภทได้หลายวิธี เช่น จำแนกตามภูมิศาสตร์ ประชากรศาสตร์ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และกิจกรรม หรือเปรียบเทียบการจำแนกส่วนแบ่งตลาดของการท่องเที่ยวเฉพาะทาง กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะทางจะมีอุปสงค์ แรงจูงใจ ความต้องการและพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป ทำให้การเกิดอุปทาน การประกอบกิจกรรมและบริการการท่องเที่ยวตามความต้องการเฉพาะด้านที่ต่างกันไป หน่วยงานวางแผนภาครัฐควรศึกษาและทำความเข้าใจกับความต้องการที่แตกต่าง เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้รองรับตลาดท่องเที่ยวเฉพาะทาง ผู้ประกอบการธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องควรศึกษาและทำความเข้าใจเพื่อจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้สามารถรองรับให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละส่วนแบ่งตลาดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม [11]

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ จัดเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ประชากรในการวิจัย ได้แก่ เยาวชนไทยที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี การสุ่มตัวอย่างและกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแยกประชากรออกเป็นกลุ่มประชากรชาย 50% คิดเป็น 272 คน และ กลุ่มประชากรหญิง 50% คิดเป็น 272 คน แล้วจึงทำการสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้

จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากร จากฐานข้อมูลของส่วนบริหารและพัฒนาเทคโนโลยีการทะเบียน สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง พ.ศ. 2563 [12] พบว่า จำนวนประชากรในการวิจัย เยาวชนชาย 4,581,622 คนและเยาวชนหญิง 4,400,997 คน คิดเป็น 8,982,619 คน ดังนั้น เพื่อให้ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม เพียงพอที่จะอ้างอิงสรุปถึงกลุ่มประชากรได้ไม่มากเกินไปจนทำไม่ได้หรือน้อยเกินไปจนไม่น่าเชื่อถือ จึงคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กรณีทราบจำนวนประชากร โดยใช้สูตรคำนวณ [13] ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ในที่นี้

N = 8,982,619 คน

e = ค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

(ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ดังนั้น จะได้ค่าความคลาดเคลื่อน $e = 0.05$)

แทนค่าในสูตรดังนี้

$$n = \frac{8,982,619}{1 + 8,982,619(0.05)^2}$$

$$= \frac{8,982,619}{22,457.5}$$

$$= 399.98$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม เพียงพอที่จะอ้างอิงสรุปถึงกลุ่มประชากรได้ ต้องใช้อย่างน้อยจำนวน 400 ตัวอย่าง ในที่นี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 544 ตัวอย่างเพื่อความถูกต้องแม่นยำของผลวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ข้อมูลถูกบันทึก วิเคราะห์ ประมวลผลด้วยชุดคำสั่งของโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติSPSS โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ด้วยค่าร้อยละในการแจกแจงข้อมูลลักษณะประชากร (อายุ เพศ การศึกษา รายได้) และเป็นตัวแปรในการอธิบายลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม การวิเคราะห์ตัวแปรประเมินค่าความชอบต่อกิจกรรมนันทนาการ 17 ประเภท ใช้สถิติการวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตัวแปรด้านกิจกรรมนันทนาการ หมายถึง กิจกรรมที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ในการใช้เวลาว่างจากการเลือกเข้าร่วมกิจกรรม เป็นการประเมินแบบใช้สเกลความสำคัญโดยอาศัยมาตรวัดเจตคติแบบลิเคิร์ต [14] ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานค่าความชอบไว้ 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย >4.25 – 5.00 หมายถึง ชอบมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย >3.45 – 4.25 หมายถึง ชอบมาก

ค่าเฉลี่ย >2.65 – 3.45 หมายถึง ชอบปานกลาง

ค่าเฉลี่ย >1.85 – 2.65 หมายถึง ชอบบ้าง

ค่าเฉลี่ย 1 – 1.85 หมายถึง ไม่ชอบเลย

ตัวแปรกิจกรรมนันทนาการถูกพัฒนามาจากงานวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตของเยาวชน ของ Elisabeth, Stefan, Thomas, and Manuela [15] กิจกรรมที่ทำในขณะท่องเที่ยวของคนไทย Gen Y โดย วนิดา เลิศพิพัฒนานนท์ [16] ประกอบด้วย 17 รายการ ดังต่อไปนี้

1. การถ่ายภาพ
2. การเดินเล่น
3. การชิมอาหาร
4. การบริการอาสาสมัคร
5. กิจกรรมกลางแจ้ง เช่น ปีนเขา ขี่จักรยาน
6. กิจกรรมที่เกี่ยวกับสุขภาพ
7. กิจกรรมที่จัดขึ้นตามเทศกาลต่าง ๆ
8. กิจกรรมที่ทำได้ในโทรศัพท์เคลื่อนที่ เช่น ดูหนัง ฟังเพลง เล่นเกม
9. กิจกรรมเพื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
10. กีฬา
11. ขับรถยนต์/ขี่มอเตอร์ไซด์
12. งานเลี้ยงสังสรรค์
13. กิจกรรมเพื่อหารายได้
14. เล่นดนตรีและร้องเพลง
15. เต้นรำ
16. ศิลปหัตถกรรม
17. อ่านหนังสือ นิยายสาร/การ์ตูน

กรอบแนวความคิด

จากตัวแปรด้านกิจกรรมนันทนาการข้างต้น แสดงเป็นภาพกรอบแนวความคิด ตามภาพที่ 1

Figure 1 Conceptual framework

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม มีการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ก่อนที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพ 3 ด้านคือ

1. ความถูกต้องตามเนื้อหาและตามโครงสร้างกรอบแนวความคิด ตรวจสอบด้วยการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง 30 คน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ตรงตามเนื้อหายิ่งขึ้น ก่อนนำไปใช้จริง

2. ด้านความเป็นปรนัย เป็นคุณลักษณะของเครื่องมือ 3 ประการ ได้แก่ คำถามมีความชัดเจน อ่านแล้วเข้าใจตรงกัน การตรวจให้คะแนน การแปลความหมายของคะแนนได้ตรงกัน เพื่อให้ข้อคำถามชัดเจน และเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจะอธิบายคุณลักษณะด้านต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ให้ผู้เก็บข้อมูลเข้าใจจนสามารถสื่อสาร

หรือตอบคำถามแก่ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตรงกัน และแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิดทั้งหมดเพื่อการแปลความหมายของคะแนนจะได้ตรงกัน

3. ด้านความเชื่อมั่น เป็นคุณสมบัติของเครื่องมือที่สามารถวัดได้ผลที่แน่นอนคงที่ ไม่ว่าจะนำไปวัดกี่ครั้งก็ตาม ดังนั้นผู้วิจัยจะตรวจสอบความเชื่อมั่นก่อนเก็บข้อมูลด้วยการสอบซ้ำ ให้กลุ่มทดลองจำนวน 10 คนลองทำแบบสอบถามคนละ 2 ครั้งโดยมีระยะห่างครั้งละ 1 สัปดาห์ เมื่อนำมาเปรียบเทียบทั้งสองครั้งพบว่ากลุ่มทดลองตอบใกล้เคียงครั้งแรก นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้หาความเชื่อมั่นหลังเก็บข้อมูลโดยอาศัยสหสัมพันธ์ภายในคะแนนแต่ละข้อ ด้วยวิธีหาความคงที่ภายใน โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ได้ค่า $\text{Alpha} \geq .80$ แสดงว่า แบบสอบถามนี้มีค่าความเชื่อมั่นสูง จึงจะนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

ผลวิจัย

ลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ผลดังนี้

Table 1 Respondents’ demographic profiles (N=544)

Respondents	Frequency	Percent
Gender		
Men	272	50.0
Women	272	50.0
Age		
15	17	3.1
17	14	2.6
18	53	9.7
19	139	25.6
20	126	23.2
21	64	11.8
22	54	9.9
23	41	7.5
24	36	6.6
Occupation		
Student	43	7.9
Undergraduate student	429	78.9
Self-employed/business owner	16	2.9
Employee of non-governmental organization	22	4.0
Employee of state enterprise	4	.7
Employee of government agency	19	3.5
Other	11	2.0

Table 1 Respondents' demographic profiles (N=544) (continue)

Respondents	Frequency	Percent
Revenue		
Less than 5,000 baht	196	36.0
From 5,001 - 10,000 baht	213	39.2
From 10,001 - 15,000 baht	70	12.9
From 15,001 - 20,000 baht	38	7.0
From 20,001 - 25,000 baht	11	2.0
From 25,001 - 30,000 baht	4	.7
From 30,001 - 35,000 baht	4	.7
From 35,001 - 40,000 baht	1	.2
From 40,001 - 45,000 baht	2	.4
From 45,001 - 50,000 baht	2	.4
More than 50,001 baht	3	.6

จากตารางที่ 1 อธิบายได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหญิงร้อยละ 50 และชายร้อยละ 50 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุ 19 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.6 อายุ 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.2 และอายุ 21 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.8 อายุ 22 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.9 อายุ 18 ปีคิดเป็นร้อยละ 9.7 อายุ 23 ปีคิดเป็นร้อยละ 7.5 อายุ 24 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.6 อายุ 15-17 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.7

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาคิดเป็นร้อยละ 78.9 นักเรียนร้อยละ 7.9 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ตั้งแต่ 5,001 - 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.2 ลำดับที่สองมีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36

ผลการวิเคราะห์ตัวแปรประเมินค่าความชอบต่อกิจกรรมนันทนาการได้ผลตามตารางที่ 2 ดังนี้

Table 2 Recreational Activities preference average

Recreational Activities	Mean	Std. Deviation	Interpret
Food tasting	4.54	.752	Like extremely
Walking exercise	4.48	.700	Like extremely
Photography	4.36	.883	Like extremely
Activities for nature and environment	4.33	.797	Like extremely
Activities for income	4.30	.854	Like extremely
Special event	4.23	.903	Like very much
Party	4.11	1.073	Like very much
Music and singing	4.05	1.084	Like very much
Drive a car or ride a motorbike	3.96	1.033	Like very much
Outdoor activities	3.85	1.085	Like very much

Table 2. Recreational Activities preference average (continue)

Recreational Activities	Mean	Std. Deviation	Interpret
Reading books, journals, or comics	3.81	1.142	Like very much
Activities for health	3.78	.994	Like very much
Sport	3.76	1.133	Like very much
Voluntary service	3.67	.992	Like very much
Activities in smartphone	3.64	1.083	Like very much
Art and Crafts	3.38	1.193	Like moderately
Dance	3.32	1.313	Like moderately

จากตารางที่ 2 อธิบายได้ว่า กิจกรรมนันทนาการที่เยาวชนชอบมากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ การชิมอาหาร ($\bar{X} = 4.54 \pm .752$) การเดินเล่น ($\bar{X} = 4.48 \pm .700$) การถ่ายภาพ ($\bar{X} = 4.36 \pm .883$) กิจกรรมเพื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.33 \pm .797$) และกิจกรรมเพื่อหารายได้ ($\bar{X} = 4.30 \pm .854$)

สรุปผล

สรุปผลจากการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหญิงและชายจำนวนเท่ากัน ส่วนใหญ่อายุ 19-20 ปี เป็นนักศึกษา มีรายได้ตั้งแต่ต่ำกว่า 5,000 - 10,000 บาท กิจกรรมนันทนาการที่เยาวชนชอบมากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ การชิมอาหาร การเดินเล่น การถ่ายภาพ กิจกรรมเพื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมเพื่อหารายได้

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง โดยกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด มีส่วนประกอบดังนี้ 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) คือ ผลิตภัณฑ์บริการ ได้แก่ โปรแกรมทัวร์การท่องเที่ยวเชิงกิจกรรมนันทนาการ 2) ราคา (Price) คือ ราคาที่กำหนดให้เหมาะสมกับรายได้ของกลุ่มเป้าหมายเยาวชน 3) การจัดจำหน่าย (Place) คือ ช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งทาง online และบริษัทจัดจำหน่าย และ 4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) คือ การส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์การจูงใจที่ออกแบบให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเยาวชน

กลยุทธ์การตลาดด้านผลิตภัณฑ์นำเสนอผ่านโปรแกรมทัวร์การท่องเที่ยวเชิงกิจกรรมนันทนาการ โปรแกรมทัวร์นี้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (health tourism) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic Tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (Home Stay and Farm Stay Tourism) [17] เป็นต้น แนวทางในการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะทางของโปรแกรมทัวร์ 3 รูปแบบดังต่อไปนี้

1. โปรแกรมทัวร์สัมผัสธรรมชาติ ลักษณะของที่พักรวมแบบแคมป์ปิ้ง แบบโฮมสเตย์และกิจกรรมการชิมอาหาร การเดินเล่น การถ่ายภาพ กิจกรรมเพื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยว

ตามธรรมชาติ เช่น วนอุทยาน เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Um [18] Hosany [19] Tasci [20] และวนิดา เลิศพิพัฒนานนท์ [21] พบว่า กลุ่มคนไทยที่มีอายุระหว่าง 22 - 36 ปีโดยส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมในการจัดการวางแผนการเดินทางด้วยตนเอง สถานที่ท่องเที่ยวที่นิยมมากที่สุดคือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ชอบเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น

2. โปรแกรมทัวร์ใกล้ชิดกับผู้คนในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรรณิทธิ์ เสนานิมิตรและ บงกชมาศ เอกเอี่ยม [22] ซึ่งอธิบายความต้องการของนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มนี้ว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการและความสนใจในกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ความสนใจด้านการใช้ชีวิตและจิตวิญญาณ
- 2) ต้องการเรียนรู้เรื่องการเกษตรอินทรีย์และวิถีชุมชน
- 3) ต้องการเรียนรู้ความแตกต่าง และ “Uniqueness”

โปรแกรมทัวร์ใกล้ชิดกับผู้คนในท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน ถือว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์รูปแบบหนึ่งตามผลการศึกษาของเดือนตา ร่าห์มานและคณะ [23] ที่กล่าวว่า กิจกรรมที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มี 3 รูปแบบ คือ 1) เส้นทางเดินธรรมชาติ กิจกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินป่าและชมความงามตามธรรมชาติของป่าต้นน้ำ 2) การสาธิตให้ความรู้ กิจกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ สาธิตให้ความรู้วิถีเกษตรอินทรีย์ วิธีการเลี้ยงผึ้งโพรงและชันโรง สาธิตและฝึกทำเครื่องจักสาน และ 3) การท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนกิจกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ ชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนคนต้นน้ำ ซึ่งโปรแกรมทัวร์นี้สามารถจัดกิจกรรมการชิมอาหาร การเดินเล่น การถ่ายภาพ กิจกรรมเพื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้

3. โปรแกรมทัวร์ปั่นจักรยาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บวร ทรัพย์สิงห์และวิชา โกมินทร์ [24] ซึ่งได้ออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวด้วยจักรยาน 3 เส้นทางที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตของผู้คน เส้นทางที่ 1 “ปั่นสบาย ๆ” ระยะ 4 กิโลเมตร เส้นทางทางลาดชันเล็กน้อย เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ใช้จักรยานทั่วไปที่ไม่มีระบบเกียร์หรือเริ่มต้นปั่นจักรยาน เส้นทางผ่านถนนสายหลักที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของชุมชน ผ่านตลาดที่สามารถชิมอาหาร ถ่ายภาพวิถีชีวิตของชาวบ้าน เส้นทางที่ 2 “ปั่นประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม” ระยะ 5 กิโลเมตร ทางลาดชันเล็กน้อยเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ใช้จักรยานทั่วไปที่ไม่มีระบบเกียร์หรือเริ่ม ต้นปั่นจักรยาน เส้นทางผ่านถนนสายหลักและสายรองที่ตลอดเส้นทางผ่านสถานที่ท่องเที่ยวที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน รวมถึงภาพบรรยากาศวิถีชีวิตของชาวบ้าน เส้นทางที่ 3 “ผจญภัยและท้าทาย” ระยะ 18 กิโลเมตร ทางขรุขระและทางลาดชันมากเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ใช้จักรยานเสือภูเขา โปรแกรมทัวร์ลักษณะนี้จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ประเภทการท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมกับกีฬา (Sports Participation Tourism) [25] เป็นการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อไปเล่นกีฬา โดยอาจไปเล่นกีฬาด้วยตนเองหรือไปยังสถานที่ที่มีการบริหารจัดการโดยผู้เชี่ยวชาญในกีฬานั้น ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่องกลุ่มตลาดเป้าหมายเฉพาะทางของนักท่องเที่ยวชาวชนโดยศึกษาความต้องการแรงจูงใจในระดับการวิเคราะห์กลุ่มตลาดเป้าหมายและกำหนดตำแหน่งในตลาดในภาพรวมของการท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัด

2. ควรมีการวิจัยด้านการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม ผลกระทบต่อสังคมและผลกระทบจากเศรษฐกิจที่เกิดจากโปรแกรมทัวร์เฉพาะทาง
3. ควรมีการวิจัยความเหมาะสมความสอดคล้องระหว่างโปรแกรมทัวร์เฉพาะทางกับบริบทของภูมิศาสตร์ของแต่ละจังหวัด
4. ควรมีการวิจัยคุณลักษณะโปรแกรมทัวร์เฉพาะทางสำหรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มวัยต่าง ๆ กัน
5. ควรทำการทดสอบคุณภาพโปรแกรมทัวร์เฉพาะทางสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวเยาวชน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ขอขอบคุณผู้บังคับบัญชา ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษา ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ตอบแบบสอบถามที่มีส่วนช่วยให้การทำงานสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

References

- [1] TAT Intelligence Center, Tourism Authority of Thailand. (2021, April 20). *Survey of Thai Tourist in 2020*. <https://intelligencecenter.tat.or.th/articles/34101> (in Thai)
- [2] Richards, G. (2008). *Youth travel matters: understanding the global phenomenon of youth travel*. The World Tourism Organization.
- [3] Nash, R., Thynne, M., & Davies, S. (2006). An investigation into customer satisfaction levels in the budget accommodation sector in Scotland: A case study of backpacker tourists and the Scottish Youth Hostels Association. *Tourism Management*, 27(3), 525-532.
- [4] Weaver, D., & Opperman, M. (2000). *Tourism management*. John Wiley & Sons.
- [5] Novelli, M. (2005). *Niche tourism*. Routledge.
- [6] McCarthy, E. J., & Perreault, W. D. Jr. (1996). *Basic marketing: A global managerial approach*. (12thed.). Irwin.
- [7] Kotler, P., & Keller, K. (2015). *Marketing Management*. (15th ed.). Pearson Education Limited.
- [8] World Tourism Organization. (2014). *Long-term forecast: Tourism towards 2030*. The World Tourism Organization (UNWTO). The United Nations.
- [9] Ministry of Tourism and Sports. (2014). *National Tourism Development Plan 2012-2016*. Ministry of Tourism and Sports.
- [10] Esichaikul, R. (2014). *Niche tourism management*. Sukhothai Thammathirat Open University.
- [11] Management and Development of Registration Technology, Department of Provincial Administration. (2021, April 20). *Demographic information Separated by age (years)*. <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu/newStat/home.php> (in Thai)
- [12] Silpcharu, T. (2005). *Research and statistical analysis with SPSS*. SE-EDUCATION Public Company Limited. (in Thai)

- [13] Phattharayuttawat, S. (2002). *Psychological measurement guide*. Medical Media. (in Thai)
- [14] Gotschi, E., Vogel, E., Lindenthal, T., & Larcher, M. (2010). The role of knowledge, social norms, and attitudes toward organic products and shopping behavior: survey results from high school students in Vienna. *The Journal of Environmental Education*. 41(2), 88-100.
- [15] Lerspipatthananon, W. (2018). Thai gen Y people' travelling behavior and motivation patterns. *Dusit Thani College Journal*, 2018(12). 135-149. (in Thai)
- [16] Jittakwattana, B. (2015). *Marketing management for tourism industry*. Fernkaluang printing and publishing limited partnership.
- [17] Um, S., & Crompton, J. L. (1990). Attitude determinants in tourism destination process. *Annals of Tourism Research*, 17(3), 432-448.
- [18] Hosany, S., Ekinci, Y., & Uysal, M. (2007). Destination image and destination personality. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 1(1), 62-81.
- [19] Tasci, A. D. A., Gartner, W. C., & Cavusgil, S. T. (2007). Conceptualization and operationalization of destination image. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 31(2), 194-223.
- [20] Ek-lem, B., & Senanimitr, T. (2022). Organic farm stay management to accommodate the niche tourist market in Ban Pang Term, Samoeng district, Chiangmai. *School of Administrative Studies Academic Journal*. 5(1). 44-63. (in Thai)
- [21] Ramarn, T., Kubaha, T., Ohsay, K., & Konongbua, P. (2018). Suitable creative tourism activities for upstream community, Pha payom canal, Phattalung province. *Parichart Journal Thaksin University*, 31(3), 103-111. (in Thai)
- [22] Subsing, B., & Komin, W. (2017). Cycling behavior and promoting the use of bicycles on Si-chang island, Chonburi province. *Journal of Social Research*, 1(40), 177-200. (in Thai)
- [23] Hinch, T., & Higham, J. (2011). *Sport tourism development*. (2nd ed.). Channel View Publication.

ปัจจัยความเสี่ยงและความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวใน
ประเทศไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติภายหลังการแพร่
ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Risk Factors and Travel Intentions of Foreign Tourists
to Visit Thailand After the Covid-19 Pandemic

พัทธริยา หลักเพชร^{1*}

Patthareeya Lakpetch^{1*}

¹ คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพฯ 10240

¹ Hospitality Administration, Graduate School of Tourism Management, Bangkok, 10240, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: dr.patthareeya@yahoo.com

(Received: February 13, 2022; Revised: January 24, 2023; Accepted: February 8, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) จัดกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยตามรูปแบบการดำเนินชีวิต และปัจจัยแรงดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว และ 2) ปัจจัยความเสี่ยงและความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาเที่ยวในประเทศไทยสามารถจัดได้ 4 กลุ่มได้แก่ 1) กลุ่มรักการท่องเที่ยวแบบเน้นแก่นแท้และความคุ้มค่า 2) กลุ่มชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบหรูหรา 3) กลุ่มศึกษาสนใจศึกษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมการเรียนรู้ และ 4) กลุ่มรักผจญภัยค้นหาประสบการณ์ท่องเที่ยว ตามลำดับ ปัจจัยความเสี่ยงและความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถสรุปได้ว่า ความตั้งใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยต่างขึ้นอยู่กับรับรู้ความเสี่ยงในการเดินทาง ทศนคติเกี่ยวกับความเสี่ยงในการเดินทาง ระดับการยอมรับความเสี่ยงจากการท่องเที่ยว และกลยุทธ์การลดความเสี่ยงที่เป็นตัวแปรกำกับ โดยแต่ละกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะมีเอกลักษณ์เฉพาะต่างกัน

คำสำคัญ: การเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

This research aimed to 1) categorize foreign tourists visiting Thailand into groups based on their lifestyles and pull factors of tourist attractions and 2) examine risk factors and travel intentions of tourists to visit Thailand after the COVID-19 Pandemic. The findings concluded that the foreign tourists visiting Thailand could be classified into four groups: 1) nature and budget-oriented travelers 2) luxury travelers 3) cultural immersers, and 4) idealized experience seekers. Concerning the risk factors and the travel intentions of tourists to visit Thailand after the COVID-19 Pandemic, it can be concluded that their intentions depended upon travel risk perceptions, opinions on travel risks, degrees of travel risk tolerance, and risk reduction strategies which were considered to be a moderator variable. Also, each group of foreign tourists was found to have its own identity.

Keywords: Travel Tourism, Inbound Foreign Tourists, COVID-19 Pandemic

บทนำ

ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างหนักจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จากการที่กิจกรรมการท่องเที่ยวทั่วโลกหยุดชะงักลงซึ่งส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความวิตกกังวล และความกลัวเกี่ยวกับโรคโควิด-19 (Travel Risk Attitudes) ทำให้ระดับความตั้งใจที่จะเดินทางของนักท่องเที่ยว [1] ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางท่องเที่ยวโดยวัตถุประสงค์เพื่อทำงานพักผ่อนหรือท่องเที่ยวในวันหยุดหรือตามเทศกาลลดลงอย่างมาก [2] อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการกระตุ้นและฟื้นฟูภาคการท่องเที่ยว ภาครัฐบาลมีการกำหนดกลยุทธ์การลดความเสี่ยง (Risk Reduction Strategies) โดยสนับสนุนนโยบายการท่องเที่ยววิถีใหม่ (New Normal) เช่น การสวมหน้ากากออกจากเคหสถาน การหมั่นล้างมือด้วยแอลกอฮอล์ฆ่าเชื้อ การตรวจวัดอุณหภูมิร่างกายเมื่อไปตามสถานที่ต่าง ๆ การตรวจเชื้อโควิดโดยวิธี Rapid Antigen Test ด้วย Polymerase chain reaction (RT-PCR) หรือ Antigen Test Kit (ATK) รวมถึงการเว้นระยะห่าง (Social Distancing) ตลอดจนเตรียมความพร้อม ภาคการท่องเที่ยวหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 โดยอนุญาตให้นักท่องเที่ยวจากประเทศที่มีความเสี่ยงต่ำเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งในระยะแรกมีการกำหนดพื้นที่การท่องเที่ยวต้นแบบ เช่น ภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ (Phuket Sandbox) การมีมาตรการป้องกันการเดินทางและดูแลด้านสุขอนามัยแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่จุดหมายปลายทางท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวที่ประสงค์จะเดินทางโดยเฉพาะทางเครื่องบินแบบไม่ต้องกักตัวแต่ต้องได้รับวัคซีนครบ 2 เข็มและต้องเป็นประชาชนจากประเทศที่มีความเสี่ยงต่ำ เป็นต้น [3] แต่ถึงกระนั้นแม้ว่าทางภาคการท่องเที่ยวจะได้รับการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐจากมาตรการป้องกันดังกล่าว ความหวาดกลัวต่อการติดเชื้อ COVID-19 และความกังวลในภาวะสุขภาพของนักท่องเที่ยวยังคงมีอยู่ สิ่งนี้ส่งผลต่อการรับรู้ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการเดินทางท่องเที่ยว (Travel Risk Perception) ซึ่งการรับรู้ดังกล่าวทำให้นักท่องเที่ยวไม่อยากเดินทางมาท่องเที่ยว ณ ประเทศและเมืองที่เป็นจุดหมายปลายทาง ระดับความรุนแรงและความอ่อนไหวต่อความเสี่ยงจากการเดินทางที่นักท่องเที่ยวรับรู้ในรูปแบบต่าง ๆ (Degree of Risk Tolerance: DRT) อาจทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความกลัวในการเดินทาง ซึ่งนำไปสู่แรงจูงใจในการลดทอนความตั้งใจในการเดินทางมาท่องเที่ยว (Travel Intention) แม้ว่าสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อดังกล่าวจะอยู่ในสภาวะที่เริ่มคลี่คลายลงแล้วก็ตาม [4]

ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมแนวทางการท่องเที่ยวรูปแบบวิถีใหม่ การเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยว ณ จุดหมายปลายทาง และการปรับตัวทางด้านธุรกิจและบริการให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เนื่องจากความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปจึงมีความจำเป็นที่จะศึกษา ปัจจัยความเสี่ยงและความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุต่าง ๆ เช่น การรับรู้ความเสี่ยงในการเดินทาง ทักษะคิดเกี่ยวกับความเสี่ยงในการเดินทาง ระดับการยอมรับความเสี่ยงจากการท่องเที่ยว กลยุทธ์การลดความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อความตั้งใจเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย (Travel Intention to visit Thailand) ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อที่จะนำผลการศึกษามาให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแนวทางส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวตามแนววิถีปกติใหม่ (New Normal) และฟื้นฟูธุรกิจการท่องเที่ยวและธุรกิจบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่อง อันส่งผลต่อภาวะทางเศรษฐกิจของจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวของประเทศในทิศทางที่ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยตามรูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle) และปัจจัยแรงดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว (Pull factors)
2. เพื่อศึกษาปัจจัยความเสี่ยงและความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีแรงจูงใจทางการท่องเที่ยว (Travel Motivation Theories) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินทางท่องเที่ยว ตามหลักการทางทฤษฎีแรงผลัก (Push factors) และทฤษฎีแรงดึงดูด (Pull factors) ได้กล่าวถึง แรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวมาจากสิ่งจูงใจ 4 ประการ ได้แก่ สิ่งจูงใจทางกายภาพ สิ่งจูงใจทางวัฒนธรรม สิ่งจูงใจระหว่างบุคคล และสิ่งจูงใจด้านสถานภาพและชื่อเสียง ซึ่งแรงจูงใจเหล่านี้จะกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว หรือ แรงผลัก (push factors) เพื่อตอบสนองความต้องการด้านการพักผ่อน การหลีกเลี่ยงความจำเจ ความเครียด การพบสิ่งใหม่ ๆ ความภูมิใจที่ได้ไปในสถานที่ใหม่ ๆ และโอกาสในการเข้าสังคมและติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อนใหม่ ๆ ในขณะที่ แรงดึงดูด (Pull factors) ยังประกอบด้วยปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวนั้น และตัดสินใจง่ายขึ้นในการเลือกจุดหมายปลายทาง [5]

นอกจากนี้ ทฤษฎีของ Plog ที่ว่าด้วยจิตวิทยาของจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยว (psychographic of Tourism Destinations) มีการจัดกลุ่มนักท่องเที่ยวออกเป็นกลุ่มโดยกำหนดจากบุคลิกภาพ และความสนใจของนักท่องเที่ยวในการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยได้ทำการวิจัยโดยแบ่งนักท่องเที่ยว เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกันออกเป็นคือ 1) กลุ่มที่มีบุคลิกภาพแบบ Allocentric คือ มีความนิยมในการท่องเที่ยวไปยังสถานที่แปลกใหม่ไม่ต้องกังวลเรื่องเชื้อชาติภาษา หรือวัฒนธรรม เพราะมีความพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ ๆ เสมอ อีกด้านหนึ่งคือ 2) กลุ่มที่มีบุคลิกภาพแตกต่างจากกลุ่มแรกอย่างสิ้นเชิงกล่าวคือ psychocentric มักนิยมท่องเที่ยวไปในสถานที่ที่ปลอดภัย ไม่มีความเสี่ยงโดยจะเลือกไปในสถานที่ที่คุ้นเคยหรืออย่างน้อย ต้องมีภาษาและวัฒนธรรมที่คล้ายกัน [6]

นอกจากนี้รูปแบบการดำเนินชีวิตถือว่ามามีบทบาทอย่างมากในการดำเนินการตลาดในปัจจุบัน นอกเหนือจากตัวแปรทางด้านลักษณะประชากรศาสตร์ ควรศึกษาปัจจัยภายใน เช่นแรงจูงใจ ความต้องการ ความสนใจ ทักษะคิด ซึ่งตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรทางจิตวิทยาที่มีผลการพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคจะศึกษาลักษณะทางจิตวิทยา ได้แก่ การรับรู้ การเรียนรู้ ธรรมเนียมปฏิบัติ ค่านิยม ความสนใจ ทักษะคิด และรูปแบบการใช้ชีวิตเพื่อสร้างแรงดึงดูดของจุดหมายปลายทางที่ตรงตามความต้องการ [7]

การรับรู้ความเสี่ยงในการเดินทาง (Travel Risk Perception: TRP) ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของความสมดุลระหว่างการให้และการได้รับจากการเดินทางมาท่องเที่ยว เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการซื้อสินค้าหรือบริการการท่องเที่ยว [8] เมื่อลูกค้าตัดสินใจซื้อลูกค้ามักจะสัมผัสถึงความกังวลเมื่อได้รับข้อมูลที่ไม่ครอบคลุมเกี่ยวกับประสิทธิภาพการให้บริการในอนาคตของผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการท่องเที่ยว โดยการรับรู้ความเสี่ยงมักจะเกิดจากความคาดหวังเกี่ยวกับโอกาสการสูญเสีย [9] โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากความสูญเสียมีโอกาสเกิดขึ้นสูง การรับรู้ความเสี่ยงจะเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

ทัศนคติเกี่ยวกับความเสี่ยงในการเดินทาง (Travel Risk Attitudes: TRA) ทัศนคติเกี่ยวกับความเสี่ยงในการเดินทาง เกิดขึ้นจากความรู้สึกริวกังวล โดยการตอบสนองทางอารมณ์ต่อความเครียดและความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น หรือความเสี่ยงที่ได้เกิดขึ้นจริง ความรู้สึกลักษณะดังกล่าวยังรวมถึงความรู้สึกระห่ม่า วิดกเครียด เปรียบบาง หวาดกลัว ตื่นตระหนก ความคับข้องใจและความอึดอัดใจที่ส่งผลต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปถึงจุดหมายปลายทางที่มีความเสี่ยงและไม่แน่นอน อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวแต่ละคนมีการประเมินผลกระทบที่แตกต่างกันตามอัตวิสัย ตัวอย่างเช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งอาจคิดว่าจุดหมายปลายทางที่ท่องเที่ยวอาจน่ากลัวและอันตราย ในขณะที่นักท่องเที่ยวอีกกลุ่มหนึ่งอาจมองว่าสถานที่เดียวกันนั้นน่าดึงดูดใจสนุกและตื่นเต้น เป็นต้น [10]

ระดับการยอมรับความเสี่ยงจากการท่องเที่ยว (Degree of Risk Tolerance: DRT) เป็นระดับความเสี่ยงของเหตุการณ์หรือการกระทำใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากความผิดพลาดความเสียหาย ความสูญเสียเปล่าหรือเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ภายใต้สถานการณ์การท่องเที่ยวที่ไม่แน่นอน โดยสามารถวัดจากผลกระทบ (Impact) ที่จะได้รับและโอกาสที่จะเกิด (Likelihood) ของเหตุการณ์ ซึ่งความเสี่ยงจากการท่องเที่ยวทั้งในระดับเหตุการณ์ และในระดับปฏิบัติการ ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการเงิน และความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องในด้านความปลอดภัยจากอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น [11]

กลยุทธ์การลดความเสี่ยง (Risk Reduction Strategies: RRS) เป็นวิธีกระบวนการวางแผนการบริหารและการจัดการลดความเสี่ยง เพื่อช่วยในการตัดสินใจของบุคคลหรือธุรกิจในการหาวิธีการที่ดีที่สุดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้เพื่อลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นให้น้อยที่สุด ทั้งการลดความเสี่ยง ด้วยวิธีการป้องกัน เพื่อมิให้มีความเสียหายเกิดขึ้น ลดจำนวนครั้งของความเสียหาย ที่เรียกว่า (Mitigation Plan) หรือการที่บุคคลหรือองค์กรนั้นยินยอมที่จะรับภาระความเสี่ยงหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นไว้เอง เนื่องจากเล็งเห็นว่า มีโอกาส หรือความน่าจะเป็นที่จะเกิดความเสียหายอยู่ในวิสัยที่การกระทำของบุคคลหรือธุรกิจนั้นยอมรับได้ [1]

ความตั้งใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย (Travel Intention to visit Thailand: TIV) ความตั้งใจที่จะท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเป็นการแสดงถึงพฤติกรรมภายนอกของนักท่องเที่ยว สังเกตจากการกระทำและความต้องการในการตอบสนองความตั้งใจนั้น โดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่น 1) เป้าหมาย 2) ความพร้อม เวลาที่เพียงพอ และการมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่พร้อมสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว 3) สถานการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเดินทาง และไม่มีอุปสรรคในการท่องเที่ยว หรือสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยความปลอดภัย มาตรการจัดการ หรือเงื่อนไข ณ จุดหมายปลายทางนั้น 4) การตอบสนอง เป็นการตัดสินใจกระทำกิจกรรมตามที่ตนได้ตั้งใจไว้แล้วของนักท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการ เช่น การตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวในวันหยุด การวางแผน การเดินทาง หรือการจองที่พัก การทำกิจกรรมการท่องเที่ยวไว้ล่วงหน้า [5] โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความทรงจำที่ดีคือ คุณลักษณะของจุดหมายปลายทาง เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมและวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังทำให้นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางมาท่องเที่ยว (Travel Intention to visit Thailand) ได้อีกด้วย

จากทฤษฎีข้างต้นผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวทางการจำแนกกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างในพฤติกรรมความสนใจและความคิดเห็น รวมทั้งปัจจัยโครงสร้างเชิงสาเหตุ ได้แก่ การรับรู้ความเสี่ยงในการเดินทาง (Travel

Risk Perception) ทศนคติเกี่ยวกับความเสี่ยงในการเดินทาง (Degree of Risk Tolerance) ระดับการยอมรับความเสี่ยงจากการท่องเที่ยว (Degree of Risk Tolerance) กลยุทธ์การลดความเสี่ยง (Risk Reduction Strategies) ความตั้งใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย (Travel Intention to visit Thailand) (H1-H5) เพื่อเตรียมการกระตุ้นการท่องเที่ยว โดยอาศัยวิธีทวิทางสถิติขั้นสูงด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ PLS Path Modeling สามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

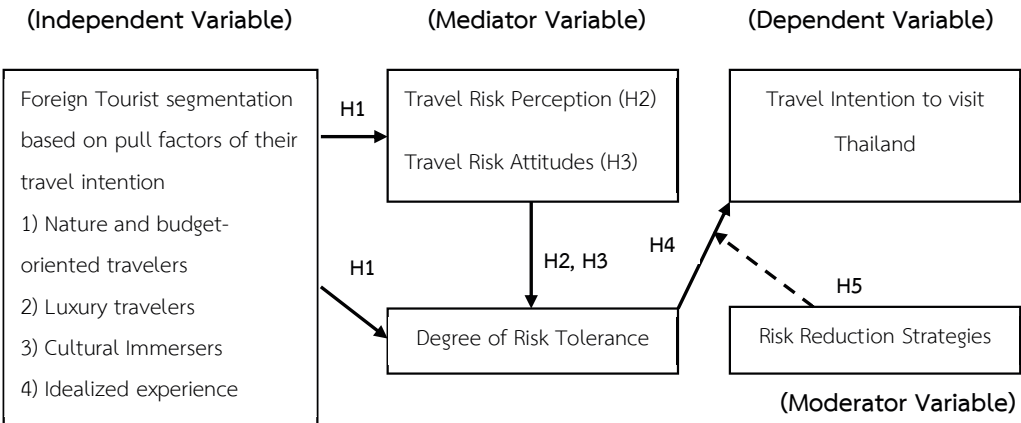

Figure 1. Conceptual Model

Source: Adapted from Chansawat, N. (1978); Sakolart, P. (2020); Loureiro (2014); Luo et al. (2020); Peterson & Wilson (1983)

ระเบียบวิธีการวิจัย

สำหรับวิธีทวิทางสถิติขั้นสูงที่ใช้คือการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ในการศึกษาครั้งนี้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแบบเส้นทางกำลังสองน้อยที่สุด (Partial Least Squares Path Modeling: PLS Path Modeling)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัย นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากขนาดประชากรใหญ่และมีการเคลื่อนย้ายของนักท่องเที่ยวอยู่ตลอดเวลาจึงทำให้ไม่ทราบตัวเลขสถิติที่แน่นอน จึงได้ใช้การคำนวณหาขนาดตัวอย่างวิจัย ด้วยสูตร [12] ดังนี้

$$SS = \frac{Z^2(p)^* (1-p)}{C^2}$$

สัดส่วนของประชากรที่ต้องการจะสุ่ม (p) = 50% หรือ 0.50, ความเชื่อมั่น (Z) 95% = 1.96 และยอมให้คลาดเคลื่อน (c) = 5% หรือ 0.05 คำนวณขนาดตัวอย่าง (SS) = 384.16 ≈ 384 คน ทั้งนี้เพื่อให้สัดส่วนในการคำนวณดัง จึงได้ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวทั้งสิ้น 400 คน ในการคัดเลือกตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) [4] ประกอบด้วย การสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) โดยแบ่ง

ออกเป็น (1) ทำอากาศยานสุวรรณภูมิ (2) ทำอากาศยานดอนเมือง ทำอากาศยานแห่งละ 200 คน ในเที่ยวบิน กรุงเทพฯ-ภูเก็ต สำหรับกลุ่มประชากรศึกษานักท่องเที่ยวที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย ตามแผนการผ่อนคลาตามมาตรการป้องกันไวรัสโคโรนา โควิด-19 ระยะที่สอง ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2564-30 กันยายน 2564 สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ได้รับการฉีดวัคซีนครบตามที่กำหนดและมีหลักฐานรับรองการฉีดวัคซีนโดยไม่จำเป็นต้องกักตัวสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวที่จังหวัดภูเก็ตเท่านั้น (Phuket sandbox policy) ส่วนในพื้นที่อื่น ต้องดำเนินการกักตัว 7 วัน [13] หลังจากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบสะดวก (Convenient Sampling) โดยแต่ละทำอากาศยานจะสอบถามนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยและสมัครใจบริเวณอาคารผู้โดยสารขาออก เที่ยวบิน กรุงเทพฯ- ภูเก็ต ให้ข้อมูลเพื่อให้ขนาดตัวอย่างตามที่คำนวณได้คือ 400 คน ซึ่งสอดคล้องกับขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ในลักษณะ Variance-based SEM: VBSEM หรืออาจเรียกว่า Component-Based SEM ด้วยวิธี Ordinary Least Squares (OLS) ครอบคลุมอย่างน้อย 30 ตัวอย่าง [14]

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ทั้งคำถามปลายปิด (Close-ended Questions) และปลายเปิด (Open-ended Questions) ประกอบด้วย ส่วนแรก ลักษณะทางประชากรศาสตร์ เป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ส่วนที่สอง รูปแบบการดำเนินชีวิตและปัจจัยแรงดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำมาวิเคราะห์การจัดกลุ่มความเหมือน (Homogeneous Cluster Analysis) และส่วนที่สาม ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การรับรู้ความเสี่ยงในการเดินทาง ทศนคติเกี่ยวกับความเสี่ยงในการเดินทาง ระดับการยอมรับความเสี่ยงจากการท่องเที่ยว กลยุทธ์การลดความเสี่ยง และความตั้งใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ (5=มากที่สุด, 4=มาก, 3=ปานกลาง, 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นั้นใช้เทคนิค IOC (Item Objective Congruence Index) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวนทั้งสิ้น 3 คน [15] ผลการทดสอบคุณภาพเครื่องมือพบว่า แบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหาเนื่องจากค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ผ่านเกณฑ์ 0.50 ขึ้นไปทุกข้อคำถาม [25] รวมถึงมีความเชื่อมั่น (Reliability) เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัก อยู่ระหว่าง 0.7352-0.9223 ผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป [16]

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS version 14.0 เพื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) การสกัดปัจจัยใช้วิธีตัวประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) โดยหมุนปัจจัยแบบ Varimax เพื่อจำแนกกลุ่มตัวแปรหรือปัจจัยจากรูปแบบการดำเนินชีวิตและปัจจัยแรงดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว และการวิเคราะห์จัดกลุ่ม (Cluster Analysis) เป็นการจัดกลุ่มของตัวอย่างเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มรูปแบบดำเนินชีวิต จะใช้หลักเกณฑ์โดยการพิจารณาค่าคะแนนองค์ประกอบของแต่ละตัวแปร เพื่อหาลักษณะเด่นของแต่ละกลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์แบบ K-Mean Cluster Analysis [17] ตลอดจนการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ WarpPLS version 3.0 เพื่อวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model Analysis: SEM)

สรุปผล

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 การจัดกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยตามรูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle) และปัจจัยแรงดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว (Pull factors)

ผลจากการวิเคราะห์จัดกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยตามรูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle) และปัจจัยแรงดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว (pull factors) จำนวน 34 ตัวแปรจากการวิเคราะห์หาค่าประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) การสกัดปัจจัยใช้วิธีตัวประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) โดยหมุนปัจจัยแบบ Varimax ประกอบด้วยกลุ่มที่ 1 ด้านจิตพิสัยภายในของบุคคล กลุ่มที่ 2 ด้านกลุ่มอ้างอิงสังคมและกิจกรรมนันทนาการ กลุ่มที่ 3 ด้านความเป็นแก่นแท้และความคุ้มค่า กลุ่มที่ 4 ด้านกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลุ่มที่ 5 ด้านลักษณะธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มที่ 6 ด้านความสะดวกและความสะอาด กลุ่มที่ 7 ด้านการหลีกเลี่ยงความจำเจ และกลุ่มที่ 8 ด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

Table 1 Factors of lifestyle and Pull Factors of Tourist attraction from Exploratory Factor Analysis (EFA)

Lifestyles and Pull Factors of Tourist Attractions		Component							
		1	2	3	4	5	6	7	8
L1.2	I have little self confidence in travelling.	0.831	-0.021	-0.058	-0.006	-0.018	-0.066	-0.018	0.133
L1.3	I have low social interests when travelling.	0.760	-0.041	0.069	-0.019	-0.052	-0.032	0.056	0.083
L2.4	To me, much of the authenticity is derived from stories and ideas about the destination's local people, things and phenomena.	0.729	-0.086	-0.163	-0.073	-0.053	0.077	0.163	0.122
L1.1	I like travelling in tours.	0.719	0.080	0.015	-0.006	0.052	-0.128	0.024	0.006
L2.3	I have no interest in the destination's local people and culture when I travel.	0.705	0.010	-0.031	-0.098	-0.113	0.091	0.111	0.261
L3.1	I usually use travel organizations to arrange trip itineraries and travel as program.	0.678	0.047	-0.211	0.004	0.053	0.054	0.294	-0.119

Table 1 Factors of lifestyle and Pull Factors of Tourist attraction from Exploratory Factor Analysis (EFA) (continued)

Lifestyles and Pull Factors of Tourist Attractions		Component							
		1	2	3	4	5	6	7	8
L3.2	When I travel, I know quite well what to expect and am not usually for surprises.	0.554	0.028	-0.096	-0.061	0.035	0.091	0.424	-0.076
S13	Interaction with other tourists	0.052	0.747	0.019	0.052	0.136	0.069	0.043	-0.088
S15	Sports activities	-0.001	0.671	0.130	0.102	0.125	0.144	-0.016	0.109
S14	Nightlife	-0.036	0.669	0.207	0.072	0.057	0.011	-0.015	0.197
S17	Prior visit to destination	0.007	0.576	0.101	0.341	0.170	0.230	-0.051	-0.107
S12	Presence of friends and family	-0.082	0.545	0.164	0.141	0.209	0.074	0.093	-0.294
S16	Tourist attractions	0.065	0.517	0.289	0.470	0.162	0.030	0.036	0.055
S23	Feasible price in terms of budget	-0.063	0.121	0.779	0.156	0.198	0.121	-0.045	-0.006
S24	Most inexpensive destination	-0.004	0.286	0.725	-0.011	0.088	0.072	-0.039	-0.046
S21	Local cuisine	-0.175	0.090	0.691	0.239	0.184	0.175	-0.047	0.036
S22	Local lifestyle	-0.088	0.156	0.690	0.262	0.144	0.263	0.019	-0.019
S9	Cultural activities	-0.067	0.223	0.160	0.793	0.169	0.179	-0.040	-0.117
S8	Historic sites or places	-0.094	0.128	0.152	0.786	0.154	0.162	0.046	-0.162
S10	Interesting town or cities	-0.047	0.177	0.171	0.744	0.107	0.188	-0.076	0.061
S1	Beaches	-0.036	0.177	0.138	0.127	0.744	0.070	-0.064	0.060
S2	Climate	-0.039	0.155	0.119	0.028	0.743	0.180	-0.037	0.105
S4	Landscape	-0.064	0.128	0.268	0.307	0.658	0.150	-0.026	0.046
S11	Contact with nature	-0.084	0.229	0.314	0.343	0.512	0.056	-0.095	-0.167
S19	Facilities for children and/or the elderly	0.035	0.453	0.139	0.128	-0.097	0.605	-0.156	-0.065
S3	Cleanliness and hygiene	0.156	0.136	-0.056	0.040	0.495	0.561	0.036	-0.040
S5	Peace and quiet	0.048	0.100	0.190	0.082	0.439	0.503	0.071	-0.063
S18	Easy access	0.006	0.399	0.164	0.252	0.061	0.503	-0.179	0.141

Table 1 Factors of lifestyle and Pull Factors of Tourist attraction from Exploratory Factor Analysis (EFA) (continued)

Lifestyles and Pull Factors of Tourist Attractions	Component							
	1	2	3	4	5	6	7	8
L3.3 When I travel, comfort is very important.	-0.003	-0.052	0.013	-0.006	0.060	0.003	0.683	0.356
L3.4 When I travel, I usually use infrastructure (e.g., hotels, tourist attractions) developed for tourists.	0.304	-0.045	-0.114	0.026	-0.027	0.097	0.601	0.222
L1.4 I prefer a familiar tourism destination with virtually no element of adventure or risk-taking.	0.360	-0.086	0.122	-0.089	-0.084	-0.138	0.544	-0.131
L1.5 I prefer typical tourist sites.	0.272	0.223	-0.093	0.004	-0.172	-0.115	0.528	-0.124
L2.2 I have no interest in clean transport when I travel.	0.121	0.019	-0.013	-0.067	0.113	-0.066	-0.009	0.757
L2.1 I have little interest in ecological matters when I travel.	0.230	0.025	-0.010	-0.076	-0.024	0.024	0.279	0.624

หมายเหตุ: ค่า KMO (Kaiser-Meyse-Olkin)=0.883; >0.50), Bartlett's Test of Sphericity= 7739.600*
 นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (P=0.000) เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

จากนั้นวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการจัดกลุ่ม (Cluster Analysis) แบบ K-Means Clustering ได้รูปแบบการดำเนินชีวิตและปัจจัยแรงดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมจำนวน 4 กลุ่มด้วยกัน ดังตารางที่ 2

Table 2 Lifestyle and Pull Factors of Tourist Attraction Derived from Cluster Analysis

Factor Analysis	Cluster			
	1	2	3	4
Group 1: Personal Intrinsic Psychographics	-0.468	-0.480	-0.397	1.235
Group 2: Social reference groups and recreation	-0.488	0.465	-0.117	-0.134
Group 3: Value-based Concerns and Authenticity	0.946	0.186	-0.184	-0.472
Group 4: Activities and Cultural Attractions	-1.023	0.148	0.582	-0.325
Group 5: Nature-based Attributes of Tourist Attractions	0.471	-0.361	0.190	-0.059

Table 2 Lifestyle and Pull Factors of Tourist Attraction Derived from Cluster Analysis (continued)

Factor Analysis	Cluster			
	1	2	3	4
Group 6: Convenience and Cleanliness-oriented	-0.069	0.702	-0.522	-0.138
Group 7: Escape Boredom	-0.039	-0.430	0.549	-0.142
Group 8 Environmental Impact-Oriented	0.083	0.102	-0.266	0.155

Remarks: Factor Score > 0.50 (Dominant Factors)

Factor Score between 0.25-0.49 (Minor Factors)

Factor Score < 0.25-0.49 (General Factors)

การนำผลที่ได้ศึกษาจากการจัดกลุ่มไปหาความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางลักษณะประชากรศาสตร์ของแต่ละกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวจากประเทศในทวีปยุโรป อายุระหว่าง 26-35 ปี สถานภาพโสด และมีการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย สามารถสรุปโดยสังเขปดังนี้

กลุ่มที่ 1 “กลุ่มรักการท่องเที่ยวแบบเน้นแก่นแท้และความคุ้มค่า”

นักท่องเที่ยวต่างชาติในกลุ่มรักการท่องเที่ยวแบบเน้นแก่นแท้และความคุ้มค่า มีลักษณะเด่นคือ ไม่สนใจกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่วนลักษณะรองได้แก่ ไม่เป็นกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มอ้างอิงสังคมและกิจกรรมนันทนาการ ให้ความสำคัญกับลักษณะธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว และไม่เดินทางตามลักษณะจิตพิสัยภายในของบุคคล (psychographic) เช่น เจตคติ ความเชื่อ ทศนคติ และ ค่านิยม โดยมีลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์คือ เป็นนักท่องเที่ยวจากประเทศในทวีปยุโรป 26-35 ปี อายุโดยเฉลี่ย 33.16 ปี สถานภาพโสด รายได้ต่อปีโดยรวมนำกว่า 48,000 USD และมีการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

กลุ่มที่ 2 “กลุ่มชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบหรูหรา”

นักท่องเที่ยวต่างชาติในกลุ่มชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบหรูหรา มีลักษณะเด่นคือชื่นชอบความสะดวก การบริการครบวงจรและความสะอาด ส่วนลักษณะรองได้แก่ ไม่เน้นการเดินทางท่องเที่ยวตามจิตพิสัยภายในของบุคคล อาทิ ค่านิยม ความเชื่อ และ ไม่เป็นกลุ่มที่สนใจการอ้างอิงสังคมและกิจกรรมนันทนาการ ไม่มีจุดประสงค์เดินทางท่องเที่ยวเพื่อหลีกเลี่ยงความจำเจ หรือการสัมผัสแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์คือ เป็นนักท่องเที่ยวจากประเทศในทวีปยุโรป 26-35 ปี อายุโดยเฉลี่ย 33.26 ปี สถานภาพโสด รายได้ต่อปีโดยรวมน้อยกว่า 12,000 USD และมีการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

กลุ่มที่ 3 “กลุ่มสนใจศึกษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมการเรียนรู้”

นักท่องเที่ยวต่างชาติในกลุ่มสนใจศึกษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมการเรียนรู้ มีลักษณะเด่นได้แก่ เน้นการเดินทางที่มีกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หลีกเลี่ยงความจำเจ ไม่เน้นความสะดวกหรือการบริการแบบครบวงจรและความสะอาด ส่วนลักษณะรองได้แก่ ไม่เน้นการเดินทางท่องเที่ยวตามลักษณะจิตพิสัยภายในของบุคคล มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์คือ เป็นนักท่องเที่ยวจากประเทศในทวีปยุโรป 26-35 ปี อายุโดยเฉลี่ย 33.16 ปี สถานภาพโสด รายได้ต่อปีโดยรวมน้อยกว่า 12,000 USD และมีการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

กลุ่มที่ 4 “กลุ่มรักผจญภัยค้นหาประสบการณ์ท่องเที่ยว”

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในกลุ่มรักผจญภัยค้นหาประสบการณ์ท่องเที่ยว มีลักษณะเด่นคือการเดินทางท่องเที่ยวตามลักษณะจิตพิสัยภายในของบุคคล(psychographic) เช่น ความสนใจ ทัศนคติ เจตคติ ค่านิยม บุคลิกภาพ และความเชื่อ ส่วนลักษณะรองได้แก่ ความไม่เป็นแก่นแท้และความคุ้มค่า ไม่เน้นกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์คือนักท่องเที่ยวจากประเทศในทวีปยุโรป 26-35 ปี อายุเฉลี่ย 32.72 ปี สถานภาพโสด รายได้ต่อปีโดยรวมน้อยกว่า 12,000 USD และมีการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 ปัจจัยความเสี่ยงและความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ปัจจัยความเสี่ยงและความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่พัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์โมเดลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ WarpPLS version 3.0 ได้ดังภาพที่ 2

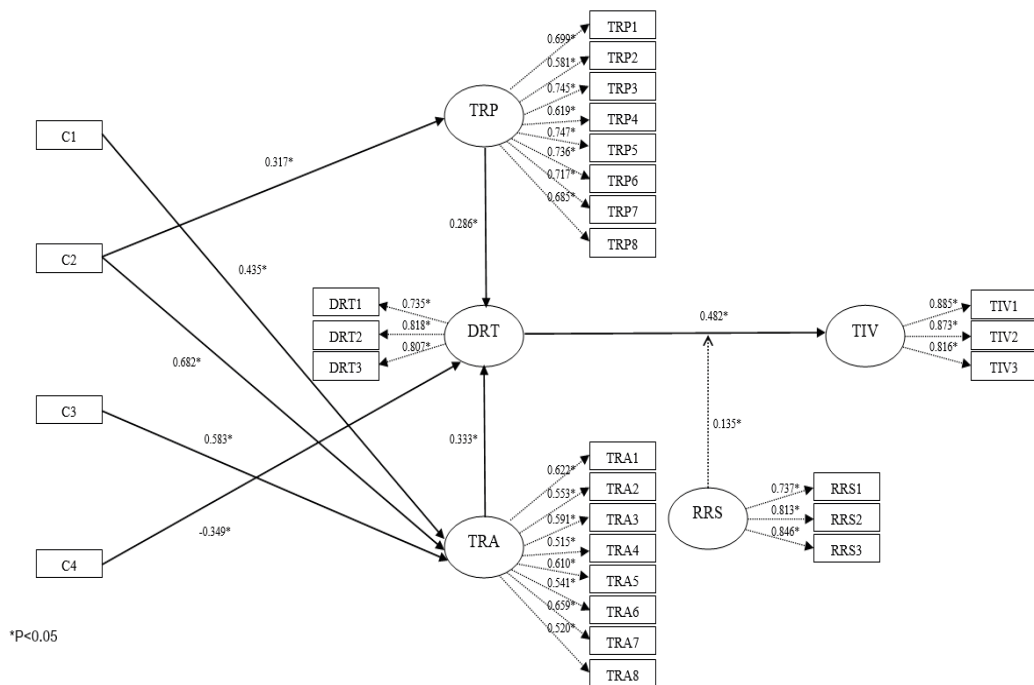

Figure 2 Risk and Travel Intention Factors to Thailand among Foreign Tourists after the COVID-19 Pandemic

ในแต่ละองค์ประกอบของปัจจัยความเสี่ยงและความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่างมีทั้งความตรงเชิงเหมือน (Convergent Validity) เนื่องจากค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability: ρ_c) อยู่ระหว่าง 0.800 ถึง 0.894 ซึ่งผ่านเกณฑ์คือมากกว่า 0.60 [18] ถึงแม้ว่าค่าความผันแปรของค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยของการผันแปรที่สกัดได้ (Average Variance Extracted: ρ_v) มีบางค่า

เท่ากับ 0.335 และ 0.481 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์มากกว่า .50 ก็ตาม แต่กระนั้นให้พิจารณาจากค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) อยู่ระหว่าง 0.515 ถึง 0.885 ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป (ค่าสัมบูรณ์) แทน [19] บ่อยครั้งที่ค่าความผันแปรของ ค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยของการผันแปรที่สกัดได้จะมีค่าต่ำกว่า 0.50 เมื่อเป็นเช่นนี้ให้พิจารณาที่ค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability: ρ_c) ซึ่งควรมากกว่า 0.60 รวมกับค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ซึ่งควรมีค่าตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป (ค่าสัมบูรณ์) [20] แทน ดังตารางที่ 3

Table 3 Convergent Validity Analysis

	Variables	λ	R ²	ρ_c	ρ_v
TRP	Travel Risk Perception			0.880	0.481
TRP1	TRP of Health	0.699*	0.489		
TRP2	TRP of Political Instability and legal regulation	0.581*	0.338		
TRP3	TRP of Terrorism	0.745*	0.555		
TRP4	TRP of Strange Foods	0.619*	0.383		
TRP5	TRP of Cultural Barriers	0.747	0.558		
TRP6	TRP of Political & Religion Dogma	0.736*	0.542		
TRP7	TRP of Crime risks	0.717*	0.514		
TRP8	TRP of Satisfaction and service performance risk	0.685*	0.469		
TRA	Travel Risk Attitudes			0.800	0.335
TRA1	TRA of Health	0.622*	0.387		
TRA2	TRA of Political Instability and legal regulation	0.553*	0.306		
TRA3	TRA of Terrorism	0.591*	0.349		
TRA4	TRA of Strange Foods	0.515*	0.265		
TRA5	TRA of Cultural Barriers	0.610*	0.372		
TRA6	TRA of Political & Religion Dogma	0.541*	0.293		
TRA7	TRA of Crime risks	0.659*	0.434		
TRA8	TRA of Satisfaction and service performance risk	0.520*	0.270		
DRT	Degree of Risk Tolerance			0.830	0.620
DRT1	DRT of Perceived Behavioral Control	0.735*	0.540		
DRT2	DRT of Subjective norms	0.818*	0.669		
DRT3	DRT of Anticipated Emotion	0.807*	0.651		
RRS	Risk Reduction Strategies			0.842	0.640
RRS1	References from relatives and friends	0.735*	0.540		
RRS2	Gathering any information	0.818*	0.669		
RRS3	Consult with people who had previously visited	0.807*	0.651		

Table 3 Convergent Validity Analysis (continued)

Variables		λ	R^2	ρ_c	ρ_v
TIV	Travel Intention to visit Thailand			0.894	0.737
TIV 1	Definitely visit Thailand	0.885*	0.783		
TIV 2	Certainly, recommend Thailand	0.873*	0.762		
TIV 3	Likely to be Thailand	0.816*	0.666		

* $P < 0.05$

นอกจากนี้ยังมีความตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity) เนื่องจากความตรงของมาตรวัดของแต่ละ construct ที่สามารถแยกวัดได้เฉพาะเรื่องของตน ไม่ปนเปื้อนกับมาตรวัดของ construct อื่น พิจารณาจากค่า $\sqrt{AVE}$ ในสตรมภ์ที่สนใจมีค่าสูงกว่าค่า cross construct correlation ทุกค่าในสตรมภ์เดียวกัน แสดงว่ามาตรวัดมีความตรงเชิงจำแนกในทุก construct ดังตารางที่ 4

Table 4 Discriminant Validity Analysis

Construct	ρ_c	ρ_v	Cross construct correlation				
			TRP	TRA	DRT	RRS	IRT
TRP	0.880	0.481	0.693				
TRA	0.800	0.335	0.515	0.578			
DRT	0.830	0.620	0.497	0.511	0.788		
RRS	0.842	0.640	0.215	0.167	0.445	0.800	
TIV	0.894	0.737	0.397	0.310	0.474	0.446	0.858

Source: Hair et al. (2010)

ผลการศึกษา พบว่าโดยแต่ละกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จะมีเอกลักษณ์เฉพาะดังนี้

1.1) กลุ่มนักท่องเที่ยวรักการท่องเที่ยวแบบเน้นแก่นแท้และความคุ้มค่า จะขึ้นตรงต่อทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงในการเดินทาง Travel Risk Attitudes ($DE=0.435^*$) ($P < 0.05$)

1.2) กลุ่มนักท่องเที่ยวชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบหรูหรา จะขึ้นตรงต่อระดับการรับรู้ความเสี่ยง (Travel Risk Perception) และทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงในการเดินทาง (Travel Risk Attitudes) ($DE=0.317^*$ และ 0.682^* ตามลำดับ) ($P < 0.05$)

1.3) กลุ่มนักท่องเที่ยวสนใจศึกษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมการเรียนรู้ จะขึ้นตรงต่อทัศนคติเกี่ยวกับความเสี่ยงในการเดินทาง (Travel Risk Attitudes) ($DE=0.583^*$) ($P < 0.05$)

1.4) กลุ่มนักท่องเที่ยวรักผจญภัยค้นหาประสบการณ์ท่องเที่ยว จะขึ้นตรงต่อระดับการยอมรับความเสี่ยง (Degree of Risk Tolerance) ($DE=-0.349^*$) ($P < 0.05$)

โดยผลการทดสอบลักษณะความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ในสมมติฐานที่ 2 และ 3 พบว่า ระดับการรับรู้และระดับทัศนคติต่อความเสี่ยง (Travel Risk Perception and Travel Risk

Attitudes) ต่างมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย (Travel Intention to visit Thailand) โดยผ่านระดับการยอมรับความเสี่ยง(Degree of Risk Tolerance) (IE=0.138* และ 0.161* ตามลำดับ) (P<0.05) โดยที่ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 พบว่า ระดับการยอมรับความเสี่ยง (Degree of Risk Tolerance) มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย (Travel Intention to visit Thailand) (DE=0.482*) (P<0.05) และผลการทดสอบตัวแปรกำกับในสมมติฐานที่ 5 สรุปได้ว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การลดความเสี่ยง(Risk Reduction Strategies) กับระดับการยอมรับความเสี่ยง (Degree of Risk Tolerance) ร่วมส่งผลต่อความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย (Travel Intention to visit Thailand) (ME=0.135*) (P<0.05) โดยสรุปความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย (Travel Intention to visit Thailand) ต่างขึ้นอยู่กับระดับการรับรู้ความเสี่ยง (Travel Risk Perception) ทศนคติเกี่ยวกับความเสี่ยงในการเดินทาง (Travel Risk Attitudes) และระดับการยอมรับความเสี่ยง(Degree of Risk Tolerance) และกลยุทธ์การลดความเสี่ยง (Risk Reduction Strategies) ที่เป็นตัวแปรกำกับ (Moderator Variable)

ประสิทธิภาพในการพยากรณ์พบว่า โมเดลของปัจจัยความเสี่ยงและความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีประสิทธิภาพในการพยากรณ์ได้ดีและยอมรับได้ คิดเป็นร้อยละ 56.1 ซึ่งมีค่าตั้งแต่ร้อยละ 40 ขึ้นไปได้ [20] ดังตารางที่ 5

Table 5 The Path Coefficients among Variables in terms of Direct and Indirect Effects

ตัวแปรผล	อิทธิพล	ตัวแปรเหตุ						DRT	R ²
		C1	C2	C3	C4	TRP	TRA		
TRP	DE	0.123	0.317*	0.107	0.068				
	IE	-	-	-	-				0.050
	TE	0.123	0.317*	0.107	0.068				
TRA	DE	0.435*	0.682*	0.583*	0.481				
	IE	-	-	-	-				0.027
	TE	0.435*	0.682*	0.583*	0.481				
DRT	DE	-0.116	-0.163	-0.195	-0.349*	0.286*	0.333*		
	IE	0.180	0.318*	0.225	0.180	-	-		0.368
	TE	0.064	0.154*	0.030	-0.169*	0.286*	0.333*		
TIV	DE	-	-	-	-	-	-	0.482*	
	IE	0.031	0.074*	0.014	-0.082*	0.138*	0.161*	-	0.561
	TE	0.031	0.074*	0.014	-0.082*	0.138*	0.161*	0.482*	
ME (RRS)								0.135*	

*P<0.05

Table 6 Summary of Direct and Indirect Effects from the Hypothesis Testing

Hypothesis Testing	Hypothesis	
	Direct/Indirect Effects	Accepted/rejected
H1: Patterns of behavior among foreign tourists is positively associated with the intention to travel in Thailand.		
1.1) Tourists love authenticity and value-for-money travel.	IE=0.013	Rejected
1.2) Tourists love luxury tourism.	IE=0.074*	Accepted
1.3) Groups of tourists interested in studying lifestyle, culture, and learning.	IE=0.014	Rejected
1.4) A group of adventurous tourists searching for tourist experiences.	IE=-0.082*	Accepted
H2: The level of risk perception has a causal relationship to the intention to travel in Thailand.	IE=0.138*	Accepted
H3: Attitudes about travel risks is positively associated with the intention to travel in Thailand.	IE=0.161*	Accepted
H4: The level of risk tolerance is positively related to the intention to travel in Thailand.	DE=0.482*	Accepted
H5: Risk mitigation strategies are a moderator variable between the influence of risk tolerance levels on travel intentions in Thailand.	ME=0.135*	Accepted

*P<0.05

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยนี้พบว่านักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาเที่ยวในประเทศไทยสามารถจัดได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) “กลุ่มนักท่องเที่ยวรักการท่องเที่ยวแบบเน้นแก่นแท้และความคุ้มค่า” (nature and budget oriented travelers) พบว่า รูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวโดยตรง เพราะมีความอ่อนไหวต่อทัศนคติความเสี่ยงในการท่องเที่ยว ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีแนวโน้มสนใจในผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่มีความแปลกใหม่ การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์จริงแท้ และต่อต้านความเสี่ยงสูง โดยให้น้ำหนักการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวจากรูปแบบการบริการที่มีมาตรฐาน รวมทั้งมาตรฐานการให้บริการบุคลากร และรูปแบบการท่องเที่ยวที่คุ้มค่า 2) “กลุ่มนักท่องเที่ยวชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบหรูหรา” มีความอ่อนไหวการรับรู้ความเสี่ยงในการท่องเที่ยว (Travel Risk Perception) และทัศนคติความเสี่ยงในการท่องเที่ยว ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเป็นส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงปริมาณ (mass tourism) การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Mice and events industry) การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนระยะยาว มุ่งเน้นการบริการแบบครบวงจร การส่งผ่านข้อมูลประชาสัมพันธ์สามารถกระทำได้โดยผ่านตัวแทนจำหน่าย ธุรกิจนำเที่ยว (Travel agencies)

บริษัทจัดการจุดหมายปลายทาง (destination management company (DMC) มีความประสาธกับมาตรการที่ช่วยยกระดับความเชื่อมั่นด้านการท่องเที่ยว 3) “กลุ่มนักท่องเที่ยวสนใจศึกษาวิถีวัฒนธรรมการเรียนรู้” จะมีความอ่อนไหวต่อทัศนคติความเสี่ยงในการท่องเที่ยว โดยจะเลือกการเดินทางท่องเที่ยวผ่านกลุ่มอ้างอิงทั้งนี้ความสามารถในการเข้าถึงและความน่าเชื่อถือด้านมาตรการความปลอดภัย และข้อมูลประชาสัมพันธ์ในสื่อแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันตามแต่ประเภทและสัญชาติของนักท่องเที่ยว โดยประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย จะถูกส่งต่อด้วยวิธีการบอกต่อ (Word of mouth) เพื่อส่งต่อประสบการณ์ (Share) ผ่านช่องทางการสื่อสารทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เป็นการสร้างการรับรู้ในวงกว้างและ 4) “กลุ่มนักท่องเที่ยวรักผจญภัยค้นหาประสบการณ์ท่องเที่ยว” กลุ่มนี้ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวโดยตรง เพราะมีความอ่อนไหวต่อทัศนคติความเสี่ยงในการท่องเที่ยว ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีระดับการยอมรับความเสี่ยงสูง จะขึ้นตรงต่อระดับของการยอมรับความเสี่ยงรูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเพราะส่วนใหญ่ชอบการผจญภัยและการเปลี่ยนที่ท่องเที่ยวพเนจร ไปเรื่อย ๆ (Dritter) สนใจกิจกรรมการผจญภัย กิจกรรมความสนใจพิเศษ กิจกรรม ปีนเขา เดินป่า มักจะให้ความสำคัญกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ค้นหาด้วยตนเองตามลำดับ นอกจากนี้ ปัจจัยผลักและปัจจัยดึง (Push and Pull factors) เพื่อกำหนดรูปแบบแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวและการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวในวันหยุด ลักษณะส่วนบุคคล และความต้องการส่วนบุคคล และปัจจัยดึงดูดในการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะสำคัญของจุดหมายปลายทาง ปัจจัยผลักเป็นปัจจัยที่ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลจากพฤติกรรมในระดับการยอมรับความเสี่ยงจากลักษณะทางสังคมและประชากรศาสตร์เช่น อายุ รายได้ การศึกษา เพศ และอาชีพ รวมทั้งความหลากหลายของตัวแปรทางจิตวิทยาที่สามารถจัดกลุ่มภายใต้หัวข้อของความต้องการ ค่านิยมส่วนบุคคล และบุคลิกภาพ [22] ในภาพรวมทั่วไปปัจจัยผลักดันยังถูกนำมาเกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านการท่องเที่ยวในส่วนของการรู้และการค้นหาข้อมูล การตอบสนองการร้องขอทางด้านจิตวิทยาของบุคคลจากประสบการณ์การท่องเที่ยวซึ่งมีความแตกต่างกันในนักท่องเที่ยวแต่ละบุคคล [1] และ [3] ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การลดความเสี่ยงกับระดับการยอมรับความเสี่ยงร่วมส่งผลต่อความตั้งใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

ดังตารางที่ 6 ผลการศึกษาปัจจัยความเสี่ยงและความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติภายใต้การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ปรากฏว่า 1) ระดับการรับรู้ความเสี่ยง และ ทัศนคติที่เกี่ยวกับความเสี่ยงในการเดินทางต่างมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยโดยผ่านระดับการยอมรับความเสี่ยง ($IE=0.138^*$ และ 0.161^* ตามลำดับที่เป็นเช่นนี้เพราะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความอ่อนไหวต่อวิกฤตการณ์ต่าง ๆ สูง และเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อมั่นและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวจะพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่องเพื่อประเมินสถานการณ์ก่อนการตัดสินใจเดินทาง ด้วยเหตุผลทางด้านความปลอดภัย นักท่องเที่ยว นอกจากนั้นความตั้งใจที่จะเดินทางได้รับอิทธิพลจากปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความรู้สึก อารมณ์ ความคิดเห็น และระดับการรับรู้กับอัตวิสัยของแต่ละบุคคล และ แหล่งข้อมูลมีความสำคัญค่อนข้างมากในกระบวนการสร้างการรับรู้ของนักท่องเที่ยว [23] 2) ระดับการยอมรับความเสี่ยงมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย ($DE=0.482^*$) โดยจะเห็นว่าแต่ละกลุ่มมีลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์ด้านพฤติกรรมที่ต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ [24] ลักษณะทางพฤติกรรมการท่องเที่ยวและลักษณะจิตพิสัยมีความสัมพันธ์ต่อทัศนคติภาพลักษณ์ ความอ่อนไหว

ต่อความเสี่ยงและประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว [25] ทศนคตินั้นส่งผลต่อการปรับตัวของพฤติกรรมในระดับสูง ทั้งทางด้านวัตถุประสงค์ รูปแบบการเดินทาง ค่าใช้จ่าย ช่องทางการรับรู้ ประเภทการเดินทาง จำนวนครั้ง บุคคลที่ร่วมเดินทาง และบุคคลที่แนะนำ อย่างมีนัยสำคัญ 0.05 [26] โดยที่การรับรู้ความเสี่ยงอาจไม่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวในจุดหมายปลายทางที่มีกลยุทธ์ในการลดความเสี่ยงและวางแผนการเดินทางมาเป็นอย่างดี [27] ดังนั้นหากนักท่องเที่ยวรับทราบมาตรการการลดความเสี่ยงจะทำให้ความตั้งใจในการเดินทางเพิ่มขึ้น ($ME=0.135^*$)

โดยสรุปความตั้งใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยต่างขึ้นอยู่กับระดับการรับรู้ความเสี่ยงและทัศนคติที่เกี่ยวกับความเสี่ยงในการเดินทาง ระดับการยอมรับความเสี่ยง และกลยุทธ์การลดความเสี่ยงที่เป็นตัวแปรกำกับ (Moderator Variable) โดยแต่ละกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติจะมีเอกลักษณ์เฉพาะโดยลักษณะจิตพิสัย พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ มีระดับการรับรู้ความเสี่ยงที่แตกต่างกันและความสนใจแตกต่างกัน

นอกจากนี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย สอดคล้องกับทฤษฎีอุปสงค์ทางการท่องเที่ยวที่แบ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค ออกเป็น สองปัจจัยหลัก ๆ คือ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน และจากแนวคิดในเรื่องของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวนั้นก็แบ่งออกเป็นสองปัจจัยเช่นกันที่ส่งผลต่อความรู้สึกของนักท่องเที่ยวอันจะส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว โดยแบ่งออกเป็นปัจจัยภายในของตัวนักท่องเที่ยวเอง ได้แก่ การรับรู้ความเสี่ยงในการเดินทาง (Travel Risk Perception) [8] ทัศนคติเกี่ยวกับความเสี่ยงในการเดินทาง (Travel Risk Attitudes) [10] ระดับการยอมรับความเสี่ยงจากการท่องเที่ยว (Degree of Risk Tolerance) โดยปัจจัยภายนอกคือ กลยุทธ์การลดความเสี่ยง (Risk Reduction Strategies) [1]

จากผลการศึกษาโมเดลของปัจจัยความเสี่ยงและความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีประสิทธิภาพในการพยากรณ์ได้ดีและยอมรับได้ คิดเป็นร้อยละ 56.1 ถือได้ว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ ระดับการรับรู้ความเสี่ยง ทัศนคติเกี่ยวกับความเสี่ยงในการเดินทาง ระดับการยอมรับความเสี่ยง และกลยุทธ์การลดความเสี่ยง ซึ่งทุกปัจจัยสามารถร่วมกันพยากรณ์ความตั้งใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวได้ดีและยอมรับได้ โดยผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ร้อยละ 40 ขึ้นไปได้ [28]

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านกลยุทธ์การลดระดับการรับรู้ความเสี่ยงและสร้างแรงดึงดูดด้านการท่องเที่ยวในการนำไปปฏิบัติเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวประเทศไทยสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวแบบเน้นแก่นแท้และความคุ้มค่า (nature and Budget-oriented travelers) ควรตอบสนองพฤติกรรมการต่อต้านความเสี่ยง สร้างการรับรู้การท่องเที่ยวที่คุ้มค่า ส่งเสริมการเพิ่มระยะเวลาในการพำนัก (length of stay) ประชาสัมพันธ์ผ่านกลุ่มอ้างอิงเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีและความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว เช่น การจัดประกวดการเขียนรีวิวการท่องเที่ยวโดย bloggers เพื่อเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีและให้ข้อมูลข่าวสารที่สร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว
2. แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเพิ่มการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบหรูหรา (Luxury travelers) ที่มีความอ่อนไหวต่อความเสี่ยงสูง ควรเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการเดินทางผ่านนโยบาย

การส่งเสริมประชาสัมพันธ์ด้วยการสร้างแบรนด์จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว (Brand Destination) ให้แข็งแกร่ง จะช่วยต่อยอดภาพลักษณ์ความเป็นไทยให้แข็งแรง (Thainess) เพื่อใช้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยนำเสนอผ่านสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ โดยเน้นการสร้างความจริงรักภักดี การเจาะตลาดใหม่กลุ่มนักท่องเที่ยวศักยภาพ (market penetration) ด้วยการยกระดับความเชื่อมั่นด้านมาตรการความปลอดภัยด้านสุขอนามัย และความสามารถในมาตรการการควบคุมโรค โดยการสร้างเครือข่ายระบบการให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว การบูรณาการการทำงานเพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ รวมถึงการให้การบริการข้อมูลสาธารณะอันเป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

3. นโยบายการเพิ่มมูลค่าในผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวสามารถนำมากำหนดแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยวกลุ่มที่สนใจการศึกษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมการเรียนรู้ (Cultural Immersers) นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความต้องการเฉพาะ และมีแนวโน้มที่ยอมรับความเสี่ยงได้ สนใจนวัตกรรมและความสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวธรรมชาติ การท่องเที่ยวชนบท และการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนเชิงจิตวิญญาณ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและความงาม การท่องเที่ยววิถีเกษตร ที่จะได้สัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่น ธรรมชาติ กิจกรรมที่ความเร่งพัฒนาเพื่อรองรับ อาทิ การส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมเกษตร การเรียนรู้วิถีชีวิต และการเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเกษตรแบบดั้งเดิมของประเทศไทย เพื่อเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่าง

4. แนวทางการสร้างแรงดึงดูดต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มรักการผจญภัยค้นหาประสบการณ์การท่องเที่ยว (Idealized Experience Seekers) ควรพัฒนาขยายเส้นทาง รูปแบบกิจกรรมที่สามารถทำตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการเฉพาะ (Niche Market) และพัฒนาจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดำเนินกิจกรรมทางกีฬา กิจกรรมที่เน้นการผจญภัย และการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น อาทิ การไปพักอาศัยร่วมกับชุมชนในท้องถิ่น การสัมผัสประสบการณ์วิถีชีวิตชุมชน

สำหรับงานวิจัยในอนาคตครั้งต่อไปนั้น อาจทำการศึกษาขยายผลแนวทางการพัฒนาประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการเดินทางของภูมิภาคอาเซียน (ASEAN Tourism Hub) จากความได้เปรียบในด้านตำแหน่งที่ตั้งที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเชื่อมต่อไปยังประเทศหรือภูมิภาคอื่น ๆ ได้อย่างสะดวกสบายทั้งทางบกและทางอากาศ และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในมาตรการความปลอดภัยด้านสาธารณสุขและการจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพในภาวะการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

References

- [1] Rowell, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal for Educational Research*, 2, 1-37.
- [2] Magnano, P., Boerchi, D., Lodi, E., & Patrizi, P. (2021). Validation and psychometric properties of the Portuguese version of the Coronavirus Anxiety Scale (CAS) and fear of COVID-19 scale (FCV-19S) and associations with travel, tourism, and hospitality. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(2), 427.
- [3] TNN Online. (2021, October 15). The Announcement of 46 Countries Exemption for Confinement: Lift the lockdown. <https://www.tnnthailand.com/news/covid19/94395/> (In Thai)

- [4] Zheng, D., Luo, Q., & Ritchie, B. W. (2021). Afraid to travel after COVID-19? Self-protection, coping, and resilience against pandemic ‘travel fear’. *Journal of Tourism Management*, 83, 104261.
- [5] Loureiro, S. M. C. (2014). The role of the rural tourism experience in place attachment and behavioral intentions. *International Journal of Hospitality Management*, 40, 1-9.
- [6] Plog, S. C. (1987). *Understanding psychographics in tourism research: Travel, tourism, and hospitality research: A handbook for managers and researchers*. USA: John Wiley and Sons, INC.
- [7] Therapy, D. (2003). *Consumer Behavior*. Roongruengsarn (In Thai)
- [8] Peterson, & Wilson, (1983). Peterson, R.A. and Wilson, W.R. (1992) Measuring Customer Satisfaction: Fact and Artefact. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 20, 61-71. <https://doi.org/10.1007/BF02723476>
- [9] Stone R. N., & Grønhaug K. (1993). Perceived risk: Further considerations for the marketing discipline. *European Journal of Marketing*, 3(27). 39-50.
- [10] Luo, Xin, M., Wang, S., Ma, L., Tao, F., Zhang, J., Zhao, J., Li, L., Hu, D., Zhang, G., Gu, J., Lin, D., Wang, H., Cai, Y., Wang, Z., You, H., Lau, J. T.-f. (2020). Negative cognitive and psychological correlates of mandatory quarantine during the initial COVID-19 outbreak in China. *American Psychologist*, 75(5), 607–617. <https://doi.org/10.1037/amp0000692>
- [11] Chansawat, N. (1978). *Risk Management*. Soodpaisarn (In Thai)
- [12] Billingsley, P. (1995). *Probability and measure* (3rd ed.). Wiley.
- [13] The Civil Aviation Authority of Thailand (2021, December 1). Statistical Report for Air Transportation, 3rd Quarter (2020). www.caat.or.th (In Thai)
- [14] Piriyaikul, M. (2019, April 19). Using smart PLS for research with structural equation models. In Thailand Research Expo, 2019 [Symposium]. Bangkok, Thailand. (In Thai)
- [15] Tirakanun, S. (2007). *Research methodology for social sciences: Practices*. Chulalongkorn University Printing House. (In Thai)
- [16] Cronbach, L.J. (2003). *Essentials of psychology testing*. Hanpercollishes.
- [17] Wanichbuncha, K. (2021). *Advanced statistical analysis SPSS for Windows*. Chulalongkorn Printing House. (In Thai)
- [18] Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Prentice Hall.
- [19] Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. Routledge.
- [20] Hatcher, Larry. (1994). *A step-by-step approach to using the SAS system for factor analysis and structural equation modeling*. SAS Institute.

- [21] Saris. W. E., & Strenkhorst. L. H. (1984). Causal modeling non-experimental research: An Introduction to the Lisrel approach. *Dissertation Abstract International*, 47(7), 282.
- [22] Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). John Wiley & Sons.
- [23] Luo, J. M., & Lam, C. F. (2020). Travel anxiety, risk attitude and travel intentions towards “travel bubble” destinations in Hong Kong: Effect of the fear Covid-19. *International Journal of environmental research and public health*, 17(21), 7859. <https://doi.org/10.3390/ijerph17217859>
- [24] Cook, R.A., Yale, L.J., & Marqua, J.J. (2010). *Tourism: The business of travel* (4th ed). Pearson Education.
- [25] Beard, J.G., & Ragheb, M.G. (1983). Measuring leisure motivation. *Journal of Leisure Research*, 15, 219-228.
- [26] Suwitchayaphan, N. (2002) Media exposure, knowledge, attitude and touring intention of homestay ecotourism among the Thai tourists. Thesis, [Unpublished master’s thesis] Master of Arts in Development Communication, Department of Public Relations, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University. (In Thai)
- [27] Deng, R., & Ritchie, B.W. (2018). International university students travel risk perceptions: An exploratory study. *Current Issues in Tourism*, 21(4), 455-476.
- [28] Sakolart, P. (2020). Risk Management. *Training Manual*, Academic Center for Road Safety Policy Foundation. (In Thai)

พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์: การขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน
กรณีศึกษา ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
From Ritual of Bad Luck Removing to Sustainably
Driving Community's Economy: A Case Study of
Bantoon Subdistrict, Muang District, Phayao Province

วรัชต์ มัธยมบุรุษ^{1*}, กรณ์นันทรัตน์ คะวัติกุล¹, พจน์พิตตา ศรีสมพงษ์¹, ณัฐวุฒิ สมยาโรน¹,
วรัญญา ไชยทารินทร์¹ และธัญทิพย์ คฤหโยธิน¹

Warach Madhyamapurush^{1*}, Krantharat khawatkun¹, Phatpitta Sreesoompong¹,
Nattawut Somyarone¹, Warunya Chaitarin¹, and Tanyatip Kharuhayothin¹

¹ คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา 56000

¹ School of Business and Communication arts, University of Phayao, Phayao Province, 56000, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: warachm@gmail.com

(Received: September 28, 2022; Revised: February 1, 2023; Accepted: February 8, 2023)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดองค์ความรู้ “พิธีกรรม” สะเดาะเคราะห์ของตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ภายใต้ชื่อ “ชุดบุญถึง” และเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงิน ประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ผู้นำชุมชน และสมาชิกกลุ่มพัฒนาสินค้าวัฒนธรรมชุมชน จำนวน 20 คน ผลการศึกษา พบว่าการพัฒนาพิธีกรรมสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม ประกอบด้วย 3 แก่นสาระ ได้แก่ พิธีสืบชะตาสะเดาะเคราะห์เป็นประเพณีดั้งเดิมและมีความสำคัญของชาวล้านนา วัตถุดิบและเครื่องสรรพโภชนาหารที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ พิธีการประกอบพิธีกรรมและการพัฒนาทสวดในรูปแบบคิวอาร์โค้ด เพื่อพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์ต้นแบบสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางเศรษฐกิจ และผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ พบว่า เมื่อชุมชนมีการผลิตผลิตภัณฑ์ “ชุดบุญถึง” ส่งผลให้ชุมชนมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น 9,832 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 8.24 ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ พบว่ามีความคุ้มค่าทางการเงิน และมีระยะเวลาคืนทุนเท่ากับ 2 เดือน ประโยชน์ของงานวิจัยชิ้นนี้คือการนำแนวคิดพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ของชุมชนมาประยุกต์ใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจเป็นสินค้าวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เพื่อเป็นแนวทางในการเกิดเศรษฐกิจชุมชนในอนาคต

คำสำคัญ สินค้าวัฒนธรรมชุมชน พิธีกรรม การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์

Abstract

This study aims to examine the lessons learnt from the ritual of bad luck removing at Bantoon Subdistrict, Muang District, Phayao Province, to develop the forms of model products under the name “Boon Thung Set”, to investigate the financial potential, and to evaluate the values of community’s economy. The study employed participatory action research (PAR). Twenty participants, including community leaders and community’s cultural product producers, were recruited through purposive sampling. The findings revealed that the development of ritual and its implementation to the cultural product design comprised the following 3 themes: removing bad luck ritual as a traditional tradition valued by Lanna people, materials and food used for manufacturing products, and ritual and pray chanting in the form of QR code. The researchers used the derived themes to produce a cultural product, adjusting it to match the community’s needs as well as the customers’ needs. The analysis of economic and cost-benefit, it was found that the products “Boon Thung Set” could generate more incomes to the community with the average annual income of 9,832 baht (8.24%) for each household. Regarding the analysis of capital and benefits, it was found the financial value, taking 2 months as a payback period. The significance of this study could be that the concepts on the ritual or the cultural capital can be used for economic development. In other words, these can be used for developing tangible cultural products. It can further be used as a guide for developing the community’s economy in the future.

Keywords: Cultural Product, Cultural Practice, Cost-benefit Analysis

บทนำ

พิธีกรรมกับความเชื่อมีความผูกพันกับศาสนา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม และประเพณีของชาวไทยอย่างแน่นแฟ้น และมีการยึดถือสืบทอดปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยโบราณกาลจนถึงปัจจุบัน ในแต่ละท้องถิ่นตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยมีพิธีกรรม ความเชื่อ และพิธีการที่แตกต่างกัน แต่ล้วนมีเอกลักษณ์สำคัญที่มีความแตกต่างกัน และเมื่อประกอบพิธีกรรมแล้วย่อมก่อให้เกิดความสงบสุขทางจิตใจ เกิดความสามัคคีในสังคม เกิดความร่วมมือร่วมใจในชุมชน และนำไปสู่การสืบทอดศาสนาอันดีงามให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งถือเป็นการอนุรักษ์สืบสานขนบธรรมเนียมประเพณี และเป็นการปลูกฝังให้คนรุ่นหลังเข้าใจหลักธรรมของศาสนา พิธีกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นรูปธรรมของศาสนาและระบบความเชื่อ ซึ่งปรากฏอยู่ในทุกสังคม สะท้อนถึงความหวัง ความปรารถนา ความหวาดกลัว และความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดและอารมณ์ของมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ทุกภาษา ต่างมีพิธีกรรมของกลุ่มเพื่อแสดงออกถึงความเชื่อของตนเองทั้งสิ้น เมื่อพิธีกรรมเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อ อันเป็นลักษณะอย่างหนึ่งทางสังคมวัฒนธรรมของมนุษย์ พิธีกรรมจึงเป็นการกระทำของกลุ่มคนที่มาพบปะสังสรรค์และสร้างแบบแผนพิธีขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน [1]

ในปัจจุบันพิธีกรรมที่มีการสืบทอดกันมาแบบโบราณกำลังจะเลือนหายไป แม้ว่าจะมีการปฏิบัติอยู่บ้าง แต่ทั้งนี้ยังขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนพิธีการ กระบวนการในพิธีกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้มีการปฏิบัติอย่างไม่ถูกต้อง ซึ่งหากขั้นตอนการดำเนินพิธีการเป็นไปอย่างไม่ถูกต้อง ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเผยแพร่ไปในทางไม่ถูกต้องแล้ว อาจส่งผลให้วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของสังคมไทยมีความเสื่อมถอยลงไปเรื่อย ๆ และอาจจะเลือนหายไปตามกาลเวลา ดังนั้นการถอดองค์ความรู้ในเรื่อง “พิธีกรรม” ของคนในชุมชนที่มีความถูกต้องเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้คนในชุมชนมีความเข้าใจในพิธีกรรมอย่างถ่องแท้ และประเพณีปฏิบัติตามแบบแผนที่ถูกต้อง เพื่อเป็นต้นแบบให้แก่คนรุ่นหลัง นอกจากนี้ยังนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ทั้งเด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ นับเป็นสมบัติที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง [2-3]

ในยุคปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้ว่ารายได้เป็นตัวแปรสำคัญหนึ่งในการขับเคลื่อนความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในชุมชน การเรียนรู้พิธีกรรมร่วมกันของคนในชุมชน และการขับเคลื่อนชุมชนไปข้างหน้าด้วยกัน เป็นหัวใจสำคัญในการวางรากฐานการขับเคลื่อนชุมชนที่แข็งแรง ดังนั้นหากเกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้พิธีกรรมที่ถูกต้องจากผู้มีประสบการณ์ และผู้สูงอายุที่มีความเชี่ยวชาญ ส่งต่อสู่เด็ก และเยาวชนคนรุ่นใหม่ในชุมชน และมีการขับเคลื่อนไปสู่การพัฒนาการบริการทาง “พิธีกรรม” สู่รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน รวมไปถึงการยกระดับศักยภาพชุมชนด้วยการใช้สื่อดิจิทัลที่เหมาะสมกับชุมชนในยุคสมัยใหม่ ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันของคนสามวัย (เด็ก เยาวชนคนรุ่นใหม่ ผู้สูงอายุ)

นอกจากการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมแล้ว การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมสู่สินค้าทางวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความอยู่รอดของสินค้าชุมชน ชุมชนจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อพัฒนาทุนวัฒนธรรมขึ้นมาเป็นผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน และคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงาม [4] ดังนั้นการพัฒนาการบริการทาง “พิธีกรรม” สู่รูปแบบการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคเพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน โดยถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มาจากการเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนจากศูนย์สามวัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มาจากการบริการทางพิธีกรรมให้เป็นที่รู้จักโดยการใช้การสื่อสารทางการตลาด จากสื่อดิจิทัลที่เหมาะสม จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน และเป็นแนวทางการขับเคลื่อนชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อถอดองค์ความรู้ “พิธีกรรม” และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้แก่ชุมชน
2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงิน และประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชนจากผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่สะสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ เพราะฉะนั้นจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มาจากข้างนอก ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน มีความเป็นบูรณาการสูงทั้งในเรื่องของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและเชื่อมโยงไปสู่มาตรฐานที่ลึกซึ้งสูงส่ง อีกทั้งยังเน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าว่าวัตถุธรรม เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ จึงมีความเคารพผู้อาวุโสซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า และ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ประสบการณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งได้รับการศึกษา อบรม สั่งสม และถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ หรือเป็นความรู้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ตรงของตนเอง ซึ่งได้เรียนรู้จากการทำงาน จากธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านั้นเป็นสิ่งที่มีความค่า เสริมสร้างความสามารถทำให้คนมีชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุขเป็นความรู้ที่สร้างสรรค์และมีส่วนเสริมสร้างการผลิต [1]

ชุมชนในตำบลบ้านตุน มีทุนเดิมของการพัฒนาตนเองจึงได้รับการยกย่องให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจ โดยมีพระครูผู้รักษาการเจ้าอาวาสวัดตุนได้ เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน ในมิติต่าง ๆ ทำให้ในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาสินค้าชุมชน โดยมีกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเป็นผู้ผลิต รวมทั้งยังมีการเปิดบ้านเป็น Homestay ทำรายได้ให้กับชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม และที่สำคัญก่อให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาในชุมชน เช่นการฟ้อน การแสดงพื้นบ้านให้กับเยาวชน และได้รายได้จากนักท่องเที่ยวเมื่อมารับชม รวมถึงการทำพิธีกรรมทางศาสนาให้กับนักท่องเที่ยว เช่น สะเดาะเคราะห์สืบชะตา เป็นต้น อย่างไรก็ตามตั้งแต่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด พบว่านักท่องเที่ยวลดลงมากกว่าร้อยละ 90 รายได้จากนักท่องเที่ยวไม่ว่าสินค้าที่ระลึก การแสดง อาหาร สิ่งที่ได้รับผลกระทบ สำหรับสิ่งที่มากที่สุดคือ รายได้ของคนในชุมชนลดลงด้วย (รายได้ของคนในชุมชนคือการเกษตร) และการสืบทอดภูมิปัญญา การแสดง การสะเดาะเคราะห์ สืบชะตาที่งานวิจัยนี้จะนำมาเป็นกรณีศึกษาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทุนทางวัฒนธรรม รวมไปถึงการศึกษาความคุ้มค่าทางการเงินของสินค้าวัฒนธรรมนี้

สำหรับสินค้าทางวัฒนธรรม “ชุดบุญถึง” ได้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ พร้อมกับการถอดชุดความรู้ของผู้นำชุมชน พบว่า พื้นที่ได้มีประเพณี พิธีสงเคราะห์ หรือสู่ขวัญ ซึ่งชาวบ้านจะเรียกเป็นภาษาพื้นถิ่นว่า “สะตวง” โดย “ชุดบุญถึง” จะประกอบไปด้วยการเตรียมสวดเครื่องเช่น ผู้จัดเตรียมคือพ่อหนานหรืออาจารย์ ซึ่งผ่านการบวชเป็นพระมาแล้ว ซึ่งเป็นผู้มีวิชาความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรม จึงเกิดการพัฒนาเป็น “ชุดบุญถึง” ชุดพิธีกรรมทางล้านนา คณะผู้วิจัยจะนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบต่อยอดจากการทำสะตวงสงเคราะห์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นที่ และเป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชน โดยคนพื้นที่ไปอยู่ต่างจังหวัดสามารถนำผลิตภัณฑ์นี้ไปประกอบพิธีกรรมเองที่บ้าน หรือนักท่องเที่ยวสามารถนำผลิตภัณฑ์นี้ไปทำการสงเคราะห์เพื่อเป็นสิริมงคลให้แก่ตนเอง และครอบครัวได้อีกด้วย โดยจะใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น โดยจะใช้ ศูนย์สามวัย เป็นพื้นที่การผลิตผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม “ชุดบุญถึง” นี้ เพื่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบจากงานวิจัย (Impact Assessment) ประกอบด้วย การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost-Benefit Analysis) การวิเคราะห์ความคุ้มค่าของโครงการ อาศัยหลักของการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ เป็นเครื่องมือในการหาตัวชี้วัดความคุ้มค่า โดยตัวชี้วัดความคุ้มค่าของโครงการที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net present value: NPV) อัตราส่วนผลประโยชน์ (Benefit Cost Ratio: B/C ratio) และอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal rate of return: IRR)

การวิเคราะห์ความคุ้มค่าของโครงการ อาศัยหลักของการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost-Benefit Analysis) เป็นเครื่องมือในการหาตัวชี้วัดความคุ้มค่า โดยตัวชี้วัดความคุ้มค่าของโครงการที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV), อัตราส่วนผลประโยชน์ (B/C ratio) และอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) [5] มีรายละเอียดดังนี้

มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) คือ ผลรวมของมูลค่าผลตอบแทนสุทธิที่ได้ปรับมูลค่าที่เกิดในอนาคตตลอดอายุของโครงการเป็นมูลค่าปัจจุบันด้วยค่าเสียโอกาสที่เหมาะสมของโครงการ มีสูตรคำนวณดังนี้

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{(B_t - C_t)}{(1 + r)^t}$$

B_t = มูลค่าของผลประโยชน์จากโครงการที่เกิดขึ้นในปีที่ t

C_t = มูลค่าของต้นทุนจากโครงการที่เกิดขึ้นในปีที่ t

n = อายุของโครงการหรือปีที่สิ้นสุดอายุของโครงการ

r = อัตราคิดลด (discount rate)

โดยใช้เกณฑ์ในการตัดสินใจดังนี้

$NPV > 0$ หรือมีค่าเป็นบวก แสดงว่าการลงทุนของโครงการให้ผลที่คุ้มค่า

$NPV = 0$ แสดงว่าการลงทุนของโครงการพอมีความเป็นไปได้

$NPV < 0$ หรือมีค่าเป็นลบ แสดงว่าการลงทุนของโครงการให้ผลที่ไม่คุ้มค่า

อัตราส่วนผลประโยชน์ (B/C ratio) คือ อัตราส่วนผลรวมของมูลค่าปัจจุบันของผลได้ตลอดอายุโครงการต่อผลรวมของมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนตลอดอายุโครงการ

B/C = มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนทั้งหมด/มูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายทั้งหมดมีสูตรคำนวณดังนี้

$$BCR = \frac{\sum_{t=0}^n \frac{(B_t)}{(1 + r)^t}}{\sum_{t=0}^n \frac{(C_t)}{(1 + r)^t}}$$

B_t = มูลค่าของผลประโยชน์จากโครงการที่เกิดขึ้นในปีที่ t

C_t = มูลค่าของต้นทุนจากโครงการที่เกิดขึ้นในปีที่ t

n = อายุของโครงการหรือปีที่สิ้นสุดอายุของโครงการ

r = อัตราคิดลด (discount rate)

โดยใช้เกณฑ์ในการตัดสินใจดังนี้

B/C ratio > 1 แสดงว่าการลงทุนของโครงการมีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

B/C ratio = 1 แสดงว่าการลงทุนของโครงการยังพอมีความเป็นไปได้

B/C ratio < 1 แสดงว่าการลงทุนของโครงการไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน

อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) คือ อัตราคิดลด (Discounted rate) ที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิมีค่าเท่ากับศูนย์ หรือ NPV = 0 มีสูตรคำนวณดังนี้

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{(B_t - C_t)}{(1 + i)^t} = 0$$

i ในสูตร คือ อัตราผลตอบแทนภายใน

โดยใช้เกณฑ์ในการตัดสินใจดังนี้

IRR > อัตราดอกเบี้ยของเงินลงทุน แสดงว่าการลงทุนของโครงการมีความคุ้มค่า

IRR = อัตราดอกเบี้ยของเงินลงทุน แสดงว่าการลงทุนของโครงการยังพอเป็นไปได้

IRR < อัตราดอกเบี้ยของเงินลงทุน แสดงว่าการลงทุนของโครงการไม่มีความคุ้มค่า

โดยหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจในแต่ละตัวชี้วัด จะมีความสัมพันธ์ต่อกัน ดังนี้

ถ้า NPV > 0, B/C ratio > 1, IRR > r

ถ้า NPV < 0, B/C ratio < 1, IRR < r

ถ้า NPV = 0, B/C ratio = 1, IRR = r

การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชนจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์จะมีการเก็บข้อมูลมูลค่ารวมทางเศรษฐกิจจากผลิตภัณฑ์ที่ได้จากผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม คำนวณจากสมการ

$$\text{มูลค่ารวมทางเศรษฐกิจทั้งหมด} = \sum_{Q=1}^n \sum_{i=1}^n Q_i X P_i$$

โดยที่

Q_i คือ ปริมาณของผลิตภัณฑ์จากผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมชนิดที่ i ที่ชุมชนผลิตได้

P_i คือ ราคาของผลิตภัณฑ์จากผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมของชุมชนชนิดที่ i

i คือ ชนิดของผลิตภัณฑ์จากผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมของชุมชน

n คือ จำนวนชนิดของผลิตภัณฑ์จากผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมของชุมชนทั้งหมดที่ผลิตได้

Q คือ จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนผลิตได้

$$\text{ต้นทุนรวมทั้งหมด} = \sum_{Q=1}^n \sum_{i=1}^n C_i$$

โดยที่

C_i คือ ต้นทุนของผลิตภัณฑ์จากผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมชนิดที่ i ที่ชุมชนผลิตได้

i คือ ประเภทต้นทุนของผลิตภัณฑ์จากผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมของชุมชนแต่ละชนิด

n คือ จำนวนประเภทของต้นทุนของผลิตภัณฑ์จากผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมของชุมชน

Q คือ จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนผลิตได้

การคำนวณมูลค่าทางเศรษฐกิจสุทธิ คำนวณจากมูลค่ารวมทางเศรษฐกิจทั้งหมดลบต้นทุนรวมทั้งหมด คำนวณจากสมการ

$$\text{มูลค่าทางเศรษฐกิจสุทธิ} = \sum_{Q=1}^n \left[\sum_{i=1}^n Q_i X P_i \right] - \left[\sum_{i=1}^n C_i \right]$$

จากการทบทวนวรรณกรรม การศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงิน ประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชน ยังไม่เป็นที่แพร่หลายเท่าที่ควรยกเว้นงานวิจัยที่ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์จากโครงการ พิพิธภัณฑสถานเรือหลวงลันตา [6] ที่พบว่าความคุ้มค่าในการลงทุนบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานเกิดขึ้นในสองกรณี ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดบริหารจัดการเอง และภาคเอกชนบริหารจัดการ และการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของผักพื้นบ้านในชุมชน [7]

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แสดงกรอบแนวคิดของการศึกษาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ก่อให้เกิดมูลค่าเศรษฐกิจชุมชนตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

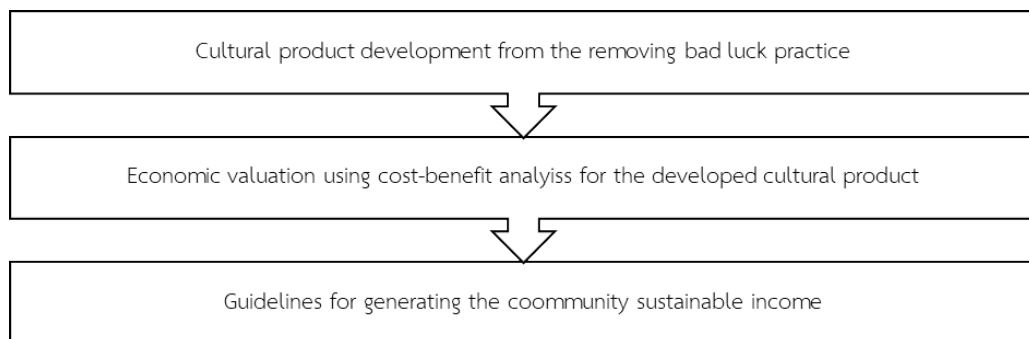

Figure 1 Study's Conceptual Framework

Source: Researchers

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research หรือ PAR) โดยเป็นการวิจัยที่ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในพื้นที่ที่ทำการศึกษ เป็นกรนำมา ซึ่งความรับผิดชอบ ต่อผลการวิจัยที่เกิดขึ้นร่วมกัน กับคนในชุมชนที่ทำการศึกษซึ่งก็คือ ตำบลบ้านตุน อำเภอมือง จังหวัดพะเยา เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ตัวแทนผู้นำ ชุมชนและสมาชิกกลุ่มในการผลิตผลิตภัณฑ์สินค้าวัฒนธรรมชุมชน รวมทั้งหมด 20 คน เทคนิคที่ใช้ในการ รวบรวมข้อมูลได้แก่การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายโดยการดำเนินการศึกษา

และดำเนินการจัดกิจกรรมจะยึดคนในชุมชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Development) เพื่อได้มาซึ่งองค์ความรู้ในเรื่อง “พิธีกรรม” ของชุมชน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเดือนมกราคม 2565 จากนั้นนำผลกรลสัมภาษณ์ที่ได้มาเป็นแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทุนวัฒนธรรมชุมชนต่อไป นอกจากนี้ยังมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลเอกสาร อาทิ ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ และจากการสัมภาษณ์ในเบื้องต้นเกี่ยวกับ ข้อมูล เพื่อมาใช้วิเคราะห์ความคุ้มค่าของโครงการการผลิตสินค้าวัฒนธรรมชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งการคำนวณต้นทุนและผลประโยชน์ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงสถิติ โดยได้ชี้แจงการเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา เครื่องมือวิจัยที่ใช้ และวิธีวิเคราะห์ข้อมูล รวมไปถึงผลการศึกษาที่คาดว่าจะได้ดังแสดงรายละเอียดใน Table 1

Table 1 Research methodology and the study’s protocol

Objective	Research Methods	Analysis	Output
1. To develop a cultural product from the practice of removing bad luck	- PAR study with in-depth structured interviews with a total of 20 community leaders, cultural practice leaders and community members who produce local products. - Workshop with the aforementioned participants	- Content Analysis	- Knowledge on community’s practice in removing bad luck - Community’s cultural product adjusting in accordance with the community’s needs.
2. To perform the economic valuation for the developed cultural product	- Documentary Study - Workshop with the aforementioned participants	- Statistical methods for valuation analysis	- Results of Cost-Benefit Analysis - Community economy value from producing cultural product

สรุปผล

ผลการศึกษาที่ 1: การถอดองค์ความรู้ “พิธีกรรม” และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากพิธีกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยวัตถุประสงค์แรก จากการถอดองค์ความรู้ “พิธีกรรม” และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากพิธีกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ใช้การสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มในการพัฒนาสินค้าวัฒนธรรมชุมชนและ สมาชิกกลุ่มพัฒนาสินค้าวัฒนธรรมชุมชน ดังแสดงในรายละเอียดผู้ให้ข้อมูลใน table 2

Table 2 Numbers of participants for in-depth interviews and workshop at Bantoon community, Phayao province

Role/involvement in the community	Number
Cultural practice leaders	1
Community leaders (Monk and cultural leaders)	3
Community group leaders for cultural product development	7
Members of cultural product development	9
Total	20

ผลการศึกษาพบข้อค้นพบสำคัญที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งสามารถแบ่งออกมาเป็นแก่นสาระเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมสืบชะตา สะเดาะเคราะห์ได้ 3 ประการ ดังนี้

1. พิธีสืบชะตาสะเดาะเคราะห์เป็นประเพณีดั้งเดิมและมีความสำคัญของชาวล้านนา

ผู้ให้ข้อมูลเห็นความสำคัญของพิธีพิธีสืบชะตา สะเดาะเคราะห์ของชาวล้านนา ดังคำพูดตัวอย่างต่อไปนี้

“เมื่อก่อนคนบ้านต๋อนได้อพยพย้ายถิ่นมาจากเชียงแสน จึงมีความเชื่อหลากหลายตามวัฒนธรรมล้านนา เช่น การเลี้ยงผีปู่ย่า ประเพณีสู่ขวัญควาย นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมทางล้านนาที่สำคัญ ซึ่งได้แก่ การทำพิธีสงเคราะห์ หรือสู่ขวัญ ซึ่งจะใช้อุปกรณ์ที่ชาวบ้านจะเรียกเป็นภาษาพื้นถิ่นว่า “สะตวง” ในการประกอบพิธีกรรม” ประชาญ์ชาวบ้าน

“พิธีสืบชะตา สะเดาะเคราะห์ เป็นสิ่งที่คนที่เป็นลูกหลานคนเหนือต้องเคยทำ และมีความคุ้นเคยเป็นอย่างดี เพราะเป็นสิ่งที่เราปฏิบัติกันมาช้านาน เพราะเราเชื่อว่าเป็นการต่อให้ยืนยาว และผู้ที่ทำพิธีนั้นจะมีความร่มเย็นเป็นสุขในชีวิต มีความเจริญก้าวหน้า และเชื่อว่าจะสามารถช่วยขจัดภัยอันตรายต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นให้แคล้วคลาดปลอดภัย” ผู้นำชุมชน

2. วัตถุดิบและเครื่องสรรพโภชนาหารที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์

ผู้ให้ข้อมูลทราบคำว่าของที่ใช้ในการประกอบพิธีต้องมีอะไรบ้าง ทั้งของสดและของแห้ง ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“ของในสะตวง จะมีดินน้ำมันรูปปั้นเป็นเทวดา แลรูปปั้นสัตว์ต่าง ๆ ตามปีเกิดของเจ้าชะตา ของสดต่าง ๆ มี ข้าว แกงส้ม แกงหวาน ของหวาน ข้าวต้มมัด อาหารต่าง ๆ ที่ใส่ในสะตวงผู้หญิงจะเป็นคนเตรียม เรียกว่า เครื่องสรรพโภชนาหาร โดยจะมีสมุนไพรมาก ๆ ใส่ลงไปด้วย เช่น จิง ข่า แห้งใส่ลงไปด้วย พวกช่อธ้ออะไรพวกนี้ก็ต้องเตรียมให้ครบ” ผู้นำกลุ่มในการพัฒนาสินค้าวัฒนธรรมชุมชน

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลหลายท่านยังแนะนำการปรับเปลี่ยนพัฒนาสินค้าให้กลายเป็นสินค้าวัฒนธรรมชุมชน ที่สามารถส่งออก ไปยังจังหวัดอื่น ๆ ได้ ให้ลูกหลาน ที่มีภูมิลำเนา อยู่ในภาคเหนือสามารถนำไปใช้ สะเดาะเคราะห์ ทำพิธีสืบชะตาได้ด้วยตนเองที่บ้าน

“ถ้าจะทำสะตวง ให้เป็นแบบสินค้าส่งไปขายให้คนเหนือที่กรุงเทพฯ ต้องไม่ใช่ กระทบกากกล้วย เพราะกระทบ กากกล้วยนั้นอยู่ได้ไม่นาน ไม่กี่วันก็จะเน่าอีกทั้งยังไม่สะดวก ในการขนส่ง เพราะฉะนั้นอาจจะต้องทำเป็นกล่อง หรือกระทงที่คล้ายกระทงกากกล้วย แต่ใช้วัสดุอื่น ๆ แทนที่ไม่เน่าเสีย” สมาชิกกลุ่มพัฒนาสินค้าวัฒนธรรมชุมชน

“พวกอาหารสดต่าง ๆ เราสามารถใช้วัสดุอื่นที่มีลักษณะคล้ายกับอาหารสดที่เราใส่ ๆ เข้าไปใน สะตวงได้ เช่น เราอาจจะใช้กระดาษหรือ ไม้ไผ่มาสานเป็นรูปขนมลักษณะคล้ายข้าวต้มมัด พวกเครื่องแกง ต่าง ๆ อาจมีการนำพวกเมล็ดพันธุ์ธัญญาหารต่าง ๆ ทำออกมาในรูปลักษณะที่คล้ายกับแกงให้มันเป็นเหมือน อาหารคล้าย ๆ กับเวลาเราไหว้พระราหูแบบนั้น เราอาจต้องใช้พวกถั่วต่าง ๆ แต่ว่าเราก็กปรับเปลี่ยนของเหล่านี้ ให้มันมีเครื่องข้างในคล้ายกับอาหารสด แต่เราทำจากวัสดุ หรือส่วนประกอบที่เป็นของแห้งพวกนี้ใส่ลงไปแทน” สมาชิกกลุ่มพัฒนาสินค้าวัฒนธรรมชุมชน

3. พิธีการประกอบพิธีกรรม และการพัฒนาทสวดในรูปแบบคิวอาร์โค้ด

ในขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม ปราชญ์ชาวบ้าน จะเป็นคนดำเนินการโดยส่วนใหญ่ แต่ผู้ที่มีส่วนร่วม ในการพัฒนาสินค้าวัฒนธรรมชุมชนครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มพัฒนาสินค้าวัฒนธรรมชุมชน รวมไปถึงสมาชิกกลุ่มพัฒนาสินค้าวัฒนธรรมชุมชน ต่างมีความรู้ เกี่ยวกับขั้นตอน ในการประกอบพิธี สืบชะตา สะเดาะเคราะห์ที่ต้องใช้ สะตวงเป็นอย่างดี

“หลังจากที่เราได้เตรียม ของสดของข้าวของแห้ง ช่อธง รูปปั้นดินน้ำมัน ใส่ลงในสะตวง เรียบร้อยแล้ว ก็จะถึงขั้นตอนในการทำพิธี สะเดาะเคราะห์ สืบชะตา ผู้ที่ทำพิธีจะต้องเป็นคนถือกระถาง และตั้งจิตอธิษฐาน โดยจะมี พ่อหนานเป็นผู้สวดทำพิธี เมื่อทำพิธีเสร็จแล้ว ก็จะต้องนำสะตวง ไปวางไว้ใต้ต้นไม้ใหญ่ หรือตรงทาง สามแพร่ง และทิ้งสะตวงนั้นไว้ ถือว่าเป็นการทิ้งเคราะห์ทั้งโลก ไปกับสะตวง เป็นอันเสร็จพิธี” ผู้นำชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า การทำพิธี สะเดาะเคราะห์สืบชะตาสามารถทำเมื่อไหร่ก็ได้ ที่ เจ้าชะตารู้สึกว่าตัวเองดวงตก แต่ ปราชญ์ชาวบ้าน ก็จะมีฤกษ์ในการประกอบพิธี ซึ่งก็คือวันพระ

“ส่วนใหญ่เราจะทำพิธีวันอังคาร หรือวันพฤหัสบดี ซึ่งในช่วงนี้สองวันนี้ ของแต่ละอาทิตย์ จะเป็น วันพระพอดีซึ่งจะเป็นเรื่องที่ดีแก่การประกอบพิธีกรรม เพราะฉะนั้นหาก เราจะต้องนำสินค้า งานนี้ไปพัฒนา เพื่อให้ขายได้ เราต้องมีตารางหรือปฏิทินพิธีกรรม ให้แก่ลูกค้าว่าเขาจะสามารถ ประกอบพิธีกรรมเองได้ใน วันไหนบ้าง” ปราชญ์ชาวบ้าน

ผลการศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพแก่นสาระ 3 ประการที่ได้ คณะผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามา ถอดองค์ความรู้ และพัฒนารูปแบบสินค้าวัฒนธรรมชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนพื้นที่ตำบลบ้านดู่ จังหวัดพะเยา โดยนำสะตวงแบบดั้งเดิม figure 2 และได้มีการพัฒนารูปแบบสินค้าให้มีความทันสมัยมากขึ้น ตรงกับบริบทของสังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป จึงได้ทำการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมกับชุมชน ผู้ให้ข้อมูล ในชุมชน ประกอบด้วยปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มพัฒนาสินค้าวัฒนธรรมชุมชน รวมไปถึงสมาชิก กลุ่มพัฒนาสินค้าวัฒนธรรมชุมชน ได้ร่วมให้ข้อมูลผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ออกแบบให้ สินค้ามีรูปแบบใหม่ดังแสดงใน figure 4

Figure 2 Original product in performing the cultural practice

Source: Researchers

Figure 3 Cultural product design in collaboration with the community

Source: Researchers

คณะผู้วิจัยได้ทำการพัฒนา สະตว เป็น “ชุดบุญถึง” โดยมีการทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากแบบที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มชุมชน (Figure 3) ผลิตภัณฑ์ต้นแบบต่อยอดจากการทำสະตวส่งเคราะห์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นที่ และเป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชน โดยคนพื้นที่ที่ไปอยู่ต่างจังหวัดสามารถนำผลิตภัณฑ์นี้ไปประกอบพิธีกรรมเองที่บ้าน ไปทำการส่งเคราะห์เพื่อเป็นสิริมงคลให้แก่ตนเอง และครอบครัวได้อีกด้วย จากผลงานสัมภาษณ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลชุมชนแนะนำว่าวัสดุที่ใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ไม่ควรใช้วัสดุที่เป็นวัสดุแบบดั้งเดิม อาทิ กระทงกบกล้วย หรืออาหารสดต่าง ๆ เนื่องจาก ส่วนประกอบเหล่านี้

เน่าเสียได้ง่ายและมีอายุไม่นาน และทางชุมชนต้องการจะพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ทางคณะผู้วิจัย จึงนำภาพการออกแบบที่ได้มาทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ที่ใช้วัสดุทดแทน ของสดต่าง ๆ รวมไปถึง วัสดุทดแทน สะตอ หรือกระทงกาบกล้วยนั้นก็จะใช้วัสดุที่เป็นกล่องสังเคราะห์แทน เพื่อไม่ให้ของที่ใช้ในการ ประกอบพิธี หมดอายุ เน่าเสีย ในระหว่างการขนส่ง ในส่วนของบทสวดทำพิธี ของปราชญ์ชาวบ้าน ได้มีการ ทำควารไค่ด้างกล่องให้ผู้สามารถใช้สแกนเปิดบทสวดทำพิธีของปราชญ์ชาวบ้านได้ สินค้าวัฒนธรรมชุมชน ใหม่ที่ได้จึงมีรูปแบบดังแสดงใน figure 3

Figure 4 Cultural product, “Chod boon-tung”

Source: Researchers

คณะผู้วิจัยได้ร่วมกับชุมชน ผลิตผลิตภัณฑ์ต้นแบบนี้ขึ้นมาจำนวนหนึ่งจากต้นทุนที่มี และได้เริ่ม ผลิตจริงเพื่อทำการขายกับผู้บริโภค ซึ่งทางชุมชนได้ใช้ศูนย์สามวัย (ก่อตั้งในปี 2551 โดยพลตรีหญิง ท่านผู้หญิง ศรีรัศมี สุวะดี เจ้าของาวาสวัดบ้านต้นไต้ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลาเป็นผู้นำศูนย์สามวัย และมีสมาชิกประมาณ 60 คน) เป็นพื้นที่การผลิตผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมชุมชน “ชุดบุญถึง” นี้ เพื่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษาที่ 2: ความเป็นไปได้ทางการเงิน และประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชนจากผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมชุมชน

การศึกษาในส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการ เศรษฐกิจชุมชนให้มีความยั่งยืน โดยทางคณะผู้วิจัยได้ศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงิน และประเมินมูลค่าทาง เศรษฐกิจชุมชนจากการขายผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมชุมชน “ชุดบุญถึง” นี้ ซึ่งเป็นส่วนที่ 2 ของการศึกษาตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ออกแบบชุดการประเมินผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ผ่านกิจกรรม ของสินค้าทางวัฒนธรรม ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ในการดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม (สะตอ) โดย ได้ทำการสัมภาษณ์ข้อมูลจากนักวิเทศชุมชนที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม เพื่อให้ทราบถึงต้นทุนการ ผลิตผลิตภัณฑ์ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ และกำหนดราคาขายผลิตภัณฑ์

ในการศึกษาต้นทุนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประมาณการต้นทุนการผลิตจากการผลิตผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม (สะตวง) จำนวน 5,380 หน่วย (อัน) ซึ่งตัวเลขประมาณการนี้มาจากการสอบถามตัวแทนผู้นำชุมชนและสมาชิกกลุ่มในการผลิตผลิตภัณฑ์สินค้าวัฒนธรรมชุมชน(ทั้งนี้ไม่รวมค่าขนส่งสินค้าไปยังผู้บริโภค)

ในทางเศรษฐศาสตร์ ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ คือต้นทุนที่มีการใช้จ่ายจริง และส่วนไม่ได้จ่ายจริง และไม่ได้บันทึกทางบัญชีไว้ ต้นทุนคงที่จะแบ่งออกเป็นต้นทุนคงที่เป็นตัวเงิน และต้นทุนคงที่ไม่เป็นตัวเงิน ต้นทุนคงที่เป็นตัวเงิน กล่าวคือค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินที่จ่ายในกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณของผลผลิต ได้แก่ ค่าเช่าสถานที่ ในส่วนต้นทุนคงที่ไม่เป็นตัวเงิน กล่าวคือค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นตัวเงินแต่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินกิจการ หรือเป็นค่าเสียโอกาสของกิจการ และต้นทุนผันแปร หรือต้นทุนที่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต

ในการศึกษาครั้งนี้มีต้นทุนคงที่ทั้งหมด 15,000 บาท ประกอบด้วย ค่าเสียโอกาสในการได้รับค่าเช่า มีต้นทุนผันแปรทั้งหมด 567,100 บาท ประกอบด้วย ค่าวัตถุดิบ ค่าจ้างแรงงาน และ ค่าใช้จ่ายในการผลิต ซึ่งมีทั้งค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน

ดังนั้นต้นทุนการผลิตผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมมีต้นทุนรวมทั้งหมด 582,100 บาท คิดเป็น

- ต้นทุนต่อหน่วยเท่ากับ 108.19 บาทต่อหน่วย
- ต้นทุนคงที่ต่อหน่วย 2.78 บาทต่อหน่วย และ
- ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย 105.40 บาทต่อหน่วย

โดยสามารถแบ่งการกำหนดราคายาผลผลิตผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม (สะตวง) มีรายละเอียดดังนี้

Table 3 Increased in income from the project

Items	Selling price (THB per item)
Break-even price point (THB per item)	109
Selling price (Profit 30%) (THB per item)	141
Selling price (Profit 40%) (THB per item)	152
Selling price (Profit 50%) (THB per item)	162

Source: researchers' calculation

Table 4 Increased in income from the project

Item list	Income before the adjustment of the product	Income after the adjustment of the product
1. Chod boon-tung Product	100x20x12	31,800+24,000
Total	24,000	55,800

Source: researchers' calculation

รายได้ก่อนการพัฒนาโดยปกติทางชุมชนได้จัดทำชุดสตวงจำหน่ายในราคาชุดละ 100 บาท สามารถผลิตสตวงขายได้ 20 ชุด ต่อเดือน รายได้เฉลี่ยรวมตลอดทั้งปี 24,000 บาท รายได้หลังการพัฒนาทางชุมชนจัดทำชุดบุญถึง (สะตวง) จำหน่ายในราคาชุดละ 159 บาท แต่ยังมีกรจำหน่ายชุดสตวงในรูปแบบเดิมควบคู่ไปกับชุดบุญถึงไปด้วย รายได้เฉลี่ยรวมตลอดทั้งปี 55,800 บาท

ผลการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชน จากผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชนจากผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม (สะดวก) ในครั้งนี้ ได้แบ่งทำการศึกษา 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การประเมินมูลค่าทางการเงินจากการดำเนินโครงการฯ โดยใช้หลักการวิเคราะห์ Cost-benefit Analysis เป็นเครื่องมือในการวัดความคุ้มค่า และส่วนที่ 2 การประเมินอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชนจากการดำเนินโครงการฯ มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการประเมินมูลค่าทางการเงินจากการดำเนินโครงการฯ

ในส่วนการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ อาศัยหลักการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost-Benefit Analysis) เป็นเครื่องมือในการหาตัวชี้วัดความคุ้มค่าจากการดำเนินงานโครงการฯ โดยตัวชี้วัดความคุ้มค่าของโครงการที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ อัตราส่วนผลประโยชน์ (B/C ratio), มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) และอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR)

โดยในการวิเคราะห์ครั้งนี้ คณะผู้วิจัยตั้งสมมติฐานรายได้ โดยสมมติให้รายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.5 ทุกปี ในขณะที่ต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ในปีที่ 2 เป็นต้นไป โดยดำเนินการวิเคราะห์อายุโครงการ 5 ปี สมมติให้โครงการใช้เงินลงทุนเริ่มแรกจำนวน 10,000 บาท เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นในการลงทุน

การดำเนินโครงการมีต้นทุนขายทั้งหมดในปีแรก 582,100 บาท และมีรายได้ของโครงการในปีแรก 855,420 บาท คิดที่ราคาขายผลิตภัณฑ์ 159 บาทต่อหน่วย เป็นราคา mark-up 46.9% จากราคาต้นทุน 108.19 บาทต่อหน่วย

ผลการวิเคราะห์โดยใช้ Cost-benefit Analysis จากประมวลผลตัวเลขข้างต้นมีดังนี้

การวิเคราะห์มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 1,056,138 บาท หมายถึงกระแสเงินสดสุทธิที่ได้รับจากโครงการมีค่ามากกว่าเงินลงทุนเริ่มแรก และจากการคำนวณในโครงการนี้แสดงค่าเป็นบวก ($NPV > 0$) แสดงว่าการลงทุนของโครงการให้ผลที่คุ้มค่า

ผลการวิเคราะห์อัตราส่วนผลประโยชน์ (B/C ratio) พบว่าอัตราส่วนผลรวมของมูลค่าปัจจุบันของผลได้ตลอดอายุโครงการต่อผลรวมของมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนตลอดอายุโครงการ เท่ากับ 1.51 ซึ่งจากการคำนวณในโครงการนี้ $B/C \text{ ratio} > 1$ แสดงว่าการลงทุนของโครงการมีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

ผลการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) หรืออัตราผลตอบแทนคิดลด คือ อัตราคิดลด (discount rate) ที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดรับสุทธิตลอดอายุโครงการเท่ากับเงินสดจ่ายลงทุนสุทธิพอดี หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คืออัตราคิดลดที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการเท่ากับศูนย์ ผลการวิเคราะห์พบว่า IRR ของโครงการมีค่าเท่ากับ 532.38% หมายความว่าอัตราผลตอบแทนที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของต้นทุนเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนตลอดอายุของโครงการ หากนำไปเปรียบเทียบกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้หากจะต้องจ่ายคืนให้กับสถาบันการเงินที่ร้อยละ 12 ต่อปี จะพบว่าค่า IRR สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยประมาณ 44 เท่า แสดงว่าการลงทุนของโครงการนี้มีความคุ้มค่า และ

ผลการวิเคราะห์ระยะเวลาคืนทุนของโครงการ (Payback period: PB) มีระยะเวลาคืนทุนเท่ากับ 2 เดือน สามารถสรุปได้ดัง Table 5

Table 5. Results of cost effectiveness for the project

Indicators	Results	Value for money
NPV	1,056,138 (THB)	NPV > 0
IRR	532.38%	IRR > 12%
B/C Ratio	1.51	B/C ratio > 1
Payback period	2 Months	

Source: researchers' calculation

2. ผลการประเมินอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชนจากการดำเนินโครงการฯ

สำหรับการประเมินอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชน ผู้วิจัยได้ประมาณการโดยใช้ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ที่มีการเก็บรวบรวมจำนวนครัวเรือน และรายได้ของครัวเรือนในพื้นที่ตำบลบ้านต๋อน จังหวัดพะเยา ทั้งหมด 11 หมู่บ้าน 1,302 ครัวเรือน พบว่าครัวเรือนตำบลบ้านต๋อนมีรายได้เฉลี่ย 160,407.35 บาทต่อปี และพบว่าหมู่บ้านที่ครัวเรือนมีรายได้สูงสุด ได้แก่ บ้านบัว โดยครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อปี 235,715.53 บาท ในขณะที่บ้านต๋อนเหนือครัวเรือนที่รายได้ต่ำที่สุด โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อปี 118,970.11 บาท หากวิเคราะห์รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนตำบลบ้านต๋อน พบว่า ครัวเรือนตำบลบ้านต๋อนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 13,367.28 บาท เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนภาคเหนือ เท่ากับ 20,269.57 จะเห็นได้ว่าครัวเรือนตำบลบ้านต๋อนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนภาคเหนือ หากเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนทั่วราชอาณาจักร เท่ากับ 26,018.42 บาท ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปีพ.ศ. 2562 พบว่ามีความแตกต่างระหว่างรายได้สูงถึงร้อยละ 48

ในการประเมินอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชนจากการดำเนินโครงการฯ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินโครงการที่บ้านต๋อนใต้ เป็นโมเดลเริ่มต้นของโครงการฯ หมู่บ้านแรก พบว่าครัวเรือนบ้านต๋อนใต้มีรายได้เฉลี่ย 118,970.11 บาทต่อปี มีครัวเรือนทั้งหมด 87 ครัวเรือน หลังจากที่ได้ดำเนินโครงการฯ หากสามารถขยายผลิตภัณฑ์จากโครงการฯ ให้กับผู้บริโภคในประเทศ คิดเป็นร้อยละ 1 ของประชากรในจังหวัดพะเยาทั้งประเทศ จำนวน 5,380 คน จากจำนวนประชากรจังหวัดพะเยา จำนวน 467,356 คน ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปีพ.ศ. 2563 จะทำให้โครงการมีรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม (สะตวง) ทั้งหมด 855,420 บาท ในปีแรก ดังนั้นหากครัวเรือนบ้านต๋อนใต้เข้าร่วมโครงการฯ จะส่งผลให้ครัวเรือนบ้านต๋อนใต้มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น 9,832 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ส่งผลให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 8.24

จากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 2 จะเห็นได้ว่าการพัฒนาสะตวงให้เป็นสินค้าวัฒนธรรมชุมชน ก่อให้เกิดรายได้ โดยระยะเวลาคืนทุนเท่ากับ 2 เดือน ส่งผลให้ชาวบ้านตำบลบ้านต๋อนใต้มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น 9,832 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 8.2 สามารถให้เป็นแนวทางให้ชุมชนเกิดเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนในที่สุด

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า การถอดองค์ความรู้จากพิธีกรรมเพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมชุมชนนั้น ช่วยชุมชนให้ออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมชุมชนต้นแบบที่สามารถสานต่อวัฒนธรรมประเพณีที่ดี

งามของทางภาคเหนือ และยังสามารถทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นทันสมัยมากยิ่งขึ้น สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนต่อไป โดยผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลไม่ว่าจะเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำการผลิตและสมาชิกการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนรวมไปถึงการประชุมเชิงปฏิบัติการ คือผลิตภัณฑ์ ชุดบุญถึง เป็นผลิตภัณฑ์ที่ต่อยอดจากสวดแบบดั้งเดิมที่ใช้อาหารสดและกระถางกล้วย เปลี่ยนเป็นการใช้วัสดุที่ไม่เน่าเสียง่าย มีการผลิตกล่องแทนกระถางสังเคราะห์ มีการปรับเปลี่ยน เครื่องสรรพโภชนาหาร ใครเป็นวัสดุที่ไม่เน่าเสียและมีการนำเมล็ดพันธุ์พืช และสมุนไพรแห้งมาแทนเครื่องแกงสดที่ต้องใช้ โดยช่อธูป ปันดินน้ำมัน เทวดาและรูปสัตว์ยังคงอยู่เหมือนเดิม มีการนำทวดของปราชญ์ชาวบ้านไปใส่ในคิวอาร์โค้ดให้ผู้ใช้งานสามารถสแกนและเปิดเสียงสวดในขณะประกอบพิธีกรรมเองที่บ้านได้โดยการนำวัฒนธรรมมาทำให้เป็นสินค้านี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Amatayakul [8] กล่าวถึง การนำวัฒนธรรมผีตาโชนมาสร้างเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม เพื่อช่วยสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น หากมีการบริโภคสินค้าวัฒนธรรมมากขึ้นจะเป็นการยกระดับทางเศรษฐกิจของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายซึ่งเป็นคนท้องถิ่นที่เติบโตมากับวัฒนธรรมขณะเดียวกันสินค้าวัฒนธรรมได้ช่วยสร้างเอกลักษณ์ให้กับท้องถิ่น และถ่ายทอดวัฒนธรรมให้กับคนรุ่นหลังรวมทั้งคนในพื้นที่อื่น แต่การจะบรรลุผลดังกล่าวนี้สินค้าวัฒนธรรมผีตาโชนต้องได้รับความสนใจจากผู้บริโภคอย่างเพียงพอ ถึงจะสามารถขยายกำลังการผลิตจนกลายเป็นฐานรากของเศรษฐกิจชุมชนได้

ผลการศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินและประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชนจากผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมพบว่า จากการนำผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ได้จากการศึกษาส่วนที่ 1 มาผลิตสินค้าทางวัฒนธรรม “ชุดบุญถึง” และมีการจัดจำหน่ายจริง คณะผู้วิจัยได้มีการคำนวณมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า รายได้ของหมู่บ้านต้นได้เพิ่มขึ้น ปีละ 9,832 บาทต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.24 อีกทั้งยังมีระยะเวลาคืนทุน (PB) เท่ากับ 2 เดือน ซึ่งผลการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Makphan [7] ในการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของผักพื้นบ้านในชุมชน บ้านปายางตำบลท่าจี่อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีการคิดมูลค่ารวมต้นทุนรวม และรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีต่อครัวเรือนเช่นกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์จากโครงการพิพิธภัณฑสถานเรือหลวงลันตา [6] ที่พบว่าความคุ้มค่าในการลงทุนบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานเกิดขึ้นในสองกรณี ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดบริหารจัดการเอง และภาคเอกชนบริหารจัดการ

งานวิจัยนี้มีประโยชน์เชิงวิชาการคือเป็นงานวิจัยชิ้นแรกที่น่าแนวคิดพิธีกรรมมาเปลี่ยนเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ในรูปแบบที่จับต้องได้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยโดยผู้วิจัยมีส่วนร่วมกับชุมชนในรูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ มีคุณค่าประโยชน์ต่อชุมชนสังคมในแง่การนำแนวคิดพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ของชุมชนหรือทุนวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจสินค้าวัฒนธรรมที่จับต้องได้

ประโยชน์เชิงปฏิบัติของงานวิจัยนี้คือ การคำนวณความเป็นไปได้ทางการเงินเป็นแนวทางในการสร้างเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชน เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนในอนาคต และประโยชน์อีกอย่างหนึ่งก็คือเป็นการถ่ายทอดและสืบสานวัฒนธรรม ให้คนรุ่นหลังรวมไปถึงคนจากพื้นที่อื่นได้รับรู้การประกอบพิธีกรรม สะเดาะเคราะห์สืบชะตาของคนในภาคเหนือผ่านสินค้าที่พัฒนามาจากทุนวัฒนธรรมชิ้นนี้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

งานวิจัยให้ประโยชน์แก่ชุมชนตำบลบ้านตุน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา นอกเหนือการขายสินค้าทางวัฒนธรรมคือการที่สืบทอดวัฒนธรรมแบบร่วมสมัยทำให้พ่อหนานหรือ คนทำพิธี มีการสืบทอดกันในอนาคต ไม่ต้องหยุดลงตรงคนรุ่นนี้และยังการนำแนวคิดพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ของชุมชน มาประยุกต์ใช้เป็นประโยชน์เชิงเศรษฐกิจสินค้าทั้งห้อง ให้จับต้องได้มากยิ่งขึ้น โดยงานวิจัยนี้สามารถสร้างอาชีพของคนในชุมชน ในการจัดทำชุดบุญถึง ที่มีลักษณะเหมือนกับกล่องใส่ของเปิดออกมาสามารถใช้ทันที (Ready to Use) อีกทั้ง งานวิจัยยังช่วยให้กระบวนการนำทุนวัฒนธรรมแนวคิดพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ของชุมชนหรือทุนวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ ผ่านการวิเคราะห์ที่มีส่วนร่วมของคนในชุมชน นักวิชาการ และร่วมกันหาทางเลือกที่เหมาะสมกับชุมชน โดยไม่มีความขัดแย้ง หรือทำให้เสื่อมเสียทางวัฒนธรรม โดยจากผลการศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินของงานวิจัย ทางชุมชนควรมีการจัดการต้นทุนตามที่ทำงานวิจัยได้มีการประมาณค่าให้ และไม่ควรถูกตั้งราคาต่ำกว่า 159 บาทต่อหน่วย ซึ่งเป็นจุดคุ้มค่าในการลงทุนบริหารจัดการสินค้าวัฒนธรรมชุมชน โดยระยะเวลาคืนทุนเท่ากับ 2 เดือน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากข้อจำกัดของการศึกษานี้เป็นงานวิจัยเฉพาะพื้นที่ตำบลบ้านตุน จึงมีแนวทางในการทำวิจัยในอนาคตคือ หากเกิดการขยายการศึกษาดังกล่าวไปยังพื้นที่อื่น ๆ ใน การนำวัฒนธรรมพิธีกรรมของชุมชน มาพัฒนาเป็นสินค้าเชิงวัฒนธรรมในอนาคตจะส่งผลต่อเศรษฐกิจชุมชนอื่น ๆ อย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริมววน.) และหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สัญญาเลขที่ A13F640050 และขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสินค้าวัฒนธรรมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

References

- [1] Wasi, P. (1993). *Local wisdom and countryside development I*. Amarin Printing Group. (In Thai)
- [2] Kaewthep, K. (2000). *Media science and cultural study*. Edison Press Product Ltd. (In Thai)
- [3] Kaewthep, K. (2008). *Introduction to community communication management*. Pabpim 11. (In Thai)
- [4] Yammai, S. (2021) Tiny hunter's face and tiny headdress: Cultural capital development to cultural products. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 13(1), 85-111. (In Thai)
- [5] Thappan, Y. (2000). *Economics project valuation*. Thammasart Press. (In Thai)
- [6] Chompan, P. (2019). Cost benefit analysis for evaluate the investment management of his Thai majesty's ship Lanta local museum. *Journal of Education Studies*, 47(1), 212-235. (In Thai)

- [7] Makphan, W., Chumsri, F., & Oumpet, O. (2017). Economic value of local vegetables in Ban Pha Yang community, Tha Ngio Subdistrict, Muang District, Nakhon Sri Thammarat Province. *Thaksin Journal*, 20(1), 29-38. (In Thai)
- [8] Amatayakul, S., Apichatvullop, Y., & Chamaratana, L. (2016, November 14-15). *Consumption of Phi Ta Khon cultural products* [Paper Presentation]. 12th International Conference on Humanities & Social Sciences 2016, Khon Kaen University, Thailand. (In Thai)

จิตรกรรมอาเซียน:
มุมมองภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น
ASEAN Painting:
Perspectives in Reflections of Visual Culture Identity

เจียมจันทร์ จันทรคงหอม^{1*}
Jiamchan Chankhonghom^{1*}

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ กรุงเทพฯ 10120

² Faculty of Liberal arts, Rajamangala University of Technology Krungthep, Bangkok, 10120, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: jiamchan.ch@mail.rmutk.ac.th

(Received: September 27, 2022; Revised: February 14, 2023; Accepted: March 7, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์มุมมองศิลปินอาเซียน ในการสร้างภาพสะท้อนอัตลักษณ์ วัฒนธรรมทางการเห็น เกี่ยวกับประเด็นเนื้อหาสาระอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น การสื่อสารความหมาย และแบบอย่างทางศิลปะ มาสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสร้างสรรค์ผลงานภาพจิตรกรรมภาพสะท้อนอัตลักษณ์ วัฒนธรรมทางการเห็นเป็นผลงานจิตรกรรม ผลการวิจัยสร้างสรรค์พบว่า 1. เชิงปริมาณ จิตรกรรมมีทั้งสิ้น 61 ภาพ มีเนื้อหาสาระ ด้านมิติธรรมชาติ มิติมนุษย์ และมิติวัฒนธรรม ในปริมาณไม่แตกต่างกันมาก ด้านการสื่อสารความหมาย มีองค์ประกอบทางการเห็น รูปและพื้น แสงและเงา ตำแหน่งและสัดส่วน แต่ไม่มีการนำเสนอความเคลื่อนไหว และนิยมใช้สีอะคริลิกเป็นจำนวนมาก ด้านแบบอย่างทางศิลปะมาจากวัฒนธรรมการรับรู้ทั้งจากตะวันออก และแบบสากล 2. เชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์ข้อมูล มาสร้างองค์ความรู้ด้วยการ ปฏิบัติงานวิจัยสร้างสรรค์ ทดลองประยุกต์ปรับเปลี่ยนผสมผสาน และการศึกษาเพื่อแก้ปัญหา รูปแบบ เนื้อหาและความหมายทางสุนทรียะ เพื่อแสดงอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็นในบริบทใหม่

คำสำคัญ: จิตรกรรมอาเซียน มุมมองภาพสะท้อน อัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น

Abstract

This article aims to study and analyze ASEAN artists' perspectives in creation reflections of visual culture identity on subject matters, contents, identities, and characteristic styles to form the information of the painting creation and reflect the identity of visual culture. The findings of the study were as follows. 1. For the quantitative data analysis, there were a total of 61 paintings with contents in the natural, human and cultural dimensions and their quantities were not different. Concerning meaning expression, this included sight, figures and grounds, light and shadow, and position and proportion. However, their movement was not presented while acrylic colors were widely used. Regarding artistic models, they derived from Eastern perceptive cultures as well as international styles. 2. For the qualitative data analysis, the synthesized data were used to create the holistic knowledge by conducting creative research, adaptive and integrative experiments, studies for solving problems on aesthetic contents and meanings so as to represent the cultural characteristic in a new context.

Keywords: ASEAN Painting, Perspective in Reflections, Visual Culture Identity

บทนำ

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมของศิลปินในกลุ่มอาเซียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศอาเซียน ที่สะท้อนผ่านผลงานให้เห็นอย่างเชิงประจักษ์ เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้มุมมองความคิด วัฒนธรรมที่หล่อหลอมให้ศิลปินได้สร้างสรรค์โดยอาศัยกลวิธีทางจิตรกรรมเป็นสื่อ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นการรวบรวมข้อมูล และอธิบายด้วยวิธีพรรณนาเชิงคุณภาพ ด้วยชุดเครื่องมือวิจัย เกี่ยวกับเนื้อหาสาระ การสื่อสารความหมาย แบบอย่างทางศิลปะ มาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ภาพผลงานจิตรกรรม ซึ่งในการรวบรวมความรู้จะเป็นประโยชน์อันได้ข้อมูลเชิงวิชาการวิจัยสร้างสรรค์ และสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการให้กับวงการศิลปกรรม เพื่อได้มาซึ่งชุดข้อมูลสำหรับการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมอันเป็นภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็นโดยเฉพาะจากมุมมองของอาเซียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามุมมองศิลปินอาเซียน ในการสร้างภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็นเกี่ยวกับประเด็นเนื้อหาสาระ การสื่อสารความหมาย และแบบอย่างทางศิลปะ เป็นผลงานจิตรกรรม
2. เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็นผ่านผลงานจิตรกรรมที่ศิลปินในกลุ่มอาเซียนนำเสนอในนิทรรศการศิลปกรรมอาเซียน (ASEAN Art Exhibition 2020) ณ PSU Art Gallery อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ระหว่างวันที่ 14 กันยายน – 30 ตุลาคม 2563
3. เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็นอาเซียน มาสร้างสรรค์เป็นภาพจิตรกรรมสะท้อนสัมฤทธิผลที่ได้จากการวิจัยดังกล่าว เป็นการวิจัยสร้างสรรค์ ผลงานจิตรกรรม

กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถพิจารณาสรุปกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษาดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้สำหรับการวิจัย จิตรกรรมอาเซียน : มุมมองภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น ดังนี้

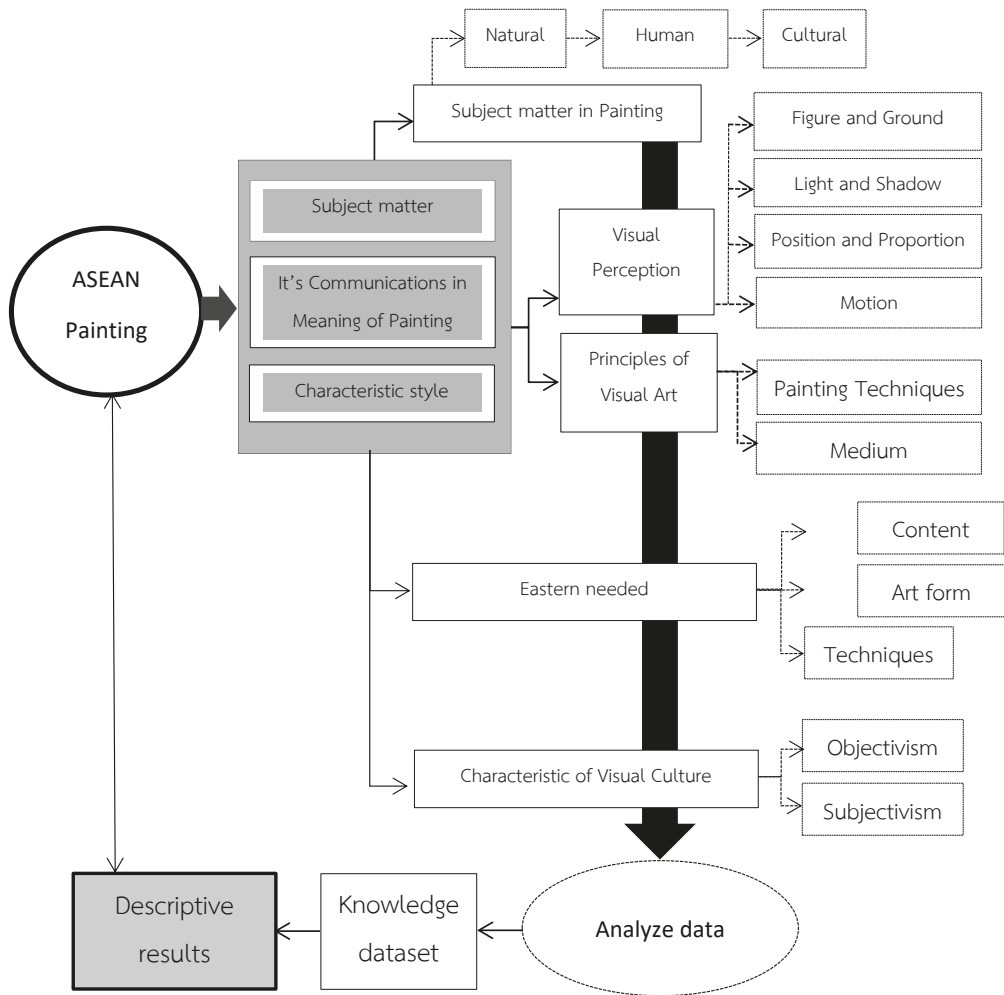

Figure 1 Conceptual Framework

ระเบียบวิธีการวิจัยผลงานสร้างสรรค์

ผลงานสร้างสรรค์ฉบับนี้ ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัย แบบผสมระเบียบวิธีวิจัย (Mixed Methods Research) แบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) เพื่อทำความเข้าใจมุมมองทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม โดยข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลจากการต่อยอดงานวิจัย ปรากฏการณ์ธรรมชาติทะเลสาบสงขลา: ภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น [1] กับมุมมองทางศิลปะจิตรกรรมอาเซียน และทำการวิจัยแบบสร้างสรรค์ (Creative Research) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ ระบุความหมายการสร้างสรรคจิตรกรรมกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Samples) โดยใช้ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ในการสังเคราะห์เป็นภาพผลงานจิตรกรรม ชุดทดลอง พร้อมด้วยการอธิบายเชิงวิเคราะห์ (Descriptive analysis) ในการศึกษาวิเคราะห์ด้วยมุมมองทางศิลปะในขอบข่ายของงานจิตรกรรม ประกอบด้วยเนื้อหาสาระในงานจิตรกรรม (Subject Matter in Painting) การสื่อสารความหมายทางจิตรกรรม (Its communication in Meaning of Painting) และแบบอย่างทางศิลปะ (Characteristic style) เพื่อสรุปผลการศึกษวิจัย

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาในครั้งนี้ อ้างอิงแหล่งข้อมูลจากเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ในมุมมองของจิตรกรรมอาเซียนเพื่อการวิจัยสร้างสรรค์ภาพผลงานจิตรกรรม

1.ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัย จิตรกรรมอาเซียน: มุมมองภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น เป็นการศึกษา

1.1 เนื้อหาสาระ ประกอบด้วยมิติของธรรมชาติ มิติของมนุษย์ และมิติของวัฒนธรรม

1.2 การสื่อสารความหมายทางจิตรกรรม ประกอบด้วยองค์ประกอบทางการเห็น และหลักการทางทัศนศิลป์

1.3 แบบอย่างทางศิลปะเกี่ยวกับวัฒนธรรมการรับรู้ของตะวันออก กับการแสดงออกแบบภววิสัย และแบบอัตวิสัย

2.ขอบเขตด้านประชากร

คือศิลปินที่เข้าร่วมเผยแพร่ผลงานจิตรกรรมในนิทรรศการศิลปกรรมอาเซียน (ASEAN Art Exhibition 2020) ณ PSU Art Gallery อาคารศูนย์ส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ระหว่างวันที่ 14 กันยายน – 30 ตุลาคม 2563 โดยศึกษาเฉพาะภาพจิตรกรรม ที่ได้รับความยินยอม จากเจ้าของภาพผลงาน และผู้ถือลิขสิทธิ์ภาพผลงานยินยอม อนุญาตให้นำมางานมาศึกษาวิจัย รวมทั้งสิ้น 61 ภาพผลงาน ซึ่งประกอบด้วย ผลงานจิตรกรรมของศิลปินไทย จำนวน 30 ภาพ ผลงานจิตรกรรมของศิลปินฟิลิปปินส์ จำนวน 4 ภาพ ผลงานจิตรกรรมของศิลปินมาเลเซีย จำนวน 15 ภาพ ผลงานจิตรกรรมของศิลปินเมียนมาร์ จำนวน 1 ภาพ ผลงานจิตรกรรมของศิลปินเวียดนาม จำนวน 1 ภาพ ผลงานจิตรกรรมของศิลปินสิงคโปร์ จำนวน 9 ภาพ และผลงานจิตรกรรมของศิลปินอินโดนีเซีย จำนวน 1 ภาพ

3.ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย 7 เดือน คือ ตั้งแต่วันที่ 28 สิงหาคม 2563 – 28 มีนาคม 2564

ผลการศึกษา

สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์จากมุมมองอาเซียน นิทรรศการศิลปกรรมอาเซียน 2020 [2] และแสดงการนำชุดเครื่องมือขอบเขตด้านเนื้อหามาวิเคราะห์กลุ่มประชากร ซึ่งเป็นการนำข้อมูลดิบมาจัดการเพื่อวิเคราะห์สร้างความรู้ สำหรับแนวทางการสังเคราะห์เป็นภาพผลงานสร้างสรรค์ที่ได้จากผลการวิจัยสามารถแสดงรูปได้ดังนี้

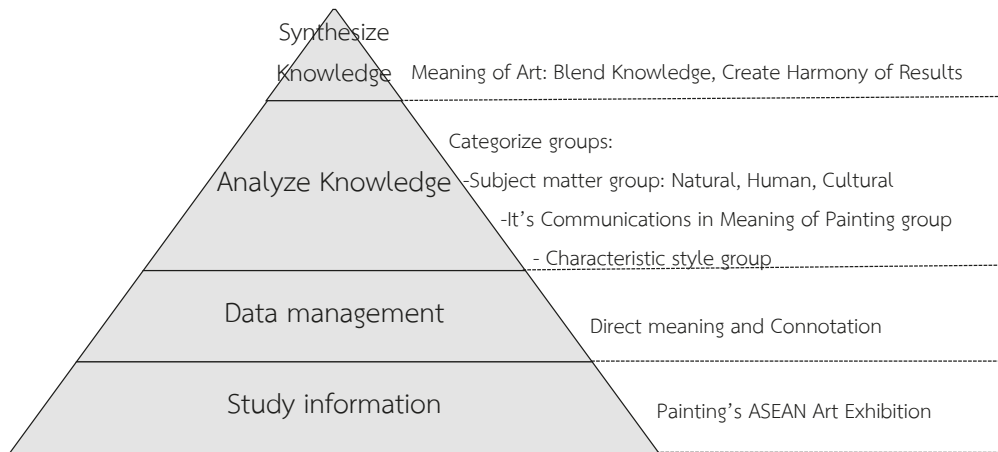

Figure 2 Approach to Data synthesis and Visualization [3]

การสังเคราะห์สร้างความรู้ภาคปฏิบัติสร้างสรรค์ (Creative knowing in art) มาจากการหาความรู้คุณค่าในงานศิลปะ จากมุมมองธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และมุมมองทางศิลปะ เป็นการสร้างจินตภาพของโลกทางการเห็นอัตลักษณ์ด้านมุมมองทางธรรมชาติขึ้นมาใหม่ ด้วยการหลอมรวม ผสมผสาน เพื่อสะท้อนรูปแบบภาพความคิด แสดงเนื้อหาในบริบทปัจจุบันในอัตลักษณ์มิติของธรรมชาติ มิติของมนุษย์ และมิติของวัฒนธรรมที่ส่งผลถึงการสร้างสรรค์จิตรกรรม ชุดภาพผลงานวิถึวัฒนธรรมพื้นที่ทะเลสาบสงขลา สามารถสรุปผลการสังเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

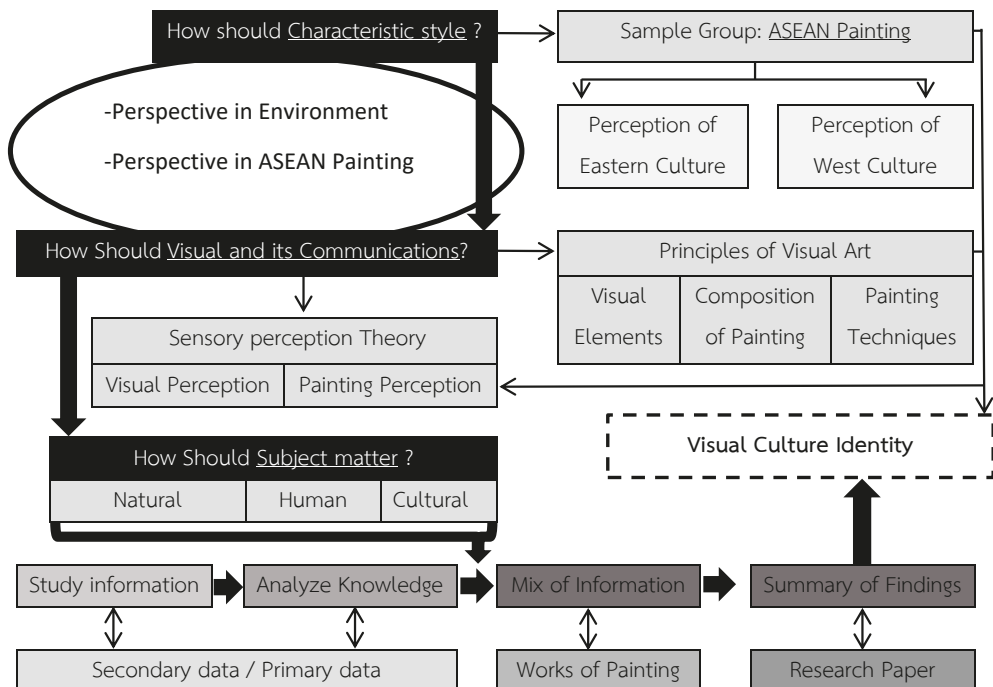

Figure 3 Research Process

มุมมองทางศิลปะ คือการนำข้อมูลด้านเอกสาร การศึกษาผลงานจิตรกรรมที่เผยแพร่ในนิทรรศการศิลปกรรมอาเซียน ผสานกับการแสดงออกทางศิลปะในแบบของผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านเนื้อหา วิธีทางด้านการสื่อสาร ความหมาย และแบบอย่างทางศิลปะ กับการนำมุมมองทางธรรมชาติ คือข้อมูลทางกายภาพของวิถีชุมชน ทะเลสาบสงขลา มาสร้างความกลมกลืนด้วยกระบวนการวิจัยสร้างสรรค์ศิลปะ สามารถสรุปได้ดังนี้

Characteristic style	Direct meaning and Connotation	Principles of Visual Art	Objectivism	Realism	Create harmony of Characteristic style in Visual art by Combination of Shape, Form, and Westernism style and Conventionalism to reflect the spirit of the East Culture
Painting and its Communications			Subjectivism	Idealism, Conventionalism	
			Figure and Ground		<u>Visual Elements</u> : 2 and 3 Dimensions <u>Composition of Painting</u> : Harmony <u>Painting Techniques</u> : Combination of Realism and Idealism
			Light and Shadow		
			Position and Proportion		
Subject matter			Visual Culture that has Human, Cultural, Natural and the way of life, Community of Songkhla lake		

Some Examples of Paintings: Objectivism

Human

Culture

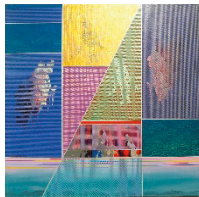

Natural

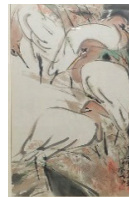
Some Examples of Paintings: Subjectivism

Human

Culture

Natural

Figure 4 Visual Culture Identity from Concept of Model

การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงาน : ภาพร่างขั้นต้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน และการมองเห็นวิถีวัฒนธรรมพื้นที่ทะเลสาบสงขลา ทำให้เห็นข้อมูลเพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ตามผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ด้านเนื้อหา อันประกอบด้วย มิติของมนุษย์ มิติของวัฒนธรรม และมิติของธรรมชาติ โดยเรียงลำดับการเน้นความสำคัญจากมาก มาหาน้อย กล่าวคือ เน้นที่มิติของมนุษย์ เป็นลำดับแรก มิติของวัฒนธรรมเป็นลำดับถัดมา และมิติของธรรมชาติเป็นลำดับสุดท้าย แต่ทั้งนี้จะต้องสร้างความกลมกลืนอย่างมีเอกภาพ ในการสร้างการสื่อสารความหมายนั้น จะต้องเป็นการผสมผสานความกลมกลืนระหว่างรูป 3 มิติ และพื้น 2 มิติ โดยการให้ความ

สำคัญกับบริเวณว่าง เท่า ๆ กับรูปทรงวัตถุของภาพ ด้วยการผสานหลอมรวมรูปแบบสัจนิยมกับรูปทรงอุดมคติ ประเพณีนิยมพื้นถิ่น เพื่อสะท้อนจิตวิญญาณแบบตะวันออก ที่เสนอทั้งความเป็นภววิสัย และอัตวิสัยอย่าง ประสานกลมกลืน

ภาพร่างขั้นต้นในมิติของธรรมชาติ

Figure 5 Preliminary Sketch in Natural Perspective

ภาพร่างขั้นต้นในมิติของมนุษย์

Figure 6 Preliminary Sketch in Human Perspective

ภาพร่างขั้นต้นในมิติของวัฒนธรรม

Figure 7 Preliminary Sketch in Cultural Perspective

ภาพร่างขั้นต้นสู่การวิจัยสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสัมฤทธิ์ผลในมิติของธรรมชาติ

Figure 8 Preliminary Sketch to Destination Painting in Natural Perspective

ด้านมิติของธรรมชาติ นำเสนอพืชธรรมชาติในพื้นที่ ความเชื่อมโยงของภาพด้วยสีบรรยากาศพลังของแรงลม ที่มีมากจนสามารถ ทำให้ต้นไม้ขนาดใหญ่ ในที่นี้คือต้นตาล ต้องโยกไหวพลั่ว ลู่ไปตามแรงลม

ภาพร่างขั้นต้นสู่การวิจัยสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสัมฤทธิ์ผลในมิติของมนุษย์

Figure 9 Preliminary Sketch to Destination Painting in Human Vision Perspective

ด้านมิติของมนุษย์ นำเสนอความอบอุ่นของครอบครัวที่มีปู่ย่า ตายาย ปกป้องรักษา เทียบได้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือเทวดา ที่คอยดูแล กับวิถีในการดำเนินชีวิต อาชีพประมงของชาวบ้านในพื้นที่ การประกอบอาชีพกับการพึ่งพาความเชื่อ เพื่อให้ได้ปลามาก มาเลี้ยงชีพ และดูแลครอบครัว

ภาพร่างขั้นต้นสู่การวิจัยสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสัมฤทธิ์ผลในมิติของวัฒนธรรม

Figure 10 Preliminary Sketch to Destination Painting in Hunan Vision

ด้านมิติของวัฒนธรรม นำเสนอสิ่งก่อสร้างทางวัฒนธรรม เครื่องมือประกอบอาชีพประมง บ้านเรือนในพื้นที่ชุ่มน้ำ และวัฒนธรรมการเล่นไก่ชน การเชื่อมโยงชุดภาพผลงานทั้งหมดด้วย กองไฟ วิถีวัฒนธรรมยามเย็น กลุ่มควันที่กระจายในอากาศ แสดงถึงการปกปัก ดูแล รักษา อย่างเป็นรูปธรรมมองเห็นได้

การวิจัยสร้างสรรค์ผลงาน : ภาพผลงานจิตรกรรมสัมฤทธิ์ผล

ชุดภาพมุมมองภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น ขนาด 100 x 200 เซนติเมตร ที่ประกอบด้วย ภาพขนาด 100 x 100 เซนติเมตร จำนวน 2 ชิ้น โดยแสดงผลการสังเคราะห์เป็นภาพผลงานด้านเนื้อหา การสื่อสารความหมายและแบบอย่างทางศิลปะที่สะท้อนอัตลักษณ์พื้นที่วิถีวัฒนธรรมทะเลสาบสงขลาส่วนตอนบน และส่วนตอนล่าง อันเป็นพื้นที่ที่ยังแสดงถึงการพึ่งพิงวิถีทางวัฒนธรรมทางธรรมชาติเป็นสำคัญ

ส่วนประกอบในภาพที่ 1 ภาพวิถีชีวิตชุมชนทะเลน้อย

The meaning of the picture reflects the way of life. Associated with time, the beginning of the day by eating breakfast Living in rural social life style. We sit on the floor to eat. And have a grandmother take care of food. While father and mother have to go out to work outside the home. These are real images.

Figure 11 in The Content of The Way of Life of Talay Not Community

The largest shape in the picture is the subject matter, reflecting the emphasis on the subject of the picture by position and the proportion determines the Direct meaning and Connotation. Direct meaning is to sit and eat breakfast, Connotation is a society of warmth.

Figure 12 The Composition and Proportion of Thale Noi Community's way of Life

Picture of people working in fishing in the morning When you go to trap the fish that has been placed since last night, unwrap and select the fish to trade. or to be consumed. Which this way of life has been around for a long time in the community since the ancestors. Coloring the ideal shape is not painting the face. The hidden meaning is sacred. Who take care of people in the community.

Figure 13 The Meaning of Idealism in Contemporary Thai Style of Thale Noi Community's

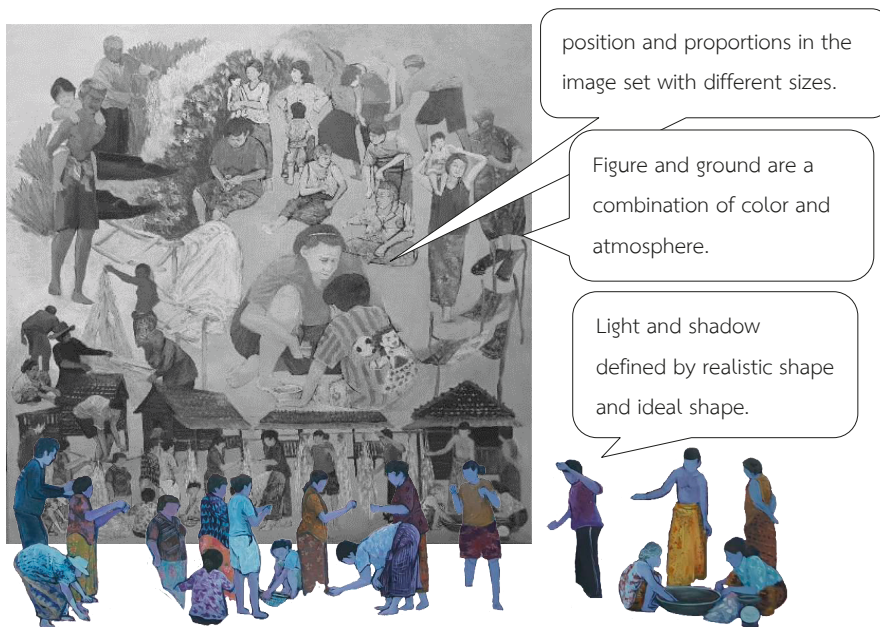

Figure 14 Direct Meaning and Connotation in Objectivism and Subjectivism in the Image of Thale Noi Community

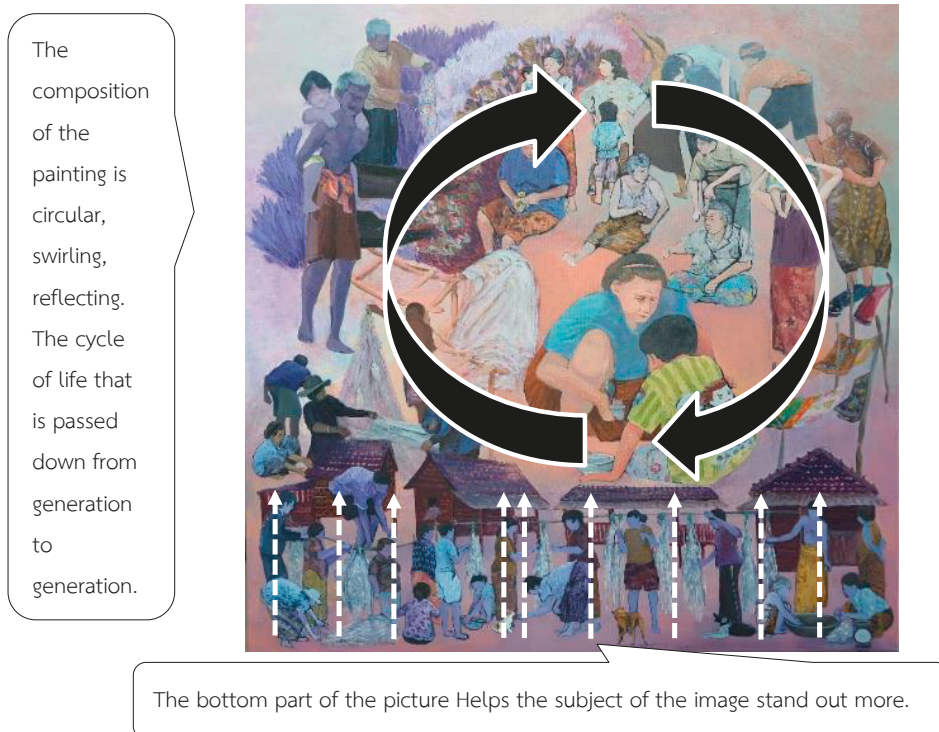

Figure 15 The Thale Noi Community and Composition picture

ส่วนประกอบในภาพที่ 2 ภาพวิถีชีวิตชุมชนทะเลสาบสงขลา

The meaning of the picture reflects the way of life. lifestyle comparable to playing gamecocks. The bond between people and pets. It is a popular pet in the Southern community. some raised like children Some treat like friends and treat as a job. The hidden meaning is the lives and struggles of the people in the community.

Figure 16 in The Content of The Way of Life of Songkhla Lake Community

The Dominance is large. The most in the picture reflects the emphasis on the subject of the picture.

Figure 17 The Composition and Proportion of Songkhla Lake Community's way of Life

The use of ideal shapes as gamecock images reflects spirituality and beliefs.

coloring shapes in style The ideal is not face painting. hidden sacred meaning that takes care of people in the community.

Figure 18 Direct Meaning and Connotation in Objectivism and Subjectivism in the Image of Songkhla Lake Community

The painting composition using a triangular style in the main component.

components
below There is a
direction showing
chaos. The media
reflects the
connotation of
struggling in the
performance of
duties.
Comparable to
the struggle in life.

Figure 19 The Songkhla Lake Community and Composition picture

ชุดภาพ มุมมองภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น

Figure 20 The Composition of The Meaning in The Picture Songkhla Lake Community's way of Life

ภาพผลงานย่อยชิ้นที่ 1 และ 2 ได้แสดงเนื้อหาความผูกพันของมนุษย์กับธรรมชาติ สะท้อนวิถีชีวิตบรรยากาศของภาพด้วยสีที่สะท้อนความรู้สึกความสัมพันธ์กับช่วงเวลาที่มีความผันแปร เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของเวลา คือกลุ่มสีม่วง สีส้ม ซึ่งเป็นสีกลุ่มวรรณะอุ่น และสร้างความนุ่มนวล ด้วยการใช้กลุ่มควั่น สีเทาสร้างบรรยากาศแสดงถึงทิศทางลมในภาพ ได้แสดงความเชื่อมโยงถึงกัน กับการแสดงรูปความหมาย ผสมผสานการแสดงออกแบบศิลปะไทยประเพณีประยุกต์ และสากล ซึ่งโครงสร้างขององค์ประกอบศิลป์หลักในภาพทั้งสอง แสดงทิศทางที่เชื่อมโยง และแสดงถึงเอกภาพความประสานกลมกลืน

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาผสมระเบียบวิธีแบบปรากฏการณ์วิทยา และการวิจัยสร้างสรรค์ ได้เกิดองค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษามุมมองศิลปินอาเซียน ในการสร้างภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น เกี่ยวกับประเด็นเนื้อหาสาระ การสื่อสารความหมาย และแบบอย่างทางศิลปะ มีอยู่ 3 ด้านดังนี้

1.1) ด้านเนื้อหาสาระ จากกลุ่มตัวอย่างให้ผลสาระสำคัญเกี่ยวกับมนุษย์เป็นลำดับแรก ถัดมาเกี่ยวกับวัฒนธรรม และธรรมชาติ ไม่แตกต่างกันมากนัก หรือหมายความว่า ทั้ง 3 ส่วนองค์ประกอบมีความสำคัญ ในการสร้างความกลมกลืน ได้อย่างมีมิติสัมพันธ์กันอย่างแยกออกได้ยาก

1.2) ด้านการสื่อสารความหมายในภาพผลงานจิตรกรรม ประกอบไปด้วยการสื่อความหมายตรง และการสื่อความหมายแฝงในภาพผลงาน ที่แสดงออกด้วยการใช้รูปทรงและพื้นหลัง รวมทั้งการใช้แสงและเงา มีการใช้ตำแหน่งและสัดส่วน ผสานกับกรรมวิธีการสร้างสรรค์ภาพ ในรูปแบบจิตรกรรมด้วยกลวิธีการระบายสีเป็นหลัก ด้วยการใช้สีอัสคู่สีอะคริลิกบนพื้นรองรับคือผ้าแคนวาส ในการสร้างร่องรอย ผีแปร่ง และสร้างรูปทรง ที่มีเนื้อหาความหมายอย่างสอดคล้องกัน

1.3) ด้านแบบอย่างทางศิลปะ เป็นการสะท้อนวัฒนธรรมการรับรู้ และลักษณะทางกายภาพจากโลกภายนอก ที่แสดงออกตามแบบอย่างจิตรกรรมตะวันออกผ่านการสร้างเนื้อหาของภาพ แต่กลวิธีการนำเสนอ นิยมใช้การระบายสีบนพื้นภาพแบบจิตรกรรมสากล โดยให้ความสำคัญของรูปความหมายแบบภววิสัย ที่ให้ความสำคัญกับลักษณะทางกายภาพจากโลกภายนอก เท่า ๆ กันกับสะท้อนอัตลักษณ์ของตนเองด้วยแบบอย่างอุดมคติแบบประเพณีนิยม อันเป็นอัตวิสัยในการสร้างสรรค์

2. เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็นผ่านผลงานจิตรกรรมที่ศิลปินในกลุ่มอาเซียนนำเสนอในนิทรรศการศิลปกรรมอาเซียน (ASEAN Art Exhibition 2020) ณ PSU Art Gallery อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ระหว่างวันที่ 14 กันยายน -30 ตุลาคม 2563

เป็นการแยกแยะข้อมูล และจัดระเบียบ โดยกำหนดขอบข่ายตามขอบข่ายของเนื้อหาสาระ ขอบข่ายของการสื่อสารความหมายทางจิตรกรรม และขอบข่ายของแบบอย่างทางศิลปะ โดยการวิเคราะห์ได้คำนึงถึงมุมมองทางศิลปะ และมุมมองทางธรรมชาติ ที่ส่งผลถึงการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม เป็นผลมาจากการวิเคราะห์ข้อมูล ตามบริบททางวัฒนธรรมของตนในแต่ละประเทศ

3. เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็นอาเซียน มาสร้างสรรค์เป็นภาพจิตรกรรมสะท้อนสัมฤทธิผลที่ได้จากการวิจัยสร้างสรรค์

ผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาสาระ ด้านการสื่อสารความหมายในผลงานจิตรกรรม และด้านแบบอย่างทางศิลปะ พบว่ารูปลักษณะที่ใช้สื่อความหมายประกอบไปด้วยความหมายตรงและความหมายแฝง ในองค์ประกอบทางการเห็น อันประกอบด้วย 2 ลักษณะด้วยกัน

3.1) ลักษณะภววิสัยที่ปรากฏเป็นภาพสะท้อนแบบสัจนิยม (Realism) โดยให้ความสำคัญของมนุษย์เป็นสำคัญ โดยทั้งนี้ ยังได้แสดงถึงความสัมพันธ์ของธรรมชาติ และวัฒนธรรมในวิถีชีวิต ในการสร้างสรรค์ภาพผลงานเช่นกัน

3.2) ลักษณะอัตวิสัยที่ปรากฏแบบเป็นอย่างอุดมคติ (Idealism) ที่สะท้อนรูปทรงแบบประเพณีนิยม (Conventionalism) โดยได้สร้างรูป 2 มิติ และ 3 มิติ และการกำหนดสีที่ไม่คำนึงถึงลักษณะทางกายภาพ เพื่อสร้างภาพที่มีความหมายแฝง อันเป็นภาพสะท้อนความคิด ความเชื่อ และคตินิยมแบบพื้นถิ่นภาคใต้ของไทย

อย่างไรก็ดีผลสัมฤทธิ์ในการวิจัยสร้างสรรค์ชุดวิธีวิเคราะห์ชุดนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจสามารถนำชุดวิธีการศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูล นำไปใช้ในการวิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมอื่นอีกต่อไปได้ อันประกอบด้วย การตั้งกรอบแนวคิด ที่สามารถแยกส่วนประกอบของผลงานออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านการสื่อสารความหมาย และด้านแบบอย่างทางศิลปะ นับได้ว่าเป็นข้อมูลโดยสรุปของกลุ่มผลงานตัวอย่างทั้งในเชิงปริมาณ และในเชิงคุณภาพ จากนั้นก็นำแต่ละด้านมาวิเคราะห์แยกย่อยออกเป็นทีละประเด็น คือ ด้านเนื้อหา ประกอบด้วยมิติของธรรมชาติ มิติของมนุษย์ มิติของวัฒนธรรม ส่วนมิติต่าง ๆ ของผลงานที่ภาพปรากฏมีลักษณะเป็นอย่างไรนั้น ผลงานอาจประกอบทั้ง 3 มิติ หรือมีเฉพาะมิติใด มิติหนึ่งก็ได้ ถือได้ว่าเป็นข้อสรุปด้านเนื้อหา จากนั้นจึงมีการวิเคราะห์การสื่อสารความหมาย ด้านการวิเคราะห์องค์ประกอบทางการเห็นว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร มีรูปและพื้น มีแสงและเงา มีตำแหน่งและสัดส่วน มีความเคลื่อนไหว เหล่านี้ประกอบไปด้วยสิ่งใดบ้าง มีหรือเน้น ในองค์ประกอบทางการเห็นด้านใด เป็นต้น จากนั้นจึงวิเคราะห์หลักการทางทัศนศิลป์ กลวิธีที่สร้างสรรค์ และวัสดุที่ใช้นั้นประกอบไปด้วยสิ่งใดบ้าง และท้ายสุดเป็นการวิเคราะห์แบบอย่างทางศิลปะ จากการวิเคราะห์ทั้งด้านเนื้อหา และด้านการสื่อสารความหมายที่ผ่านมา ลักษณะแบบอย่างทางศิลปะมีลักษณะเป็นแบบใด ซึ่งประกอบไปด้วยวัฒนธรรมการรับรู้ของตะวันออก หรือวัฒนธรรมการรับรู้ของตะวันตก จนท้ายสุดจะได้อัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็นว่าผลงานมีลักษณะเป็นภววิสัย หรืออัตวิสัย

สำหรับชุดเครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์ผลงานจิตรกรรมนี้ สามารถนำไปใช้ได้กับงานทัศนศิลป์อื่นได้ ไม่ได้จำกัดเฉพาะผลงานจิตรกรรมเท่านั้น หรือแม้แต่การเปลี่ยนเนื้อหาของพื้นที่จากทะเลสาบสงขลา ไปเป็นเนื้อหาในพื้นที่อื่นก็ได้เช่นกัน ซึ่งชุดเครื่องมือดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้พิสูจน์อย่างประจักษ์ชัดว่า เป็นชุดเครื่องมือที่สามารถนำไปวิเคราะห์ และได้รับผลสัมฤทธิ์ อันเป็นคำตอบของข้อมูลในมิติต่าง ๆ ได้อย่างรอบครอบ ครบถ้วน ได้มาซึ่งคำตอบที่น่าเชื่อถือ อันเป็นที่ยอมรับ เป็นประโยชน์สำหรับการสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน และช่วยสร้างความหนักแน่นในเชิงวิชาการด้านศิลปะ

อีกทั้งผลการศึกษาวิจัยสร้างสรรค์ชุดนี้ ยังทำให้เห็นการแสดงออกทางจิตรกรรมสร้างสรรค์ ในช่วงเวลาที่ศึกษา และหากทำการวิจัยสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องทุกปี ก็จะช่วยฉายให้ประจักษ์ ได้เห็นความคิด หรือแนวโน้มของการสร้างสรรค์จิตรกรรมอาเซียน เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ทัศนคติ ของศิลปินที่แสดงมุมมองโลกทัศน์ของอาเซียน อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเรียนรู้ถึงรูปแบบเนื้อหาความคิดผ่านผลงานจิตรกรรมของศิลปินภูมิภาคอาเซียน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยจิตรกรรมอาเซียน: มุมมองภาพสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการเห็น เป็นการสร้างองค์ความรู้ และข้อมูลในมิติต่าง ๆ โดยมีภาพจิตรกรรมจากกลุ่มศิลปินอาเซียน ที่จัดแสดงนิทรรศการดังกล่าวในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้ทำการสำรวจ รวบรวม ผลงานจิตรกรรม เป็นเพียงบางส่วนจากที่จัดแสดงทั้งหมดในนิทรรศการครั้งนี้ ซึ่งคิดว่าเป็นภาพจิตรกรรมที่แสดงถึงข้อมูลเนื้อหา ความหมาย และแนวคิดที่สำคัญ เด่นชัดสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลที่สำคัญในการศึกษาวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางศิลปะวิจัยให้เข้มแข็งหนักแน่นได้ต่อไป อย่างไรก็ตามหากมีการเปลี่ยนกลุ่มประชากรศิลปินที่ศึกษา เป็นกลุ่มประชากรศิลปินกลุ่มใหม่ข้อมูลอาจแตกต่างไปจากเดิมไม่มากนักน้อย แต่ทั้งนี้ ชุดข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ในการได้เรียนรู้มุมมองในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมผ่านศิลปินอาเซียน และสำหรับการศึกษาวิจัยในโอกาสถัดไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] Chankhonghom, J. (2017). *Natural phenomenon of Songkhla Lake: A reflective characteristic of visual culture*. [Doctoral dissertation, Burapha University]. <https://webopac.lib.buu.ac.th/catalog/Bibltem.aspx?BibID=b00258847>
- [2] Khoman, T. (2020). *ASEAN Art Exhibition 2020*. Art Exhibition Program. Princess Galyani Vadhana Institute of Cultural Studies Prince of Songkla University.
- [3] Thaothong, S. (2016). *Research art: Create a creative art course*. Charan Sanitwong Printing.

วิถีว่าวพื้นเมืองมลายู :
นวัตกรรมชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
และภูมิปัญญาพื้นถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้
The Traditional Malay Kite Way:
Community Innovation for Preservation of Arts
and Culture and Local Wisdom
in Southern Border Provinces

อัฐพล เทพยา^{1*} และอนุชา แพ่งเกษร¹
Auttaphon Theppaya^{1*} and Anucha Pangkesorn¹

¹ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

¹ Faculty of Fine Arts, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

* Corresponding author: auttadesign@gmail.com

(Received: October 25, 2022; Revised: February 20, 2023; Accepted: March 8, 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและกิจกรรมสร้างสรรค์ในการแข่งขันว่าวพื้นเมืองมลายูเพื่อการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และศึกษารูปแบบและองค์ประกอบของนวัตกรรมชุมชนสันติสุขบนพื้นที่แห่งวิถีว่าว ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบและกิจกรรมสร้างสรรค์ในการแข่งขันว่าวพื้นเมืองมลายูเพื่อการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้รูปแบบการอนุรักษ์ส่งเสริม ถ่ายทอด และสานต่อ โดยใช้ “ว่าวพื้นเมืองมลายู” เป็นองค์ประกอบหลักของรูปแบบและกิจกรรมภายในงาน เน้นการอนุรักษ์และสืบทอด เน้นสร้างบรรยากาศ โดยมีกิจกรรมการแข่งขันและประกวดว่าวพื้นเมืองมลายูเป็นกิจกรรมดึงดูดและเชื่อมโยงผู้คนที่มีความรักและสนใจในศิลปวัฒนธรรมว่าวพื้นเมืองมลายู และกิจกรรมอื่น ๆ เช่น เวทีเสวนาเรื่องว่าวมลายู การทำว่าว การเล่นว่าว การเล่าเรื่องราวจากครูว่าว และหนังกลางแปลง 2) รูปแบบของนวัตกรรมชุมชนสันติสุขบนพื้นที่แห่งวิถีว่าว เป็นรูปแบบภายใต้แนวคิด “แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง” โดยมีว่าวพื้นเมืองมลายูเป็นกลไกและเครื่องมือ ขับเคลื่อนให้เกิดความสันติสุขในการอยู่ร่วมกัน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การรวมตัวของกลุ่มคน 2) กิจกรรมสร้างสรรค์ 3) คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ครูว่าวปราชญ์บุคคล และปราชญ์ชาวบ้าน และ 5) ปัจจัยสนับสนุน

คำสำคัญ: นวัตกรรมชุมชน ว่าวพื้นเมืองมลายู ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นถิ่น

Abstract

The qualitative research aims to study the patterns and creative activities in the Malay indigenous kite competition for preserving indigenous arts and culture in the southern border provinces and to study the patterns and elements of the peaceful community innovation in the area the of kite way. Data were collected by using in-depth interviews with key informants. The findings of this study revealed that 1) forms and creative activities in the traditional Malay kite competition for the preservation of the indigenous arts and culture in the southern border provinces used a model aimed at conserving, promoting, transferring and continuing the art type with “Traditional Malay kites” used as the main elements of the theme and activities in the event. The emphasis is also on such conservation and transference focusing on creating atmosphere by using the competition and the traditional Malay kite contest. There were many activities, such as exchanging knowledge about Malay kites, workshops of kites, kite flying, storytelling from kite teachers, and watching outdoor movies. 2) The form of the peaceful innovative community on the kite way area was a pattern under the concept of “seeking common points and preserving differences”, with traditional Malay kites as the mechanisms and tools to drive for peace in coexistence. There were 5 components of the peaceful community innovation in the area of the kite way: 1) the gathering of people, 2) creative activities, 3) the value of arts and culture and local wisdom, 4) kite teachers, ancestors and village sage, and 5) supporting factors.

Keywords: Peaceful Community Innovation, Malay Native Kites, Art and Culture, local wisdom

บทนำ

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน ก่อให้เกิดผลกระทบมากมาย ทั้งความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนสภาพความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปลายด้ามขวานของประเทศไทย ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่น่าหวาดกลัว หวาดระแวง ในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินของทั้งผู้มาเยือนและชาวบ้านในชุมชน โดยสาเหตุหลักของปัญหา คือ เรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ทำให้เกิดการต่อสู้เพื่อต้องการแบ่งแยกดินแดน สร้างบรรยากาศความหวาดกลัว ความไม่ไว้วางใจ และการใช้ความรุนแรงต่าง ๆ ภายในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากปัญหาดังกล่าว รัฐบาลได้พยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหามาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความสันติสุข และสงบสุขในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีการก่อตั้งหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบ คือ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ซึ่งแบ่งกลุ่มภารกิจในการปฏิบัติงานออกเป็น 7 กลุ่มภารกิจ หนึ่งในนั้น คือ กลุ่มงานการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม นับเป็นกลุ่มภารกิจที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาภายในพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และนำไปสู่การสร้าง ความสงบสุข ความเข้าใจ การยอมรับ ความแตกต่าง และการอยู่ร่วมกันภายใต้พหุวัฒนธรรมอย่างสันติสุข มนตรี เกิดมูล [1]

ภายใต้ภาพลักษณ์ปัญหาความไม่สงบสุขในพื้นที่ภาคใต้ แท้จริงแล้วดินแดนแห่งนี้ กลับมีมนต์เสน่ห์ที่น่าหลงใหลทั้งในแง่จารีต ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ แม้ภาพเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ที่ถูกถ่ายทอดออกไป ทำให้ความสวยงามในหลากหลายมิติของพื้นที่ทั้งทางธรรมชาติ และความเป็นพหุวัฒนธรรมได้ถูกลบเลือนไปบ้าง ซึ่ง “ว่าวพื้นเมืองมลายู” นับเป็นอีกหนึ่งเรื่องราวที่ทรงคุณค่าเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น ที่นับวันจะยิ่งถูกลืมเลือน โดยในอดีตนั้น “การเล่นว่าว” ถือเป็นกิจกรรมที่สร้างความเพลิดเพลินสนุกสนาน เป็นการละเล่นประจำถิ่นในช่วงฤดูร้อน ซึ่ง “ว่าวมลายู” เป็นศิลปะวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของคนเชื้อสายมลายู สามจังหวัดชายแดนใต้ ด้วยโครงสร้าง และลวดลายที่มีการอ้างอิงจากประวัติศาสตร์มลายู ลดทอนลงให้สอดคล้องและถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม ซึ่ง ว่าว แต่ละตัว แต่ละชนิดของแต่ละกลุ่มชน สามารถเป็นตัวแทนบอกเล่าความเป็นมาของประวัติศาสตร์แต่ละชุมชนผ่านการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นในแต่ละท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ทั้งลวดลาย และโครงสร้างของว่าวต่างได้รวบรวมศิลปะ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และวิถีชีวิตของผู้คนที่เกี่ยวข้องเอาไว้ [2] โดยที่ผ่านมา ในจังหวัดยะลา เมื่อปี พ.ศ. 2560 ได้มีการจัดงาน “แข่งขันว่าว” เพื่อเป็นการสืบสานประเพณี วัฒนธรรม สร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้เช่นกัน ซึ่งมีประชาชนเข้าร่วมการแข่งขันจำนวนมาก ถือเป็นงานประจำปีที่สร้างความศรัทธา สนุกสนาน โดยมีการแข่งขันว่าว 3 ประเภท คือ ว่าวสวยงาม ว่าวความคิด และว่าวขึ้นสูง งานดังกล่าวนอกจากช่วยอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมของคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้คงอยู่สืบทอดต่อลูกหลาน ช่วยฟื้นฟูการเล่นว่าว ช่วยให้เกิดความรัก ความสามัคคี เข้าใจซึ่งกันและกันของประชาชนในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งยังสามารถแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องราว เกิดมิตรภาพ สร้างสังคมแห่งสันติสุขจากการแข่งขันว่าวอีกด้วย [3]

จากที่กล่าวมาข้างต้นการจัดงานแข่งขันว่าวในพื้นที่จังหวัดยะลา ซึ่งถือเป็นงานประเพณีประจำปีระดับจังหวัด ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับ คือ “การสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในพื้นที่” แม้ว่าจะไม่ปรากฏผลงานวิจัยที่แน่ชัดมาก่อนเกี่ยวกับกิจกรรมการแข่งขันว่าวที่ก่อให้เกิดสันติสุขได้ แต่พบว่า “กิจกรรมการแข่งขันว่าว” เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาที่ก่อให้เกิดความสันติสุขในชุมชน จากการ

ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมชุมชนสันติสุข พบว่า ศิลปวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปสู่การสร้างชุมชนสันติสุขได้ อาทิเช่น การรวมตัวของกลุ่มสายบุรี ลูกเกอร์ (SAIBURI LOOKER) ที่ร่วมกันจัดงานเสวนาและจัดกิจกรรม “สาตสีเมืองสาย” ซึ่งเป็นนิทรรศการศิลปะที่ให้ศิลปินได้วาดภาพรูปเมืองสายบุรีในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้คนทั้งในและนอกพื้นที่ได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมและเป็นพื้นที่กลางในการพูดคุย สื่อสารเจตนารมณ์ รวมถึงแสดงความรู้สึกรักนึกคิดต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ นอกจากนี้กลุ่มนี้ได้ใช้ศิลปะผ่านภาพถ่ายและภาพวาดเมืองสายบุรีในอดีต สร้างความสุข รอยยิ้มและเสียงหัวเราะ ตลอดจนการทำกิจกรรมเพื่อชุมชนก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ร่วมกันและลดความรู้สึกหวาดระแวงของคนในพื้นที่ [5] นอกจากนี้ การศึกษาสันติสุขแบบวิถีพุทธวัฒนธรรมของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกระบี่ โดยการบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน พบว่า ศิลปะสามารถสร้างทัศนคติร่วมกันของคนในชุมชนที่มีความคิดเห็นแตกต่าง ศิลปะช่วยสร้างความเข้าใจและลดความคิดเห็นต่าง เกิดการร่วมคิด ร่วมสร้าง หรือฉีกกำลัง นำไปสู่การสร้างพื้นที่แห่งสันติสุข เกิดความไว้วางใจกัน นำไปสู่การปรองดอง และช่วยกันพัฒนาพื้นที่ในชุมชนสังคม พหุวัฒนธรรมไปสู่พื้นที่สันติสุข [6]

การจัดงานพื้นที่แห่งวิถีสาน “WAU SPACE (วายุ สเปซ) พื้นที่แห่งวิถีสาน” เป็นมิติใหม่ในการจัดกิจกรรมการแข่งขันว่าวที่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี และพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ใน 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ รูปแบบและกิจกรรมการจัดงานที่ผ่านมา เป็นแบบเรียบง่ายและเกิดขึ้นภายใต้แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมของหน่วยงานราชการ ที่มีงบประมาณสนับสนุน ริเริ่มการจัดงานและดำเนินการจัดงานภายใต้การดูแลและความรับผิดชอบหลักของหน่วยงานทั้งในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น โดยลักษณะและรูปแบบการจัดงานในปี พ.ศ. 2564 หรือที่เรียกว่า “WAU SPACE (วายุ สเปซ) พื้นที่แห่งวิถีสาน” เกิดขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจของชุมชน ที่มีความต้องการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นถิ่น ตลอดจนความต้องการใช้กิจกรรมการแข่งขันว่าวเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้คนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ไร้ซึ่งพรมแดน เชื้อชาติ ศาสนา ใช้ศิลปะสร้างเมือง สร้างความรัก โดยชุมชนเป็นผู้ออกแบบและดำเนินการจัดกิจกรรมด้วยตนเองเป็นหลัก เริ่มตั้งแต่การคัดวงจันทร์ เพื่อกำหนดวันในการจัดงาน การออกแบบเวที การออกแบบและสร้างบรรยากาศภายในงาน ทั้งในด้านความหลากหลายของกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นที่สามารถเข้าร่วมได้ทุกเพศทุกวัย อาทิ เช่น วงว่าว การสอนทำว่าว การเล่นว่าว การมอบรางวัลเชิดชูเกียรติให้กับครูว่าว เป็นต้น [4]

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “วิถีสานพื้นเมืองมลายู : นวัตกรรมชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้” เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข การสร้างนวัตกรรมของชุมชน และธำรงไว้ซึ่งความงดงามแห่งศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่น ตลอดจนเป็นตัวแทนในการประสาน เชื่อมโยง สันติสุข อย่างไร้พรมแดนทุกเชื้อชาติ ศาสนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษารูปแบบและกิจกรรมสร้างสรรค์ในการแข่งขันว่าวพื้นเมืองมลายูเพื่อการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ศึกษารูปแบบและองค์ประกอบของนวัตกรรมชุมชนสันติสุขบนพื้นที่แห่งวิถีสานมลายูเพื่อการพัฒนาด้านนวัตกรรมชุมชนสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการขอความร่วมมือจากคณะผู้จัดงานและครูว่าวในพื้นที่ ร่วมคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ด้านว่าวพื้นเมืองมลายู ตลอดจนเป็นผู้สมัครใจและเต็มใจเข้าร่วมการวิจัยและให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้รับผิดชอบในการจัดงานจำนวน 2 คน ครูว่าว จำนวน 2 คน เยาวชนในพื้นที่ จำนวน 2 คน และผู้เข้าร่วมงานจำนวน 4 คน รวมผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น จำนวน 10 คน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องมีความเกี่ยวข้องกับว่าวพื้นเมืองมลายู และอาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 10 ปี โดยเยาวชนในพื้นที่และผู้เข้าร่วมงานจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประกวดว่าว สามารถประดิษฐ์ว่าว และเคยร่วมกิจกรรมประกวดว่าวในพื้นที่อื่น ๆ ที่จัดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือสำคัญในการวิจัย คือ ผู้วิจัย ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและการรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์และให้ได้มาซึ่งข้อมูลและคำตอบที่ชัดเจน ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ที่กำหนดข้อคำถามและประเด็นที่เกี่ยวข้องไว้ล่วงหน้า ใช้ลักษณะการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เป็นการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ไม่ปิดกั้นความคิดเห็น โดยผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียด ขั้นตอน วัตถุประสงค์ และสร้างความเข้าใจเบื้องต้นก่อนการเริ่มสัมภาษณ์ พร้อมทั้งขออนุญาตจัดบันทึกข้อมูลและบันทึกเสียงขณะการสัมภาษณ์โดยใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ คนละ 30 นาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ให้ข้อมูลและข้อมูลอิ่มตัว (Data saturation) จึงหยุดเก็บข้อมูล และ 2) แบบบันทึกการสำรวจและสังเกตการณ์ภายในงาน โดยผู้วิจัยได้ออกแบบรายละเอียดและตั้งข้อสังเกตการณ์ไว้ล่วงหน้า เพื่อให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล เบื้องต้นผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับว่าวพื้นเมืองมลายู วัฒนธรรมชุมชนสันติสุข ตลอดจนการศึกษาข้อมูลภาพพื้นที่และบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ เพื่อกำหนดทิศทางและแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการลงพื้นที่ในสถานการณ์จริง และเมื่อถึงกำหนดการลงพื้นที่จริง (27 มีนาคม 2564) ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ด้วยตนเอง โดยมีการติดต่อและประสานงานล่วงหน้ากับครูว่าวและคณะผู้จัดงานในพื้นที่ ตลอดจนการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยยึดกระบวนการใช้เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย 1) การรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ 2) การรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกการสำรวจและสังเกตการณ์ และ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาพถ่ายและบรรยากาศอื่น ๆ ภายในงาน ด้วยวิธีการสังเกต (Observation) ทั้งแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ได้แก่ การบันทึกภาพถ่ายบรรยากาศภายในงาน การเข้าร่วมกิจกรรมมวงว่าว การเข้าร่วมกิจกรรมการทำว่าว การเข้าร่วมกิจกรรมขึ้นว่าว และการเข้าร่วมกิจกรรมดูหนังกลางแปลง ในวันเสาร์ที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2564 ณ หุ่นดิน, เบญจเมธา เซรามิก ปาลัส จังหวัดปัตตานี โดยผู้วิจัยเตรียมความพร้อมในการลงพื้นที่และเก็บข้อมูลภายในงาน “WAU SPACE พื้นที่แห่งวิถึว่าว” ตั้งแต่เวลา 07.00 นาฬิกา กระทั่งสิ้นสุดกิจกรรมเวลา 20.00 นาฬิกา

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการแยกเป็นประเด็นและนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ โดยแยกข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสำรวจและสังเกตการณ์ตามประเด็นที่ครอบคลุมและตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึง ตีความและสร้างข้อสรุป

(thematic analysis) ด้วยวิธีการอธิบายพรรณนาความ และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยวิธีการตรวจสอบแหล่งข้อมูลจากกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกัน และจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน

สรุปผล

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในงาน “WAU SPACE พื้นที่แห่งวิถีว่าว” ณ หุ่นดินดิน อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี ในวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2565 เพื่อเข้าร่วมสังเกตการณ์ เข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการพูดคุยและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญภายในงาน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้จัดงาน กลุ่มครูว่าว กลุ่มเยาวชนในพื้นที่ และกลุ่มผู้เข้าร่วมงาน จำนวน 10 คน สรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล

1.1 กลุ่มผู้จัดงาน มีความต้องการจัดงานนี้ขึ้นเพื่อให้เยาวชนคนรุ่นใหม่และคนรุ่นหลังร่วมกันสืบสาน สืบทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับว่าวพื้นเมืองมลายู ซึ่งกล่าวไว้ว่า “การจัดงานว่าวครั้งนี้ จัดขึ้นภายใต้รูปแบบที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาว่าวมลายู ต้องการส่งต่อศิลปวัฒนธรรมว่าวพื้นเมืองมลายู ให้กับเยาวชนรุ่นหลังได้ร่วมสานต่อและสืบทอดบรรยากาศภายในงานเน้นถ่ายทอดกลิ่นอายของความเป็นอัตลักษณ์และความทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของว่าวพื้นเมืองมลายู ตลอดจนการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้สามารถดึงดูดคนต่างศาสนา ต่างพื้นที่ มารวมตัวกัน ต้องการให้เป็นพื้นที่สันติสุข เป็นสื่อกลาง เป็นพื้นที่ที่รู้สึกปลอดภัย ไม่แตกแยก ไม่แตกต่าง สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกเพศ ทุกวัย มีทั้งกิจกรรมที่ให้ความรู้ ให้ความเพลิดเพลิน และให้รางวัลเชิดชูเกียรติกับครูว่าวและผู้เข้าแข่งขันและประกวดว่าวพื้นเมืองประเภทต่าง ๆ” (P1, P2, 27 มีนาคม 2564) นอกจากนี้ ได้กล่าวเสริมอีกว่า “การจัดงานครั้งนี้ นอกจากว่าวพื้นเมืองมลายูจะเป็นองค์ประกอบหลักสำคัญของงานแล้ว “ครูว่าว” คือ บุคคลที่สำคัญของท้องถิ่น ที่เชิญชวนให้คนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสทำความรู้จักและมอบตัวเป็นศิษย์ พร้อมทั้งภายในงานได้จัดกิจกรรมเชิดชูเกียรติและยกย่องครูว่าวในพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันมีเหลือเพียงไม่กี่ท่านที่สุขภาพยังแข็งแรง และสามารถเดินทางมาร่วมกิจกรรมได้” (P1, P2, 27 มีนาคม 2564)

1.2 กลุ่มครูว่าว มีความรู้สึกปลาบปลื้มและดีใจที่เยาวชนคนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของว่าวพื้นเมืองมลายู ซึ่งกล่าวไว้ว่า “รู้สึกดีใจเมื่อได้รับการติดต่อจากลูกศิษย์ให้ครูได้มีโอกาสถ่ายทอดเรื่องราว ความรู้ เกี่ยวกับว่าวพื้นเมืองมลายู รูปแบบการจัดงานและกิจกรรมต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจ ความศรัทธา ความร่วมแรงร่วมใจ ความสามัคคีที่เกิดขึ้นในการจัดงาน อีกทั้งได้เห็นรอยยิ้มและความสุขของคนที่มาร่วมงานจากหลากหลายพื้นที่ ทำให้มีความสุขและภูมิใจในคนรุ่นใหม่ที่มีแนวคิดดี ๆ ที่จัดงานนี้ขึ้นมา โดยรูปแบบของการจัดงานถือว่าครบองค์ประกอบที่ควรจะมี มีทั้งความรู้ ความสนุกสนาน การรำลึกถึงบุญคุณครูว่าว และการปลูกฝังให้เยาวชนได้สืบสานและอนุรักษ์ว่าวพื้นเมืองมลายู ตลอดจนเจตนารมณ์ที่มุ่งใช้ว่าวเป็นสื่อกลางในการสร้างความสันติสุขและสงบสุขในชุมชน นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในอนาคตต่อไป” (P3, P4, 27 มีนาคม 2564)

1.3 กลุ่มเยาวชนในพื้นที่ มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมและได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการรักษาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดความสามัคคี ไม่แบ่งแยกพื้นที่ ทำให้เกิดมิตรภาพดี ๆ ต่างชุมชน ต่างท้องถิ่น ซึ่งกล่าวไว้ว่า “งานแข่งว่าวครั้งนี้ มีรูปแบบการจัดงานที่มีบรรยากาศอบอุ่น เป็นกันเอง สามารถเชื่อมมิตรภาพที่กระห่างเพื่อนและผู้คนต่างชุมชน ต่างพื้นที่ ได้พบปะ พูดคุย ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งเรื่องราวของ

ว่าพื้นเมือง และเรื่องราวอื่น ๆ ถึงแม้ว่าอาจจะสิ้นสุดลง แต่ได้เกิดมิตรภาพระหว่างกันขึ้นมาใหม่ ได้รู้จัก
ทั้งคนในจังหวัดและต่างจังหวัด ได้คำแนะนำดี ๆ ได้ความรู้ใหม่ และเห็นคุณค่าของว่าพื้นเมืองมลายูมากยิ่งขึ้น
ประทับใจกิจกรรมที่มีความหลากหลายและสามารถเข้าร่วมได้ทุกเพศ ทุกวัย ทุกศาสนา เชื่อว่า ในอนาคต
กิจกรรมประกวดว่าและแข่งขันว่าพื้นเมืองในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะได้รับความสนใจและมี
ผู้ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเยาวชนในพื้นที่ที่มีความสนใจในศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น
ของตนเอง” (P5, P6, 27 มีนาคม 2564)

1.4 กลุ่มผู้เข้าร่วมงาน ส่วนใหญ่มีความรู้สึกประทับใจ ชื่นชอบรูปแบบ กิจกรรม และ
บรรยากาศภายในงาน มีความต้องการให้จัดงานขึ้นอีกในปีถัดไป ด้วยเหตุผลที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการ
อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งกล่าวไว้ว่า “ในการเข้าร่วมงานครั้งนี้ได้มาเข้าร่วมในกิจกรรม
การประกวดและแข่งขันว่า ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนพูดคุยกับเพื่อน ๆ ต่างชุมชน ได้เรียนรู้การทำว่าจากครูว่า
ได้ฟังเรื่องราวและประสบการณ์เกี่ยวกับว่าในวงว่า หากมีการจัดกิจกรรมขึ้นอีกก็จะนำว่ามาเข้าประกวดอีก
ซึ่งเกณฑ์ในการตัดสินและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการประกวดมีความยุติธรรม โปร่งใส ทุกคนที่เข้าร่วมการ
แข่งขันมีความสามารถและประดิดรู้วว่าพื้นเมืองมลายูแท้ ได้อย่างน่าสนใจ และน่าชื่นชม โดยการประดิดรู้วว่า
ถือเป็นงานหัตถกรรมที่มีความประณีตละเอียด ได้เรียนรู้เทคนิค และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เข้าร่วม
แข่งขัน เกิดเครือข่ายและมิตรภาพอันดีต่อกัน งานว่าจึงควรมีการจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อกระชับความสัมพันธ์
และสร้างสัมพันธ์ไมตรีอันต่อเนื่องระหว่างคนในพื้นที่และต่างพื้นที่ โดยความรักและความชื่นชอบในว่า
พื้นเมืองมลายูเป็นสิ่งดึงดูดและเชิญชวนผู้ที่มีความปรารถนาเดียวกันมารวมตัวกันและสร้างความสุขภายใน
พื้นที่” (P10, P8 P9, P10, 27 มีนาคม 2564)

2. รูปแบบและกิจกรรมสร้างสรรค์ในการแข่งขันว่าพื้นเมืองมลายูเพื่อการอนุรักษ์ศิลปะและ วัฒนธรรมพื้นถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

รูปแบบของงานถูกจัดขึ้นภายใต้ชื่อ “WAU SPACE พื้นที่แห่งวิถีว่า” โดยรูปแบบภายในงานเป็น
ลักษณะมุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การสืบสานและถ่ายทอดองค์ความรู้
เรื่องราวว่าพื้นเมืองมลายู โดยมี “ว่าพื้นเมืองมลายู” เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญ เป็นเครื่องมือและสื่อกลาง
ที่ดึงดูดผู้คนที่มีความรักและสนใจในศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ บรรยากาศในงานมี
การจัดและตกแต่งสถานที่ที่เต็มไปด้วยกลิ่นอายของความงดงามและแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของว่าพื้น
เมืองมลายู ผ่านลวดลายบนว่า และรูปแบบของว่าแต่ละประเภทอันเป็นภูมิปัญญาพื้นถิ่นอันยาวนานของ
คนมลายู โดยรูปแบบของงานได้เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้จาก “ครูว่า” และพร้อมสาน
สัมพันธ์เชื่อมโยง แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ รวมถึงการใช้พื้นที่แห่งวิถีว่า เป็นพื้นที่สร้างสันติสุขให้กับคนทุก
ที่มาสานสัมพันธ์กันอีกครั้ง โดยมีว่าเป็นตัวกลางส่งต่อและถ่ายทอดเรื่องราวความรัก ความเข้าใจ การยอมรับ
และให้เกียรติซึ่งกันและกัน โดยเลือกจัดงานในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ พระจันทร์เต็มดวง (27 มีนาคม พ.ศ. 2565)
ซึ่งถือเป็นวันที่ลืมนิยัต บรียากาศดี เหมาะกับบรรยากาศแห่งการรำลึกถึงอดีต ท่ามกลางแสงจันทร์ ณ ทุ่งดิน
อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นสถานที่ที่เป็นบริเวณกว้าง โล่ง แฉ่ง เหมาะกับการจัดกิจกรรมการเล่นว่า
การชมว่า และการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ สามารถรองรับผู้เข้าร่วมงานได้เป็นจำนวนมาก และเพื่อสร้าง
บรรยากาศในการร่วมงาน ได้มีการเชิญชวนให้ผู้เข้าร่วมพร้อมใจกันสวมใส่เสื้อผ้าแนวเรียบง่าย ไม่มีลาย และ
โพกผ้าหรือพันผ้าลือบิสมาร่วมงาน เพื่อสร้างสีสัน ความตริ้งใจ และการมีส่วนร่วมในการสืบสานและอนุรักษ์
ภูมิปัญญาพื้นถิ่นให้ยั่งยืนและเป็นมรดกสู่ลูกหลานต่อไป

กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับงาน “WAU SPACE พื้นที่แห่งวิถึว่าว” ประกอบด้วยหลากหลายกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวของว่าวในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การประกวด การเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติ การร่วมสนุก การติดต่อกับบรรยากาศท่ามกลางแสงจันทร์วันเพ็ญ ผ่าน “ว่าว” ซึ่งเป็นตัวกลางในการผสมผสาน เชื่อมโยง ทุกกลุ่มคนไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา ช่วงอายุ ด้วยความรัก ความชื่นชอบ หลงใหลในมนต์เสน่ห์ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามแบบฉบับของว่าวพื้นเมืองมลายู โดยกิจกรรมสร้างสรรค์ภายในงานประกอบด้วย 5 กิจกรรมหลัก ดังนี้

1. กิจกรรมประกวดแข่งขันว่าว ถือเป็นกิจกรรมหลักในการจัดงานครั้งนี้ กิจกรรมประกวดการแข่งขันว่าว ประกอบด้วย การประกวดว่าว 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทว่าวบินสูง ประเภทว่าวสวยงาม และประเภทว่าวสร้างสรรค์ ซึ่งมีการสงวนสิทธิ์มิให้ระดับครูว่าวส่งผลงานเข้าประกวด เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ สร้างสรรค์ผลงานว่าวอย่างไร้ความกังวล

2. กิจกรรมสอนทำว่าวพื้นเมืองมลายู เป็นกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมงานจะได้ลงมือปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนของการทำว่าวพื้นเมืองมลายู ที่เริ่มตั้งแต่การเหลาไม้ไผ่ การผูกเชือกว่าวเพื่อขึ้นโครงว่าว การติดกระดาษและการเขียนลาย จากนั้นจึงนำว่าวไปทดลองวิ่งในพื้นที่การเล่นว่าว เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ผู้เข้าร่วมจะได้ลงมือปฏิบัติ ได้เข้าใจ ได้เรียนรู้ จากครูว่าว ผ่านการลงมือทำ ซึ่งภายในงานมีการจัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ไว้ให้พร้อมเพรียง

3. กิจกรรมวงว่าว ซึ่งเป็นหนึ่งในกิจกรรมสร้างสรรค์ที่น่าสนใจของงาน เนื่องจากได้รับเกียรติจากครูว่าวที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องว่าวพื้นเมืองมลายู ประวัติศาสตร์ของว่าวพื้นเมืองมลายู ประเภทของว่าวพื้นเมืองมลายู มาเล่าถ่ายทอดเรื่องราวของว่าวมลายูพื้นเมืองผ่านการพูดคุย การเสวนาร่วมกัน ภายในกิจกรรมที่เรียกว่า “วงว่าว” เปรียบเสมือนการนั่งล้อมวงพูดคุย แลกเปลี่ยน เรื่องราว ประสบการณ์ ตลอดทั้งการหาแนวทางในส่งเสริมและอนุรักษ์ว่าวพื้นเมืองมลายู โดยในวงว่าว มีบรรดาครูว่าวมากมายจากหลายพื้นที่ เช่น พื้นที่แวมิ สายบุรี, เปาะโฮะ ปาแระ และอื่น ๆ ซึ่งครูว่าวล้วนมีอายุมาก นับว่าเป็นโชคดีของผู้เข้าร่วมในวงว่าว ที่ได้ทำความรู้จักและคารวะบรมครูว่าวทั้งหลายก่อนการเดินทางไกลของท่าน เพื่อส่งต่อความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับว่าวมลายูให้กลับมาโดยบินในวิถีของชนรุ่นหลังอีกครั้ง

4. กิจกรรมขึ้นว่าว เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ในรูปแบบของการเล่นว่าว หรือที่เรียกว่า “ขึ้นว่าว” โดยการนำว่าวขึ้นสู่ท้องฟ้า โดยบินอย่างอิสระ การใช้ความชำนาญ ไหวพริบ และการบังคับว่าวให้ล่องลอยอยู่บนท้องฟ้า การฟังเสียงแอกว่าวย้อนรำลึกถึงอดีต ท่ามกลางแสงจันทร์ของค่ำคืน 15 ค่ำ พระจันทร์เต็มดวง ความสนุกสนานของการขึ้นว่าวช่วยสร้างสีสันให้กับงาน สร้างความคึกคัก ตื่นเต้น ตลอดทั้งความสุขใจในการชมว่าว เสมือนได้ปลดปล่อยตัวเองไปพร้อม ๆ กับว่าวที่กำลังโบยบินบนท้องฟ้า

5. กิจกรรมดูหนังกลางแปลงถ่ายทอดเรื่องราวว่าว ซึ่งเป็นกิจกรรมปิดท้ายที่มีเชิญชวนผู้รักและชื่นชอบว่าวพื้นเมืองมลายู มาปูเสื่อ หรือจับจองพื้นที่ นั่งดูหนังกลางแปลงถ่ายทอดเรื่องราวว่าว นกเงือก และนกขวนหิน ซึ่งเป็นสัตว์อนุรักษ์ เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ได้รับทั้งความรู้ ความเพลิดเพลิน และความสนุกสนานไปพร้อม ๆ กัน

Figure 1 Researchers join activities in the event “WAU SPACE, the area of kite trajectory”
Source : <https://www.facebook.com/wauspace/>

Figure 2 Style and atmosphere in the event “WAW SPACE, the area of kite way”

Source : <https://www.facebook.com/wauspace/>

Figure 3 Activities in the event “WAU SPACE, the area of kite way”

Source : <https://www.facebook.com/wauspace/>

3. รูปแบบและองค์ประกอบของนวัตกรรมชุมชนสันติสุขบนพื้นที่แห่งวิถีว่าว

งาน “WAU SPACE พื้นที่แห่งวิถีว่าว” เป็นรูปแบบนวัตกรรมชุมชนสันติสุขภายใต้แนวคิด “แสงจตุรร่วม สวงจตุรต่าง” กล่าวคือ ภายใต้พื้นที่พหุวัฒนธรรม ที่กลุ่มคนในสังคมมีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีแนวคิดและวิถีปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่ 1) แนวคิดและหลักการของแต่ละศาสนา 2) แนวคิดและภูมิปัญญาในระดับสากล 3) แนวคิดจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายและรัฐธรรมนูญ และ 4) แนวคิดและหลักปฏิบัติตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งแนวคิดที่ 4 “แนวคิดและหลักปฏิบัติตามภูมิปัญญาท้องถิ่น” เป็นการอาศัยวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นมาเสริมให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในพื้นที่ได้นั้นจะต้อง “แสวงหาจุดร่วมและสวงจุดต่าง” เพื่อยอมรับและการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม” ดังเช่นการอยู่ร่วมกันของประชาคมอาเซียนที่สร้างสังคมสันติสุขภายใต้แนวคิดดังกล่าว โดยอาศัยแนวทางศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อกำหนดนโยบายและเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน [7] ดังนั้น “ว่าวพื้นเมืองมลายู” จึงเป็นศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นถิ่น ที่เป็นกลไกและเครื่องมือส่งเสริมให้เกิด “การแสวงหาจุดร่วม” โดยเป็นเป็นความพยายามของกลุ่มหรือชุมชนในการค้นหาจุดร่วมกันของท้องถิ่น จุดร่วมดังกล่าว คือ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของว่าวพื้นเมืองมลายู ความมุ่งมั่น ตั้งใจ ในการที่จะร่วมกันสืบทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นของสามจังหวัดชายแดนใต้ การธำรงรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาและองค์ความรู้เรื่องราวอันยาวนานของคนมลายู มิให้ว่าวหลายสายพันธุ์สูญหายไป ตลอดถึงการรักษาลิขสิทธิ์ความเป็นเจ้าของในว่าวพื้นเมืองมลายู จึงก่อให้เกิด “พื้นที่แห่งวิถีว่าว” ซึ่งเป็นที่พื้นที่แห่งสันติสุข นำพาคนที่มีความชื่นชอบในศิลปะและวัฒนธรรมประเภทเดียวกันมารวมกลุ่มกัน รวมตัวกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ภายใต้การให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยอมรับความแตกต่าง และใช้ศิลปวัฒนธรรมเชื่อมโยงกันอย่างไรรวมแดน

จากการศึกษาและทบทวนงานวรรณกรรมเกี่ยวกับพื้นที่แห่งสันติสุข โดยอาศัยบทบาทของศิลปะในการประสานสัมพันธ์ให้เกิดกิจกรรมร่วมกันระหว่างชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยคริสต์ และชาวไทยเชื้อสายจีน ในพื้นที่พหุวัฒนธรรมที่มีความคิดเห็นต่างในชุมชนเขตเทศบาลเมืองกระบี่ พบว่า พื้นที่สันติสุขเกิดขึ้นได้จากการร่วมกันสร้างสรรค์ศิลปะ การแลกเปลี่ยน การร่วมคิด การประสานสัมพันธ์ ก่อให้เกิดความเข้าใจกัน ช่วยลดความเห็นต่าง จึงก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน [6] และ การสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มสายบุรี ลูกเกอร์ เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข ภายใต้ความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ ได้เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมวาดภาพศิลปะในพื้นที่อำเภอสายบุรี ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของคนในพื้นที่ที่ต้องการเชื่อมโยงความรู้สึก ร่วมกันถึงความเจริญรุ่งเรือง ประวัติศาสตร์ และเรื่องราวในอดีตของอำเภอสายบุรี ผ่านการจัดรูปแบบกิจกรรมการเสวนา การจัดนิทรรศการ หนังสือ และตลอดถึงการจัดกิจกรรมที่หลากหลายด้วยการนำศิลปวัฒนธรรมทั้งศิลปะและดนตรีมาใช้ในการจัดกิจกรรมร่วมกัน เป็นตัวขับเคลื่อนให้ทุกกลุ่มวัยมาร่วมกิจกรรม จนสามารถสร้างความสงบสุขและรอยยิ้มของผู้คน สร้างความมีชีวิตชีวาในพื้นที่ และลดความหวาดระแวง [5] จากงานวิจัยข้างต้น แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพื้นที่สันติสุข บทบาทของศิลปวัฒนธรรมในการสร้างสันติสุข และตลอดถึงการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ประกอบที่หล่อหลอมรวมกันจนก่อให้เกิดนวัตกรรมชุมชนสันติสุขบนพื้นที่แห่งวิถีว่าวแห่งนี้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การรวมตัวของกลุ่มคน เมื่อกลุ่มคนที่มีความรัก ความชื่นชอบ ความสนใจ ในเรื่องเดียวกันเกิดการรวมกลุ่มกัน เพื่อผลักดันให้เกิดกระบวนการหรือกิจกรรมภายในกลุ่ม โดย งาน “WAU SPACE พื้นที่

แห่งวิถีว่าว” เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่ม รวมตัวของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ที่มีความชื่นชอบ และต้องการรักษาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นของว่าวมลายูไว้เป็นมรดกให้กับลูกหลานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเกิดการรวมตัวและผลักดันให้เกิดพื้นที่แห่งวิถีว่าว กลายเป็นชุมชนสันติสุขที่ร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสันติสุข ปราศจากความขัดแย้ง แดกแยก และแบ่งแยกทางเชื้อชาติ ศาสนา

2. กิจกรรมสร้างสรรค์ เมื่อกลุ่มคนเกิดการรวมตัวกันแล้ว จึงเกิดการแลกเปลี่ยนทางความคิด มุ่งเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม ผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สมาชิกกลุ่มได้เป็นผู้กำหนดขึ้น ได้แก่ กิจกรรมการแข่งขันว่าว กิจกรรมการทำว่าว กิจกรรมการขึ้นว่าว กิจกรรมวงว่าว และกิจกรรมดูหนังกลางแปลง กิจกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย ทั้งผู้รับผิดชอบหลักในการจัดเตรียมงาน “WAU SPACE พื้นที่แห่งวิถีว่าว” ผู้ให้การสนับสนุน ครูว่าว รวมถึงผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากทุกพื้นที่ ซึ่งสิ่งสำคัญของกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สมาชิกกำหนดขึ้นนอกจากมีความน่าสนใจ สามารถดึงดูดผู้คนให้เข้าร่วมแล้ว ยังต้องมีความหลากหลาย เพื่อสร้างความแปลกใหม่และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม

3. คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญ เนื่องจากเป็นสิ่งที่จุดประกายให้เกิดการรวมตัวขึ้น เพื่อร่วมกันอนุรักษ์ รักษา สืบสาน และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างสมาชิกของกลุ่ม ซึ่ง “ว่าว” ถือเป็นภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่อยู่คู่กับชุมชนและท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน เป็นศูนย์กลางในการยึดเหนี่ยว หล่อหลอม รวมตัว ว่าวมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มากมาย ในอดีตว่าวเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำนาย พยากรณ์ สภาพดินฟ้าสำหรับการทำการเกษตร เป็นกิจกรรมหลังการเก็บเกี่ยว สร้างความสนุกสนาน ความรัก ความผูกพันของสมาชิกในชุมชน เห็นได้ว่า “ว่าว” ช่วยสร้างความสันติสุขในชุมชนมาตั้งแต่สมัยอดีต ดังนั้น “ว่าว” จึงกลายเป็นศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนมาอย่างยาวนาน สมาชิกกลุ่มหนึ่งได้เห็นและตระหนักถึงคุณค่าจึงมีเจตนาร่วมกันที่จะดำเนินการหรือมีกระบวนการบางอย่างเพื่อรักษาไว้ซึ่งคุณค่าของว่าวพื้นเมืองมลายูสืบไป

4. ครูว่าว ปุชนิยบุคคล และปราชญ์ชาวบ้าน ถือเป็นบุคคลสำคัญ การรวมตัวของสมาชิก เกิดขึ้นเพราะความตั้งใจอันแน่วแน่ในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของว่าวพื้นเมืองมลายู ความเคารพ ความนับถือ การต้องการทำความรู้จัก การได้คารวะบรมครูว่าวทั้งหลายก่อนการโรยราและนโยบายเดินทางไกลของครูว่าว ด้วยครูว่าวแต่ละท่านมีอายุประมาณ 70-80 ปี ครูว่าวจึงเปรียบเสมือนบรรพบุรุษคนสำคัญที่จะส่งต่อเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของว่าวพื้นเมืองมลายูให้กับลูกหลาน ส่วนสมาชิกกลุ่มก็ได้ร่วมเชิดชูบุญคุณบรรพบุรุษ สร้างความรัก ความเข้าใจ สานสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกัน เปรียบเสมือนศิษย์ที่มีครูคนเดียวกัน เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่แตกแยก ไม่แบ่งแยก เกิดสมานฉันท์ที่ดีซึ่งกันและกัน

5. ปัจจัยสนับสนุน การสนับสนุนจากทุกภาคส่วนก่อให้เกิดความสำเร็จในการสร้างนวัตกรรมชุมชนสันติสุขบนพื้นที่แห่งวิถีว่าวได้ดียิ่งขึ้น การดำเนินการหรือกิจกรรมใด ๆ บนพื้นที่แห่งวิถีว่าว เมื่อได้รับการสนับสนุนจากหลากหลายฝ่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ช่วยให้เกิดความคล่องตัว ความสิ้นเปลือง และประสบความสำเร็จได้ดังตั้งใจเอาไว้มาก่อนของสมาชิกกลุ่ม ดังนั้น ปัจจัยสนับสนุน จึงเป็นตัวการสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสำเร็จและความสันติที่เกิดขึ้นในชุมชน เมื่อทุกฝ่ายร่วมมือ ร่วมใจ สามัคคี พร้อมใจกันช่วยเหลือ และสนับสนุนพื้นที่แห่งวิถีว่าวจึงเต็มไปด้วยรอยยิ้มและสันติสุข

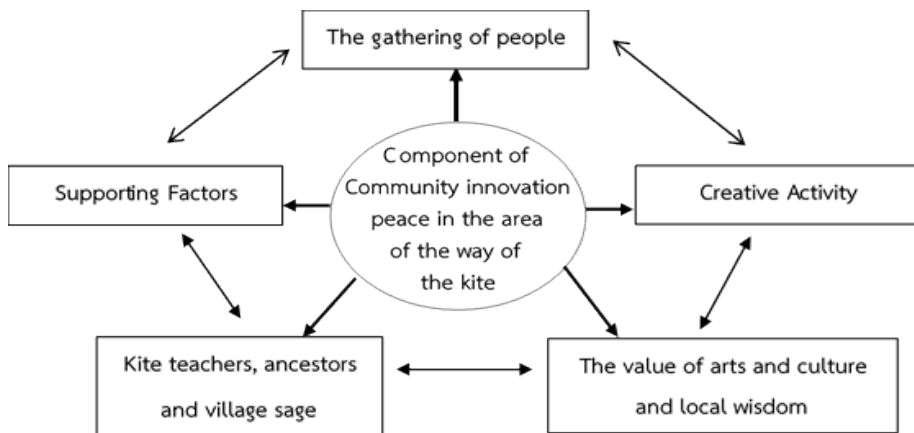

Figure 4 Elements of peaceful community innovation on the area of kite way

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นการใช้ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่น หล่อหลอมและเชื่อเชิญให้ผู้ที่มีเจตนารมณ์หรือทัศนคติเดียวกันรวมกลุ่มกัน และร่วมกันดำเนินกิจกรรมของกลุ่มภายใต้ชุมชนหรือพื้นที่ที่สร้างขึ้น ก่อให้เกิดความสันติสุข ความรัก ความร่วมมือร่วมใจและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยไร้ข้อจำกัดด้านเชื้อชาติ ศาสนา และช่วงอายุ เป็นชุมชนที่อยู่ร่วมกันด้วยการให้เกียรติและยอมรับในวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา จากการสืบทอดของบรรพบุรุษในดินแดนเดียวกัน

1. รูปแบบและกิจกรรมสร้างสรรค์ในการแข่งขันว่าวพื้นเมืองมลายูเพื่อการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยงาน “WAU SPACE พื้นที่แห่งวิถีว่าว” ที่ถูกจัดขึ้นในครั้งนี้ เกิดขึ้นจากการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีความรัก ชื่นชอบ หลงใหล และมีเจตนารมณ์เดียวกันในการอนุรักษ์รักษาและธำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นของว่าวพื้นเมืองมลายูไว้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสำหรับลูกหลาน จนกลายเป็นพื้นที่แห่งความสันติสุข ส่งต่อองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ตลอดถึงแนวทางในการสร้างสรรค์ว่าวพื้นเมืองมลายูในรูปแบบใหม่ ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งสุริยา หอมวันและคณะ ได้ศึกษาปัจจัยในการสร้างชุมชนสันติสุขท่ามกลางพหุวัฒนธรรมในภาคอีสาน ได้กล่าวถึงการอนุรักษ์จารีตประเพณีของภาคอีสาน หรือ ฮีตสิบสองอยู่อย่างต่อเนื่อง ในรูปแบบของการจัดงานประเพณีทอดเทียนที่จะร่วมกันทอดเทียนหรือเวียนกันทุกหมู่บ้าน เป็นประเพณีที่มีการสืบทอดมาอย่างยาวนานหลายชั่วคน ถือเป็นงานที่ช่วยสร้างความรัก ความสามัคคีแก่ชาวบ้านและสร้างความสัมพันธ์ของแต่ละหมู่บ้านเป็นอย่างดี นับเป็นงานที่เกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจ และความตั้งใจเดียวกันในการร่วมกันสืบสานอนุรักษ์ประเพณีของท้องถิ่นตน [8] อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุติดา บุตรแขก และ สุชาติ เกาทอง ได้ศึกษาเกี่ยวกับสันติสุขแบบวิถีพหุวัฒนธรรม ความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรมสู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยกล่าวถึงการใช้บทบาทของศิลปะเพื่อสร้างทัศนคติร่วมกันหรือการสร้าง ความเข้าใจที่ตรงกันภายในสังคม โดยใช้การจัดการแสดงด้านศิลปกรรมเข้าไปบูรณาการในพื้นที่ชุมชน มีการทำกิจกรรมด้านศิลปะร่วมกัน ก่อให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรม เข้าใจความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ศาสนา และความเชื่อ ก่อให้เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง จนสามารถผนึกกำลังนำไปสู่ความปรองดองสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน [9]

นอกจากนี้ กิจกรรมสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย 5 กิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรมประกวดแข่งขันว่า กิจกรรมสอนทำว้าวพื้นเมืองมลายู กิจกรรมวงว้าว กิจกรรมขึ้นว้าว และกิจกรรมดูหนังกลางแปลงถ่ายทอดเรื่องราวว้าว เป็นกิจกรรมที่สมาชิกของกลุ่ม กำหนดขึ้นเพื่อให้เกิดความมี ร่วมใจ เป็นส่วนสำคัญในการช่วยสานสัมพันธ์ไมตรีที่ดีระหว่างกัน ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมภายในงานครั้งนี้แตกต่างจากการจัดงานว้าวที่ผ่านมา อาทิเช่น งาน “แข่งขันว้าวนิบง” จังหวัดยะลา โดยงาน “WAU SPACE” เน้นรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายและน่าสนใจ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกช่วงวัย เน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของว้าวพื้นเมืองมลายู ดังนั้น “WAU SPACE พื้นที่แห่งวิถึว้าว” จึงถือเป็นการเกิดขึ้นของนวัตกรรมชุมชนสันติสุขบนพื้นที่แห่งวิถึว้าว ด้วยการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและแนวทางในการดำเนินกิจกรรมภายในด้วยกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ถูกกำหนดขึ้นผ่านว้าวพื้นเมืองมลายู ตัวกลางสำคัญที่เป็นองค์ประกอบหลักในการก่อให้เกิดนวัตกรรมของชุมชน

2. รูปแบบและองค์ประกอบของนวัตกรรมชุมชนสันติสุขบนพื้นที่แห่งวิถึว้าว โดยกล่าวได้ว่า รูปแบบของงานเกิดขึ้นภายใต้แนวคิด “แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง” โดยพื้นที่แห่งวิถึว้าวได้นำพาคนที่มีความชื่นชอบในศิลปะและวัฒนธรรมประเภทเดียวกันมารวมกลุ่มกัน รวมตัวกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ภายใต้การให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยอมรับความแตกต่าง ใช้ศิลปวัฒนธรรมเชื่อมโยงกันอย่างไร้พรมแดน สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดงาน “แข่งขันว้าวนิบง” จังหวัดยะลา ในปี พ.ศ. 2563 ที่เกิดขึ้นภายใต้โครงการเสริมสร้างภาพลักษณ์จังหวัดยะลาเพื่อเสริมสร้างความรักความสามัคคีของประชาชน ได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สมานฉันท์ ตลอดจนการได้นำทุนทางวัฒนธรรมมาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยผู้เข้าร่วมงานมีแนวคิดเดียวกันในการนำว้าวมาร่วมกิจกรรม เพื่อต้องการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องการให้ลูกหลานได้รักษาและสืบทอดว้าว เกิดการแลกเปลี่ยน พบปะ พูดคุยในกลุ่มคนรักว้าวและผู้ที่มีความสนใจ โดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา ใช้พื้นที่แห่งนี้เป็นสื่อกลางในการสร้างสันติสุขภายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ [10] และสอดคล้องกับแนวคิดวินัส ธรรมสารโรธต์ และคณะ ได้อธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอิทธิพลขององค์ประกอบของการพัฒนาสังคมสันติสุขของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยกล่าวถึงการสร้างสังคมสันติสุขด้วยการยอมรับแนวสันติ การจัดระเบียบทางสังคมที่เสมอภาค การปลูกฝังให้ทุกคนยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ทำความเข้าใจหลักการของศาสนาที่ถูกต้องซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ ใช้กิจกรรมและการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ พยายามกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ชุมชนได้รวมตัวและดำเนินกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและส่วนรวมให้มากที่สุด [11]

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการศึกษาี้ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาชุมชนสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นแนวทางในการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขบนพื้นที่แห่งศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยอาศัยองค์ประกอบนวัตกรรมชุมชนสันติสุขบนพื้นที่แห่งวิถึว้าวเป็นต้นแบบในการดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดงาน “WAU SPACE พื้นที่แห่งวิถึว้าว”

การจัดงานครั้งนี้ สามารถใช้เป็นต้นแบบในการจัดงาน “WAU SPACE พื้นที่แห่งวิถึว้าว” ในครั้งต่อ

ไป และสามารถเป็นต้นแบบในการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขด้วยกิจกรรมสร้างสรรค์ผ่านการส่งเสริมการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบอื่น ๆ นอกจากนี้การจัดงานในครั้งต่อไปควรมีการ ประชาสัมพันธ์การจัดงานในหลากหลายช่องทาง ให้มีการรับรู้ข่าวสารและรายละเอียดในการจัดอย่างใน วงกว้างทั้งในและต่างจังหวัด อีกทั้งควรขยายเวลาการจัดงานให้มีระยะเวลามากขึ้น จากเดิมใช้ระยะเวลาเพียง 1 วัน ควรเพิ่มเป็น 2-3 วัน เพื่อให้ผู้ที่เดินทางมาจากต่างจังหวัดได้มีโอกาสสัมผัสและดื่มด่ำกับวิถีว่าวพื้นเมือง มลายูมากยิ่งขึ้น และการจัดรูปแบบงานควรเพิ่มพื้นที่สำหรับการจัดนิทรรศการเชิงวิชาการเกี่ยวกับว่าวมลายู ประวัติครุว่าว และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับว่าว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการศึกษานี้ เป็นการศึกษาในรูปแบบ กิจกรรม และองค์ประกอบของนวัตกรรมชุมชนสันติสุข บนพื้นที่แห่งวิถีว่าวภายใต้การจัดการงาน “WAU SPACE พื้นที่แห่งวิถีว่าว” ที่จัดขึ้นในพื้นที่อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานีเท่านั้น จำเป็นต้องนำไปศึกษาเพิ่มเติมและเปรียบเทียบกับนวัตกรรมชุมชนสันติสุขบนพื้นที่ แห่งวิถีว่าวในจังหวัดอื่น ๆ หรือ นำไปทดลองใช้กับชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน โดยใช้ลักษณะของ รูปแบบ กิจกรรมและองค์ประกอบของนวัตกรรมชุมชนสันติสุขเช่นเดียวกัน

References

- [1] Koemeemul, M. (2019). Satisfaction of people towards unrest resolution in the southern border provinces. *Rajabhat Rambhai Barni Research Journal*, 14(1), 149-158. (in Thai)
- [2] Tisssamana, A. (2021). The Lesson learnt for peaceful communities: Nakornsri Thammarat and Narathiwat Provinces. *Journal of MCU Peace Studies*, 9(6), 2347-2359. (in Thai)
- [3] Rama, N. Yala province organizes a kite race to carry on traditions, culture, to create peace. Many people flock to participate in the competition. (2022, September 15). <http://paaktai.com/news/s/detail/76>.
- [4] Bler, C. (2021, March 27). Kite way to the breath of 'Native Malay kite. <https://bangkokbiznews.com/lifestyle/929507>
- [5] Malaihom, K., Janyam, K., & Boonprakan, K. (2018). Saiburi Looker group: social networking for peaceful living amidst unrest in the southern border area. *Humanities and Social Sciences Journal*, 9(10), 75-96. (in Thai)
- [6] Butkheak, S., & Thaothong, S. (2021). The Peacefulness of the multicultural trajectory : the different opinions in the multicultural society brings about the integration of arts and community environment. *Journal of Humanities and Social Sciences Review*, 23(2), 89-106. (in Thai)
- [7] Aphakaro, S. (2022). (2022, December 20). The Coexistence of the ASEAN community : concepts and Practices in accordance with religious. <http://198.7.63.81:8080/xmlui/handle/123456789/95>

- [8] Homvan, R., Pattanasing, T., Viriyo, P., Krisin, I., & Suksen, P. (2021). Factors for building a peaceful community amid multiculturalism in the southern isan. *Journal of MCU Ubon Review*, 6(3), 351-364. (in Thai)
- [9] Butkheak, S., & Thaonthong, S. (2021). The Peacefulness of the multicultural trajectory : the different opinions in the multicultural society brings about the integration of arts and community environment. *Journal of Humanities and Social Sciences Review*, 23(2), 89-106. (in Thai)
- [10] Kittikulsawat, R. (2020, March 6). Nibong Kite Racing”, Yala province. <https://nbtworld.prd.go.th/news/detail/TCATG200306134953689>
- [11] Thamsarorat, V., Hasoontree, N., & Jamjumrus, T. (2021). A model for sustainable development of a peaceful society of the three southern provinces. *Journal of MCU Peace Studies*, 9(4), 1695-1706. (in Thai)

พฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ
ส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของ
โคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19)
Consumer Behaviors Affecting Online
Food Delivery Businesses Success During Corona
Virus 2019 (COVID-19) Pandemic

พรประภา ศรีราพร^{1*}
Phornprapa Sriraphorn^{1*}

¹ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพฯ 10170

² Faculty of Business Administration, Bangkokthonburi University, Bangkok, 10170, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: drpixie2326@gmail.com

(Received: February 14, 2022; Revised: October 19, 2023; Accepted: November 2, 2022)

บทคัดย่อ

ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการส่งอาหารออนไลน์ 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจบริการส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสม (Mixed Method) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกในหัวข้อความสำเร็จของธุรกิจบริการส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 กับผู้ประกอบการที่ใช้บริการ 10 ร้านค้า และผู้บริโภค 30 คน จากนั้นทำการเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.951 และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ผลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ ผลวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมของผู้บริโภคในด้านแรงจูงใจ ด้านทัศนคติ และด้านการรับรู้มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนที่ทำให้ประสบความสำเร็จพบว่า ด้านสภาพคล่อง มีการใช้บริการขนส่งออนไลน์เพิ่มขึ้น ด้านกลยุทธ์ทางการตลาด มีการจัดโปรโมชั่นร่วมกับร้านค้ามากมาย จุดแข็งของบริการคือ การขนส่งอาหารที่รวดเร็ว และด้านการดำเนินงานผ่านแอปพลิเคชันที่มีความสะดวกและง่ายต่อการใช้งาน 3) พฤติกรรมของผู้บริโภคด้านแรงจูงใจและทัศนคติ มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 2019 (COVID-19) ในทุกด้าน

คำสำคัญ: พฤติกรรมผู้บริโภค ความสำเร็จ ธุรกิจส่งอาหารออนไลน์

Abstract

This research was aimed (1.) to study online food delivery services in terms of consumer behaviors, during Pandemic of COVID-19 and (2.) to study consumer behaviors that have an effect on the success of online food delivery during this Pandemic. Mixed Method was conducted for this research. The researcher would indebt-interview about the success of this businesses during with 10 shops and 30 consumers before questionnaire designing and launching. Population were consumers who used to use food delivery services, for 30 persons and 10 shops providing online ordering. Sample group called for 400 people of consumers only in Bangkok. Questionnaires were investigated to reach confidence as 0.951. The researcher used Frequency, mean, SD. And Stepwise Multiple Regression Analysis as statistic tools for analyzing. The researcher found that 1) Consumer behaviors of online food delivery services on motivations were at 3.93 as the most, on attitudes were at 3.83 and on perceptions were 3.75 as a much, such all factors were meaningful. 75% of people used these services increasingly. On marketing strategies, these services could connect many shops into their application. Also, they could set their own price. On the riders made the faster delivery as their advantages followed by easy-to-use applications. 3) Consumer behaviors of online food delivery services during this Pandemic were found that motivations and attitudes were the most significant factor for all perspectives of success

Keywords: Consumer behavior, Success, Online food delivery

บทนำ

จากการรณรงค์ของภาครัฐที่ขอความร่วมมือให้ทำงานที่บ้าน (Work from home) และมาตรการปิดสถานที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นห้างสรรพสินค้า สถานที่ให้บริการต่าง ๆ รวมไปถึงการออกข้อกำหนดให้ร้านอาหารขายได้เฉพาะการซื้อกลับบ้านเท่านั้น นอกจากนี้ ยังมีการขอความร่วมมือการเว้นระยะห่าง (Social Distancing) เพื่อหยุดการแพร่เชื้อรวมถึงมาตรการอื่น ๆ ที่มาจากการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ความต้องการบริการโลจิสติกส์ที่เปลี่ยนไปเป็นระบบออนไลน์ มีความต้องการสูงขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการค้า [1] ทำให้ธุรกิจการส่งอาหารออนไลน์ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างมาก ธุรกิจร้านอาหารได้มีการปรับเปลี่ยนจากการขายแบบนั่งรับประทานหรือซื้อกลับบ้าน เป็นการใส่แพลตฟอร์มออนไลน์ รวมถึงการเข้าสู่ธุรกิจของผู้ประกอบการรายใหม่ในช่วงที่มีการระบาดของโรคของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผู้ประกอบการได้มีการจัดโปรโมชั่นต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ร้านค้าสามารถค้าขายต่อไปได้ [2] เพราะธุรกิจร้านอาหารไม่ว่าจะขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ มีความจำเป็นต้องงดการขายแบบนั่งรับประทาน ให้เป็นแบบซื้อกลับบ้านเพียงอย่างเดียว และแม้ว่าภาครัฐจะผ่อนคลายมาตรการ แต่การเว้นระยะห่างภายในร้านอาหารยังคงต้องดำเนินการอยู่ ทำให้พื้นที่รองรับลูกค้าลดน้อยลง การใช้บริการแพลตฟอร์มออนไลน์จึงเป็นอีกทางเลือกที่ทำให้ร้านค้าสามารถขายสินค้าเพิ่มเติมจากการขายหน้าร้านได้ จากมาตรการดังกล่าวส่งผลให้ความต้องการใช้บริการขนส่งสินค้าออนไลน์เพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงการออกโปรโมชั่นต่าง ๆ ที่ดึงดูดให้เข้ามาใช้บริการ เช่น ส่วนลดค่าขนส่ง รวมไปถึงการเชื่อมโยงกับบริการของภาครัฐเช่น คนละครึ่ง

ปัจจุบันธุรกิจบริการส่งอาหารออนไลน์ มี แอปพลิเคชัน (Application) ที่ผู้พัฒนาบริการได้จัดทำให้สามารถใช้ได้ง่ายรวมถึงการมีส่วนร่วมของลูกค้าไม่ว่าจะเป็นรายเล็กหรือรายใหญ่ ภายในแอปพลิเคชันมีระบบนำทาง และข้อมูลต่าง ๆ ให้กับผู้บริโภค [3] และใช้แพลตฟอร์มเหล่านี้เก็บส่วนแบ่งจากร้านอาหาร และค่าบริการจากลูกค้า ซึ่งมีผู้ให้บริการมากกว่า 15 รายทั่วประเทศไทยได้แก่ HappyFresh, Grab, Foodpanda, Gojek, CP FreshMart, LINEMAN, WESERVE, 1112 Delivery, 7-Eleven TH, SKOOTAR, Robinhood, Winfood, Lalamove, Frabbit และ Fooddee [4] ไม่นับรวมธุรกิจอาหารต่าง ๆ ที่มีการให้บริการขนส่งของตนเอง การแข่งขันธุรกิจส่งอาหารออนไลน์มีแนวโน้มการแข่งขันที่สูง เพราะรายได้ของธุรกิจนี้คาดการณ์การเติบโต 8.2% ทั่วโลก ภายในปี พ.ศ. 2567 [5]

การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีผลกระทบมากที่สุดต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค [6] ผู้บริโภคหันมาใช้บริการการส่งอาหารเพิ่มมากขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการติดต่อกับพนักงานร้านอาหาร และลูกค้ารายอื่น ๆ และแม้ว่ายอดผู้ติดเชื้อจะลดลงแล้วก็ตาม [7] จะเห็นได้จากการให้บริการในแอปพลิเคชันถึงการบริการแบบไร้การสัมผัส ซึ่งถือเป็นการบริการของธุรกิจการจัดส่งอาหารออนไลน์ แอปพลิเคชัน (Application) กลายเป็นช่องทางที่สำคัญของทั้งผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารและผู้บริโภค ส่งผลให้ในช่วงครึ่งแรกของปี 2563 ปริมาณการสั่งอาหารไปยังที่พิกัดผ่านแพลตฟอร์มสั่งอาหารมีการขยายตัวสูงถึงประมาณร้อยละ 150 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อน [8] ซึ่งคนไทยที่หันมาใช้สื่อสังคมออนไลน์กว่าร้อยละ 96.3 จากผลสำรวจพบว่าคนไทยใช้ บริการสั่งออนไลน์ ร้อยละ 96.1 เมื่อเทียบกับออฟไลน์ ร้อยละ 30.9 ซึ่งในระยะ 5 ปีที่ผ่านมาได้มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 7.7 ต่อปี โดยในปี พ.ศ. 2557 มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 23,640 ล้านบาท และเติบโตเป็น 31,814 ล้านบาทในปี 2561 [9]

จากการศึกษาบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้มีผู้ทำการศึกษาไว้หลายประเด็นเช่นอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการเดลิเวอรี่ พฤติกรรมผู้บริโภคที่สั่งอาหารด้วยแอปพลิเคชันในสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด 19 ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการเดลิเวอรี่ บทบาทของเทคโนโลยีต่อการสั่งอาหารออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจใช้บริการเดลิเวอรี่ ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด การออกโปรโมชั่น ภาพลักษณ์ของแบรนด์ ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการของผู้บริโภค รวมไปถึงสถานภาพส่วนบุคคล สถานะทางการเงินของลูกค้า [10] [11] [12] [13] จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวส่งผลให้เห็นถึงตัวแปรต่าง ๆ ที่ส่งผลทั้งภาคธุรกิจและพฤติกรรมของผู้บริโภค นอกจากนี้ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิดไวรัส 2019 (COVID-19) เป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบการ และผู้บริโภคต้องปรับตัวตามมาตรการของภาครัฐ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นที่มาของงานวิจัยเรื่องพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิดไวรัส 2019 (COVID-19) โดยศึกษากับพฤติกรรมของผู้บริโภคและความสำเร็จของการขนส่งอาหารออนไลน์ที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคจำนวน 3 รายจาก 15 รายที่มีในประเทศไทยข้างต้น ทั้งนี้ผลของงานวิจัยชิ้นนี้จะสามารถช่วยตอบโจทย์ความสำเร็จในการแข่งขันทางธุรกิจของธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ที่ปัจจุบันมีแนวโน้มการแข่งขันที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้น รวมถึงเป็นที่น่าสนใจต่อการเติบโตของธุรกิจส่งอาหารออนไลน์และรายใหม่ในอนาคตอันใกล้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิดไวรัส 2019 (COVID-19)
2. เพื่อวิเคราะห์ความสำเร็จของธุรกิจบริการส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิดไวรัส 2019 (COVID-19)
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจบริการส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิดไวรัส 2019 (COVID-19)

สมมติฐาน

- สมมติฐานข้อที่ 1 พฤติกรรมผู้บริโภคมีผลต่อความสำเร็จด้านสภาพคล่อง
- สมมติฐานข้อที่ 2 พฤติกรรมผู้บริโภคมีผลต่อความสำเร็จด้านกลยุทธ์ทางการตลาด
- สมมติฐานข้อที่ 3 พฤติกรรมผู้บริโภคมีผลต่อความสำเร็จด้านพนักงานซึ่ักกรยานยนต์
- สมมติฐานข้อที่ 4 พฤติกรรมผู้บริโภคมีผลต่อความสำเร็จด้านการดำเนินงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

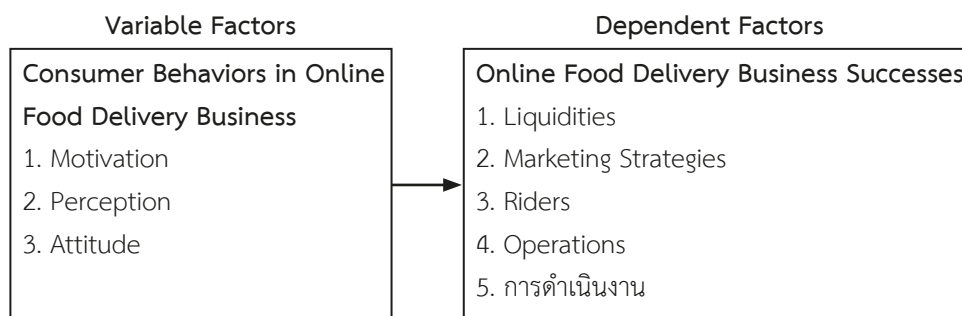

Figure 1 Conceptual framework

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริโภคที่ใช้บริการขนส่งอาหารออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร และผู้ประกอบการที่ใช้บริการขนส่งอาหารออนไลน์

กลุ่มตัวอย่าง คือ มี 2 ส่วน คือ

1) ส่วนของการเก็บข้อมูลคุณภาพ จากผู้ประกอบการที่ใช้บริการจำนวน 10 ร้านค้า โดยคัดเลือกจากผู้ประกอบการที่มีการให้บริการส่งอาหารไม่น้อยกว่า 3 แอปพลิเคชัน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling Method)

2) ส่วนของการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ จากผู้บริโภคที่ใช้บริการขนส่งอาหารออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร จากประชาชนที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 5,676,648 คน [14] ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 5% โดยใช้หลักการคำนวณของทาร์ยามาเน่ [15] ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ดังนี้

2.1) ทำแบ่งเขตกรุงเทพมหานครตามการบริหารงาน ประกอบด้วย กลุ่มกรุงเทพมหานครกลาง กลุ่มกรุงเทพใต้ กลุ่มกรุงเทพเหนือ กลุ่มกรุงเทพตะวันออก และกลุ่มกรุงเทพมหานครใต้ และจับฉลากคัดเลือก 1 เขตในแต่ละกลุ่ม คือ เขตห้วยขวาง เขตสวนหลวง เขตดอนเมือง เขตหนองจอก และ เขตบางแค

3) ทำการแบ่งสัดส่วนตัวอย่างตามเขต ดังนี้

Table 1 Population classified by district

District	Population (people)	Sample Group (people)
Huai Khwang	81,689	44
Suan Luang	123,026	66
Don Mueang	169,259	91
Nong Chok	172,990	94
Bang Khae	193,315	105
total		400

4) การเก็บกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้กำหนดไว้โดยการสอบถามจากผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตถึงการให้บริการขนส่งอาหารออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. **ตัวแปรต้น** ได้แก่ พฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการส่งอาหารออนไลน์ ประกอบไปด้วย 1) ด้านแรงจูงใจ 2) ด้านการรับรู้ และ 3) ด้านทัศนคติ

2. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ ความสำเร็จของธุรกิจบริการส่งอาหารออนไลน์ ประกอบไปด้วย 1) ด้านสภาพคล่อง 2) ด้านกลยุทธ์ทางการตลาด 3) ด้านพนักงานซัพพลายเออร์ และ 4) ด้านการดำเนินงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ คือ แบบสัมภาษณ์ดำเนินการสอบถามการใช้บริการของธุรกิจให้บริการส่งอาหารออนไลน์ ใน 4 ประเด็น คือ 1) สภาพคล่อง 2) กลยุทธ์ทางการตลาด 3) พนักงานซึ่งจรรยาบรรณ และ 4) การดำเนินงาน ผลการทดสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) เท่ากับ 1

2) แบบสอบถาม คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการส่งอาหารออนไลน์และความสำเร็จของธุรกิจบริการส่งอาหารออนไลน์โดยใช้ผลจากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์และจัดทำเป็นแบบสอบถาม ทำการทดสอบโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกัน จำนวน 30 คน ทำการค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค [16] ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.951 ซึ่งแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภค มีความเชื่อมั่น 0.931 และความสำเร็จของธุรกิจบริการส่งอาหารออนไลน์ มีความเชื่อมั่น 0.901

การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19) วิธีรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

1. การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. จากการทบทวนวรรณกรรมได้นำมาจัดทำแบบสอบถามทั้งหมด 2 ชุด คือ 1) พฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการส่งอาหารออนไลน์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคเป็นทฤษฎีหลัก และแบบสอบถามความสำเร็จของธุรกิจบริการส่งอาหารออนไลน์ใช้ทฤษฎีความสำเร็จของธุรกิจเป็นทฤษฎีหลัก

3. การสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามพร้อมให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC (Index of Item Objective Congruence)

4. การเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์

5. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ กำหนดประเด็น เพื่อนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม

6. ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

7. ทำการวิเคราะห์ผล และสรุปผลตามที่ได้กำหนดไว้

8. จัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นข้อมูลการบรรยาย (Descriptive) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ จากนั้นทำการจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่ได้สร้างไว้ ตรวจสอบความถูกต้องข้อมูล และสรุปผลความคิดเห็น

2. การวิเคราะห์แบบสอบถาม

2.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งเป็นการหาค่าทางสถิติพื้นฐานเพื่อแสดงการกระจายของคำตอบหรือความคิดเห็น และอธิบายลักษณะของข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ทั้งนี้เพื่อนำมาสรุประดับคุณภาพโดยรวมแต่ละด้าน ซึ่งจะใช้ในการทดสอบความแตกต่างของตัวแปรต่อไป

2.2 สถิติวิเคราะห์ที่ใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัย การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)

สรุปผล

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของของโคโรนาไวรัส

Table 2 Consumer Behaviors in Online Food Delivery Business

No.	Behaviors of	Average	SD.	Likert Scales
1	Motivations	3.93	0.77	Much
2	Attitudes	3.83	0.76	Much
3	Perception	3.75	0.64	Much
Overall		3.83	0.60	Much

จากตารางที่ 2 พบว่า

1.1 ด้านแรงจูงใจ พบว่า ภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.93$, $SD=0.77$) ในประเด็นย่อยพบว่า ซึ่งโปรโมชั่นส่งเสริมการขาย เช่น ส่วนลดค่าขนส่ง ส่วนลดค่าอาหาร ทำให้ท่านสนใจเลือกใช้งานแอปพลิเคชันขนส่งอาหารออนไลน์มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.19$, $SD=0.91$) เป็นความคิดเห็นที่ได้คะแนนสูงที่สุด

1.2 ด้านการรับรู้ พบว่า ภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$, $SD=0.64$) ซึ่งการที่ร้านอาหารจัดโปรโมชั่นร่วมกับแอปพลิเคชันขนส่งอาหารออนไลน์ มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของท่านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$, $SD=0.86$) เป็นความคิดเห็นที่ได้คะแนนสูงที่สุด

1.3 ด้านทัศนคติ พบว่า ภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, $SD=0.76$) ซึ่งการใช้บริการแอปพลิเคชันขนส่งอาหารออนไลน์ช่วยให้ท่านไม่ต้องออกไปเสี่ยงกับโรคระบาดโควิด 19 มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.23$, $SD=0.80$)

2. ผลการวิเคราะห์ความสำเร็จของธุรกิจบริการส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของของโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19)

ในการวิเคราะห์ความสำเร็จของธุรกิจบริการขนส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของของโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19) ได้ดำเนินการวิเคราะห์ 2 ส่วน คือ ส่วนของแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยมีดังนี้

2.1 ผลการสำรวจความคิดเห็นความสำเร็จของธุรกิจบริการขนส่งอาหารออนไลน์

Table 3 Online Food Delivery Business Successes

No.	Online Food Delivery Business Successes on	Average	SD.	Likert Scales
1	Liquidities	4.19	0.94	Much
2	Marketing Strategies	4.11	0.60	Much
3	Riders	4.06	0.95	Much
4	Operations	3.92	0.84	Much
รวม		4.07	0.68	Much

จากตารางที่ 3 ภาพรวมความสำเร็จของธุรกิจบริการขนส่งอาหารออนไลน์ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.07, SD = 0.68) และในแต่ละด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านกลยุทธ์ทางการตลาด ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19, SD = 0.94) อันดับที่ 2 คือ ด้านพนักงานขี่จักรยานยนต์ ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11, SD = 0.60) อันดับที่ 3 คือ ด้านการดำเนินงาน ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, SD = 0.95) และอันดับที่ 4 คือ ด้านสภาพคล่อง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.92, SD = 0.84)

2.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

2.2.1 กลยุทธ์ทางการตลาด พบว่า การวางจุดเน้นในธุรกิจบริการขนส่งอาหารออนไลน์ สามารถกำหนดแผนการตลาดเชื่อมโยงร้านค้าเข้าร่วมแอปพลิเคชัน รวมถึงความสามารถในการกำหนดอัตราค่าบริการผ่านแอปพลิเคชันได้ รวมถึงการ กำหนดโปรโมชั่นที่ส่งเสริมการขายสินค้า โดยการวางกลยุทธ์การจัดโปรโมชั่นร่วมเฉพาะส่งกับแอปพลิเคชันเท่านั้น ทำให้สามารถจูงใจลูกค้าเข้าใช้

2.2.2 พนักงานขี่จักรยานยนต์ พบว่า สำหรับคนที่ผู้บริโภคได้สัมผัสมากที่สุดคือ พนักงานรับส่งอาหาร (Rider) ถูกจัดได้ว่าเป็นผู้ที่ต้องพบเจอกับผู้บริโภคอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจุดแข็งของบริการคือการขนส่งอาหารที่รวดเร็ว และจำนวนมีเพียงพอต่อการให้บริการในแต่ละพื้นที่ให้บริการ แต่ก็สามารถสร้างจุดอ่อนให้กับธุรกิจในการแต่งกายที่ไม่สะอาดเรียบร้อย การปฏิเสธคำสั่งซื้อ ซึ่งการให้บริการนอกจากความรวดเร็วแล้ว ภาพลักษณ์ และการให้บริการที่นอกเหนือจากการขนส่งอาหาร เช่น ความสุภาพ การแจ้งรายละเอียด ก็ถูกจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นกัน

2.2.3 การดำเนินงาน พบว่า การดำเนินการจัดการให้มีแอปพลิเคชันที่มีความสะดวกต่อการใช้งาน ใช้บริการง่าย และสามารถตรวจสอบระยะเวลาการจัดส่งได้ถือเป็นจุดแข็งของแอปพลิเคชันในการให้บริการ อีกทั้ง จำนวนร้านค้าที่เข้าร่วมภายในแอปพลิเคชันมีทั้งธุรกิจร้านอาหารขนาดใหญ่ และร้านอาหารขนาดเล็ก ถือได้ว่าเป็นสิ่งจูงใจหลักที่ทำให้ผู้บริโภคเข้าใช้บริการ ประกอบกับช่วงการแพร่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (COVID-19) ส่งผลให้คนอยู่บ้านมากขึ้น และมีผลต่อการให้บริการที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะเลือกใช้บริการขณะอยู่บ้านกว่าร้อยละ 75

2.2.4 สภาพคล่อง พบว่า ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (COVID-19) จะเห็นได้ว่าการกำหนดโปรโมชั่นต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการขาย เช่น โปรโมชั่นส่วนลด การจัดโปรโมชั่นร่วมกับร้านค้าที่มีเฉพาะภายในแอปพลิเคชันถือเป็นการส่งเสริมการขายที่ดี ทั้งนี้ การแข่งขันยังมีส่วนของ

ร้านอาหารขนาดใหญ่ที่มีการให้บริการเอง รวมถึงร้านค้าขนาดเล็กที่ให้บริการภายในพื้นที่การขายที่มีบริการจัดส่งฟรี และค่าอาหารไม่เพิ่มจากหน้าร้าน แม้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามกว่าร้อยละ 66.7 ยังคงเลือกใช้ธุรกิจขนส่งอาหารออนไลน์อยู่

2. ผลการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจบริการส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19)

Table 4 Consumer Behaviors Affecting Online Food Delivery Businesses Success During Corona Virus 2019 (COVID-19) Pandemic

Consumer Behaviors on	Online Food Delivery Business Successes (Beta Regression coefficient)			
	Liquidities	Marketing Strategies	Riders	Operations
Motivations	0.45	0.25	0.63	0.35
Attitudes	0.14	0.76	0.54	0.50
Perceptions	0.23	-	-0.30	-

จากตารางที่ 4 การศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจบริการส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19) พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคด้านแรงจูงใจทัศนคติ มีผลทางบวกต่อความสำเร็จของธุรกิจบริการขนส่งอาหารออนไลน์ ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านกลยุทธ์ทางการตลาด ด้านพนักงานซิงการยานยนต์ ด้านการดำเนินงาน และด้านสภาพคล่อง สำหรับพฤติกรรมผู้บริโภคด้านการรับรู้ส่งผลทางลบต่อความสำเร็จด้านพนักงานซิงการยานยนต์ และส่งผลทางบวกต่อความสำเร็จด้านสภาพคล่อง

การอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19)

แรงจูงใจมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากโดยมีคะแนนภาพรวมเป็นอันดับ 1 เนื่องจากการแข่งขันของผู้ให้บริการขนส่งอาหารออนไลน์มีการจูงใจด้วยโปรโมชั่นต่าง ๆ ทำให้เกิดความน่าสนใจ และมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งการจูงใจเชิงอุดมคติ แรงจูงใจทางสังคม และการจูงใจที่เป็นประโยชน์ มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ เพราะเป็นสิ่งที่กระตุ้นที่ทำให้เกิดการเลือกซื้อสินค้า [17] ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้บริโภคตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันเพื่อบริการรับส่งอาหาร คือ ความสะดวกสบาย และการสื่อสาร (Communication) ที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันเพื่อบริการรับส่งอาหาร [13]

2. ผลการวิเคราะห์ความสำเร็จของธุรกิจบริการส่งอาหารออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19) พบว่า ในช่วงการแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19) ทำให้ธุรกิจการส่งอาหารออนไลน์ได้รับการใช้บริการเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ ยังมีจุดอ่อนเรื่องของราคาค่าบริการและค่าจัดส่งที่จะเป็นจุดที่ทำให้ผู้ประกอบการรายใหม่ใช้เป็นจุดขายเพื่อดึงผู้บริโภคให้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ ราคาค่าบริการเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคเลือกใช้บริการส่งอาหาร [18] ดังนั้น การจัดโปรโมชั่นจัดส่งฟรี หรือค่าธรรมเนียม

การจัดส่งที่ต่ำกว่า เป็นสิ่งจูงใจส่งเสริมให้เกิดการตัดสินใจซื้อเพิ่มมากขึ้น [5] การสร้างความยืดหยุ่นเพื่อให้ลูกค้ามีทางเลือกในการตัดสินใจ เช่น มีการกำหนดราคาขั้นต่ำ ปานกลาง และสูง เพื่อเป็นตัวเลือกในการตัดสินใจ และ不去พิจารณาคู่แข่งรายอื่น ทำให้ธุรกิจมีเงินสดหมุนเวียนอย่างคล่องตัว สามารถจัดสรรเงินให้กับฝ่ายต่าง ๆ ได้ในการดำเนินงานในแต่ละวัน [20] ซึ่งลูกค้าจะค้นหาความได้เปรียบทางด้านราคาของแต่ละผู้ประกอบการ เพื่อช่วยในการประหยัดเงิน [21]

3. ผลการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจบริการส่งอาหารออนไลน์ ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่า แรงจูงใจและทัศนคติของผู้บริโภคมีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจบริการส่งอาหารออนไลน์ทั้ง 4 ด้านในเชิงบวก จะเห็นได้ว่าสินค้าที่มาทดแทนซึ่งอาจไม่ใช่สินค้าประเภทเดียวกันหากแต่มีคุณสมบัติในการใช้งานคล้ายกันหรือเหมือนกัน เป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับลูกค้าในการเลือกสินค้าเพื่อทดแทน และหากลูกค้าพิจารณาสินค้าแล้วพบว่าสามารถทดแทนกันได้ และเกิดความคุ้มค่ามากกว่าสินค้าเดิมที่มีอยู่ สินค้านั้นจะกลายเป็นสินค้าทดแทน ส่งผลให้ผู้ประกอบการพลาดโอกาสในการขายสินค้าเดิม [22] จะเห็นได้ว่าการระบาดใหญ่ของโควิด-19 (COVID-19) มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคมากที่สุด [6] ซึ่งผู้ใช้งานจะเกิดความพึงพอใจจากการใช้งานอย่างต่อเนื่องจากการที่บริษัทส่งอาหารได้ออกแบบแอปพลิเคชันในการให้บริการให้สวยงาม และให้บริการได้ง่าย [3]

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ความสำเร็จของธุรกิจบริการขนส่งอาหารออนไลน์ด้านกลยุทธ์ทางการตลาด จะเห็นได้ว่าเรื่องของแรงจูงใจ มีผลทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจที่จะใช้บริการ ซึ่งกลยุทธ์การโปรโมชั่นกับร้านค้า ที่ส่งเสริมให้ราคาอาหารมีราคาเท่ากับซื้อหน้าร้าน และค่าขนส่งมีราคาถูก และทำให้ร้านค้าขนาดเล็กสามารถตั้งราคาอาหารเอาไว้ได้ จะกลายเป็นทางเลือกหนึ่งให้กับผู้บริโภคที่จะใช้บริการธุรกิจขนส่งสินค้าออนไลน์เพิ่มมากขึ้น

2. ความสำเร็จของธุรกิจบริการขนส่งอาหารออนไลน์ด้านพนักงานซีจีรียนยนต์ จะเห็นได้ว่าการพฤติกรรมของผู้บริโภคด้านแรงจูงใจ และทัศนคติ ช่วยให้ความสำเร็จด้านการขายเพิ่มขึ้น ในทางกลับกันการรับรู้ของผู้บริโภคที่สะท้อนถึงภาพลักษณ์ของพนักงานซีจีรียนยนต์ที่มีพฤติกรรมในด้านลบ เช่น การแต่งกายไม่สะอาด การพูดจาไม่สุภาพ ย่อมส่งถึงความสำเร็จของธุรกิจการขนส่งอาหารออนไลน์ ในประเด็นนี้การพัฒนาพนักงานจึงมีความสำคัญอย่างมากที่จะสร้างภาพลักษณ์ให้กับผู้บริโภค และสิ่งที่จะช่วยเสริมภาพลักษณ์ได้อย่างดีคือการมีจิตอาสาที่พนักงานซีจีรียนยนต์ทำความดีที่นอกเหนือจากการส่งอาหารเท่านั้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบเหตุบนท้องถนน เป็นต้น

3. ความสำเร็จของธุรกิจบริการขนส่งอาหารออนไลน์ด้านการดำเนินงาน จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมผู้บริโภคด้านแรงจูงใจและทัศนคติเป็นไปในทิศทางบวกกล่าวคือ การกำหนดโปรโมชั่น และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแบรนด์สินค้า สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ

4. ความสำเร็จของธุรกิจบริการขนส่งอาหารออนไลน์ด้านสภาพคล่อง จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมผู้บริโภคทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านแรงจูงใจ ด้านทัศนคติ ด้านการรับรู้ มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจทั้งหมด ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ธุรกิจไม่ว่าจะเป็นเรื่องของโปรโมชั่น การสร้างคุณค่าให้กับแบรนด์ การสร้างทัศนคติที่ดี เช่น ลดค่าจัดส่งให้กับผู้บริโภคในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ระบาด การลดร้อยละของการหักค่าดำเนินการกับผู้ประกอบการ สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการเลือกใช้บริการของผู้บริโภคทั้งหมด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ร้านค้าขนาดเล็กที่ใช้บริการธุรกิจบริการส่งอาหารออนไลน์ไม่มีความสามารถที่จะต่อรองราคาหรือกดดันราคากับผู้ให้บริการได้ และมีความจำเป็นต้องผลักดันราคาที่ใช้บริการมายังผู้บริโภค เพื่อให้ร้านค้าสามารถคงกำไรไว้ได้ จึงควรมีการวิจัยถึงความสำเร็จของร้านค้าที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ และความต้องการของผู้บริโภคเพื่อให้ร้านค้าสามารถพัฒนากิจการได้อย่างต่อเนื่อง การปรับเปลี่ยนของร้านค้าขนาดเล็กและขนาดกลาง อีกทั้งมาตรการของภาครัฐที่ได้ขอความร่วมมือให้ประชาชนอยู่ในเคหสถาน ส่งผลให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนไปหลายด้าน การเร่งศึกษาการปรับเปลี่ยนของร้านค้าขนาดเล็กและขนาดกลาง จะช่วยให้ร้านค้าสามารถเล็งเห็นช่องทางแห่งความสำเร็จได้ต่อไป

2. ควรมีการศึกษาถึงความจงรักภักดีในตราสินค้า (Brand Loyalty) ของผู้ใช้บริการขนส่งอาหารออนไลน์ (Food Delivery) ที่มีต่อแพลตฟอร์มต่าง ๆ ซึ่งมีให้เลือกอย่างมากมายท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรงในธุรกิจนี้

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสำเร็จภายหลังการแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19) เพื่อเป็นการยืนยันความสำเร็จที่ไม่มีปัจจัยที่เกี่ยวกับโรคระบาดเข้ามาเกี่ยวข้องนอกจากนี้ ยังเป็นไปได้เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคว่ายังคงมีพฤติกรรมสั่งอาหารออนไลน์ เมื่อเทียบกับช่วงที่มีการแพร่ระบาดอย่างไร

References

- [1] Petcharat, T., & Leelasanthitham A. (2021). A retentive consumer behavior assessment model of the online purchasedecision-making process. *Heliyon*. 7(10), 08169.
- [2] Lattani, (2020). *Food delivery platforms revolutionizing the market during COVID-19: why is regulation lagging behind?* Accessed on 24th September 2020, from <https://www.ifis.org/blog/food-delivery-platforms-covid-19>.
- [3] Kumar, S., & Shah, A. (2021). Revisiting food delivery apps during COVID-19 pandemic? Investigating the role of emotions. *Journal of Retailing and Consumer Services*. 62, 102595.
- [4] NBS (2021). *15 Favorite Food Ordering and Recommended Applications for food delivery on smart phone with convenient ordering at home*. Retrieved December 15, 2021, from <https://notebookspec.com/web/554028-15-hits-food-delivery-apps>.
- [5] Ray, A., Bala, P.K. (2021). User generated content for exploring factors affecting intention to use travel and food delivery services. *International Journal of Hospitality Management*, 92(2021), 102730. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2020.102730>.
- [6] Laato, S., Islam, N. A. K. M., Farooq, A., & Dhir, A. (2020). Unusual purchasing behavior during the early stages of the COVID-19 pandemic: The stimulus-organism-response approach. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 57(2020), 102224. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2020.102224>.

- [7] Hong, C., Choi, H., Choi, E., & Joung, H. (2021). Factors affecting customer intention to use online food delivery services before and during the COVID-19 pandemic. *Journal of Hospitality and Tourism Management*. 48(2021), 509-518.
- [8] Kasikorn Research Center. (2020) *Food Delivery after Covid 19 expanded with fierce competition ... Platform providers look forward for Super Application*. Retrieved Dec 15, 2021, from <https://kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/z3128-Food-Delivery.aspx>.
- [9] Food Intelligence Center (2019). *Food Delivery Business in Thailand*. Bangkok: National Food Institute
- [10] Lakphanphakdee, C. (2017). *Factors affecting purchase decisions for food ordered online in the bangkok metropolitan area. Individual Study Master degree*. Thammasat University.
- [11] Chalermdan, N. (2020). Consumers' Behavior on Buying Delivery Food Via Mobile Application During New Species of Corona Virus 2019 (COVID-19) in Bangkok. *Industrial business administration journal the 2nd first issue*. January – June 2563.
- [12] Kieniam, W., & Rajkulchai, S. (2017). Technology Role and Process of Online food ordering behaviors. *The 11th national academic conference of 2019. "Professional management in a disruptive world"*
- [13] Werayothin, P. (2018). *Factors Affecting Consumers in Making Decisions in Using Uber Eats Application for Food Delivery*. Mass Communication master's degree in digital marketing communication. Graduate School Bangkok University.
- [14] Strategy and Evaluation Department Bangkok. (2018). *Bangkok Citizen Data in 2018 Classified by Age and District*. Retrieved Dec 15, 2021, from <http://data.bangkok.go.th/dataset/population>.
- [15] Yamane, T. (1967). *Taro Statistic: An Introductory Analysis*. New York: Harper & row.
- [16] Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- [17] U.J. Vazquez-Martínez., J. Morales-Mediano., & A.L. Leal-Rodríguez. (2021). The impact of the COVID-19 crisis on consumer purchasing motivation and behavior. *European Research on Management and Business Economics*. 27(3), 100166
- [18] Sharma, R. Dhir, A. Talwar, S., & Kaurf, P. (2021). Over-ordering and food waste: The use of food delivery apps during a pandemic. *International Journal of Hospitality Management*. 96, 102977.
- [20] E. W. "Buck" Lawrimore. (2011). *The 5 Key Success Factors: A Powerful System for Total Business Success*. United Kingdom

- [21] Kaur, P., Dhir, A., Talwar, S., & Ghuman, K. (2021). The value proposition of food delivery apps from the perspective of theory of consumption value. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 33(4), 1129-1159
- [22] Department of Industry Promotion, (2021). *Marketing Tools 4P*. Retrieved Dec 15, 2021, from <https://www.dip.go.th/>.

“สื่อดิจิทัล” ความท้าทายต่อบทบาท
การเป็นพื้นที่สาธารณะทางการเมือง
“Digital Media” Challenges towards the Role
of the Political Public Sphere

ชนิดา รอดหยู¹
Chanida Rodyoo¹

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช 80280

¹ Faculty of Management Sciences, Nakhon Sri Thammarat Rajabhat University, Nakhon Sri Thammarat Rajabhat Province 80280, Thailand

(Received: August 9, 2022; Revised: January 31, 2023; Accepted: February 15, 2023)

บทคัดย่อ

สื่อมวลชนเป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่งที่ถูกคาดหวังให้เป็นปริณทลที่เป็นอิสระ ปราศจากการครอบงำจากอำนาจรัฐ และทุน ตลอดจนเป็นพื้นที่ให้ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนถกเถียงประเด็นสาธารณะอย่างมีเหตุผลตามเจตนารมณ์ของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสื่อมวลชนแต่ละประเภทได้แสดงบทบาทพื้นที่สาธารณะที่แตกต่างกันตามธรรมชาติของสื่อและบริบทของสังคมในแต่ละช่วงเวลา ขณะที่ปัจจุบันประชาชนผู้รับสารนิยมบริโภคข้อมูลข่าวสารบนสื่อดิจิทัลมากขึ้น โดยสื่อดิจิทัลได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับกระบวนการสื่อสารมวลชนในทุก ๆ ด้าน รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้สื่อด้วย ซึ่งสะท้อนบทบาทของพื้นที่สาธารณะของสื่อประเภทนี้ได้เป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้อีกด้านหนึ่งของเทคโนโลยีก็นำผลกระทบมาสู่สังคมด้วยเช่นเดียวกัน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการที่เกิดขึ้นของพื้นที่สาธารณะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยผู้เขียนได้ศึกษาการแสดงบทบาทพื้นที่สาธารณะของสื่อดิจิทัลทางการเมือง ที่แตกต่างไปจากการทำหน้าที่ของสื่อดั้งเดิม ด้วยธรรมชาติของสื่อที่มีความทันสมัย รวดเร็ว และกว้างไกลขึ้น ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม ทั้งในกรณีของข่าวปลอม (fake news) ปรากฏการณ์ห้องแห่งเสียงสะท้อน (echo chamber) และฟองสบู่ตัวกรอง (filter bubble) ที่ทำให้การแสดงบทบาทพื้นที่สาธารณะด้านการเมืองของสื่อดิจิทัลในปัจจุบันยังเป็นความท้าทายทั้งต่อผู้ใช้สื่อ ผู้ผลิตเนื้อหา และการกำกับดูแลสื่อ

คำสำคัญ: สื่อดิจิทัล พื้นที่สาธารณะ ข่าวปลอม ห้องแห่งเสียงสะท้อน ฟองสบู่ตัวกรอง

Abstract

Mass media is a form of the public sphere which is expected by society to be an independent space, free from the domination of state power and capital, as well as providing an area for people to discuss public issues rationally and encourage social changes according to democracy. The emergence of mass media from the past to the present encourages each type of media play its different role in the public sphere due to media natures and social contexts in each period. Nowadays, digital media or the Internet has played an increasingly important role in the society. People or receivers are also increasingly consuming the information through this type of media. Digital media has transformed every aspect of the journalism paradigm, including media users' communication and political participation. This issue is a good reflection of the role of the public sphere in this type of media. However, the advancement in technology presents not only the benefits. On the other hand, the technology has also brought impacts on society. The purpose of this article is to point out the development of the public sphere from the past to the present. The author studied the role of digital media in the public sphere and the impact on society and found that there were cases of fake news, echo chambers, and filter bubbles. As a result, the role the digital media has played remains a challenge for media users, content producers and media supervisors as well.

Keywords: Digital media, Public sphere, Fake news, Echo chamber, Filter bubble

บทนำ

เจอร์เก็น ฮาเบอร์มาส (Jergen Habermas) นักวิชาการชาวเยอรมันรุ่นที่ 3 ของสำนักแฟรงก์เฟิร์ต (Frankfurt School) หรือกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) ได้ศึกษาแนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 โดยฮาเบอร์มาส เสนอว่า “พื้นที่สาธารณะ” หมายถึง พื้นที่ที่อยู่กึ่งกลางหรือเชื่อมต่อยกยหว่างรัฐ (Political Society) และประชาสังคม (Civil Society) ซึ่งเป็นพื้นที่ทางสังคมที่กลไกการทำงานที่แตกต่างกันตามทัศนะของกริมซี แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะตามทัศนะของฮาเบอร์มาสจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสำนึกความเป็นส่วนรวม (Sense of Public) ของสังคม และเป็นปฏิบัติการทางสังคมที่ฝังตัวอยู่ในวัฒนธรรมแต่ละสมัย ดังนั้นพื้นที่สาธารณะในมุมมองของฮาเบอร์มาส จึงประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญดังนี้ [1]

1) เป็นพื้นที่ที่มีการรวมตัวกันของกลุ่มปัจเจกชนบนพื้นฐานความสมัครใจ ที่เข้ามาพูดคุยอภิปรายถกเถียงในประเด็นที่เป็นเรื่องของส่วนรวม และมีเป้าหมายเพื่อผลประโยชน์ของสาธารณะมิใช่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว

2) เป็นพื้นที่ที่เป็นอิสระจากอำนาจต่าง ๆ ในสังคม เช่น อำนาจอรัฐ อำนาจศาสนจักร (ในศตวรรษที่ 17) หรืออำนาจเศรษฐกิจ (ในศตวรรษที่ 20)

3) ต้องมีการไหลเวียนของการใช้เหตุผล (Rationality) อย่างเป็นอิสระ ไม่มีใครมีอิทธิพลด้วยเกณฑ์ต่าง ๆ (ชาติกำเนิด ยศถาบรรดาศักดิ์) เหนือใคร

4) สถาบันสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อเลี้ยงให้การพูดคุยอภิปรายดังกล่าวเป็นไปได้ เพราะเนื้อหาในสื่อมวลชนเหล่านี้เป็นเรื่องราวของสาธารณะอยู่แล้ว และเป็นข้อมูลข่าวสารสำหรับการใช้ได้เถียงอย่างใช้เหตุใช้ผล

5) ผลจากการพูดคุยนั้นจะต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่างตามมา มิใช่การพูดคุยเพียงเพื่อ ‘สำเร็จความใคร่ทางปัญญา’ เท่านั้น ดังนั้นจึงต้องมีการลงมือกระทำการบางอย่างต่อเนื่องติดตามมา เช่น การรวบรวมข้อคิดเห็นเสนอแนะให้ผู้มีอำนาจพิจารณา การทำจดหมายเปิดผนึก เป็นต้น

ทั้งนี้ฮาเบอร์มาสนิยามพื้นที่สาธารณะไว้ใน 2 ลักษณะ คือ 1) พื้นที่ในเชิงรูปธรรม หรือพื้นที่ทางกายภาพ ซึ่งเป็นสถานที่ที่พบปะพูดคุยของคนในชุมชน สามารถสื่อสารแบบเห็นหน้าคำตา (Face to Face Communication) กันได้ เช่น สวนสาธารณะ ร้านค้า ร้านกาแฟ หรือร้านตัดผม เป็นต้น ซึ่งสถานที่ดังกล่าวจะเปิดโอกาสให้ผู้คนสามารถมาพบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมืองในช่วงเวลานั้น ๆ และ 2) พื้นที่ในเชิงนามธรรม ซึ่งหมายถึง เวทีทางสังคมที่มีการช่วงชิงอำนาจของคนกลุ่มต่าง ๆ ที่รวมถึงพื้นที่ทางสื่อมวลชนด้วย เช่น หนังสือพิมพ์ โปสเตอร์ และใบปลิว เป็นต้น โดยเป็นพื้นที่ของข้อมูลข่าวสาร ทัศนคติ และข้อถกเถียงในประเด็นทางสังคมต่าง ๆ อย่างไรก็ตามฮาเบอร์มาสให้ความสำคัญกับพื้นที่ทั้ง 2 ลักษณะ ในบทบาทการเป็นเวทีที่เกี่ยวข้องกับสำนึกความเป็นส่วนรวม (Sense of Public) ของสังคมมากที่สุด เวทีทางการเมืองจึงเป็นพื้นที่สาธารณะที่สำคัญมากสำหรับการสร้างสำนึกร่วมทางสังคม เพราะเกี่ยวข้องกับสมาชิกในสังคมทุกคน อย่างไรก็ตามพื้นที่สาธารณะก็มีความเปลี่ยนแปลงมาตลอดด้วยปัจจัยด้านอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจ ที่คนในสังคมใช้เพื่อการต่อสู้ต่อรองกันระหว่างชนชั้นบทบาทความเป็นพื้นที่สาธารณะของสื่อมวลชนนั้นมีความชัดเจนขึ้นตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา เนื่องจากเป็นยุคที่หนังสือพิมพ์กำลังเฟื่องฟู และถูกใช้เป็นศูนย์กลางในการพูดคุย ถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ของบ้านเมือง ยุคสมัยนี้จึงเห็นการต่อสู้เพื่อช่วงชิงพื้นที่สาธารณะของคนต่างชนชั้นได้ชัดเจนขึ้น อย่างไรก็ตามประมาณศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นยุคเฟื่องฟูของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ บริบทของ

พื้นที่สาธารณะตามความหมายของฮาเบอร์มาสถูกตั้งคำถามและวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก เนื่องจากสื่อมวลชนเป็นการประกอบธุรกิจในลักษณะอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ผลิตสินค้าทางวัฒนธรรม เช่น อุตสาหกรรมเพลง อุตสาหกรรมภาพยนตร์ และทำให้ผู้รับสารอยู่ในฐานะ “มวลชน” (Mass) คือเป็นชนกลุ่มใหญ่ ที่ในแง่ของการส่งสารจำเป็นต้องทำให้ง่ายเพื่อให้เข้าถึงทุกคนได้ ส่วนในแง่คุณภาพ มวลชนจะมีลักษณะแตกแยก (Atomized) ต่างคนต่างอยู่ไม่รู้จักกัน (Isolate) แบบลักษณะของคนในเมืองใหญ่ และในฐานะ “ผู้บริโภค” (Consumer) หรือเป้าหมายของการโฆษณาเพื่อสร้างรายได้ให้กับองค์กรสื่อ มากกว่าเป็น “พลเมือง” (Citizen) ซึ่งมีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย [2]

สื่อวิทยุและโทรทัศน์ที่เป็นศูนย์กลางการสื่อสารของสังคมในขณะนั้น จึงทำให้พื้นที่สาธารณะกลายเป็นเขตปลอดการเมือง เพราะเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อตอบสนองความบันเทิง และวัฒนธรรมการบริโภค ขณะที่ในแง่ของการนำเสนอข่าวสารสื่อวิทยุโทรทัศน์ รวมถึงหนังสือพิมพ์ ก็ต้องดำเนินการภายใต้การควบคุมของรัฐและความเป็นเจ้าของสื่อ จึงถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงความเป็นกลางในการทำหน้าที่อยู่เสมอ และภายใต้เงื่อนไขนี้เองที่ทำให้พื้นที่ในสื่อกระแสหลักสามารถเข้าถึงได้เฉพาะคนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ขาดความหลากหลายทั้งในแง่ของความคิดและกลุ่มคนในสังคมภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งสื่อวิทยุโทรทัศน์ทำให้ลักษณะการเสพสื่อมีความเป็นปัจเจก (Individual) คือรับสื่อในบ้านใครบ้านมัน หรือเครื่องใครเครื่องมันนั่นเอง ขัดแย้งกับบทบาทพื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะประเด็นสำคัญที่เป็นหัวใจของพื้นที่สาธารณะ คือ ลักษณะการสร้างสำนึกร่วม (Sense of Public) นั้นแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย อย่างไรก็ตามเมื่อพัฒนาการด้านเทคโนโลยีได้ทำให้เกิดสื่อประเภทดิจิทัลขึ้น ก็ได้สร้างความคาดหวังให้กับสังคมต่อการแสดงบทบาทพื้นที่สาธารณะ อันจะส่งเสริมให้เกิดสังคมประชาธิปไตยได้มากขึ้น

บทบาทพื้นที่สาธารณะของสื่อดิจิทัล

ตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา เมื่อสื่อใหม่หรืออินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นในสังคม พื้นที่สาธารณะที่สื่อกระแสหลักแสดงบทบาทเป็นศูนย์กลางการสื่อสารอยู่นั้นก็ถูกท้าทายอย่างมาก จากคุณลักษณะของสื่อใหม่ ทั้งการเชื่อมต่อข้อมูล (Hypertext) การมีปฏิสัมพันธ์ (Interactivity) การผลิตสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) โดยเฉพาะในแง่ของการทำให้เกิดการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face to Face Communication) (ผ่านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์) และมีลักษณะเป็นการสื่อสารสองทาง (Two Way Communication) เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมจากผู้ใช้อย่างมากขึ้น ผู้รับสารไม่ได้เป็นเพียงผู้ชม ผู้อ่านหรือผู้ฟังเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผู้ร่วมในการผลิตเนื้อหา (Co- Creator) หรือเป็นผู้สร้างและสื่อสารเนื้อหาด้วยตนเอง (User-Generated Content) ทำให้ประเด็นบางประเด็นถูกให้ความสำคัญในสื่อ เนื่องจากได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มผู้อ่าน อีกทั้งยังเป็นอิสระ ไม่ถูกควบคุมเบ็ดเสร็จจากอำนาจรัฐและทุน ทำให้เกิดเวทีของภาคพลเมือง (Citizen) ในการต่อรองอำนาจกับชนชั้นปกครอง ซึ่งเห็นได้จากตัวอย่างการต่อสู้กับอำนาจรัฐผ่านการสื่อสารและรวมตัวกันของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เกิดขึ้นทั่วโลก ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ อัลวิน ท็อฟเฟอร์ (Alvin Toffler) นักอนาคตวิทยาได้คาดการณ์ไว้ว่าสื่อใหม่จะเสริมให้เกิดประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) กล่าวคือ การแสดงความคิดเห็นของประชาชนโดยไม่จำเป็นต้องผ่านระบบตัวแทน ซึ่งค่อนข้างมีปัญหาในปัจจุบัน [3] จากคำทำนายของท็อฟเฟอร์ สื่อดิจิทัลจึงเป็นเสมือนความคาดหวังครั้งใหม่ของสังคม ในการแก้ปัญหาประชาธิปไตยที่ไม่เต็มใบหรือไม่มีเสถียรภาพ ทำให้เรื่องการเมืองไม่เป็นเรื่องไกลตัวเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งเห็นได้จากการที่คนรุ่นใหม่ให้

ความสนใจและมีส่วนร่วมต่อการเมืองผ่านสื่อสังคม (Social Media) นำปริมณฑลทางการเมืองเข้ามาสู่ปริมณฑลของชีวิตประจำวันประชาชนได้มากขึ้น แต่ขณะเดียวกันเมื่อเทคโนโลยีพัฒนาไปอย่างก้าวกระโดดความก้าวหน้าก็นำความสับสนวุ่นวายและตอบสนองการใช้ชีวิตในปัจจุบันในมิติต่าง ๆ ได้อย่างดี ก็ส่งผลกระทบต่อสังคมจากช่องว่างของกฎหมายหรือการกำกับดูแลที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีนั้น

เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลรูปแบบหนึ่งที่มีความสนใจจากผู้ใช้งานจำนวนมากในปัจจุบันคือ “สื่อสังคม” ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มคนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ที่ปรากฏขึ้นบนอินเทอร์เน็ตหรือเรียกกันว่าชุมชนออนไลน์ ทำให้ผู้คนสามารถทำความรู้จัก แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน และเชื่อมโยงกันในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง โดยมีการขยายตัวผ่านช่องทางการติดต่อสื่อสารอย่างเป็นเครือข่าย เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ ทวิตเตอร์ โลกออนไลน์และอินสตาแกรม เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันผู้ใช้นิยมใช้สื่อสังคมผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนออนไลน์สามารถเกิดขึ้นได้อย่างสะดวกทุกที่ทุกเวลา ไม่ว่าผู้ใช้สื่อจะอยู่ที่ไหน ลักษณะดังกล่าวส่งผลให้ผู้ผลิตเนื้อหาหันมาให้ความสนใจสื่อสารเนื้อหาทั้งทางธุรกิจ บันเทิง และการเมืองผ่านช่องทางสื่อสังคมมากขึ้น เพื่อสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้สื่อที่เปลี่ยนไป และเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจสื่อออนไลน์เอง

สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมได้เปิดพื้นที่ให้ผู้ใช้งานสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างอิสระ และสร้างการมีส่วนร่วมจากคนกลุ่มวัยต่าง ๆ ได้มากขึ้น ดังผลการศึกษาเรื่องสื่อออนไลน์กับการสื่อสารทางการเมืองพบว่า ในช่วงศตวรรษที่ 18 พื้นที่การสนทนาทางการเมืองส่วนใหญ่จะเป็นที่ร้านอาหาร และร้านทำผม ในช่วงศตวรรษที่ 19 เป็นพื้นที่บนสื่อสิ่งพิมพ์ และหนังสือพิมพ์ก็เป็นสื่อยอดนิยม ศตวรรษที่ 20 เป็นสื่อโทรทัศน์ และการสำรวจความคิดเห็น (Poll) จากสำนักต่าง ๆ ขณะที่ในศตวรรษที่ 21 สื่ออินเทอร์เน็ตกลายเป็นสื่อที่สร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมืองได้มากที่สุด ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ารูปแบบการสื่อสารทางการเมืองได้พัฒนาไปตามความทันสมัยของเทคโนโลยีและการเข้าถึงสื่อของประชาชนนั่นเอง [4]

นักวิชาการด้านการเมืองการปกครองให้ความสำคัญและศึกษาบทบาททางการเมืองของสื่อดิจิทัลมาระยะหนึ่งแล้ว ตัวอย่างเช่น Huckfeldt และ Sprague (1987) ได้ทำการสำรวจและวิเคราะห์พฤติกรรมทางการเมืองของพลเมืองในรัฐอินเดียนา ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความมุ่งมั่นในการหาข้อมูลทางการเมืองผ่านเครือข่ายสื่อสังคมจากเพื่อน สมาชิกในครอบครัวและเพื่อนร่วมงาน และในการสำรวจ exit poll ของรัฐแคลิฟอร์เนียในปี 1988 พบว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งมักจะพูดคุยปรึกษาแนวโน้มการลงคะแนนของตนเองกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานเพื่อทำความเข้าใจประเด็นทางการเมืองมากกว่าจะรวบรวมข้อมูลและตัดสินใจด้วยตนเอง [5]

นอกจากนี้สำหรับสังคมไทยก็มีการศึกษาในประเด็นดังกล่าวเช่นเดียวกัน เช่น การศึกษาเรื่องการสื่อสารประเด็นสาธารณะของสังคมไทยผ่านนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการรณรงค์ เว็บไซต์ Change.org ซึ่งผู้วิจัยสนใจวิเคราะห์การขับเคลื่อนประเด็นสาธารณะผ่านสื่อออนไลน์ที่มีเว็บไซต์ Change.org เป็นสื่อหลัก และมีสื่อสังคมอื่น ๆ เช่น เฟซบุ๊กและทวิตเตอร์เป็นสื่อเสริมในบทบาทการทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะของสังคมไทยในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารประเด็นสาธารณะผ่านเว็บไซต์ Change.org สะท้อนประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของสังคมไทย โดยเว็บไซต์ Change.org ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการสื่อสารประเด็นสาธารณะจากลักษณะ top-down เป็น bottom-up ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวที่เริ่มจากภาคประชาชนในโลก

ออนไลน์ หรือที่เรียกว่า “พลเมืองเน็ต” และ การมีส่วนร่วมกับภาคพลเมืองของเว็บไซต์ Change.org คือ การเปิด “พื้นที่สาธารณะ” (Public Sphere) ตามแนวคิดของฮาร์เบอร์เบอร์มาส โดยสร้างการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร การแสดงความคิดเห็นที่เกิดขึ้นระหว่างผู้สร้างแคมเปญ และผู้ร่วมสนับสนุนด้วย [6] จะเห็นได้ว่างานวิจัยนี้สะท้อนบทบาทพื้นที่สาธารณะของสื่อดิจิทัลได้อย่างชัดเจนทั้งในมิติของปัญหาที่เป็นประเด็นสาธารณะ การเปิดพื้นที่ให้มีการถกเถียงแลกเปลี่ยนกันของผู้ใช้สื่อในฐานะพลเมือง ตลอดจนนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรมโดยการร่วมลงชื่อของประชาชนบนเว็บไซต์ Change.org เพื่อเรียกร้องและสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่ง

ปัจจุบันการใช้สื่อสังคมเพื่อสื่อสารทางการเมือง ได้รับความนิยมมากขึ้นทั้งจากผู้สร้างและผู้ใช้สื่อ โดยผลการศึกษาของ Pattanasrivichian [7] ระบุว่า ข้อได้เปรียบสำคัญของการใช้สื่อสังคมทางการเมือง คือ สามารถสื่อสารแบบเฉพาะเจาะจงไปยังกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งในยุคก่อนหน้านี้ที่ยังใช้สื่อเก่าหรือสื่อกระแสหลักนั้นทำได้ เนื่องจากธรรมชาติของสื่อเก่าเองที่ผลิตเนื้อหาเพื่อตอบสนองคนจำนวนมาก (Mass) โดยไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างในด้านต่าง ๆ รวมถึงทัศนคติทางการเมือง ขณะที่สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมมีโปรแกรมที่สามารถวิเคราะห์กลุ่มผู้ใช้สื่อ จากพฤติกรรมการใช้งานสื่อสังคม และสามารถเลือกนำเสนอข้อมูลที่ตรงกับความสนใจและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้มากกว่า แต่อย่างไรก็ตามความสามารถดังกล่าวของสื่อสังคมนั้นก็เป็นช่องทางให้เกิดการเผยแพร่ข่าวปลอม (Fake News) หรือข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ มีผลประโยชน์ทางการเมืองแอบแฝงอยู่และกระจายไปในสังคมอย่างรวดเร็ว

ผลกระทบที่เกิดจากการแสดงบทบาททางการเมืองของสื่อดิจิทัล

ดังที่กล่าวไปแล้วว่าแม้ด้านหนึ่งเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลจะนำไปสู่การสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยได้มากขึ้น และยังแสดงถึงบทบาทพื้นที่สาธารณะได้มากกว่าสื่อกระแสหลักอย่างวิทยุ และโทรทัศน์ แต่อย่างไรก็ตามความทันสมัยของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วก็ทำให้เกิดช่องโหว่ด้านการกำกับดูแลสื่อให้ทำหน้าที่ตามหลักจริยธรรมจรรยาบรรณ และกฎหมายที่คุ้มครองคุ้มครองไม่ให้สื่อละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน และนำเสนอข้อมูลที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อปัจเจกบุคคลและสาธารณะได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเห็นได้จากปรากฏการณ์ของการแพร่กระจายข่าวปลอม (Fake News) ที่สร้างความตื่นตระหนก และการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นอิสระ นำไปสู่การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างสุดโต่ง และสร้างความเกลียดชังให้เกิดขึ้นในสังคม

ขณะที่ความรุนแรงของข่าวปลอมทางการเมือง (Political Fake News) ไม่ได้ส่งผลกระทบแค่การเกิดความเข้าใจผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนของผู้ใช้สื่อเท่านั้น แต่พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมจะถูกประมวลผลและเก็บข้อมูลโดยระบบอัลกอริทึม แล้วเลือกสรรเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับความสนใจเดิมที่ผู้ใช้สื่อเคยมีประสบการณ์คลิก แชร์ โลก หรือคอมเมนต์ไป จนทำให้หน้านิวส์ฟีด (News Feed) ของผู้ใช้สื่อสังคมจะแสดงเฉพาะเพจการเมืองที่มีความสอดคล้องกับความสนใจ และความคิดเห็นของตน นักวิชาการให้ความสนใจและศึกษาปรากฏการณ์ดังกล่าว และระบุว่าผลกระทบจากการทำงานของระบบอัลกอริทึมนี้ทำให้เกิดพฤติกรรมเสกสื่อด้านเดียว ผู้ใช้สื่อจะตกอยู่ในภาวะของ “ห้องแห่งเสียงสะท้อน” หรือ “Echo Chamber” ห้องแห่งเสียงสะท้อน หมายถึง ภาวะที่ผู้ใช้สื่อกับเทคโนโลยีทำการกลั่นกรองเนื้อหาที่เปิดรับ ตลอดจนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในวงล้อมของคนที่มีคิดเหมือนกัน นำไปสู่การตอกย้ำของความคิด ตลอดจนอคติใด ๆ ที่มีร่วมกับ

คนในกลุ่ม การสร้างกลุ่มแบ่งขั้วที่สามารถพัฒนาไปสู่พฤติกรรมสุดโต่ง จนถึงการแตกแยกของคนในสังคม โดยระบบอัลกอริทึมจะกลั่นกรองและคัดเลือกเนื้อหาให้โดยการคำนวณจากข้อมูลส่วนบุคคล แบบแผนการใช้งาน และการเชื่อมโยงจากลักษณะร่วมระหว่างผู้ใช้ในเครือข่าย ด้วยเหตุนี้สิ่งที่จะได้พบเห็นบนนิวส์ฟีดก็คือสิ่งที่คัดสรรแล้วว่าน่าจะถูกจริตของผู้ใช้ เรื่องทั่วไปที่อาจจะมิประโยชน์แต่ไม่เข้าข่ายตามอัลกอริทึมกำหนดจะไม่มีทางปรากฏต่อสายตาของผู้ใช้คนหนึ่ง ๆ [8]

นอกจากนี้ผู้ใช้เองก็มีพฤติกรรมการใช้งานสื่อสังคมที่เอื้อให้ห้องแห่งเสียงสะท้อนมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการเลือกฟังก์ชันการใช้งานต่าง ๆ ของสื่อสังคม เช่น ในเฟซบุ๊ก จะมีฟีเจอร์การ follow/unfollow (ติดตาม/เลิกติดตาม) unfriend (เลิกเป็นเพื่อน) การ block (ปิดกั้น) การ hide (ซ่อนเนื้อหา) รวมถึงการกดรายงาน (Report) เนื้อหาที่อยู่ชั่วตรงข้ามกับความคิดตนเอง เป็นต้น การเลือกใช้งานฟีเจอร์ต่าง ๆ เหล่านี้จะถูกระบบอัลกอริทึมจดจำ ประมวลผลเพื่อคัดสรรข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความคิด ความเชื่อและอุดมการณ์ รวมถึงอคติทางการเมืองของผู้ใช้สื่อให้มาแสดงผลบนนิวส์ฟีด จึงทำให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ผู้ใช้สื่อสังคมมองเห็นเป็นข้อมูลที่มีทิศทางเดียวกับความคิดของตน จึงพร้อมที่จะกระโจนเข้าหาข้อมูลที่ผ่านการคัดกรองนั้นโดยไม่ได้รู้ตัว ซึ่งนักวิชาการเรียกปรากฏการณ์ดังกล่าวว่า “ฟองสบู่ตัวกรอง” หรือ “filter bubble” ดังภาพต่อไปนี้

Figure 1 Echo Chamber and Filter Bubble Phenomenon

Source: Eli Pariser TED Talk: Beware Online Filter Bubbles

การทำงานของระบบอัลกอริทึมในสื่อสังคมลักษณะดังกล่าว อีไล พาไลเซอร์ (Eli Pariser) ได้กล่าวไว้ใน TEDTalk [8] ว่าเป็นเสมือนอคติของคอมพิวเตอร์ทำงานให้สอดคล้องกับอคติของมนุษย์ ซึ่งทำให้เราได้รับข่าวสารที่เราไม่ได้เลือกโดยตรง แต่มาจากการกลั่นกรองสิ่งที่เราสนใจ และมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนความคิดเห็นของเรา ข้อมูลข่าวสารจำนวนมากจากโลกออนไลน์ ถูกคัดสรรมาเพื่อให้สะท้อนมุมมองเพียงด้านเดียวที่ผลักดันให้เกิดความเห็นที่ สุดโต่งในสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ จนความขัดแย้งโดยเฉพาะด้านการเมืองที่ดูเหมือนว่า จะไม่มีพื้นที่สำหรับการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลายตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยอีกต่อไป

สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการเมืองใหม่ที่แตกต่างจากประชาธิปไตยดั้งเดิมที่เรารู้จัก เราไม่ได้ต้องการพึ่งข้อเท็จจริงที่รับรู้ร่วมกันเพื่อช่วยกันตัดสินใจในระบอบประชาธิปไตย แต่เรามีความจริงของพวกเราเอง เพราะเราอยู่ในโลกของเรา ความจริงของเราคือของเรา ไม่ใช่ของคนอื่น และเราก็ไม่ปรารถนาจะรู้จักโลกของคนอื่นด้วย เราเสฟสื่อที่เราอยากเสฟ แม้สิ่งที่อ่าน ภาพที่เห็น จะเต็มไปด้วยความกระด้างหยาบคาย เราก็จะพยายามแก้ต่างให้จนในที่สุดเหมือนกับเราสะกดจิตตัวเองที่บางคนเรียกว่า “autopropaganda” ซึ่งเสี่ยงต่อการหลงใหลในอาณาจักรที่มีดমন [9-10]

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอีกหลายชิ้นที่สนับสนุนว่า ปราบกฏการณ์ห้องแห่งเสียงสะท้อน และฟองสบู่ตัวกรองบนสื่อสังคมมีอิทธิพลต่อความขัดแย้งทางการเมือง เช่น จากการศึกษาของ Flaxman และคณะพบว่า สื่อสังคมมีความเกี่ยวข้องกับการแบ่งขั้วทางการเมืองระหว่างผู้ใช้เพิ่มขึ้น รวมถึงการแสวงหาและรับความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างน้อยลง และงานของ Barbera และคณะ แสดงหลักฐานว่าห้องแห่งเสียงสะท้อนมีความเชื่อมโยงกับปัญหาทางการเมืองบนทวิตเตอร์ [11] ซึ่งสถานการณ์ทางการเมืองระดับโลกที่ถูกวิเคราะห์ว่าเป็นผลมาจากปราบกฏการณ์ห้องแห่งเสียงสะท้อนและฟองสบู่ตัวกรอง คือการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา เมื่อปี 2016 และการถอนตัวออกจากสหภาพยุโรปของสหราชอาณาจักร หรือ Brexit จากการศึกษาของ Figueira และ Oliveira [12] พบว่า ในช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง มีการสร้างข่าวปลอมเพื่อสนับสนุนทรัมป์อย่างเป็นขบวนการมากกว่า 100 ข่าว ซึ่งข่าวปลอมนั้นสามารถขยายตัวไปในวงกว้างอย่างรวดเร็ว เนื่องจากผู้ใช้สื่อพร้อมที่จะเปิดรับข้อมูลที่สอดคล้องกับความเชื่อและอคติทางการเมือง และเผยแพร่หรือแชร์ต่อไปในกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นในทิศทางเดียวกัน ฟองสบู่ตัวกรองได้ทำหน้าที่พุ่มพักและแพร่กระจายข่าวปลอมออกไปตามเครือข่ายต่าง ๆ บนแพลตฟอร์มออนไลน์ และดึงดูดให้ผู้ใช้สื่อที่คิดและเชื่อเหมือนกันเข้าสู่ห้องแห่งเสียงสะท้อนที่ขยายตัวเป็นชุมชนขนาดใหญ่

ขณะที่มีการวิเคราะห์ถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้โดนัลด์ ทรัมป์ ชนะการเลือกตั้งว่าเป็นผลจากการที่เขาใช้สื่อสังคม ซึ่งเขามีผู้ติดตาม (Followers) มากกว่าคู่แข่งคือ ฮิลลารี คลินตัน เขาพึ่งพาสื่อสังคมมากกว่าสื่อกระแสหลักเพื่อส่งสารไปหาผู้ติดตาม ซึ่งสามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยตรงได้มากกว่า คลินตัน ซึ่งหนึ่งในข้อความที่ได้รับการส่งต่อมากที่สุดระหว่างการเลือกตั้งคือ “Why I’m Voting For Donald Trump,” เช่นเดียวกับสถานการณ์ Brexit ที่มีการแชร์ข้อความ “Leave” ซึ่งทำให้การรณรงค์ของฝ่ายสนับสนุนมีผู้ติดตามและสร้างการมีส่วนร่วมบนสื่อสังคมประสบความสำเร็จ และทำให้แฮชแทกข้อความแพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง แม้ว่าผลของทั้งสองสถานการณ์จะค่อนข้างค้านสายตาชาวโลก แต่ผลการวิจัยจาก University of Southern California, Oxford University, University of Washington และ Corvinus University of Budapest สามารถยืนยันได้ว่าผลของการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ และ Brexit เกิดจาก AI ที่ควบคุมบอตให้ปั่นเนื้อหาเชียร์ทรัมป์ และหนึ่งในสามของข้อความที่ทวิตเตอร์ทรัมป์นั้นเป็นฝีมือของบอต ซึ่งทำให้ผู้สนับสนุน (Supporters) ทรัมป์ในสื่อสังคมมีมากกว่าความเป็นจริง ซึ่งรูปแบบบอตโน้มนำเกิดขึ้นในสถานการณ์ Brexit ที่มีการปั่นทวิตสนับสนุนให้อังกฤษออก (Leave) จากสหภาพยุโรปมากกว่าการทวิตที่สนับสนุนให้อยู่ (Stay) [13]

Sudbanthad [9] วิเคราะห์ว่า การสื่อสารการเมืองยุคดิจิทัลอาจมีจุดเริ่มต้นจากคนต้นคิด หรือผู้นำกระแสปลุกเร้า (Instigators) ที่โดดเด่นในด้านอุดมการณ์หรือแนวคิดคนเดียวหรือหลายคน มีกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางความเห็น (influencers) คอยจุดประเด็นและกอบโกยผู้ติดตาม (Follower) มีการโฆษณาชวนเชื่อผ่าน

สื่อสังคมด้วยชาวลวง ชาวจริงบ้างไม่จริงบ้าง แต่ต้องพร้อมต่อการดึงออกเพราะสามารถตรวจสอบได้ง่าย สารที่สร้างขึ้นจะไหลไปในเครือข่ายออนไลน์อย่างรวดเร็ว โดยมีผู้สนับสนุน (Supporters) จำนวนมากคอยเสริม เน้นย้ำ และส่งต่อ

จะเห็นได้ว่าปรากฏการณ์ที่เป็นผลกระทบที่เกิดจากการแสดงบทบาททางการเมืองของสื่อดิจิทัลนั้น สามารถบั่นทอนความเชื่อมั่นในการทำหน้าที่พื้นที่สาธารณะของสื่อประเภทนี้ลงไปมาก เพราะนอกจากที่สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมจะสร้างความสับสนวุ่นวายให้เกิดขึ้นในสังคมแล้ว การแสดงบทบาทในการนำเสนอเนื้อหาทางการเมืองที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ใช้สื่อเท่านั้น ยังขัดแย้งกับลักษณะของพื้นที่สาธารณะตามที่คณะของฮาเบอร์มาสื่ออีกด้วย เนื่องจากการนำเสนอข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในลักษณะดังกล่าว ขาดความเป็นอิสระจากอำนาจผู้เป็นเจ้าของสื่อ ซึ่งเป็นอำนาจทางเศรษฐกิจ รวมถึงยังไม่เอื้อให้เกิดการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารและการใช้เหตุผลเพื่อแลกเปลี่ยนกันอย่างเสรีด้วย ผลกระทบที่เกิดขึ้นนี้จึงเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยและการแสดงบทบาทพื้นที่สาธารณะของสื่อดิจิทัล

อย่างไรก็ตามยังมีความคิดเห็นจากนักวิชาการบางกลุ่มที่มองว่าการวิเคราะห์ผลกระทบของปรากฏการณ์ห้องแห่งเสียงสะท้อน และฟองสบู่ตัวกรองที่ทำงานบนสื่อสังคมนั้น เป็นมุมมองด้านลบมากเกินไป เพราะเชื่อว่าห้องแห่งเสียงสะท้อนอาจเป็นเพียงมายาคติ และสื่อสังคมไม่ได้กำลังสร้างนิเวศวิทยาทางข่าวสาร ในลักษณะที่นักวิชาการกลุ่มแรกตั้งข้อสังเกตเสมอไป นักวิชาการกลุ่มนี้มองว่า ภาวะของการคัดสรรและกลั่นกรองข่าวสารเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะมีข้อมูลข่าวสารมากมายมหาศาลบนพื้นที่ออนไลน์ ผู้ใช้คนหนึ่ง ๆ ย่อมไม่สามารถบริโภคทุกอย่างได้ทั้งหมด แนวโน้มที่จะเปิดรับหรือเข้าถึงเนื้อหาแบบเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งเป็นไปได้สูงแต่ก็ไม่ได้แปลว่า ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์จะไม่เปิดรับเนื้อหาจากแหล่งที่มีความคิดเห็นในข้อตรงข้ามเลย [8]

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยหลายชิ้นที่มีทิศทางสนับสนุนความคิดของนักวิชาการกลุ่มหลังนี้ เช่นการศึกษา Richard และ Nielsen (2018) [?] ที่พบว่า ระบบอัลกอริทึมได้นำเสนอข่าวสารที่หลากหลายไปยังผู้ใช้สื่อมากกว่าที่พวกเขาจะเห็นได้ตามปกติ และ งานของ Flaxman และคณะ (2016) [?] ที่พบว่า เสรีชนเงินส่งเสริมข้อมูลที่หลากหลาย ให้มุมมองที่กว้างไกลและแพร่หลายมากขึ้น ขยายขอบเขตข้อมูลให้กว้างสำหรับผู้ใช้งาน และยังเพิ่มตัวเลือกในการรับข้อมูลข่าวสารอีกด้วย อีกทั้งในปัจจุบันก็มีวิธีการและเทคโนโลยีในการป้องกันฟองสบู่ตัวกรองด้วยตัวของผู้ใช้สื่อเองได้ เช่น การตรวจสอบจากฐานข้อมูลทางวิชาการ อาทิ google scholar หรือใช้ “Deep Web” เพื่อป้องกันไม่ให้กูเกิ้ลเสิร์ชสามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวต่าง ๆ ได้ [14]

ความท้าทายต่อบทบาทพื้นที่สาธารณะของสื่อดิจิทัล

จากมุมมองทางวิชาการที่ผู้เขียนได้นำเสนอในข้างต้น จะเห็นได้ว่าในยุคแรกของการแพร่หลายของสื่อดิจิทัลนั้น ได้สร้างความคาดหวังให้กับสังคมในการแสดงบทบาทพื้นที่สาธารณะทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง และเป็นมิติใหม่ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยไม่ต้องผ่านระบบตัวแทน ซึ่งหากพิจารณาในประเด็นนี้นับว่าสื่อดิจิทัลนั้นมีคุณูปการอย่างยิ่ง และสามารถปลุกจิตวิญญาณความเป็นพื้นที่สาธารณะของสื่อมวลชนขึ้นมาใหม่ หลังจากที่อยู่กระแสน้ำ โดยเฉพาะสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าทำให้พื้นที่สาธารณะกลายเป็นพื้นที่ปลอดการเมือง เพราะเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อตอบสนองความบันเทิง และวัฒนธรรมการบริโภค ขณะที่ในแง่ของการนำเสนอข่าวสารสื่อกระแสหลักก็มักถูกตั้งคำถามถึงความเป็นกลาง และการครอบงำทางการเมืองและเศรษฐกิจอยู่เสมอแต่หลังจากที่ความก้าวหน้าทาง

เทคโนโลยีทำให้สื่อดิจิทัลพัฒนาไปได้อย่างกว้างไกล โดยเฉพาะในรูปแบบของสื่อสังคม ซึ่งเป็นช่องทางที่ผู้ใช้สื่อมีความนิยมใช้มากที่สุด กลับถูกใช้เป็นช่องทางในการผลิตเนื้อหาเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง โดยการปลุกปั่นความคิดของผู้ใช้สื่อด้วยข่าวปลอม และการคัดกรองข่าวสารด้วยฟองสบู่ตัวกรองของระบบคอมพิวเตอร์ที่ทำงานด้วยกลไกอันซับซ้อน เพื่อเสนอข้อมูลสนับสนุนความคิดเห็นทางการเมืองด้านใดด้านหนึ่งของผู้ใช้อย่างสุดโต่ง ก่อปรกกับการเชื่อมโยงเครือข่ายของคนที่มีความคิดความเห็นคล้ายกันในห้องแห่งเสียงสะท้อน สิ่งเหล่านี้ได้ขัดขวางการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย และการหาทางออกร่วมกันในการเมืองระบอบประชาธิปไตย ยังแต่จะส่งผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองที่บ้านปลาย นำมาสู่คำถามต่อการแสดงบทบาทพื้นที่สาธารณะของสื่อดิจิทัล เช่นเดียวกับในอดีตที่เคยเกิดขึ้นกับสื่อกระแสหลัก

พื้นที่สาธารณะอันเป็นกึ่งกลางระหว่างพื้นที่กลไกของรัฐและประชาสังคมตามความหมายของฮาเบอร์มานั้น แม้จะดูเหมือนว่าเป็นความคิดเชิงอุดมคติที่สถาบันสื่อมวลชนยากจะก้าวไปทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์แบบ อย่างไรก็ตามในทัศนะของผู้เขียน ความเปลี่ยนแปลงที่สะท้อนพลวัตของพื้นที่สาธารณะ ก็อาจจะนำไปสู่จุดเปลี่ยนอีกครั้ง หากสื่อดิจิทัลไม่สามารถแสดงบทบาทนั้นได้อย่างชัดเจนและไร้ข้อกังขา ซึ่งอาจจะเป็นรูปแบบบริการของสื่อดิจิทัลอื่น ๆ ที่สามารถลดช่องว่างของการสร้างข่าวปลอม ฟองสบู่ตัวกรอง และห้องแห่งเสียงสะท้อนไปได้ หรืออาจจะมีการพัฒนาเทคโนโลยีเสริมอื่น ๆ เข้ามาช่วยลดปัญหาดังกล่าว ตลอดจนมีการพัฒนาสื่อประเภทใหม่อื่น ๆ ขึ้นมาลดข้อบกพร่องของสื่อดิจิทัลอีกครั้ง แต่ทั้งนี้ไม่ว่าสื่อประเภทใดก็ตามจะแสดงบทบาทพื้นที่สาธารณะได้อย่างสมบูรณ์ ก็จำเป็นต้องยึดมั่นในบรรทัดฐานทางการสื่อสารที่เป็นประชาธิปไตย

ฮาเบอร์มานมีความคาดหวังที่จะปลดปล่อยมนุษย์ไปสู่เสรีภาพอย่างแท้จริง เพราะฉะนั้นหลักการสำคัญของการส่งเสริมให้เกิดพื้นที่สาธารณะในสื่อมวลชน คือการสร้างความเท่าเทียม และอิสระจากการครอบงำ สื่อจะต้องไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบข้าราชการ เป็นเครือข่ายที่มีการไหลเวียนข่าวสารอย่างเต็มที่ จะต้องมีการกระทำเชิงการสื่อสาร (Communicative Action) ที่จะต้องเป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายสำหรับการสร้างจิตสำนึกใหม่ของประชาชน ความรู้สึกใหม่ของประชาชนที่ก้าวข้ามลักษณะ ‘ปัจเจกนิยม’ ความรู้สึกใหม่นี้เรียกว่า ‘ethic of compassion’ ซึ่งหมายถึงความเข้าใจ อารมณ์ความรู้สึกแบบเข้าใจความต้องการของผู้อื่น ตลอดจนการที่จะใช้พื้นที่สาธารณะให้ได้ดีสำหรับสร้างประชาธิปไตยนั้นจะขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัย คือ คุณภาพของวาทกรรม การสื่อสาร และปริมาณของการมีส่วนร่วม [1]

สรุป

พื้นที่สาธารณะเป็นแนวคิดที่มีมาอย่างยาวนาน เนื่องจากฮาเบอร์มานมองเห็นความสำคัญของการสื่อสารและบทบาททางเมืองของชนชั้นใหม่ในสังคมยุโรปช่วงรอยต่อระหว่างการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตยในคริสต์ศตวรรษที่ 18 แม้ว่าที่ผ่านมาแนวคิดนี้จะถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการหลายคน แต่ขณะเดียวกันก็มีการศึกษาและวิเคราะห์พัฒนาการที่เกิดขึ้นของพื้นที่สาธารณะตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดมา โดยหลักการพื้นฐานของแนวคิดพื้นที่สาธารณะนี้ฮาเบอร์มานมีความคาดหวังให้เกิดปริมณฑลอันเป็นอิสระจากอำนาจรัฐ และทุน เป็นพื้นที่ที่จะสร้างสำนึกร่วมของคนในสังคมได้แลกเปลี่ยน ถกเถียงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล เพื่อที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของสังคม

สื่อมวลชนนับเป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบหนึ่งตามทัศนะของฮาเบอร์มาส โดยการแสดงบทบาทหน้าที่ของสื่อแต่ละยุคแต่ละสมัยมีลักษณะที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของสื่อและบริบททางสังคม ขณะที่ความเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์การสื่อสารมวลชนที่เกิดขึ้นจากสื่อดิจิทัลนั้น เป็นทั้งความหวังและความท้าทายต่อการแสดงบทบาทพื้นที่สาธารณะทางการเมือง แต่อย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดจากการใช้สื่อสังคมเป็นเครื่องมือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองก็ทำให้สื่อดิจิทัลถูกตั้งคำถามและวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก ดังนั้นหากยังต้องการให้สื่อประเภทนี้แสดงบทบาทให้ด้านบวกมากกว่าด้านลบ อาจจำเป็นต้องหาทางออกเพื่อป้องกันการใช้สื่อสังคมเป็นอาวุธทางการเมืองที่จะสร้างความขัดแย้งมากกว่าการมีส่วนร่วม โดยอาศัยความร่วมมือของทั้งผู้ผลิตเนื้อหา ผู้ใช้สื่อ และหน่วยงานที่มีอำนาจในการกำกับดูแล

เอกสารอ้างอิง

- [1] Kaewthep, K & Hinwiman, S. (2017). *Political Economic Theories with Communication Studies* (3rd ed.). Pabpim. (In Thai)
- [2] Kaewthep, K. (2009). *Media analysis: Concept and technique* (4th ed.). Pabpim. (In Thai)
- [3] Kaewthep, K. (2010). *New perspectives in communication studies*. Pabpim. (In Thai)
- [4] Loaiwittay, N. (2012). (2555). Social media in Thai political communication. *Executive Journal*. 32, 2012(2), 120–124. (In Thai)
- [5] Kou, Y., & Nardi, B. (2018). Complex mediation in the formation of political opinions. *In Proceedings of the 2018 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 1-15.
- [6] Chaichuy, P. (2015). *Thailand's public issue communication through a communication innovation for campaign, website "Change.org"*. [master's thesis, National Institute of Development Administration]. NIDA Wisdom Repository. <https://repository.nida.ac.th/handle/662723737/5716>. (In Thai)
- [7] Pattanasrivichian, S. (2019). The usage and strategy of social media on political campaign in the social network era. *Payap University Journal*, 29(1), 27-41. (In Thai)
- [8] Ramasoota, P. (2019, MAY 24) *Online echo chamber and Thai politics after the election* 62. <https://themomentum.co/echo-chamber/>. (In Thai)
- [9] Pariser, E. (2011). *Beware online "filter bubbles"* TED Talk (video file). https://www.ted.com/talks/eli_pariser_beware_online_filter_bubbles#t-250759.
- [10] Sudbanthad, S. (2019). Documents presented in meeting "The mystery of social media". June 16, 2019, Thammasat and Political Office. (In Thai)
- [11] Jiang, R., Chiappa, S., Lattimore, T., György, A., & Kohli, P. (2019, January). Degenerate feedback loops in recommender systems. *In Proceedings of the 2019 AAAI/ACM Conference on AI, Ethics, and Society*, 383-390.

- [12] Figueiraa, A. & Oliveirab, L. (2017, November 8-10). The current state of fake news: Challenges and opportunities. *International conference on ENTERprise information systems*. [https:// www. sciencedirect.com](https://www.sciencedirect.com).
- [13] DiFranzo, D., & Gloria-Garcia, K. (2017). Filter bubbles and fake news. *XRDS: Crossroads, The ACM Magazine for Students*, 23(3), 32-35.
- [14] Clinton, K. (2019, April 5) *Should I fear the 'Filter Bubble'?*. [https://medium.com /@ katclinton /should-i-fear-the-filter-bubble-a9e429361cfd](https://medium.com/@katclinton/should-i-fear-the-filter-bubble-a9e429361cfd).

General Information of Parichart Journal

About the Journal

Parichart Journal is a peer-reviewed journal publishing research articles, academic articles, and socially-engaged articles in the fields of arts and humanities, social sciences, business administration, management, and accounting of researchers, academicians, or students of Thaksin University, and other organizations.

Publication Conditions

1. The work described has not been published previously.
2. Those wishing to submit a manuscript must complete Parichart Journal online registration, except for some special articles approved by the editorial team.
3. The manuscript must be typed in Thai or English with both Thai and English abstracts.
4. Content and ideas published in this journal must be the author's only; the Editor does not necessarily agree.
5. The reviewers must review the manuscript.

Types of Published Articles

1. Research Articles
2. Academic Articles
3. Socially-Engaged Articles
4. Book Review
5. Review Article

Journal Conditions

1. The manuscript must be typed on white A4-size paper, single side, page number, and **TH Sarabun New Font size 14** with **not more than 15 pages** length, including figures and tables.
2. Margins
 - Top margin 1.00"
 - Bottom margin 1.00"
 - Left margin 1.50"
 - Right margin 1.00"
3. Manuscript Online Submission

The corresponding author must submit the manuscript online via Thai Journals Online (ThaiJO) at <https://www.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal>

4. Researchers, academicians, or students who would like to submit the article (s) are required to **pay 4,000 baht/115 US per article after the acceptance of the article(s) is notified**. The payment must be made through the following bank account.

Siam Commercial Bank

Account name: PARCJ

Account number: 0-2032823816-5

Branch name: Phatthalung

After completing the payment, the membership applicant must attach the file of payment slip online at <https://www.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal> or contact the journal coordinators at the following address: Research and Development Institute, Thaksin University, Phatthalung Campus 222 Moo. 2, Bann Prao Sub-District, Papayom District, Phatthalung, 93210 Thailand, Tel. 0 7460 9600 ext. 7242 or 08 1540 7304, or Email address: parichartjournal@tsu.ac.th

5. Article cancellation or dismissal has conditions as follows:

Article cancellation is made before article publication.

Article dismissal is made during or after article publication.

The cancellation or dismissal can be preceded by downloading the form at <https://www.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal>; however, ***if the article has already been sent to the reviewers, the corresponding author must be responsible for the reviewing fees.***

Manuscript Guidelines

The article must consist of:

1. **Title**

Title must be in Thai and English, **center** of the page. **The first alphabets** of all words of the title must be **capitalized with bold 20 font size**.

2. **Authors**

Identify all authors with **14 font size**, **center** of the page with **logarithm**. Position, academic title, and affiliation in the footnote on the first page: Department, Faculty and University stated in the same page, both Thai and English.

3. **Abstract**

Abstract must be in Thai and English, **not more than 250 words**, with 14 font size.

4. **Keywords**

Keywords both in Thai and English related to the article, not more than 5 words, below the abstract.

It must be typed with 14 font size, left-margin. Proper nouns (the first alphabet of each word) must be capitalized.

5. Main Body consists of:

- 1) Introduction:
- 2) Objective
- 3) Methodology
- 4) Results
- 5) Discussion
- * 4) and 5) can probably be merged
- 6) Conclusions
- 7) Acknowledgement (if any)

8) References that must be **APA 7th Edition** and in **English only**

References

The reference lists must be **numeric** referencing in **English only**.

Numeric referencing is as follows:

1. Put the number in the bracket [] at the end of message or author's name such as [1].
2. Put the continuous number started from 1. Any repeated list uses the same numbers.
3. All in-text citation must be in the reference lists based on the identified number in the bracket [].
4. Multi-citations for the same message:
 - 4.1 In case of not more than 2 lists, put the numbers of reference lists in numerical order using comma such as [1, 5].
 - 4.2 In case of more than 2 lists and those are continuous lists, use hyphen (-) such as [1-3], [1-5].
 - 4.3 In case of more than 2 lists and those are continuous and discontinuous lists, put comma (,) and hyphen (-) such as [1, 4-5].

Example

1. getting the financial support from ... [1]...
2. Strong Security Measures for Sustainable Peace on the Korean Peninsula [2]

Reference lists must be arranged and written in APA 7th Edition.

If it is from Thai version, please put (in Thai) at the end of the list.

References

1. Book	Last name, first initial of name. Second initial if given. (year). <i>Title of book</i> . Publisher.
<u>Example</u>	Kongsakon, R., & Pojam, N. (2008). <i>Family violence</i> . Srinakharinwirot University Press.
* If there is no date, use 'n.d.' (for 'no date')	
** If there are more than one authors, use ampersand (&) before the last one (as shown above).	
2. Research Articles	Last name, first initial. Second initial if given. (year). Title of article. <i>Title of Journal, volume</i> (issue). Page range. URL or doi number (if applicable)
<u>Example</u>	Suwannopphrat, K. & Chinokul, S. (2015). Applying CLIL to English language teaching in Thailand: Issues and challenges. <i>Latin American Journal of Content and Language Integrated Learning</i> , 8(2), 237-254. DOI:10.5294/lacil.2015.8.2.8
3. Proceeding Articles	Last name, first initial. Second initial if given. (year). <i>Title of article</i> . [Poster Presentation/Paper Presentation]. Conference Name. Location. URL or doi (if applicable)
<u>Example</u>	Kongthong, L. K. (2020). <i>New dimension of educational management in Thailand: A case study of southern part of Thailand</i> . [Paper Presentation]. 3 rd International Conference on Education. Nakhon Sri Thammarat.
4. Book Chapter	Last name, first initial. Second initial if given. (year). Title of the chapter. In Editor(s). <i>Title of the book</i> . (pp. xx-xx). Publisher.
<u>Example</u>	Chantaraopakorn, A. (2007). The chakhe solo concert. In W. Aksornkaew (Ed.). <i>Music talk</i> . (pp.4-7). Chong Charoen Printing House.
5. Articles in the Newspaper	Last name, first initial. Second initial if given. (year, month, date). Title of article. <i>Title of the newspaper or publication</i> . URL (if applicable)
<u>Example</u>	Chuensintu, T. (2009, January 6). Travel in the footsteps of the Buddha to bring good luck for the New Year. <i>Matichon</i> .
6. Thesis	Last name, first initial. Second initial if given. (year). <i>Title of the thesis or dissertation</i> . [Doctoral dissertation/Master's thesis, Name of University]. Source. URL (if applicable)
<u>Example</u>	Promrak, T. (2007). <i>Women and domestic violence: Divorce as the solution</i> . [Unpublished Master's Thesis, Thammasart University].

7. List of Interviews	Last name, first initial. Second initial if given. (year, month, date). Personal communication [Communication type].
<u>Example</u>	Srisajjang, S. & Chankhonghom, J. (2016, March 13). Personal interview [Personal interview].
8. E-book	Last name, first initial. Second initial if given. (year). <i>Title of book</i> . URL
<u>Example</u>	Office of Pattani Provincial Culture. (2015). <i>Religion information</i> . http://province.m-culture.go.th/pattani/old/new_page_16.html

Remark:

If the author(s) cite any information from any sources from another language, translate the information into English except the proper noun(s) that must be transliterated and end the list with [in original language].

Example

Chitniratna, N. (2013). Socio-Cultural change through diversity of life history and experience of congested community leaders. *Parichart Journal*, 26(1), 30 - 73. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/article/view/42942/35529>. (In Thai)

Information from the Internet

Use the general forma of citation following by website; for example, the author borrows the ideas from a book on the website, so the reference list consists of the name of author, year of publication, book title, and publication place. Another information should be added: searching date and URL – Retrieved + date + from URL

Abbreviation and Signs

Abbreviation comes up with its full version in the first time, and only abbreviation later. Please avoid using abbreviation in the title and abstract. It is not recommended to use the abbreviation that is used less than four times in the article. The author(s) must provide definition or description of any signs used in the article when appearing in the first time.

Figure

Figure is at the center of the page, following by description below the figure in 14 font size. It must be clear monochrome (black and white color). If necessary, it can be colored. The word “figure” is bold, and the description is normal and set in the center of the page. Lined figure must be in clear black.

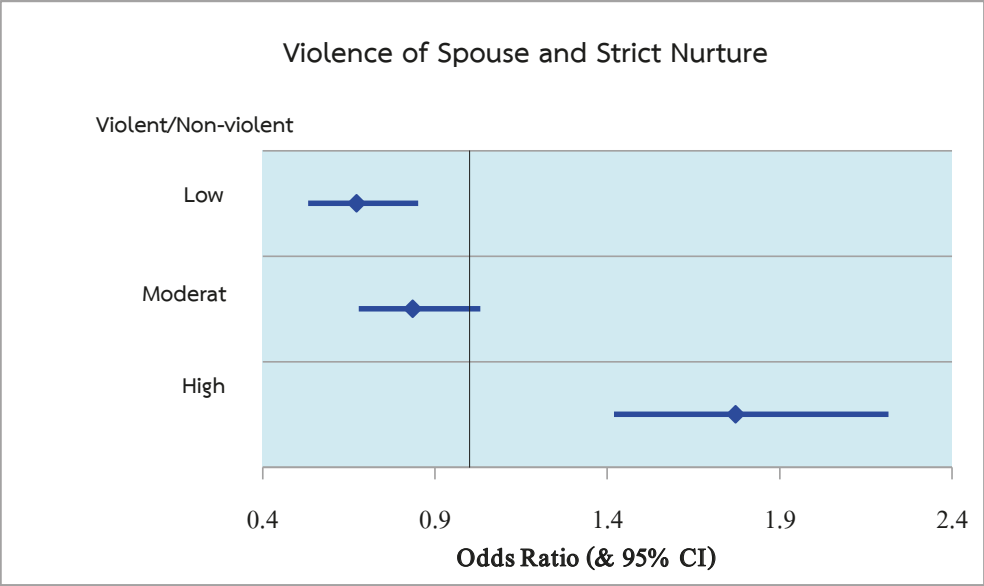

Figure 1 Odds Ratio of Violent Behaviors of Spouse and Strict Nurture

Table

Table must be bold and at the left side of the column, and the description is above the table, with 14 font size.

Example

Table 1 Relationship between Background of Violence and Violent Behaviors of Spouse

Background of Violence	Violence of Spouse			Chi-square	p-value
	Non-violent (947)	Violent (589)	Total (1,536)		
Used to be violently punished in the childhood				11.974	0.003
never	68.2	31.8	28.1		
seldom	60.5	39.5	38.4		
always	57.5	42.5	33.5		
Use to see parents' fight in the childhood				9.280	0.009
never	68.8	31.2	39.8		
seldom	61.0	39.0	39.8		
always	58.6	41.4	20.4		
Used to have violent behaviors in the childhood				34.923	0.000
never	69.3	30.7	38.4		
seldom	60.1	39.9	44.9		
always	48.2	51.8	16.7		

วารสารปาริชาติ

PARICHART JOURNAL

วารสารปาริชาต

PARICHART JOURNAL

PARICHART JOURNAL

กองจัดการวารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง
อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง 93210
โทรศัพท์ 0-7460-9600 ต่อ 7242
E-mail: parichartjournal@tsu.ac.th, research.tsu@gmail.com

